

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1939

UTGIVEN AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1941

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

408949

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: *Annuaire statistique des salaires de la Suède.* - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: *Year book of wage statistics in Sweden.*

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör

Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1939. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1939

UTGIVEN AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1941

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

408949

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1939.

Pour la table des matières voir page	6
Pour le résumé français voir page	7

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1939 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1938.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete samt inom industri, handel, samfärdsel m. m. år 1939 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden.

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av förste aktuarien A. Twengström och amanuens C. Olsson, av vilka den förre utarbetat avd. II och den senare avd. I av föreliggande berättelse.

Stockholm i december 1940.

KARL J. HÖJER.

ALF JOHANSSON.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	7
I. Löneförhållandena inom jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	11
b. Arbetstiden inom jordbruket år 1939	18
c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1939	22
d. Avtalsenliga och faktiska löner år 1939	
1. Kollektivavtalens lönesatser	25
2. Faktiska löneinkomster per år	26
3. Faktiska löneinkomster per timme och dag	33
4. Lönenivån inom olika områden m. m.	36
5. Arbetslöner vid egendomar med och utan kollektivavtal	37
6. Arbetslöner inom olika åldrar	38
7. Arbetslönernas variationer	40
B. Trädgårdsarbetare	43
C. Skogsarbetare	56
D. Vägarbetare	60
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	64
B. Löneförhållandena för privatanställda (förvaltningpersonal o. dyl.)	68
C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
a. Antal redovisade arbetare	77
b. Löneutvecklingen i allmänhet	77
c. Löneinkomster per timme	82
d. Löneinkomster per dag, vecka och år	98
e. Arbetslöner inom olika dyrortsgupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter	100
f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden	113
g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten	117
D. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1939	119
Bilaga:	
Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	125

Table des matières.

	Page
<i>Résumé en français</i>	7
I. Salaires dans l'agriculture, l'horticulture, l'exploitation forestière et les travaux de voirie	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	11
b. L'heure de travail dans l'agriculture en 1939	18
c. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1939	22
d. Taux des salaires selon les contrats collectifs et salaires réels en 1939	
1. Taux des salaires des contrats collectifs	25
2. Salaires par année	26
3. Salaires par heure et salaires par jour	33
4. Le niveau des salaires parmi les ouvriers agricoles de différentes régions et catégories de propriétés	36
5. Salaires dans les exploitations avec et sans contrats collectifs	37
6. Variations des salaires selon l'âge de l'ouvrier	38
7. Variations des salaires individuels	40
B. Ouvriers jardiniers	43
C. Ouvriers forestiers	56
D. Ouvriers des travaux de voirie	60
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	64
B. Salaires des employés dans les entreprises privées (personnel technique, employés de bureau et employés de magasin)	68
C. Salaires des ouvriers dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
a. Nombre d'ouvriers touchés par l'enquête	77
b. Aperçu général sur le mouvement des salaires	77
c. Salaires horaires	82
d. Salaires journaliers, hebdomadaires et annuels	98
e. Variations des salaires suivant le coût de la vie des différentes localités, salaires dans l'industrie d'exportation et dans l'industrie travaillant pour le marché intérieur	100
f. Salaires des marins, du personnel d'hôtel et de restaurant ainsi que du personnel domestique	113
g. Salaires des ouvriers des travaux de construction de l'état	117
D. Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires dans l'industrie pendant la période 1929—1939	119
Annexe:	
Questionnaire employé pour la statistique des salaires industriels	125

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, l'horticulture, l'exploitation forestière et les travaux de voirie.

La statistique des salaires des ouvriers agricoles, réorganisée depuis 1937, se base pour l'année 1939 sur les données nominatives émanant de 3 818 exploitations agricoles choisies comme représentatives. De celles-ci, environ $\frac{1}{2}$, étaient des exploitations de paysans propriétaires d'une superficie en terres labourables de 20 à 49 hectares, tandis que $\frac{1}{3}$, contenaient 50 hectares ou davantage et $\frac{1}{3}$ moins de 20 hectares.

Le nombre total des ouvriers agricoles attachés à ces propriétés et visés par l'enquête était de 20 160, dont 87.6 % étaient des hommes et 12.4 % des femmes. Un tiers de la main-d'œuvre masculine consistait en *journaliers* touchant un salaire quotidien ou horaire, tandis que les *domestiques nourris aux frais du patron* en représentaient un quart et les *ouvriers à salaire mixte (statatares)* deux cinquièmes. Les ouvriers de ces deux dernières catégories sont engagés à l'année ou au mois et reçoivent, outre un salaire fixe, une rétribution en nature. Celle-ci consiste, pour les domestiques généralement célibataires, en nourriture et logement, tandis que les ouvriers à salaire mixte dits *statatares*, qui presque toujours sont mariés, obtiennent, sous le nom de *statat*, un logement pour eux et leur famille ainsi qu'un petit jardin et certains produits alimentaires, tels que lait, céréales, etc.

Les résultats principaux de l'enquête sont figurés dans les tabl. 9—13, tandis que le tabl. 7 et le tabl. p. 24 montrent les variations dans le niveau des salaires de certaines catégories d'ouvriers agricoles depuis 1913 et depuis 1936.

En ce qui concerne les salaires annuels, ceux-ci se basent seulement sur les données fournies par 13 704 ouvriers ayant effectué un minimum de 250 journées de travail durant l'année. Le salaire annuel en espèces et en nature des ouvriers hommes adultes s'élevait en moyenne à 1 602 cour., celui des jeunes gens mineurs à 999 cour. et celui des femmes à 787 cour. Le salaire annuel en espèces à lui seul se montait en moyenne, pour chacune de ces catégories d'ouvriers, à 1 094, 691 et 548 cour. Parmi les ouvriers hommes adultes, le salaire total annuel moyen était, pour les domestiques de 1 318 cour., pour les ouvriers agricoles à salaire mixte de 1 723 cour., pour les journaliers recevant aussi une rétribution en nature de 1 698 cour. et pour ceux n'en recevant pas de 1 508 cour.

Les salaires annuels moyens figurés dans les tabl. 9—12 varient selon l'âge et l'emploi des ouvriers et l'on remarque aussi des différences sensibles d'une région à l'autre. Le niveau des salaires est plus élevé dans les propriétés situées dans des districts industriels que dans des communes proprement agricoles, de même qu'il est plus élevé dans les exploitations où sont pratiqués les contrats collectifs que dans les autres. Par contre, les salaires moyens ne sont que très peu influencés par la grandeur des exploitations.

Outre ces calculs de moyennes, le tabl. 13 fournit des chiffres sur les variations des salaires individuels pendant 1939. Environ $\frac{1}{3}$ des ouvriers adultes avaient un salaire total annuel de moins de 1 500 cour., tandis que près de $\frac{1}{3}$ recevaient de 1 500 à 1 700 et que le salaire des autres ouvriers, soit environ $\frac{1}{3}$ de leur nombre, dépassait 1 700 cour.

Le gain moyen journalier en 1939 était de 5.33 pour les journaliers ne recevant pas de rétribution en nature et de 5.68 pour ceux en recevant une. Cette dernière catégorie d'ouvriers consistait, pour la plupart, en journaliers à qui étaient fournis le logement, le bois de chauffage et un lopin de terre à cultiver et en journaliers nourris par le patron; le salaire par journée de travail s'élevait pour les premiers à 5.95 et pour les seconds à 4.83 cour. Celui des domestiques était de 4.33 et celui des ouvriers à salaire mixte de 5.68 cour.

Finalement, certaines données ont été réunies à l'égard de telle main-d'œuvre occasionnelle qui, pendant 1939, a effectué moins de 50 journées de travail sur une même propriété. Ces journées se chiffraient à 230 000 et avaient été rétribuées d'un salaire moyen de 5.28 cour. Pour des ouvriers engagés occasionnellement, le gain journalier était en moyenne de 5.98 pour les hommes et de 3.95 pour les femmes et les enfants.

Pour la statistique des salaires des ouvriers *jardiniers*, réorganisée depuis 1938, des données ont été fournies pour l'année 1939 par 844 exploitations occupant un total de 4 269 ouvriers; de ces données, on a utilisé celles visant environ $\frac{1}{4}$ des entreprises et $\frac{1}{4}$ du total des ouvriers. Le gain horaire moyen pour les hommes, comprenant contremaîtres, ouvriers professionnels, manœuvres, élèves et ouvriers spécialisés (chauffeurs de chaufferie, conducteurs d'automobiles, etc.) était de 78 ore. Le gain journalier correspondant s'élevait à 6-18 cour. et pour les ouvriers ayant effectué un minimum de 250 journées de travail, le salaire annuel était de 1 968 cour. Les femmes recevaient en moyenne 50 ore par heure et 4-08 cour. par jour.

Dans les *régions forestières* les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1939/1940 à 14-46 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 7-73 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres (p. 57).

Les travaux de *voirie* constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné, en moyenne pendant l'été de 1940, 1-00 cour. par heure (p. 60). Cependant, la rémunération varie considérablement selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0-80 cour. et le gain le plus élevé de 1-56 cour. (ordinairement 0-91—1-01 cour.).

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 11 218 chefs d'entreprise. De ceux-ci, 7 037 ont fourni des renseignements à la fois sur les employés et sur les ouvriers, 1 367 sur les employés seulement et 2 814 sur les ouvriers seulement. Les données primaires visent un total de 665 995 salariés, dont 141 126 employés et 524 869 ouvriers. Parmi ces derniers, 78-5 appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 21-5 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés à l'entreprise pendant l'exercice envisagé. Par contre, en ce qui concerne les ouvriers, les questionnaires prévoyaient la répartition de la somme globale sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail, de semaines de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période d'emploi.

Les employés touchés par l'enquête ont été, comme l'année précédente, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureau proprement dits et les employés de magasin. Pour l'ensemble de ces employés, le salaire annuel moyen s'élevait en 1939 à 3 622 cour. Si, afin de comparer le niveau des salaires en 1939 avec celui des années précédentes, on refait le calcul des moyennes antérieures en supposant le personnel réparti sur groupes professionnels et sur sexes dans les mêmes proportions qu'en 1939, on trouve que le salaire annuel moyen de cette dernière année implique sur celui de 1913 une augmentation de 94 %, tandis que par rapport à l'année 1938 il a augmenté d'environ 2 %.

Comme précédemment, le traitement moyen a été pendant l'année le plus élevé pour le personnel technique (5 534 cour.) et le plus bas pour le personnel de magasin (2 207 cour.), tandis que le traitement moyen des employés de bureau tient à peu près le milieu entre les deux autres (3 683 cour.). Les changements survenus dans le niveau des salaires pendant la période 1913—1939 diffèrent assez sensiblement pour les trois groupes. Ainsi, les salaires des employés de magasin ont augmenté de 107 % depuis 1913, tandis que le traitement du personnel technique et celui des employés de magasin ont augmenté de 82 et de 97 % respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus grande pour les femmes (107 %) que pour les hommes (90 %).

En ce qui concerne les *ouvriers*, les gains moyens horaires pendant l'année 1939 ont été de 1-42 pour les hommes et de 0-84 cour. pour les femmes. L'augmentation est donc assez sensible depuis l'année précédente où les salaires moyens correspondants étaient respectivement de 1-37 et 0-80 cour. Cette augmentation a aussi amené une élévation des gains moyens annuels (respectivement 4 et 7 %).

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
Salaire nominal:													
par heure . . .	105	109	118	147	213	284	371	366	266	253	257	266	268
> jour	102	108	119	145	206	265	309	306	223	213	214	219	223
> an	101	109	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216	220
Coût de la vie .	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172
Salaire réel:													
par heure . . .	102	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151	156
> jour	100	94	91	90	92	101	115	127	115	120	123	125	130
> an	99	95	92	88	88	98	110	112	107	115	121	123	128

Nombres indices (1913 = 100)	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Salaire nominal:													
par heure . . .	270	274	281	289	289	284	274	274	278	281	290	307	321
> jour	223	225	233	241	238	235	227	228	235	235	243	256	267
> an	224	220	232	233	225	212	213	221	226	232	242	250	260
Coût de la vie .	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162	166	171
Salaire réel:													
par heure . . .	158	160	166	176	182	182	179	178	178	178	179	185	188
> jour	131	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150	154	156
> an	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147	150	150	152

Pour le groupe des ouvriers considéré dans son ensemble, on constate que, par rapport à l'année 1913, le gain moyen horaire a augmenté de 221 %, le gain journalier de 167 % et le gain annuel de 160 %. Les différences que l'on observe dans l'évolution des salaires, considérés par heure, par jour ou par an, tiennent en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée dans la durée du travail journalier en raison de la loi de 8 heures.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1939, le salaire horaire des hommes a augmenté de 218 %, le salaire journalier de 165 % et le salaire annuel de 157 %, tandis que, pendant la même période, les salaires des femmes ont augmenté de respectivement 250, 184 et 189 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut, par conséquent, certains groupes d'ouvriers pour lesquels la hausse des salaires a été relativement forte, comme ceux employés par les communes et par l'Etat, dans les transports, le bâtiment, etc., on trouve que, pour les hommes, la hausse a été notablement inférieure, par exemple en ce qui concerne les salaires horaires où elle a été de 196 %, tandis que, pour les femmes, le chiffre correspondant, 250 %, est demeuré inchangé.

Les calculs effectués ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre le niveau des salaires et celui du coût de la vie, exprimés tous deux en nombres indices avec l'année 1913 comme base, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent un pouvoir d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. En divisant les nombres indices des salaires nominaux avec l'indice du coût de la vie pour les années correspondantes, on a obtenu des nombres indices exprimant les fluctuations des salaires réels depuis l'année 1913. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis. (V. aussi le diagramme II, p. 80.)

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918, l'augmentation des salaires a été inférieure à l'augmentation du coût de la vie, en sorte que les salaires réels correspondants ont été, pendant ces années, inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c'est-à-dire en 1920.

Après avoir dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant le reste de la période envisagée, à l'exception d'une ou deux années seulement. — En 1939, les salaires réels par heure, par jour et par an étaient supérieurs au niveau de 1913 de respectivement 88 %, 56 % et 52 %.

Les nombres indices concernant les salaires annuels ainsi que les moyennes correspondantes se rapportent — à cause de la nature des données fournies par les chefs d'entreprise — à des ouvriers occupés pratiquement toute l'année ou du moins durant la partie de l'année pendant laquelle l'industrie en question a été en pleine activité. Si on avait pu calculer le salaire annuel par ouvrier en tenant compte du temps que chacun a eu du travail, les chiffres figurés au tableau ci-dessus auraient certainement montré de bien plus grandes variations, à cause du chômage.

De plus, certains calculs ont été effectués concernant, d'une part, la somme totale des salaires payés dans l'industrie proprement dite pendant les années 1929 à 1939, d'autre part, le nombre total d'heures de travail effectuées. En 1939, pour 5 776 entreprises occupant au total 385 324 ouvriers, la somme totale des salaires payés s'est élevée à 1 019.6 millions de cour. et le nombre d'heures de travail effectuées à 868.2 millions. En comparant, d'année en année, les entreprises qui ont fourni des données pour deux années consécutives, on a pu établir que le nombre moyen d'ouvriers occupés dans l'industrie proprement dite avait augmenté de 2.4 % depuis 1938 et de 12.7 % depuis 1929. Le nombre total d'heures de travail effectuées pendant la même période montrait une augmentation depuis 1938 de 3.5 % et une augmentation depuis 1929 de 11.5 %, tandis que l'augmentation correspondante dans la somme totale des salaires payés était respectivement de 7.1 % et de 29.3 %. Dans ces calculs, on n'a pu tenir compte ni de la création de nouvelles, ni de la cessation d'anciennes entreprises.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Primärmateriallets insamling och bearbetning. Föreliggande redogörelse utgör en fortsättning av socialstyrelsens årliga undersökningar angående lantarbetarnas löneförhållanden och har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1938. Enligt kungl. kungörelsen den 8 oktober 1937 angående uppgifter till lantarbetarstatistiken ha hushållningssällskapen att från omkring en tjugondel av samtliga brukningsdelar med mera än 10 hektar åker årligen anskaffa uppgifter angående där anställda jordbruksarbetares arbetstid och arbetslön. Uppgifterna skola före den 15 november insändas till hushållningssällskapen, som ha att efter granskning och erforderlig komplettering av uppgifterna före den 15 december översända dessa till socialstyrelsen.

I och med att denna kungörelse trädde i kraft den 13 oktober 1937 upphörde den anordning, som tillämpats alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911, nämligen att primäruppgifterna utgjordes icke av faktiskt utbetalade löner utan uppskattningar av inom vissa områden gängse löner för de vanligast förekommande grupperna av manliga och kvinnliga lantarbetare. Ifrågavarande uppgifter insamlades först av kommunalstämmoordförandena i rikets samtliga landskommuner men från och med år 1929 av hushållningssällskapens högre underavdelningar eller häradsombud, varvid samtidigt antalet uppgifter minskades från nära 2 200 till omkring 400 per år.

1939 års frågeformulär, som fastställts av socialstyrelsen i samråd med lantbruksstyrelsen, upptog en avdelning för statavlönade arbetare och arbetare i kost och en annan för daglönare, torpare och mjölkerskor. För bägge grupperna efterfrågades ålder, civilstånd och yrkesspecialitet, antal utgjorda arbetstimmar och dagsverken under året samt uppburen lön i kontant och naturaförmåner. Vidare begärdes uppgift om egendomens storlek samt om kollektivavtal tillämpades eller icke, varjämte tillgången på lantarbetare å orten skulle uppgivas. -- Med hänsyn till de inom vårt jordbruk ännu i stor utsträckning tillämpade arbetsavtalen för ett helt år har det dessutom varit möjligt att individuellt efterfråga, huruvida avtal träffats om ökad eller minskad kontantlön för nästa tjänsteår (d. v. s. merendels för tiden 1 november 1939—31 oktober 1940).

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1939 till samtliga hushållningssällskap, och genom deras förmedling inkommo lönestatistiska uppgifter från 4 166 brukningsdelar. Vid bearbetningen uteslöts av olika anledningar 348 formulär, varför undersökningens primärmaterial utgjordes av uppgifter från 3 818 brukningsdelar. Å dessa voro tillhopa 20 160 arbetare mera fast anställda under år 1939 eller det bokförings- eller tjänsteår, som närmast sammanföll därmed (i regel 1 november 1938—31 oktober 1939). Utöver nu angivna arbetare ha redovisats 1 183 torpare med tillsammans 183 000 dagsverken,¹ varjämte c:a 230 000 dagsverken utgjorts av tillfälliga arbetare, om vilka senare vissa uppgifter lämnas i det följande.

På grundval av de under december 1939 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1939, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1940, sid. 260).

Antal redovisade brukningsdelar. De redovisade egendomens antal och belägenhet meddelas i tab. 1. De undersökta egendomarna ha fördelats inom olika landsdelar efter åkerarealens storlek samt på socknar av olika näringstyp. Härvid har särskilt dels jordbrukskommuner (med minst 75 % av befolkningen inom huvudgruppen jordbruk med binärningar), dels blandade kommuner (50—75 %), dels slutligen industrikommuner (mindre än 50 %). Vidare redovisas antal brukningsdelar med kollektivavtal.

De 3 818 redovisade egendomarna utgöra icke fullt 1 % av samtliga brukningsdelar i riket enligt 1932 års jordbruksräkning. Ifrågavarande propor-

Tab. 1. Översikt över uppgiftslämnande brukningsdelar.

Landsdelar ²	Antal brukningsdelar	D ä r a v (i %)								Redovisade egendomar i % av	
		belägna i			med en åkerareal (i ha) av				med kollektivavtal	samtliga ³	egend. med över 10 ha åker ³
		jord.-br.-kom.	bland. kom.	ind. kom.	intill 20	20—49	50—99	100 o. över			
Östra Sverige	892	51·6	35·9	12·5	6·1	33·7	29·9	30·3	48·0	1·6	3·9
Småland o. öarna	521	43·0	42·0	15·0	17·9	51·4	20·5	10·2	14·4	0·9	4·2
Södra Sverige	709	30·0	47·4	22·6	14·5	50·4	21·6	13·5	40·1	1·3	3·9
Västra Sverige	1 292	49·1	34·5	16·4	19·7	39·8	23·5	17·0	21·4	1·0	4·3
Norra Sverige	404	22·8	53·5	23·7	53·5	36·1	8·7	1·7	6·2	0·3	4·1
Hela riket	3 818	42·5	40·3	17·2	18·9	41·5	22·7	16·9	28·5	0·9	4·0
därav:											
med koll.-avtal	1 069	41·7	38·8	19·5	0·8	17·6	35·6	46·0	.	—	—
utan	2 729	42·8	40·8	16·4	26·1	51·1	17·5	5·3	.	—	—

¹ Angående torparnas förmåner och skyldigheter hänvisas till den utförliga redogörelsen i »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», sid. 56.

² Härvid sammanföres Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Västmanlands hushållningssällskap till östra Sverige; Jönköpings, Kronobergs, Kalmar norra, Kalmar södra och Gotlands hushållningssällskap till Småland och öarna; Blekinge, Kristianstads och Malmöhus hushållningssällskap till södra Sverige; Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs norra, Älvsborgs södra, Skaraborgs, Värmlands och Örebro hushållningssällskap till västra Sverige; Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens hushållningssällskap till Norra Sverige.

³ Enligt 1932 års jordbruksräkning.

tion varierar dock väsentligt för olika storleksklasser, vilket belyses av nedanstående siffrer:

Redovisade brukningsdelar i % av totala antalet enl. 1932 års jordbruksräkning	Brukningsdelar med en åkerareal (i ha) av				Samtliga
	intill 20	20—49	50—99	100 o. över	
	0·2	5·7	17·0	26·9	0·9

Som synes, är undersökningen representativ företrädesvis för de storleksklasser av jordbruk, vilka i mera betydande utsträckning sysselsätta lejd arbetskraft.

Av betydelse för materialets representativitet är de redovisade brukningsdelarnas geografiska fördelning. Jämför man ur denna synpunkt antalet brukningsdelar i den förevarande undersökningen med det, som jordbruksräkningen år 1932 utvisar, finner man, att de olika landsdelarna äro ganska likformigt företrädade. I förhållande till samtliga brukningsdelar äro länen i östra och södra Sverige bäst representerade, medan länen i norra Sverige uppvisa de lägsta relationstalen. Bortser man från småbruk med en åkerareal av under 10 hektar, minskas emellertid dessa olikformigheter rätt väsentligt. I förhållande till brukningsdelar, som överhuvud sysselsätta lejd arbetskraft, synes därför den geografiska fördelningen av de redovisade egendomarna på det hela taget väl överensstämma med de verkliga förhållandena.

Kollektivavtal uppgives ha tillämpats å 1 089 eller 28·5 % av de redovisade egendomarna. Det var framför allt å större gårdar, som arbetsvillkoren reglerades av kollektivavtal. Av gårdar med över 50 ha åker hade 58·8 % kollektivavtal, medan detsamma var fallet för blott 8·7 % av mindre brukningsdelar. Sin största utbredning ha kollektivavtalen därför i östra och södra Sverige, där storjordbruken äro vanligast förekommande, medan för Småland och öarna samt västra och norra Sverige proportionen är vida lägre. Vidare äro gårdar med kollektivavtal något vanligare i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukskommuner.

Egendomarnas sammansättning var i stort sett densamma som vid föregående års undersökning, beroende på att 3 060 av samtliga redovisade brukningsdelar år 1939 eller c:a 80 % även deltog i 1938 års undersökning. Sammanfattningsvis kan härom sägas, att av de i 1939 års undersökning deltagande egendomarna bestodo 60 % av brukningsdelar med mindre än 50 ha åker, medan i 1938 års undersökning 62 % tillhörde nämnda typ. Antalet egendomar belägna i jordbrukskommuner och industrikommuner var 43 resp. 17 % år 1939 och 42 resp. 18 % år 1938, varjämte brukningsdelar med kollektivavtal steg till 28·5 % år 1939 från 26·5 % föregående år.

Antal redovisade arbetare. Å de 3 818 brukningsdelarna ha redovisats 20 160 arbetare, sålunda i genomsnitt 5·3 per egendom. Härvidlag ha medräknats förmän, som deltaga i arbetet, medan annat arbetsbefäl samt förvaltningspersonal uteslutits. Beräknas totalantalet arbetare inom det större jordbruket till c:a 100 000, ha sålunda till förevarande statistik redovisats c:a $\frac{1}{5}$ av dessa.

Tab. 2. Översikt över antalet redovisade lantarbetare.

Landsdelar	Antal redovisade arbetare			Därav (i %) anställda & brukningsdelar						
				belägna i			med en åkerareal (i ha) av			
	män	kvinnor	tillhops	jordbr.-kom.	blandkom.	ind.-kom.	intill 20	20—49	50—99	100 o. över
Östra Sverige	5 971	445	6 416	53·4	31·7	14·9	1·5	13·6	23·1	61·8
brukningsdelar med koll.-avtal	4 419	272	4 691	56·0	28·8	15·2	0·0	4·0	19·8	76·2
» utan »	1 552	173	1 725	46·2	39·5	14·3	5·5	39·3	32·1	22·6
Småland och öarna	1 958	316	2 274	35·7	46·6	17·7	8·3	35·6	24·8	31·3
brukningsdelar med koll.-avtal	671	57	728	18·4	53·2	23·4	—	10·3	24·6	65·1
» utan »	1 287	259	1 546	43·8	43·5	12·7	12·3	47·5	24·8	15·4
Södra Sverige	2 996	704	3 700	34·1	44·4	21·5	4·9	29·8	24·3	41·0
brukningsdelar med koll.-avtal	1 959	474	2 433	36·1	42·2	21·7	0·5	12·7	28·4	58·4
» utan »	1 037	230	1 267	30·3	48·7	21·0	13·4	62·8	16·4	7·4
Västra Sverige	5 427	643	6 070	49·6	31·9	18·5	7·2	22·0	26·1	44·7
brukningsdelar med koll.-avtal	2 653	231	2 884	49·9	31·0	19·1	0·1	5·9	21·5	72·5
» utan »	2 774	412	3 186	49·3	32·8	17·9	13·7	36·6	30·2	19·5
Norra Sverige	1 309	391	1 700	18·9	53·7	27·4	34·9	37·4	17·8	9·9
brukningsdelar med koll.-avtal	311	35	346	18·5	41·0	40·5	—	13·0	38·2	48·8
» utan »	998	356	1 354	19·1	56·9	24·0	43·9	43·6	12·5	—
Hela riket	17 661	2 499	20 160	43·8	37·6	18·6	7·5	23·6	23·9	45·0
brukningsdelar med koll.-avtal	10 013	1 069	11 082	46·4	34·3	19·3	0·2	7·1	23·0	69·7
» utan »	7 648	1 430	9 078	40·6	41·7	17·7	16·3	43·8	25·1	14·3

Tab. 2 framställer fördelningen av manliga och kvinnliga lantarbetare på landsdelar och olika slag av brukningsdelar. Av arbetarna voro 87·6 % män och 12·4 % kvinnor. Två tredjedelar av arbetarna voro sysselsatta å gårdar med mer än 50 ha åker och mer än hälften å gårdar med kollektivavtal. Att döma av uppgifterna i tab. 3 skulle kvinnlig arbetskraft komma till användning i relativt sett betydligt större utsträckning å mindre egendomar än å större. Denna omständighet torde delvis vara förklaringen till att kollektivavtal var mindre vanligt bland kvinnliga arbetare. Häri torde man även ha att söka förklaringen till att kvinnorna omfattade en jämförelsevis stor andel av lantarbetarkåren i norra Sverige (23·0 %) samt Småland och öarna (13·9 %). I dessa landsdelar äro nämligen de mindre gårdarna särskilt starkt representerade. Det höga procenttalet kvinnliga arbetare i södra Sverige (19·0 %) torde däremot närmast bero på sockerbetsskötselns utbredning m. m.

Löneformer. Ett för jordbruket karakteristiskt drag är mångfalden av växlande löneformer. Även om man endast räknar med löneformer, som tillämpas i mera avsevärd utsträckning, blir splittringen stor. De olika löneformerna skilja sig från varandra huvudsakligen genom de olika slag av naturaförmåner, som ingå i lönen, och genom de tidsenheter, för vilka lönerna beräknas. I föreliggande undersökning ha lantarbetarnas löneformer sammanfattats i sju huvudgrupper, nämligen arbetare i kost, statavlönade

Tab. 3. Redovisade lantarbetare fördelade efter löneform.

	Antal manliga arbetare	därav (i %)				Antal kvinnliga arbetare	därav (i %)			
		arbetare i kost	statavlönade arbetare	dagsverkare			arbetare i kost	statavlönade arbetare	dagsverkare	
				utan nat.-förm.	med nat.-förm.				utan nat.-förm.	med nat.-förm.
<i>a) Landsdelar m. m.</i>										
Östra Sverige	5 971	14·6	50·6	20·1	14·7	445	28·3	2·7	55·8	13·7
Småland och Öarna	1 958	32·7	38·0	15·5	13·8	316	54·8	—	34·8	10·4
Södra Sverige	2 996	31·4	27·2	29·3	12·1	704	24·3	0·1	61·8	13·8
Västra Sverige	5 427	24·3	39·9	21·8	14·0	643	38·1	3·3	47·7	10·9
Norra Sverige	1 309	41·1	4·6	18·6	35·7	391	65·7	2·6	10·7	21·0
Hela riket	17 661	24·4	38·5	21·6	15·5	2 490	38·9	1·8	45·6	18·7
därav anställda å egendomar:										
med koll.-avtal	10 013	7·6	49·0	28·2	15·2	1 069	8·2	2·3	73·8	15·7
utan »	7 648	46·4	24·8	12·9	15·9	1 430	61·8	1·4	24·6	12·2
belägna i:										
jordbr.-kom.	7 769	23·0	43·1	20·6	13·3	1 061	37·1	2·2	48·2	12·5
bland. kom.	6 620	27·4	34·6	21·4	16·6	967	45·8	1·5	40·3	12·4
ind.-kom.	3 272	21·7	35·8	24·1	18·4	471	28·7	1·5	50·7	19·1
med nedanstående areal:										
under 20 ha	1 088	70·1	4·1	4·5	21·3	415	83·4	1·7	5·5	9·4
20—49 »	3 976	57·4	18·0	9·4	15·2	782	62·2	0·6	25·2	12·0
50—99 »	4 266	21·4	42·9	22·3	13·4	561	18·0	2·5	66·8	12·7
100 ha o. däröver	8 331	4·8	50·5	29·2	16·0	741	5·3	2·4	73·5	18·8
<i>b) Yrkesgrupper.</i>										
Eg. jordbruksarbetare	11 289	28·1	28·0	26·4	17·5	161	9·9	—	73·3	16·8
Arbetare med blandat arbete	493	23·9	15·2	41·2	19·7	38	47·4	—	34·2	18·4
Stall- och ladugårdspersonal	4 635	20·0	66·3	5·2	8·5	1 482	11·8	2·9	65·4	19·9
Yrkesmän	908	6·5	49·0	23·3	21·2	41	14·6	2·5	51·2	31·7
Landsjungfrur	—	—	—	—	—	753	100·0	—	—	—
Övriga arbetare	336	10·1	15·2	52·4	22·5	24	16·7	—	79·1	4·2

arbetare, dagsverkare utan naturaförmåner och dagsverkare med livsförnödenheter, med livsförnödenheter och bostad, med enbart bostad samt med fri kost, av vilka dock de fyra sistnämnda i regel icke redovisas var för sig utan tillsammans under beteckningen dagsverkare med naturaförmåner. Arbetare i kost och statavlönade arbetare äro års- eller månadsavlönade, och lönen utgår dels med ett fixerat kontantbelopp och dels in natura. Naturaförmånerna för de nästan alltid ogifta arbetarna i kost utgöres såsom framgår av namnet av fri kost och logi, medan statavlönade arbetare, som vanligen äro familjeförsörjare, erhålla s. k. stat. bestående av vissa förnödenheter, såsom spannmål, mjölk samt bostad jämte ved och potatisland. Som dagsverkare betecknas lantarbetare, vilka erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning med eller utan tillskott in natura. Medan dagsverkare utan naturaförmåner i fråga om anställningsvillkor och avlöningsform nära överensstämna med industriarbetare, representera dagsverkare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform till arbetare i kost eller med stat. Det finnes sålunda daglönare, vilka ha fri kost eller erhålla andra livsförnödenheter, ävensom sådana vilka åtnjuta fri bostad eller bostad jämte vissa livsförnödenheter (jfr tab. 9, sid. 31).

Enligt tab. 3, där lantarbetarna efter löneform fördelats på landsdelar, brukningsdelar och yrkesgrupper, utgjordes omkring en fjärdedel av den manliga arbetskraften vid de redovisade egendomarna av arbetare i arbetsgivarens kost och nära två femtedelar av statavlönade arbetare, medan dagsverkarna tillsammans uppgingo till något över en tredjedel, av vilka inemot tre femtedelar voro enbart kontantavlönade. Vid mindre brukningsdelar utgjordes de redovisade lantarbetarna till övervägande del av arbetare i arbetsgivarens kost, medan de statavlönade arbetarna voro storbrukets typiska arbetskraft. Dagsverkare förekommo ungefär i samma utsträckning inom olika storleksklasser, men avlöning utan naturaförmåner anträffades huvudsakligen vid större gårdar.

Statarsystemet synes ha sin största utbredning i östra Sverige men saknades nästan helt i Norrland, där i stället arbetare i kost och dagsverksgrupperna dominerade. Det kan vidare konstateras, att dagsverkarsystemet vunnit sin största utbredning i industrialiserade trakter; huvuddelen av bruksegdomarnas lantarbetare utgjordes sålunda av dagsverkare utan naturaförmåner. Statarsystemet var däremot starkast representerat inom de mera utpräglade jordbruksbygderna. — Av de kvinnliga arbetarna tillhörde praktiskt taget samtliga arbetare i kost eller dagsverkargrupperna. De enbart kontantavlönade dagsverkarna voro särskilt utmärkande för storbruket i södra och östra Sverige, medan de kvinnliga arbetarna i kost (landsjungfrur) voro småbrukets typiska arbetskraft, framför allt i Norrland samt Småland och öarna.

Yrkesgrupper. Tab. 3 framställer även lantarbetarnas fördelning på yrkesgrupper inom varje löneform. Fem huvudgrupper av yrken ha särskilt, nämligen egentliga jordbruksarbetare, arbetare med blandat arbete, stall- och ladugårdspersonal, yrkesmän och övriga arbetare. Egentliga jordbruksarbetare bestå av rättare, fördrängar, kördrängar¹ och övriga jordbruksarbetare och stall- och ladugårdspersonalen omfattar ladugårdsförmän, kreatursskötare, fodermarskar, stalldrängar samt övriga djurskötare, medan arbetare med blandat arbete äro sysselsatta såväl på fältet som i stall och ladugård. Bland yrkesmännen äro de mest framträdande grupperna snickare och smeder, lastbilsförare samt trädgårdsarbetare. För den kvinnliga arbetskraften är indelningen densamma utom det att landsjungfrur särskilt från den egentliga ladugårdspersonalen.²

Enligt tab. 3 betecknades flertalet av de manliga arbetarna eller 63·9 % såsom jordbruksarbetare i egentlig mening, 2·8 % som arbetare med blandat arbete, 26·3 % som stall- och ladugårdspersonal samt 5·1 % som yrkesmän, medan återstoden 1·9 % hänfördes till gruppen »övriga arbetare».

Med egentligt jordbruksarbete sysselsatta arbetare voro nära hälften dagsverkare, en fjärdedel arbetare i kost och lika många statavlönade arbetare. Stall- och ladugårdspersonalen liksom yrkesmännen voro i regel statavlönade. Stall- och ladugårdspersonal förekom även i viss utsträckning bland

¹ Som kördrängar betraktas här även traktorförare. — ² Beträffande yrkesfördelningen i dess helhet, se tab. 9, sid. 30 o. f.

Tab. 4. Redovisade lantarbetare fördelade efter ålder.

	Antal arbeta- re	D ä r a v (i %) i å l d e r n (å r)												ej an- given ålder
		un- der 18	18— 20	21— 24	25— 29	30— 34	35— 39	40— 44	45— 49	50— 54	55— 59	60— 64	65 o. över	
<i>Män.</i>														
Arbetare i kost	4 313	10·8	18·9	18·5	19·7	10·1	6·1	3·7	2·5	2·0	1·4	0·8	0·9	5·1
Statavlönade arbetare . .	6 802	0·3	1·1	3·3	11·1	15·3	16·7	13·6	11·0	9·2	6·6	4·0	2·2	5·6
Dagsv. u. natura-förm. .	3 806	11·7	11·8	10·8	11·4	10·3	7·5	5·8	4·0	4·4	3·8	3·9	4·5	10·1
> m. >	2 740	4·8	5·9	7·5	10·3	11·8	10·9	7·7	6·7	6·7	6·2	6·5	6·8	8·2
Samtliga	17 661	5·9	8·5	9·3	13·1	12·4	11·2	8·6	6·8	6·0	4·6	3·6	3·1	6·9
därav:														
med koll.-avtal . .	10 013	4·5	5·7	6·9	11·4	13·3	12·6	10·0	7·7	7·2	5·6	4·3	3·6	7·2
utan koll.-avtal . .	7 648	7·7	12·2	12·4	15·4	11·1	9·4	6·8	5·5	4·5	3·5	2·7	2·4	6·4
Eg. jordbruksarbetare . .	11 289	6·7	10·4	10·7	13·9	12·3	10·7	7·6	5·9	4·9	3·8	3·2	2·9	7·0
Arbetare m. blandat arb.	493	11·0	11·2	11·8	12·4	10·5	6·7	8·1	5·9	4·3	3·2	5·0	3·4	6·5
Stall- o. ladugårds-pers.	4 635	3·4	4·6	6·6	12·5	13·2	13·3	11·3	8·5	8·1	6·1	3·8	2·2	6·4
Yrkesmän	908	3·5	4·4	4·3	8·6	11·9	12·2	8·8	9·0	10·5	7·5	5·6	7·5	6·2
Övriga	336	12·5	8·3	7·7	10·1	6·6	6·0	4·2	6·3	6·3	8·3	6·8	7·1	9·8
<i>Kvinnor.</i>														
Arbetare i kost	972	17·3	28·8	20·7	11·7	6·6	3·2	3·1	1·6	0·7	0·5	—	0·4	5·4
Statavlönade arbetare . .	44	—	—	2·3	4·5	9·1	9·1	18·2	22·7	6·8	11·4	9·1	—	6·8
Dagsv. u. natura-förm. .	1 140	1·8	2·8	3·1	11·1	13·3	14·0	13·3	9·7	6·5	2·8	1·3	0·4	19·9
> m. >	343	1·2	3·8	5·0	5·8	9·3	9·6	10·5	12·2	14·0	7·6	5·3	2·0	13·7
Samtliga	2 499	7·7	13·0	10·2	10·5	10·1	9·1	9·0	7·1	5·3	2·7	1·5	0·6	13·2
därav:														
med koll.-avtal . .	1 069	2·8	4·0	3·9	8·8	10·9	13·6	12·0	11·2	8·1	3·5	2·4	0·7	18·1
utan koll.-avtal . .	1 430	11·4	19·7	14·8	11·8	9·4	5·7	6·9	4·1	3·2	2·2	0·8	0·5	9·5
Eg. jordbruksarbetare . .	161	4·3	8·7	8·1	9·9	8·1	11·8	7·4	5·0	2·5	3·1	2·5	—	28·6
Arbetare m. blandat arb.	38	5·3	23·7	18·4	18·4	7·9	5·3	5·3	2·6	2·6	2·6	—	—	7·9
Stall- o. ladugårds-pers.	1 482	2·0	5·2	6·0	9·7	12·0	12·3	12·4	10·4	7·8	3·6	2·2	0·9	15·5
Yrkesmän	41	12·2	12·2	4·9	2·4	12·2	7·3	7·3	7·3	17·1	9·8	2·4	—	4·9
Landsjungfrur	753	19·7	28·8	18·7	12·1	6·9	2·5	3·1	1·6	0·5	0·5	—	0·3	5·3
Övriga	24	4·2	12·5	8·3	16·6	4·2	—	8·3	4·2	—	4·2	—	—	37·5

arbetare i kost (c:a $\frac{1}{5}$), medan dagsverkarna däremot mera sällan voro selsatta med djurskötsel.

De kvinnliga lantarbetarna ha en från de manliga väsentligt avvikande yrkesfördelning. De dominerande yrkesgrupperna äro ladugårdspersonal och s. k. landsjungfrur, vilka tillsammans utgöra 89·4 % av samtliga kvinnliga lantarbetare. Ladugårdspersonalen består huvudsakligen av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor, medan landsjungfrurna äro årsanställda arbetare i arbetsgivarens kost, vilka förutom mjölkning även ha andra såväl ute- som innesysslor. Omkring två tredjedelar av ladugårdspersonalen utgjordes av enbart kontantavlönade dagsverkare, medan landsjungfrur endast förekommo som arbetare i kost.

Ålder. Åldersfördelningen bland redovisade lantarbetare framgår av tab. 4. Av de manliga arbetarna befunnos 14·4 % ej ha uppnått myndig ålder (21 år) och 6·7 % fyllt 60 år, medan 72·0 % kommo inom de arbetskraftigaste åldrarna 21—59 år. För återstoden 6·9 % saknades uppgift om ålder.

Inom de olika löneformerna var fördelningen efter ålder ganska olika. Till de yngre hörde i regel arbetare i kost, av vilka omkring hälften var under 25 år och det stora flertalet ($\frac{2}{3}$) ännu ej uppnått 30 års ålder. Även dagsverkare utan naturaförmåner voro väl representerade i de yngsta åldersklasserna. De arbetskraftigaste åldrarna voro starkast representerade bland statavlönade arbetare, av vilka omkring $\frac{2}{3}$ befunno sig i åldern 25—50 år. Den växlande åldersfördelningen inom olika lönegrupper sammanhänger givetvis med att arbetarna i viss utsträckning cirkulera mellan de olika lönesystemen. De unga, i föräldrahemmen ännu kvarboende sönerna taga i regel sin första anställning som dagsverkare med kontantlön eller också bli de arbetare i arbetsgivarens kost. När de efter några år bilda familj, bli de ofta statare eller daglönare med fri bostad etc.

Av tab. 4 kan vidare utläsas, att inom de olika yrkesgrupperna de äldre arbetarna voro relativt talrikare bland yrkesmän samt stall- och ladugårdspersonal än bland egentliga jordbruksarbetare, vilkas arbete ju också ställer större krav på rörlighet och kroppskrafter.

För de båda huvudgrupperna av kvinnliga arbetare — ladugårdspersonal och landsjungfrur — är åldersfördelningen helt olika. Ladugårdspersonalen består nämligen huvudsakligen av lantarbetarhustrur, vilka genom mjölkning bidra till familjens uppehälle, under det att landsjungfrurna i regel äro ogifta. Sålunda var nära hälften av landsjungfrurna under 21 år, medan lika många av ladugårdspersonalen var i åldern 30—50 år.

I vad mån de redovisade lantarbetarnas åldersfördelning kan anses representativ framgår av efterföljande sammanställning med 1930 års folkräkningsuppgifter.

	Antal arbetare	Därav (i %) i nedanstående ålder (år)						
		under 25	25—30	30—40	40—50	50—60	60—65	65 och över
<i>Män:</i>								
Enligt folkräkningen 1930 . .	175 242	38·9	14·5	17·7	11·5	9·2	3·2	5·0
Enligt löneundersökn. 1939 . .	17 661	25·4	14·1	25·4	16·6	11·5	3·8	3·3
<i>Kvinnor:</i>								
Enligt folkräkningen 1930 . .	65 818	46·0	12·0	15·4	12·1	8·6	2·5	3·4
Enligt löneundersökn. 1939 . .	2 499	35·6	12·1	22·0	18·7	9·2	1·7	0·7

Löneundersökningens material ger någon övervikt åt åldersklasserna 30—60 år, medan de yngre åldrarna äro starkt underrepresenterade. Då storbruket troligen i mindre utsträckning än småbruket använder sig av unga arbetare, överensstämmer denna åldersfördelning relativt väl med förut anförda representativitetskalkyler (jfr sid. 13).

b. Arbetstiden inom jordbruket år 1939.

Sedan år 1936 är arbetstiden inom jordbruket reglerad enligt lag, varifrån dock undantagits småbruk med i regel mindre än tre arbetare. Efter den senaste omarbetningen av lantarbetstidslagen år 1939 utgör den ordinarie arbetstiden för egentliga jordbruksarbetare högst 10 timmar per dygn

Tab. 5. Redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda arbetstimmar under år 1939.

	Antal arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstimmar	Därav med nedanstående antal arbetstimmar under året								Genomsnittligt antal arbetstimmar		Arbetare, som under året redovisat övertidsarbete			
		inhl 1 000	1 000—1 500	1 500—2 000	2 000—2 200	2 200—2 400	2 400—2 600	2 600—2 800	2 800 och över	under året	per dag	antal	i % av samtliga	Genomsnittligt övertids-tal under året	Genomsnittl. antal övertids-timmar under året
<i>Manliga arbet. fyllda 18 år.</i>															
Rättare	{ m. k. ¹	184	12	10	2	9	61	79	6	5	2 353	8·4	93	50·5	71·4
	{ u. k.	61	2	6	3	4	15	20	8	3	2 251	8·3	24	39·3	78·3
Fördräng	{ m. k.	249	3	2	5	10	50	141	30	8	2 416	8·4	193	77·6	112·4
	{ u. k.	96	3	4	4	3	11	40	24	7	2 398	8·5	49	51·0	123·8
Kördräng	{ m. k.	1 658	74	106	97	428	703	139	16	2 234	8·4	1 195	72·1	92·3	
	{ u. k.	633	32	59	49	102	212	97	40	2 234	8·4	217	34·3	90·2	
Övr. jordbruksarb.	{ m. k.	1 389	368	198	204	120	251	205	42	1	1 632	8·4	607	43·7	46·7
	{ u. k.	630	293	100	71	44	58	86	26	12	1 453	8·4	122	19·4	52·2
Arbet. m. bland. arb.	{ m. k.	129	27	20	11	9	13	37	6	6	1 814	8·4	53	41·1	79·3
	{ u. k.	63	17	9	7	4	4	10	6	6	1 751	8·5	13	20·6	91·1
Ladugårdsförman	{ m. k.	213	4	13	3	3	10	29	110	41	2 542	8·3	60	28·2	88·0
	{ u. k.	46	—	3	2	—	1	13	14	13	2 491	8·2	6	·	·
Kreatursskötare	{ m. k.	706	43	46	33	12	46	126	313	87	2 385	8·2	197	27·9	76·5
	{ u. k.	328	14	31	11	5	16	53	105	93	2 455	8·4	68	20·7	134·3
Fodermarsk	{ m. k.	165	4	2	2	2	15	49	70	21	2 534	8·2	81	49·1	96·5
	{ u. k.	29	1	4	2	—	2	5	5	10	2 377	8·2	13	44·8	59·8
Stalldräng	{ m. k.	184	10	8	4	2	22	48	63	27	2 420	8·2	72	39·1	105·5
	{ u. k.	59	1	1	3	2	10	20	14	8	2 439	8·3	19	32·2	84·8
Övr. djurskötare	{ m. k.	38	2	—	—	2	3	9	19	3	2 435	8·2	11	28·9	69·9
	{ u. k.	12	2	2	—	—	3	1	2	2	2 040	8·3	3	·	·
Yrkesmän	{ m. k.	406	31	25	28	27	126	133	28	8	2 149	8·1	179	44·1	80·7
	{ u. k.	74	16	6	7	2	16	20	6	1	1 828	8·3	26	35·1	73·3
Övriga arbetare	{ m. k.	124	22	12	8	17	27	26	11	1	1 857	8·6	30	24·2	42·4
	{ u. k.	34	8	7	5	2	3	9	—	—	1 624	8·2	7	·	·
Samtliga	{ m. k.	5 445	600	442	395	310	1 052	1 585	837	224	2 116	8·3	2 771	50·9	80·6
	{ n. k.	2 065	329	232	164	108	241	489	307	195	2 012	8·4	567	27·5	87·9
	{ tillh.	7 510	929	674	559	418	1 293	2 074	1 144	419	2 088	8·3	3 338	44·4	81·9
Arbetare i kost		881	73	103	68	38	102	260	157	80	2 189	8·4	248	28·1	93·8
Statavlönade arbetare		3 095	83	136	77	88	544	1 143	762	262	2 407	8·3	1 738	56·2	93·2
Dagsverkare u. naturaförm.		2 195	560	313	282	194	376	343	92	35	1 674	8·4	800	36·4	54·3
m.		1 339	213	122	132	98	271	328	133	42	1 956	8·4	552	41·2	80·6
Östra Sverige		2 930	325	270	183	147	555	854	475	121	2 081	8·3	1 470	50·2	83·1
Småland o. Öarna		648	83	63	42	26	99	177	102	56	2 255	8·3	283	43·7	87·9
Södra Sverige		1 305	156	85	105	97	189	404	180	89	2 118	8·4	584	44·8	76·3
Västra Sverige		2 204	252	198	189	126	390	578	341	130	2 100	8·4	911	41·3	79·8
Norra Sverige		423	113	58	40	22	60	61	46	23	1 706	8·4	90	21·8	99·5
<i>Minderåriga manliga arbet.</i>		401	94	84	72	29	51	39	21	11	1 620	8·4	90	22·4	43·1
<i>Kvinnliga arb. fyllda 18 år.</i>		730	388	149	59	13	15	42	23	41	1 174	4·7	26	3·6	136·8
därav:															
stall- o. ladugårdspers.		522	310	126	45	7	3	18	6	7	985	3·6	19	3·6	97·4
landsjungfrur		98	5	9	6	2	5	23	15	33	2 452	8·7	3	·	·
<i>Minderåriga kvinnliga arb.</i>		45	16	6	3	2	2	7	—	9	1 667	8·0	—	—	—

¹ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

och för vecka högst 41 timmar, om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, 46 timmar, om veckan infaller i mars, oktober eller november samt 54 timmar, om veckan infaller under tiden april—september. För arbetare med s. k. blandat arbete utgör arbetstiden per tvåveckorsperiod 94, 102 och 108 timmar under motsvarande årstider. För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel, uppgår den ordinarie arbetstiden till högst 9 timmar för dygn och för två veckor i följd högst 108 timmar. Arbetare, som på grund av djurskötsel äro förhindrade att erhålla sedvanlig ledighet å sön- och helgdagar, ha dessutom enligt kollektivavtalet rätt att erhålla vissa fridagar per år. Arbetare med s. k. blandat arbete är sålunda berättigad till minst 27 fridagar under året och arbetare med utslutande djurskötsel också till 27 fridagar, om arbetstiden per dag är högst 8 timmar och 18 minuter, men vid längre arbetstid per dag till minst 52 fridagar per år.

För arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstimmar under året lämnas i tab. 5 en fördelning efter antalet arbetstimmar, varjämte genomsnittliga antalet arbetstimmar och övertidstimmar per dag och år angives för olika arbetarkategorier.

Arbetstiden understeg 1 000 timmar om året för 12·4 % av vuxna manliga arbetare mot för över hälften (53·2 %) av kvinnliga arbetare. Den vanligaste arbetstiden för manliga arbetare uppgick till 2 400—2 600 timmar och nära två tredjedelar hade utgjort mer än 2 200 arbetstimmar. Av yrkesgrupperna hade nära tre femtedelar av kreatursskötarna mer än 2 600 arbetstimmar, medan detsamma var fallet för endast omkring en tiondel av kördrängarna.

Den genomsnittliga arbetstiden uppgick till 2 088 timmar per år för samtliga manliga arbetare (såväl helårsanställda som tillfälliga) och till 8·3 timmar per dag. Den längsta arbetstiden per år uppvisade de i regel statavlönade arbetarna med djurskötsel. Per dag hade landsjungfrurna den längsta arbetstiden (8·7 timmar), medan den kvinnliga stall- och ladugårdspersonalen (mjölkerskor) endast tjänstgjorde i genomsnitt 3·6 timmar om dagen.

Det under olika årstider starkt växlande arbetsbehovet inom jordbruket tillgodoses, förutom genom anlitande av tillfällig arbetshjälp, i väsentlig mån genom lantarbetstidslagens och kollektivavtalens gradering av den ordinarie arbetstiden under olika månader efter det växlande arbetsbehovet. Men dessutom förekommer, som framgår av tab. 5, övertidsarbete i ganska stor utsträckning inom jordbruket. Detta gällde framför allt de manliga arbetarna, av vilka nära hälften redovisat övertidsarbete, medan det däremot var mycket ovanligt med övertidsarbete för kvinnliga arbetare. Övertidsarbete förekom dessutom oftare vid egentligt jordbruksarbete än vid djurskötsel samt var vanligare vid egendomar med kollektivavtal än vid icke avtalsbundna gårdar. Det genomsnittliga antalet övertidstimmar per arbetare var däremot i regel högre vid djurskötsel samt gårdar utan kollektivavtal.

Övertidsarbetets omfattning och betydelse inom jordbruket torde klarast

Tab. 6. Redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda dagsverken under år 1939.

	Antal arbetare	Därav arbetare med följande antal dagsverken under året								Arb., som under året utgjort minst 250 dagsv.	
		till in-50	50-99	100-149	150-199	200-249	250-299	300-349	350 o. över	antal	i % av samtliga
A. Manliga arbetare fyllda 18 år.											
Löneformer.											
Arbetare i kost	3 867	78	244	269	442	212	633	1 256	133	2 622	67.8
Statavlönade arbetare	6 782	6	44	157	295	120	1 979	4 088	93	6 160	90.8
Dagsverkare utan naturaförmåner med	3 362	255	507	432	323	353	871	594	27	1 492	44.4
därav: med livsförnödenheter	2 608	225	329	231	203	201	747	637	35	1 419	54.4
» livsf. o. bostad	216	1	6	14	12	15	71	93	4	168	77.8
» bostad	294	—	9	12	14	23	112	117	7	236	80.8
» fri kost	1 304	10	47	82	101	113	530	400	21	951	72.9
	794	214	267	123	76	50	34	27	3	64	8.1
Samtliga	16 619	564	1 124	1 089	1 263	886	4 230	7 175	288	11 693	70.4
Yrkesgrupper.											
Rättare	581	—	9	18	28	19	227	273	7	507	87.3
Fördräng	699	1	3	8	18	15	293	351	10	654	93.6
Kördräng	5 035	45	194	248	341	260	1 867	2 033	47	3 947	78.4
Övriga jordbruksarbetare	4 216	408	691	544	465	395	862	806	45	1 713	40.6
Arbetare med blandat arbete	439	28	54	40	49	31	90	139	8	237	54.0
Ladugårdsförman	610	1	5	13	26	11	50	487	17	554	90.8
Kreaturskötare	2 811	21	88	101	216	72	245	1 955	113	2 313	82.3
Födernarsk	422	1	3	9	17	5	56	322	9	387	91.7
Stalldräng	534	—	8	21	28	10	102	347	18	467	87.5
Övriga djurskötare	102	—	5	5	2	3	12	73	2	87	85.3
Yrkesmän	876	30	24	45	50	47	350	322	8	680	77.6
Övriga arbetare	294	29	40	37	23	18	76	67	4	147	50.0
Åldersgrupper.											
18—21 år	1 503	60	150	147	178	116	313	517	22	852	56.7
21—30 »	3 960	140	318	317	397	231	957	1 532	68	2 557	64.6
30—40 »	4 171	89	186	209	243	174	1 187	2 001	82	3 270	78.4
40—50 »	2 710	49	99	111	151	95	768	1 397	40	2 205	81.4
50—60 »	1 838	49	81	83	101	87	534	917	36	1 487	78.8
60 år och över	1 175	47	118	100	68	101	336	382	23	741	63.1
Ej angiven ålder	1 212	130	172	122	125	82	135	429	17	581	47.9
B. Mindreåriga manliga arbetare.	1 042	52	117	155	173	127	172	232	14	419	40.1
C. Kvinnliga arbetare fyllda 18 år.	2 306	107	209	184	187	127	125	446	921	1 492	64.7
Jordbruksarbetare	153	38	50	30	13	5	6	10	1	17	11.1
Arbetare med blandat arbete	36	8	—	7	—	6	—	15	—	15	41.7
Stall- o. ladugårdspersonal	1 452	47	112	111	113	72	57	193	747	997	68.7
Yrkesmän	36	4	5	3	3	3	5	8	5	18	50.0
Landsjungfrur	606	6	31	29	57	41	56	219	167	442	72.9
Övriga arbetare	23	4	11	4	1	—	1	1	1	3	13.0
D. Mindreåriga kvinnliga arbetare.	193	4	24	22	27	15	11	61	29	101	52.3

framgå av en jämförelse med motsvarande förhållande inom industrin under ett normalt år. Antalet övertidstimmar inom industrin enligt en inom socialstyrelsen bearbetad men icke publicerad undersökning avseende år 1938 framgår av efterföljande tablå:

*Genomsnittligt övertidstimmar under år 1938 för manliga arbetare
fyllda 18 år.*

Malmbryn. o. metallind. 73	Pappers- o. grafisk ind. 73	Läder-, hår- o. gummiv.-ind. 98
Jord- o. stenindustri 99	Livsmedelsindustri 99	Kemisk-teknisk industri . . . 67
Träindustri 98	Textil- o. beklädn.-ind. . . . 85	Samtl. industrigrupper 77

Det genomsnittliga antalet övertidstimmar var sålunda av ungefär samma storleksordning inom jordbruket (82 timmar) som inom industrin (77 timmar).

För samtliga redovisade arbetare meddelar vidare tab. 6 en fördelning efter antalet utgjorda dagsverken under året.

Arbetare i kost och statavlönade arbetare voro i regel årsanställda, även om det förekom, att speciellt tjänares anställningstid i vissa fall inskränktes till att avse endast sommarhalvåret. Beträffande dagsverkarna voro anställningsförhållandena mera växlande. Dagsverkare utan naturaförmåner synas vara i ungefär lika utsträckning säsong- och helårsanställda, medan dagsverkare med livsförnödenheter eller med bostad i regel torde utgöras av årsarbetare. Daglönare med fri kost bestod däremot till största delen av tillfällig arbetskraft. Helårsanställning synes också vara betydligt vanligare vid djurskötsel än vid egentligt jordbruksarbete med undantag för arbetsledare såsom rättare och fördrängar. Självfallet förekommer även relativt fler årsarbetare i åldrarna 30 till 60 år än i yngre eller äldre åldersgrupper. — Av kvinnorna synes det endast vara stall- och ladugårdspersonalen (mjölkerskor) och landsjungfrur, som i större utsträckning äro årsarbetare. Beträffande mjölkerskorna upptager deras arbete, som förut nämnts, emellertid endast en del av arbetsdagen (se tab. 5).

Vid beräkningen av olika löneformers och yrkesgruppers årslöner har endast medtagits löneuppgifter för arbetare, som utgjort minst 250 dagsverken under året. Fördelningen av dylika årsarbetare på löneformer samt yrkes- och åldersgrupper blir härigenom delvis en annan än som framgår av tab. 3 och 4 för samtliga arbetare. Särskilt minskas antalet yngre, dagavlönade jordbruksarbetare, medan de statavlönade arbetarna få ökad betydelse.

c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1939.

Genom förenämnda omläggning av lantarbetarstatistiken år 1937 från summariska ortsuppgifter till individualuppgifter för samtliga anställda å vissa representativa gårdar förefinnes ej längre något direkt jämförelsematerial för belysande av löneutvecklingen inom jordbruket sedan 1913. Vid en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning av löneläget inom jordbruket år 1936,¹ vilken nära anslöt sig till den nuvarande på individuella uppgifter omlagda lantarbetarstatistiken, överensstämde emellertid de genomsnittliga individuellönerna för årsanställda arbetare (tjänare och statare) relativt väl med motsvarande ortsuppgifter för samma år. Genom att använda båda slagen av löneuppgifter för år 1936 är det därför möjligt att anknyta de

¹ Se not 1, sid. 12.

Tab. 7. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1939.

	M ä n					K v i n n o r		
	Arbetare i kost ¹		Statavlönade kördränkare ¹		Tillf.dag-lönare i egen kost	Arbetare i kost ¹		Tillf.dag-lönare i egen kost
	kontant årslön	total årslön	kontant årslön	total årslön	sommar-daglön	kontant årslön	total årslön	sommar-daglön
	a) Absoluta tal, kr.							
År 1913	318	667	320	710	2·97	190	470	1·77
» 1929	560	1 119	627	1 329	4·73	424	891	3·27
» 1930	566	1 123	631	1 308	4·69	428	893	3·21
» 1931	567	1 093	633	1 260	4·57	434	880	3·15
» 1932	556	1 060	629	1 247	4·43	425	860	3·08
» 1933	525	1 003	617	1 213	4·33	405	817	3·04
» 1934	512	971	615	1 208	4·36	399	798	3·06
» 1935	521	980	625	1 229	4·50	408	807	3·12
» 1936 a ²	545	1 010	643	1 263	4·85	423	826	3·39
» 1936 b	555	1 020	698	1 286	4·27	389	805	2·95
» 1937	650	1 144	801	1 457	5·10	429	882	3·39
» 1938	718	1 221	862	1 526	5·53	471	924	3·58
» 1939	772	1 232	899	1 581	5·98	500	964	3·95
	b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100							
År 1929	176	168	196	187	159	223	190	185
» 1930	178	168	197	184	158	225	190	181
» 1931	178	164	198	177	154	228	187	178
» 1932	175	159	197	176	149	224	183	174
» 1933	165	150	193	171	146	213	174	172
» 1934	161	146	192	170	147	210	170	173
» 1935	164	147	195	173	152	215	172	176
» 1936	171	151	201	178	163	223	176	192
» 1937	200	169	231	201	193	245	194	221
» 1938	221	183	251	212	212	270	203	232
» 1939	238	192	259	219	223	288	211	257
	c) Indextal, om avlöningen år 1929 sättes = 100							
År 1930	101	100	101	98	99	101	100	98
» 1931	101	98	101	95	97	102	99	96
» 1932	99	95	100	94	94	100	97	94
» 1933	94	90	98	91	92	96	92	93
» 1934	91	87	98	91	92	94	90	94
» 1935	93	88	100	92	95	96	91	95
» 1936	97	90	103	95	103	100	93	104
» 1937	113	101	118	107	123	110	102	120
» 1938	125	108	129	113	134	121	107	126
» 1939	135	113	133	117	144	129	112	139

nya löneserierna med de förutvarande för dessa lantarbetargrupper, varvid som motsvarighet till grupperna manliga och kvinnliga tjänare upptagits resp. kördränkare och landsjungfrur i arbetsgivarens kost i den nya serien.

En översikt av löneutvecklingen för ifrågakvarande lantarbetargrupper sedan år 1913 lämnas i tab. 7, där individualuppgifterna fr. o. m. 1937 sålunda anslutits till motsvarande ortsuppgifter för tidigare år med användande

¹ Då tjänsteåret i regel omfattar tiden $\frac{1}{11}$ — $\frac{31}{10}$, ha vid omläggningen av lantarbetarstatistiken år 1937 löneuppgifterna hänförs till det senare av tjänsteårets bägge kalenderår. Detta förfarings-sätt har medfört, att samtliga föregående års löneuppgifter för årsanställda arbetare (tjänare och statare) blivit framflyttade ett år.

² a = ortsuppgifter, b = individuella uppgifter för arbetare i kost (tjänare) och statavlönade arbetare (statare), resp. summariska dagsförtjänster för tillfällig arbetskraft, som under året utfört mindre än 50 dagsverken & engdomen (se sid. 33).

av båda slagen av uppgifter för år 1936 efter sedvanliga metoder för kedjeindexberäkningar. På samma sätt har konstruerats motsvarande utveckling av sommardaglönen för tillfälliga dagsverkare i egen kost, vilken serie efter år 1936 framskrivits med hjälp av de summariska löneuppgifter, som infor dras för tillfällig arbetskraft med mindre än 50 dagsverken under året (jfr sid. 33).

Tabellen visar, att de statavlönade arbetarnas totala årsförtjänster år 1939 i genomsnitt undergått en ökning av omkring 119 % sedan år 1913, medan motsvarande lönestegring för manliga arbetare i kost (tjänare) utgjort 92 och för kvinnliga tjänare 111 %. En jämförelse åter med löneläget under 1929 ger vid handen, att medelinkomsten per år sedan dess stigit med 17 % för statavlönade arbetare, 13 % för manliga och 12 % för kvinnliga arbetare i kost.¹

Av tab. 7 framgår, att den begynnande ekonomiska depressionen efter år 1929 medförde en ganska allmän lönesänkning, som bröts först 1935. Utvecklingen fr. o. m. 1936, under vilken tid betydande löneförhöjningar genomförts kan belysas mera ingående tack vare den förenämnda specialundersökning av löneläget inom jordbruket, som utfördes för tjänsteåret 1935/36. Ökningen av medellönen i kontant och naturaförmåner per år för olika lantarbetargrupper under tiden 1936—1939 framgår av följande sammanställning.

Löneökning (kontant och nat.-förm.) i % under perioden 1936—1939	Arbetare i kost	Statav- lönade arbetare	Dagsverkare		Samtliga
			utan nat.-förm.	med nat.-förm.	
<i>Manliga arbetare</i> (fyllda 18 år)	25·9	22·2	32·4	16·4	24·1
Däruv:					
Rättare	23·8	20·1	.	.	16·6
Fördrängar	24·8	22·1	19·9	11·7	21·5
Kördrängar	25·7	22·9	29·5	23·0	23·5
Övriga jordbruksarbetare	25·7	19·6	33·3	18·1	25·2
Ladugårdsförmän	15·0	19·3	.	3·7	17·7
Kreaturskötare	26·2	23·6	12·5	12·7	22·1
Smeder, snickare m. fl.	18·7	40·2	13·3	19·3
<i>Kvinnliga arbetare</i> ²	17·0	11·0	13·7	10·5	10·4

Sedan år 1936 ha de manliga lantarbetarnas årsförtjänster i genomsnitt stigit med nära en fjärdedel, medan motsvarande ökning för de kvinnliga arbetarna blott uppgått till en tiondel. Störst har ökningen varit för dagsverkare utan naturaförmåner och arbetare i kost, d. v. s. för sådana lantarbetargrupper bland vilka de mera mobila yngre arbetsföra åldrarna äro starkast företrädda (se tab. 4). Stegringen för ifrågavarande grupper måste dock även ses mot bakgrunden av att begynnelselönera 1936 voro relativt låga. — Vid bedömande av lönestegringen sedan tjänsteåret 1935/36 bör hänsyn även tagas till minskningen av antalet arbetstimmar per år genom antagandet av lantarbetstidslagen vid 1936 års riksdag samt omarbetningen av densamma 1937 och 1939. I förhållande till den tidigare gällande arbetstiden kan antalet arbetstimmar sedan tjänsteåret 1935/36 genom ifrågavarande lagstift-

¹ Siffror rörande den motsvarande utvecklingen av reallönen kunna ej lämnas i avsaknad av fortlöpa nde statistik över pris- och levnadskostnadsförhållanden på landsbygden.

² Avse såväl vuxna som minderåriga.

ning beräknas ha blivit nedsatt med c:a 11 % för egentliga jordbruksarbetare och 17 % för djurskötare.

d. Avtalsenliga och faktiska löner år 1939.

1. Kollektivavtalens lönesatser.

Gällande kollektivavtal för jordbruket torde reglera löne- och arbetsförhållandena, förutom för den organiserade delen av lantarbetarkåren (för närvarande c:a 40 000 arbetare), även för en stor del oorganiserade lantarbetare. En av svenska lantarbetareförbundet företagen beräkning ger vid handen, att för närvarande är runt tal 60 000 löneanställda vid jordbruket ha sina löner direkt eller indirekt reglerade genom kollektivavtal. Särskilt inom östra och södra Sverige utöva kollektivavtalen ett dominerande inflytande på lönebestämningen.

I tab. 8 ha sammanställts dels de kontanta minimilönerna för årsanställda manliga arbetare med stat eller fri kost, dels minimilönerna för timavlönade arbetare enligt de mellan svenska lantarbetsgivareföreningen och svenska lantarbetareförbundet ingångna kollektivavtalen för tjänsteåret 1938/39 samt för innevarande år, d. v. s. för tiden från och med den 1 november 1939 till och med den 31 oktober 1940.

Genom löneavtalen för år 1940 ha lantarbetarna erhållit något förbättrade villkor. Kontantlönen per år för samtliga grupper av statavlönade arbetare ha höjts med 50 kr. och för arbetare i arbetsgivarens kost med 40 kr. Be-

Tab. 8. Lönebestämmelser enligt kollektivavtal för manliga lantarbetare, som fyllt 18 år.¹

	Årsanställning med stat eller fri kost				Anställning mot timlön							
	statavlönade arbetare		arbetare i kost		utan naturaförmåner		med bostad, bränsle o. potatisland		med bostad o. bränsle		med kost, logi o. tvätt	
	1939 ² kr.	1940 ² kr.	1939 kr.	1940 kr.	1939 öre	1940 öre	1939 öre	1940 öre	1939 öre	1940 öre	1939 öre	1940 öre
Rättare	1 100	1 150	1 000	1 040	74	79	64	67	66	69	44	48
Fördräng o. traktorförare	³ 880	³ 930	³ 820	³ 860	67	72	57	60	59	62	38	42
Kördräng o. dagsverkare	³ 810	³ 860	³ 740	³ 780	65	70	55	58	57	60	36	40
Arbetare m. s. k. blandat arbete	³ 895	³ 945	³ 845	³ 885	66	71	56	59	58	61	37	41
Ladugårdsförman	1 100	1 150	1 000	1 040	71	76	61	64	63	66	43	47
Kreatursskötare	975	1 025	925	965	66	71	56	59	58	61	38	42
Fodermarsk (m. skoning)	1 070	1 120	970	1 010	69	74	59	62	61	64	41	45
Slöjdare, smed o. d.	1 070	1 120	970	1 010	73	78	63	66	65	68	43	47
Lastbilsförare	1 000	1 050	925	965	71	76	61	64	63	66	41	45
Arbetare m. byggnadsarb.	—	—	—	—	85	100	75	88	77	90	55	70

¹ Ifrågavarande lönesatser gälla för alla icke industribetonade avtalsområden, d. v. s. Uppland, Södermanland, Östergötland, Kalmar län, Gotland, Skåne, Halland, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län, Skaraborgs län, Värmland, Örebro län och Västmanlands län. I bergslagsdistrikten och Norrland (Gävle-Dala och Bergslagen) ligga timlönerna minst 2 öre högre än i övriga avtalsområden.

² 1939 avser tiden 1 nov. 1938—31 okt. 1939; 1940 avser tiden 1 nov. 1939—31 okt. 1940.

³ Inberäknat garanterad inkomst av minst 60 kr. för rykt.

träffande timlönerna ha dessa höjts med 5 öre per timme för arbetare utan några som helst naturaförmåner, med 3 öre per timme för arbetare med bostad m. m. och slutligen med 4 öre per timme för arbetare med kost, logi och tvätt. Likaså ha de särskilda ersättningarna för rykt o. dyl., ersättartjänstgöring samt övertid blivit något höjda. För kördrängsgruppen innebära de nya lönebestämmelserna en procentuell stegring i förhållande till 1939 med 6.2 % för statavlönad arbetare och 5.4 % för arbetare i kost samt med 7.7 % för timavlönade dagsverkare utan naturaförmåner. Härtill kommer löne reglering efter index i form av ett rörligt tillägg till den enligt avtalet eljest utgående ordinarie lönen efter enahanda grunder, som gälla inom industrin.

För de lantarbetargrupper, vilkas avlöning till stor del utgår in natura, beror totalavlönings storlek och stegring i väsentlig grad även på naturaförmånernas värde. I 1939/40 års avtal har icke förekommit några anmärkningsvärda förändringar av naturaförmånernas beskaffenhet eller omfattning. De i hel stat ingående naturprodukterna enligt avtalen 1939/40 finnas återgivna å sid. 29.

För fullt arbetsför och duglig kvinnlig arbetare är betalningen $\frac{1}{11}$ 1939— $\frac{31}{10}$ 1940 för handmjölkning antingen 1.5 öre per liter mjölk eller — för arbetska utan naturaförmåner — en lön av 63 kronor i månaden. För maskinmjölkning inklusive eftermjölkning är betalningen 0.7 öre per liter mjölk eller också 63 kr. i månaden. För annat arbete erhåller kvinnlig lantarbetare en timlön av 46 öre. Gällande löneförmåner innebära en höjning med 5 å 7 % i förhållande till föregående år.

2. Faktiska löneinkomster per år.

Löneuppgifternas beskaffenhet. I den kontanta årslönen inberäknas provision, ackords-, rykt- och övertidsersättning o. dyl., utom för årsanställda, för vilka dylika extra förtjänster särredovisas. Beträffande naturaförmånerna skulle fördelning ske å tre huvudposter, nämligen livsförnödenheter, bostad och bränsle samt kost och logi. Så långt möjligt ha vid löneberäkningarna hänsyn tagits till alla med det utförda arbetet direkt sammanhängande löneförmåner i kontant och in natura. Siffrorna innefatta däremot ej sådana kollektivt utgående förmåner som utgifter för sjukvård, medicin, olycksfallsförsäkring o. dyl.

Enligt formulärets anvisningar skulle naturaförmånernas värde upptagas efter ortens försäljningspris (icke självkostnadspris eller »bokpris»). Vid beräkningen av värdet av fri bostad, jordupplåtelse o. dyl. torde de i orten gängse eller vid skattetaxering o. dyl. tillämpade hyres- eller arrendevärderna varit vägledande. Det bör framhållas, att man i fråga om uppgifter av denna art alltid måste räkna med en viss osäkerhetsmarginal, varför de redovisade totallönerna icke helt invändningsfritt angiva de naturaavlönade lantarbetargruppernas faktiska arbetsinkomster.

I de följande lönetabellerna ha icke medtagits medellöner, för vilka antalet uppgifter understiger 10. Medellöner, som grunda sig på mindre än 25 arbetare, ha dessutom angivits med medievalstil.

Medelavlönning för olika löneformer och yrkesspecialiteter. I tab. 9 föreligger en redogörelse för den genomsnittliga årsförtjänsten år 1939 i kontant samt i kontant och naturaförmåner inom olika löneformer och yrkesspecialiteter med fördelning på anställda vid gårdar med och utan kollektivavtal.

För att kunna jämföra årsinkomsterna inom olika löneformer har förutsatts viss minimiarbets-tid, nämligen lägst 250 arbetsdagar under året (se sid. 22). Antalet arbetare, som utgjort detta minimiantal dagsverken, har enligt tab. 6 och 9 uppgått till 13 704, därav 11 693 vuxna och 418 minderåriga manliga arbetare samt 1 492 vuxna och 101 minderåriga kvinnor. Den genomsnittliga årsförtjänsten i kontant och naturaförmåner för samtliga manliga arbetare uppgick år 1939 till 1 581 kr. Då motsvarande tal föregående år var 1 515 kr., har under mellantiden skett en stegring med 4·4 %. Begränsar man undersökningen till enbart vuxna manliga arbetare, blir stegringen något lägre (4·0 %) eller från 1 540 kr. år 1938 till 1 602 kr. år 1939. De minderåriga arbetarnas årsförtjänst har samtidigt stigit från 931 kr. till 999 kr., motsvarande en höjning med 7·3 % sedan föregående år.

En mer detaljerad granskning av lönerna inom olika arbetargrupper ger vid handen, att lönevillkoren i betydande utsträckning växlade efter arbetarnas anställningsform och yrkeskvalifikation. Av de olika löneformerna kommo bland de vuxna årsavlönade arbetarna statavlönade högst med en genomsnittlig totalavlönning per år av 1 723 kr. (4·2 % stegring sedan år 1938), medan arbetare i kost icke uppnådde mer än 1 318 kr. (4·7 %) eller 23·5 % lägre. Av de tim- eller ackordsavlönade arbetarna kommo dagsverkare med naturaförmåner upp till ungefär samma lönestandard som statarna eller i genomsnitt 1 698 kr. (3·7 % högre än föregående år) i totalavlönning, medan årslönen för dylika arbetare utan naturaförmåner utgjorde 1 508 kr. (2·9 %) eller 11·2 % lägre. Att dagsverkare utan naturaförmåner komma så pass långt ner på inkomstskalan torde dock delvis sammanhånga med det förhållandet, att jämväl bland »årsarbetande» daglönare genomsnittstalet för presterade dagsverken är lägre än för övriga löneformer (jfr tab. 6).

Av de olika huvudgrupperna av yrken voro yrkesmännen de högst avlönade och därefter stall- och ladugårdspersonalen, medan årsinkomsterna för egentliga jordbruksarbetare, arbetare med blandat arbete och »övriga arbetare» kommo icke oväsentligt lägre. Av de olika yrkesspecialiteterna, uppnåddes de högsta lönerna av arbetare med kvalificerat arbete. Inom samtliga löneformer kommo bland egentliga jordbruksarbetare rättarna högst (2 000 kr. eller 4·2 % mer än föregående år), därefter fördrängar (1 635 kr., 4·9 %), kördrängar (1 494 kr., 4·4 %) och lägst jordbruksarbetare, som ej köra hästar (1 396 kr., 2·6 %). Bland statavlönade arbetare utgjorde de sistnämndas genomsnittliga årslön (1 506 kr.) c:a $\frac{3}{4}$ av rättarnas arbetsförtjänster (1 984 kr.). Även bland stall- och ladugårdspersonalen hade ladugårdsförmän (2 073 kr. eller 3·9 % högre än föregående år) och fodermarskar (1 694 kr., 0·7 %) genomgående högre lön än vanliga kreatursskötare (1 663 kr., 4·3 %) och stalldrängar (1 646 kr., 4·6 %). Bland yrkesmännen redovisade trädgårdsmästare den högsta årsinkomsten (2 019 kr. eller 7·5 % högre än föregående

år), därefter lastbilsförare (1 812 kr., 2·6 0/0), smeder och snickare (1 803 kr., 7·3 0/0) samt sist trädgårdsarbetare (1 380 kr., 4·4 0/0), vilka tillsammans med »övriga jordbruksarbetare» utgjorde den lägst betalade yrkesgruppen inom jordbruket.¹ De här framträdande lönedifferenserna äro dock icke enbart betingade av arbetarnas olika yrkeskvalifikationer utan kunna även delvis tillskrivas andra faktorer, såsom olika åldersfördelning o. dyl. (jfr nedan).

Den genomsnittliga arbetsförtjänsten under år 1939 var för kvinnliga arbetare 787 kr. mot 783 kr. föregående år, d. v. s. en höjning med 0·5 0/0. Kvinnornas årsinkomst utgjorde sålunda icke fullt hälften av männens. De kvinnliga arbetarnas årsförtjänster äro emellertid ej direkt jämförbara med männens, då över hälften av kvinnorna bestod av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor, vilkas göromål icke omfatta hela arbetsdagen (jfr timlönen sid. 33). Arbetsförtjänsten för heltidsanställda kvinnliga arbetare i kost (landsjungfrur) utgjorde däremot 964 kr. (4·3 0/0 stegring sedan år 1938) eller c:a $\frac{3}{4}$ av årslönen för manliga arbetare i kost.

Kontant- och naturaavlönning. Betraktar man i tab. 9 de kontanta årslönerna, erhålles i stort sett samma bild av lönestandarderna inom olika löneformer och yrkesgrupper som beträffande de totala årsförtjänsterna. För samtliga manliga arbetare uppgick den kontanta årslönen till 1 080 kr. mot 1 017 kr. föregående år, vilket motsvarar en stegring med 6·2 0/0. För vuxna manliga arbetare utgjorde den kontanta årslönen 1 094 kr. och för minderåriga 691 kr. För den kvinnliga arbetskraften voro motsvarande siffror 557 och 411 kr. Den kontanta årslönen för samtliga kvinnliga arbetare var 548 kr. mot 527 kr. föregående år, en stegring på sålunda 4·0 0/0.

Såsom redan omnämnts, utgår avlöningen vid olika löneformer i växlande utsträckning i kontant och in natura. Förhållandet mellan kontantlön och naturallön framgår i mera överskådlig form av nedanstående översikt.

	Manliga arbetare fyllda 18 år			Kvinnliga arbetare fyllda 18 år		
	total årslön kr.	därav kr.	nat.-förm. %	total årslön kr.	därav kr.	nat.-förm. %
Arbetare i kost	1 318	524	39·8	957	460	48·1
Statavlönade arbetare	1 728	686	39·8	1 060	361	34·1
Dagsverkare utan nat.-förm.	1 508	—	—	565	—	—
Dagsverkare med nat.-förm.	1 698	235	13·8	907	250	27·6
därav:						
med livsförnödenheter	1 558	166	10·7	764	103	13·5
med livsförnödenheter och bostad	1 730	347	20·1	973	310	31·9
med bostad	1 743	206	11·8	991	181	18·3
med fri kost	1 287	437	34·0	837	383	45·8
Samtliga arbetare	1 002	507	51·6	783	226	28·9
därav:						
exkl. dagsv. utan nat.-förm.	1 615	581	36·0	947	396	41·8

Värdet av naturaförmånerna uppgick till i genomsnitt 581 kr. för män och 396 kr. för kvinnor med dylika förmåner och utgjorde i medeltal $\frac{1}{3}$ resp. $\frac{2}{5}$ av totalavlöningen.

¹ Beträffande trädgårdsarbetare jfr sid. 43.

Naturaförmånernas viktiga roll beror särskilt på statsystemet, som alltså är vanligt inom det större svenska jordbruket. Statens sammansättning torde vara rätt skiftande i olika delar av landet, men har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna. En översikt över de i hel stat ingående varukvantiteterna enligt de för tjänsteåret 1938/39 gällande lokala avtalen lämnas i efterföljande tablå:

	Uppland o. Öster- götland	Söder- manland o. Väst- manland	Kalmar län	Got- land	Ble- kinge	Skåne	Halland	Göteborgs o. Bohus samt Älvs- borgs län	Skara- borgs o. Värmlands län	Örebro län
Mjölk, oskum. l	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460
Råg kg	500	500	900	800	900	700	720	600	600	500
Vete »	400	400	200	300	200	100	180	300	300	400
Korn »	200	100	—	—	—	600	—	1 200	—	—
Vårsäd »	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450
Blandsäd »	200	300	250	250	250	—	1 450	1 200	—	—
Ärter »	50	50	—	—	—	—	—	450	—	—

I riksavtalets allmänna bestämmelser regleras närmare beskaffenheten av ovanstående naturaförmåner och angives storleken av potatisland samt kvantiteten bränsle, varjämte vissa bestämmelser angående bostadens storlek och kvalitet givas. Beträffande statarbostaden ha i förevarande undersökning begärts uppgifter om antalet rum. Härvid erhållna medeltal rum per bostad (exkl. kök) utgjorde 1.6 för riket i dess helhet. Lägst var siffran i norra och östra Sverige och högst i södra Sverige med resp. 1.4 och 2.1 rum i medeltal per bostad. Medelvärdet per familj och år av bostad inklusive bränsle och trädgård beräknas till 259 kr., men då i vissa jordbruksstrakter bostäder av liknande art knappast finnas till uthyrning, torde hyresvärderingarnas tillförlitlighet i många fall kunna sättas i fråga. Statförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 9 redovisade totalavlöningen för statavlönade arbetare, utgjorde i genomsnitt 686 kr. för landet i dess helhet.

I tab. 9 har för årsanställda arbetare med stat eller i kost lönsens sammansättning även belysts beträffande överenskommen ordinarie kontantlön per år och extra förtjänster i form av provision, ersättning för rykt, ersättartjänstgöring, övertid o. dyl. Sin största betydelse hade dylika biinkomster för statavlönade arbetare, av vilka omkring hälften av såväl stall- och ladugårdspersonalen som de egentliga jordbruksarbetarna i någon form erhållit extra förtjänster. Fördelningen och storleken av dessa framgår i sammandrag av nedanstående tablå:

Genomsnittl. extra förtjänster under år 1939 för manliga årsarbetare fyllda 18 år, kr.	Arbe- tare i kost	Statav- lönade arbe- tare	Till- hopa	eg. jord- bruks- arbe- tare	arbetare med blandat arbete	d ä r a v			övriga arbe- tare
						stall-o. ladug.- perso- nal	yrkes- män		
Per arbetare (samtliga) . . .	m. k. ⁵	64	97	94	102	57	88	82	70
	u. k.	8	40	22	14	14	37	37	—
	tillh.	18	82	63	59	28	68	76	54
Per arbetare med sådan extra förtjänst	m. k.	127	139	138	129	89	155	141	101
	u. k.	61	108	94	70	77	124	106	—
	tillh.	93	129	129	117	85	147	138	101

¹ Ev. havre. — ² Ev. korn eller havre. — ³ Fodersäd. — ⁴ Ev. vete.

⁵ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

Tab. 9. Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1939.

Löneformer och yrkes- specialiteter	Redovisade arbetare			Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹										
				per timme			per dag			per år ²				
	samt- liga	med minst 250 arbets- dagar under året	med uppg. om an- talet ut- gjorda arbets- timmar	total, konstant inkl. extra förtjänster) ³	total, konstant och naturförmaner	konstant (inkl. extra förtjänster) ³	total, konstant och naturförmaner	övers- ens- kom- men ordi- narie lön				total, konstant o. naturförmaner		
								inkl. extraförtj. ³		samt- liga arbe- tare	därav vid egendomar	samt- liga arbe- tare	därav vid egendomar	
								över- ens- kom- men ordi- narie lön	inkl. extraförtj. ³					med koll.- avtal
med koll.- avtal								utan koll.- avtal	med koll.- avtal					utan koll.- avtal
Manl. arbetare fyllda 18 år.														
<i>Arbetare i kost</i>	3 867	2 622	881	0.34	0.56	2.62	4.33	775	794	918	765	1 318	1 473	1 282
<i>Eg. jordbruksarbetare</i>	2 855	1 912	625	0.34	0.55	2.60	4.30	762	776	886	755	1 294	1 435	1 267
<i>däruv:</i>														
<i>rättare</i>	103	77	43	0.48	0.74	3.96	5.97	1 154	1 179	1 220	1 130	1 794	1 853	1 723
<i>födrängar</i>	153	136	50	0.36	0.57	2.98	4.70	849	863	932	861	1 423	1 492	1 392
<i>ködrängar</i>	1 743	1 224	395	0.33	0.54	2.58	4.27	756	772	827	762	1 282	1 358	1 268
<i>övr. jordbruksarbetare</i>	856	475	137	0.31	0.52	2.55	4.05	687	690	756	685	1 207	1 290	1 201
<i>Arbetare m. bland. arb.</i>	99	68	16	0.23	0.49	2.60	4.09	728	732	723	723	1 248		1 236
<i>Stall- och ladugårdsp.</i>	839	594	212	0.35	0.57	2.69	4.39	820	849	980	806	1 390	1 540	1 341
<i>däruv:</i>														
<i>ladugårdsförman</i>	40	31	16	0.48	0.70	3.93	5.83	1 141	1 262	1 354	1 164	1 881	1 943	1 815
<i>födrängar</i>	663	461	152	0.34	0.56	2.59	4.28	794	818	949	785	1 358	1 520	1 317
<i>fodermarskar</i>	20	16	8			2.72	4.38	801	822			1 365		
<i>stalldrängar</i>	108	84	34	0.33	0.55	2.77	4.42	838	857	896	835	1 364	1 421	1 364
<i>övr. djurskötare</i>	8	2	2											
<i>Yrkesmän</i>	52	37	22	0.37	0.60	3.07	5.03	884	937	1 005	826	1 543	1 615	1 424
<i>däruv:</i>														
<i>trädgårdsmästare</i>	7	6	4											
<i>smeder, snickare m. fl.</i>	12	8	7			3.28	5.05							
<i>lastbilsförare</i>	20	14	6			2.98	4.35	932	961	918		1 548	1 536	
<i>trädgårdsarbetare</i>	12	8	5			2.00	4.26							
<i>övr. yrkesmän</i>	1	1	—											
<i>Övriga arbetare</i>	22	11	6			2.49	4.37	679	682			1 241		
<i>Statavlönade arbetare</i>	6 782	6 160	3 095	0.41	0.69	3.41	5.66	956	1 037	1 042	1 026	1 723	1 740	1 675
<i>Eg. jordbruksarbetare</i>	3 153	2 880	1 588	0.40	0.68	3.28	5.59	874	962	966	951	1 644	1 661	1 593
<i>däruv:</i>														
<i>rättare</i>	399	367	169	0.52	0.81	4.39	6.73	1 252	1 293	1 313	1 238	1 984	2 016	1 901
<i>födrängar</i>	472	452	251	0.40	0.69	3.34	5.68	891	991	995	980	1 686	1 702	1 643
<i>ködrängar</i>	2 025	1 848	1 066	0.38	0.66	3.08	5.40	800	899	903	888	1 581	1 599	1 527
<i>övr. jordbruksarbetare</i>	257	213	102	0.36	0.62	2.99	5.15	825	873	856	902	1 506	1 511	1 499
<i>Arbetare m. bland. arb.</i>	75	62	38	0.38	0.65	3.10	5.37	888	943	948	937	1 637	1 654	1 615
<i>Stall- och ladugårdsp.</i>	3 059	2 761	1 232	0.43	0.69	3.48	5.65	1 029	1 106	1 112	1 092	1 794	1 815	1 747
<i>däruv:</i>														
<i>ladugårdsförman</i>	517	475	211	0.52	0.79	4.28	6.48	1 191	1 367	1 372	1 347	2 067	2 086	1 995
<i>kreaturskötare</i>	1 775	1 583	679	0.41	0.66	3.25	5.50	1 018	1 069	1 062	1 081	1 753	1 762	1 738
<i>fodermarskar</i>	353	328	159	0.40	0.67	3.22	5.41	954	1 015	1 020	994	1 703	1 716	1 643
<i>stalldrängar</i>	338	304	147	0.40	0.68	3.19	5.42	938	994	1 011	947	1 687	1 719	1 603
<i>övr. djurskötare</i>	76	71	36	0.43	0.70	3.31	5.68	932	1 069	1 087	960	1 753	1 732	1 578
<i>Yrkesmän</i>	444	408	211	0.43	0.78	3.86	6.22	1 062	1 140	1 145	1 100	1 834	1 842	1 765
<i>däruv:</i>														
<i>trädgårdsmästare</i>	70	64	28	0.52	0.82	4.83	6.70	1 102	1 306	1 319		2 010	2 031	
<i>smeder, snickare m. fl.</i>	278	256	133	0.48	0.79	3.77	6.16	1 058	1 162	1 106	1 070	1 800	1 805	1 753
<i>lastbilsförare</i>	68	65	38	0.50	0.78	3.91	6.21	1 071	1 159	1 157		1 848	1 850	
<i>trädgårdsarbetare</i>	16	14	2	0.34	0.60	3.20	5.28	867	914	912		1 542	1 560	
<i>övr. yrkesmän</i>	12	9	2											
<i>Övriga arbetare</i>	51	49	26	0.38	0.66	2.94	5.20	803	868	878		1 539	1 558	

¹ Medievaletill anger, att lönesiffran är grundad på mindre än 25 men fler än 10 uppgifter. — ² Årsinkomsterna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året. — ³ Uppburen konstant ersättning för övertid, akord, ersättartjänstgöring, rykt o. d.

Tab. 9 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1939.

Löneformer och yrkes-specialiteter	Redovisade arbetare			Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹									
	samtliga	med minst 250 arbetsdagar under året	med uppg. om antalet utgjorda arbetstimmar	per timme		per dag		per år ²					
				kontant (inkl. extra förtjänster) ³	total, kontant och naturaförmåner	kontant (inkl. extra förtjänster) ³	total, kontant och naturaförmåner	kontant inkl. extra förtjänster ³		total, kontant och naturaförmåner			
								samtliga arbetare	därav vid egendomar	samtliga arbetare	därav vid egendomar	samtliga arbetare	därav vid egendomar
med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal								
Dagsverk. utan naturaförm.	3 362	1 492	2 195	0 66	0 66	5 33	5 33	1 508	1 558	1 302	1 508	1 558	1 302
Eg. jordbruksarbetare	2 637	1 119	1 742	0 66	0 66	5 34	5 34	1 488	1 534	1 317	1 488	1 534	1 317
därav:													
rättare	11	6	5	.	.	5 75	5 75
födrängar	33	28	18	0 71	0 71	5 57	5 57	1 615	1 682	.	1 615	1 682	.
kördrängar	668	449	471	0 67	0 67	5 46	5 46	1 567	1 596	1 393	1 557	1 596	1 393
övr. jordbruksarbetare	1 925	636	1 248	0 66	0 66	5 27	5 27	1 432	1 480	1 264	1 432	1 480	1 264
Arbetare m. bland. arb.	181	69	106	0 66	0 66	5 47	5 47	1 505	1 522	.	1 505	1 522	.
Stall- o. ladugårdsp.	204	146	129	0 65	0 65	4 83	4 83	1 551	1 677	1 065	1 551	1 677	1 065
därav:													
ladugårdsförmän . . .	10	9	8	.	.	6 32	6 32
kreaturskötare	138	89	82	0 63	0 63	4 53	4 53	1 435	1 620	960	1 435	1 620	960
fodermarskar	17	15	9	.	.	5 39	5 39	1 711	1 688	.	1 711	1 688	.
stalldrängar	31	27	23	0 67	0 67	5 08	5 08	1 615	1 640	.	1 615	1 640	.
övr. djurskötare	8	6	7
Yrkesmän	189	97	130	0 72	0 72	5 74	5 74	1 679	1 690	1 606	1 679	1 690	1 606
därav:													
trädgårdsmästare . . .	—	—	—
smeder, snickare m. n.	115	52	79	0 77	0 77	6 18	6 18	1 795	1 793	.	1 795	1 793	.
lastbilsförare	24	20	18	0 70	0 70	5 93	5 93	1 827	1 864	.	1 827	1 864	.
trädgårdsarbetare . . .	42	20	28	0 57	0 57	4 45	4 45	1 265	1 238	.	1 265	1 238	.
övr. yrkesmän	8	5	5
Övriga arbetare	151	61	88	0 63	0 63	5 24	5 24	1 504	1 543	.	1 504	1 543	.
Dagsverkare med livsförn.	216	168	109	0 61	0 67	4 60	5 16	1 392	1 459	1 260	1 558	1 623	1 430
Dagsv. med livsförn. o. bost. ⁴	294	236	150	0 57	0 71	4 61	5 79	1 383	1 417	1 328	1 730	1 773	1 660
Dagsverkare med bostad ⁴ .	1 304	951	880	0 63	0 72	5 22	5 95	1 537	1 540	1 528	1 743	1 747	1 726
Dagsverkare med fri kost.	794	64	200	0 43	0 61	3 45	4 83	850	975	779	1 287	1 420	1 212
Samtl. dagsv. med nat.-förm.	2 608	1 419	1 339	0 61	0 71	4 81	5 68	1 463	1 501	1 362	1 698	1 730	1 612
Eg. jordbruksarbetare	1 886	910	945	0 60	0 70	4 73	5 61	1 414	1 449	1 333	1 645	1 672	1 584
därav:													
rättare	68	57	28	0 79	0 89	6 95	8 11	2 070	2 148	.	2 407	2 479	2 263
födrängar	41	38	26	0 64	0 74	5 27	6 17	1 538	1 545	.	1 801	1 795	1 812
kördrängar	599	426	359	0 61	0 70	4 86	5 66	1 437	1 476	1 352	1 654	1 684	1 587
övr. jordbruksarbetare	1 178	389	532	0 57	0 67	4 41	5 31	1 280	1 317	1 186	1 509	1 538	1 434
Arbetare m. bland. arb.	84	38	32	0 57	0 67	4 45	5 37	1 332	1 342	.	1 550	1 548	.
Stall- o. ladugårdsp.	377	307	207	0 65	0 73	4 95	5 74	1 595	1 641	1 451	1 836	1 884	1 686
därav:													
ladugårdsförmän . . .	43	39	24	0 90	0 95	6 38	7 29	1 981	2 013	.	2 283	2 321	.
kreaturskötare	235	180	121	0 61	0 69	4 70	5 48	1 527	1 570	1 401	1 761	1 805	1 634
fodermarskar	32	28	18	0 63	0 72	4 66	5 46	1 514	1 587	.	1 764	1 842	.
stalldrängar	57	52	39	0 62	0 71	5 15	5 85	1 630	1 658	1 538	1 846	1 874	1 752
övr. djurskötare	10	8	5	.	.	4 21	4 94
Yrkesmän	191	138	117	0 66	0 77	5 32	6 25	1 575	1 592	1 476	1 828	1 836	1 782
därav:													
trädgårdsmästare . . .	6	3	2
smeder, snickare m. n.	122	88	77	0 68	0 78	5 51	6 35	1 609	1 606	1 631	1 842	1 836	1 883

¹ Se not 1 sid. 30 — ² Se not 2 sid. 30. — ³ Se not 3 sid. 30. — ⁴ Utom bostad i regel även bränsle och jord.

Tab. 9 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1939.

Löneformer och yrkes-specialiteter	Redovisade arbetare			Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹									
	samtliga	med minst 250 arbetsdagar under året	med uppg. om antalet utgjorda arbetstimmar	per timme		per dag		per år ²					
				kontant (inkl. extra förtjänster) s	total, kontant och naturaförmåner	kontant (inkl. extra förtjänster) s	total, kontant och naturaförmåner	kontant inkl. extra förtjänster ³		total, kontant och naturaförmåner			
								samtliga arbetare	däruv vid egendommar	samtliga arbetare	däruv vid egendommar		
med koll.-avtal	utan koll.-avtal	med koll.-avtal	utan koll.-avtal										
lastbilsförare	24	23	15	0'71	0'80	5'52	6'31	1 618	1 646	.	1 855	1 880	.
trädgårdsarbetare . .	26	13	14	0'46	0'62	3'77	5'02	1 152	1 257	.	1 447	1 495	.
övr. yrkesmän	13	11	9	.	.	5'42	6'60	1 568	1 601	.	1 894	1 897	.
Övriga arbetare	70	26	38	0'53	0'63	4'41	5'37	1 237	1 204	.	1 454	1 417	.
Samtl. arbetare fyllda 18 år. däruv:	16 619	11 693	7 510	0'50	0'67	3'72	5'30	1 094	1 185	949	1 602	1 690	1 459
eg. jordbruksarbetare	10 531	6 821	4 900	0'50	0'66	3'72	5'18	1 056	1 163	909	1 520	1 617	1 387
arbetare m. bland. arb.	439	237	192	0'53	0'64	4'02	5'07	1 108	1 295	866	1 473	1 554	1 368
stall- och ladugårdsp.	4 479	3 808	1 780	0'46	0'68	3'53	5'41	1 122	1 182	1 019	1 725	1 798	1 600
yrkesmän	876	680	480	0'58	0'76	4'45	6'07	1 294	1 306	1 214	1 795	1 810	1 693
övriga arbetare	294	147	158	0'54	0'63	4'28	5'19	1 183	1 229	986	1 487	1 522	1 337
Mänliga minderåriga arb.													
Arbetare i kost	446	222	88	0'25	0'49	1'80	3'45	526	627	509	1 037	1 117	1 024
Statavlönade arbetare . .	20	16	5	.	.	2'23	3'83	713	757	641	1 186	1 249	1 082
Dagsverkare utan nat.-förm.	444	135	272	0'42	0'42	3'30	3'30	935	973	835	935	973	835
Dagsverkare med nat.-förm.	132	45	36	0'37	0'44	2'52	3'23	763	839	611	938	985	844
Samtliga minderåriga . .	1 042	418	401	0'36	0'44	2'48	3'38	691	873	567	999	1 018	986
Kvinnliga arb. fyllda 18 år.													
Arbetare i kost	804	574	130	0'20	0'37	1'56	2'96	497	578	489	957	1 069	944
Statavlönade arbetare . . .	44	37	19	0'41	0'60	2'10	3'17	699	771	604	1 060	1 124	976
Dagsverkare utan nat.-förm.	1 119	639	477	0'51	0'51	1'73	1'73	565	598	483	565	598	483
Dagsverkare med livsförm.	62	55	18	0'41	0'50	1'92	2'22	661	664	657	764	758	776
Dagsv. med livsförm. o. bost. ⁴	136	105	50	0'39	0'68	2'04	3'17	663	743	568	973	1 069	860
Dagsverkare med bostad ⁴ .	70	44	18	0'46	0'55	2'42	2'94	810	812	806	991	996	982
Dagsverkare med fri kost .	71	38	18	0'31	0'53	1'48	2'65	454	.	450	837	.	843
Samtl. dagsv. med nat.-förm.	339	242	104	0'40	0'61	2'00	2'84	657	728	581	907	954	858
Samtliga kvinnliga arbetare däruv:	2 306	1 492	730	0'38	0'48	1'72	2'39	557	627	502	783	723	831
eg. jordbruksarbetare .	153	17	70	0'46	0'49	2'11	3'39	618	.	483	907	.	873
arbetare m. bland. arb.	36	15	12	0'31	0'46	1'99	3'40	520	—	520	1 044	—	1 044
stall- och ladugårdsp.	1 452	997	522	0'45	0'53	1'74	2'09	578	627	505	692	688	697
yrkesmän	36	18	19	0'43	0'52	2'81	3'57	804	828	.	1 086	1 167	.
landsjungfrur	606	442	98	0'19	0'35	1'56	2'96	500	543	495	964	1 033	956
övriga arbetare	23	3	9	.	.	2'90	3'49	.	—	.	.	—	.
Kvinnliga minderåriga arb.	193	101	45	0'17	0'34	1'33	2'67	411	462	400	842	845	841
Samtl. arbet. år 1939 män	17 661	12 111	7 911	0'49	0'66	3'66	5'20	1 060	1 178	929	1 581	1 675	1 484
kv.	2 499	1 593	775	0'36	0'47	1'69	2'41	548	622	498	787	726	882
Samtl. arbet. år 1938 män	18 254	12 657	—	—	—	3'47	4'88	1 017	1 115	870	1 515	1 610	1 371
kv.	2 808	1 718	—	—	—	1'86	2'54	527	637	460	783	750	803

¹ Se not 1 sid. 30. — ² Se not 2 sid. 30. — ³ Se not 3 sid. 30. — ⁴ Se not 4 sid. 31.

För arbetare i kost uppgick extrainkomsten till 93 kr. och för statavlönad arbetare till 134 kr. i medeltal per år och arbetare. Fördelas extra förtjänsterna på samtliga arbetare, oavsett om de erhållit sådana eller ej, stanna motsvarande siffror vid 18 resp. 82 kr., vilket innebär en ökning av kontantlönerna med resp. 2·3 och 7·9 0/0.

3. Faktiska löneinkomster per timme och dag.

Genomsnittliga tim- och dagsförtjänster. På grundval av uppgifterna om antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar under året samt arbetsinkomster under samma tid föreligga i tab. 9 beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dag resp. timme för samtliga löneformer och yrkespecialiteter.

För samtliga redovisade vuxna arbetare utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 5·30 kr. och för kvinnor 2·39 kr. Den kontant uppburna ersättningen per dagsverke var för män 3·72 kr. och för kvinnor 1·72 kr. För dagsverkare utan naturaförmåner uppgick dagsförtjänsten i genomsnitt till 5·33 kr. För ett klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de redovisade yrkesspecialiteterna, hänvisas till tabellen.

För samtliga vuxna arbetare, som redovisat antalet utgjorda arbetstimmar under året, uppgick timlönen i medeltal till 0·67 kr. för män och 0·48 kr. för kvinnor. En statavlönad kördräng hade sammanlagt 0·66 kr. i timförtjänst, en dito i arbetsgivarens kost 0·54 kr. och en enbart kontantavlönad dagsverkare 0·67 kr. För mjölkerskor utgjorde timlönen 0·53 kr. och för landsjungfrur 0·35 kr. En kvinnlig dagsverkare utan naturaförmåner (till största delen mjölkerskor) hade i genomsnitt 0·51 kr. i timmen, vilket utgör något mer än $\frac{3}{4}$ av timförtjänsten för manliga dagsverkare utan naturaförmåner.

Dagsförtjänster för tillfällig arbetskraft. Ett för det nutida jordbruket karakteristiskt förhållande är, att antalet fasta arbetare inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas relativt lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden tillgodoses genom tillfälligt lejd arbetskraft. Dylika tillfälliga arbetare torde i regel kunna påräkna högre dagsförtjänst än den mera fasta arbetskraften, varför i frågeformuläret även begärts summariska uppgifter om sammanlagda antalet dagsverken och total avlöningssumma för arbetare, som under året utfört mindre än 50 dagsverken å egendomen. En sammanställning av på grundval härav beräknade genomsnittliga dagsförtjänster, vilka avse tillhoppa c:a 230 000 dagsverken, meddelas här nedan.

	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Jordbrnks-kommuner	Blandade kommuner	Industri-kommuner
Genomsnittlig dagsförtjänst för tillfälliga dagsverkare (kr.) . . .	5·23	4·86	5·62	5·16	5·23	5·28	5·23	5·20	5·38
därav									
män	5·98	5·35	6·42	5·84	6·11	5·98	5·95	5·90	6·22
kvinnor (och barn under 15 år)	3·67	3·73	4·49	3·70	3·27	3·95	4·16	3·84	3·84

Tab. 10. Arbetsförtjänsten per år (kontant och naturförmåner) inom olika landsdelar, kommuntyper och storleksgrupper av egendomar år 1939. Kronor.¹

Löneformer och yrkesgrupper	Antal arb. med minst 250 arbets-dagar	Östra Sve- rige	Små- land och öar- na	Söd- ra Sve- rige	Väst- ra Sve- rige	Nor- ra Sve- rige	Hela riket	Därav å egendomar						
								belägna i			med en åkerareal av			
								jord- br.- kom.	blan- dade kom.	ind.- kom.	un- der 20 ha	20—49 ha	50—99 ha	100 ha o. över
<i>Manliga arbetare fyllda 18 år.</i>														
Arbetare i kost	2 622	1 362	1 306	1 329	1 317	1 229	1 318	1 331	1 307	1 343	1 200	1 288	1 382	1 565
därav: eg. jordbruksarbetare	1 912	1 330	1 294	1 286	1 303	1 231	1 294	1 309	1 287	1 314	1 191	1 274	1 364	1 555
arb. m. blandat arbete	68	1 206	1 257	1 257	1 257	1 257	1 248	1 211	1 286	1 219	1 251	1 205	1 205	1 205
stall- o. ladug.-pers.	594	1 408	1 376	1 460	1 369	1 208	1 390	1 397	1 365	1 433	1 200	1 339	1 432	1 573
yrkesmän	37	1 797	1 797	1 797	1 797	1 797	1 543	1 653	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 666
övrige arbetare	11	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241	1 241
Statavlönade arbetare	6 160	1 723	1 654	1 766	1 721	2 149	1 723	1 698	1 732	1 776	1 704	1 692	1 720	1 730
därav: eg. jordbruksarbetare	2 880	1 646	1 579	1 677	1 640	2 112	1 644	1 619	1 647	1 705	1 667	1 630	1 628	1 652
arb. m. blandat arbete	62	1 618	1 618	1 618	1 618	1 618	1 630	1 603	1 678	1 626	1 607	1 621	1 659	
stall- o. ladug.-pers.	2 761	1 803	1 725	1 829	1 786	2 207	1 794	1 770	1 809	1 840	1 802	1 744	1 806	1 802
yrkesmän	408	1 789	1 837	1 931	1 867	1 867	1 834	1 808	1 836	1 906	1 906	1 908	1 823	
övrige arbetare	49	1 508	1 508	1 508	1 508	1 508	1 539	1 544	1 544	1 544	1 544	1 544	1 544	
Dagsv. utan nat.-förm.	1 492	1 504	1 389	1 602	1 422	1 684	1 508	1 490	1 485	1 566	1 023	1 354	1 486	1 540
därav: eg. jordbruksarbetare	1 119	1 484	1 410	1 586	1 401	1 661	1 488	1 472	1 459	1 539	998	1 336	1 477	1 516
arb. m. blandat arbete	69	1 546	1 573	1 371	1 371	1 371	1 505	1 555	1 498	1 317	1 317	1 317	1 512	
stall- o. ladug.-pers.	146	1 478	1 630	1 472	1 808	1 551	1 474	1 508	1 792	1 792	941	1 506	1 670	
yrkesmän	97	1 760	1 780	1 568	1 568	1 568	1 679	1 702	1 641	1 692	1 692	1 683	1 677	
övrige arbetare	61	1 453	1 584	1 476	1 476	1 476	1 504	1 323	1 592	1 492	1 492	1 492	1 532	
Dagsv. med nat.-förm.	1 419	1 644	1 490	1 710	1 659	2 021	1 698	1 615	1 691	1 813	1 483	1 749	1 684	1 701
därav: eg. jordbruksarbetare	910	1 598	1 408	1 684	1 601	1 961	1 645	1 569	1 644	1 744	1 482	1 688	1 673	1 636
arb. m. blandat arbete	38	1 537	1 531	1 531	1 531	1 531	1 550	1 533	1 487	1 487	1 487	1 487	1 543	
stall- o. ladug.-pers.	307	1 776	1 626	1 737	1 817	2 139	1 833	1 736	1 819	1 950	1 950	2 015	1 724	1 857
yrkesmän	138	1 774	1 941	1 767	2 181	1 898	1 731	1 790	2 067	2 067	2 067	1 816	1 825	
övrige arbetare	26	1 425	1 425	1 425	1 425	1 425	1 454	1 494	1 432	1 432	1 432	1 432	1 487	
Samtliga vuxna arbetare	11 693	1 647	1 513	1 593	1 593	1 637	1 602	1 599	1 585	1 669	1 249	1 436	1 621	1 685
därav: eg. jordbruksarbetare	6 821	1 569	1 439	1 511	1 497	1 579	1 520	1 507	1 500	1 593	1 231	1 379	1 543	1 612
arb. m. blandat arbete	237	1 523	1 431	1 528	1 446	1 276	1 473	1 486	1 476	1 428	1 262	1 373	1 536	1 547
stall- o. ladug.-pers.	3 808	1 751	1 649	1 720	1 715	1 812	1 725	1 704	1 719	1 794	1 362	1 553	1 738	1 791
yrkesmän	680	1 785	1 730	1 854	1 766	2 052	1 795	1 776	1 773	1 874	1 874	1 736	1 760	1 799
övrige arbetare	147	1 460	1 390	1 629	1 465	1 465	1 487	1 452	1 510	1 521	1 521	1 333	1 527	
Manliga minderåriga arbetare	418	991	884	1 104	1 003	953	999	1 017	991	948	932	1 036	985	992
Kvinnliga arbetare fyllda 18 år	1 492	743	789	807	717	902	783	787	805	775	888	851	705	721
därav: eg. jordbruksarbetare	17	17	17	17	17	17	907	907	907	907	907	907	907	907
arb. m. blandat arbete	15	15	15	15	15	15	1 044	1 044	1 044	1 044	1 044	1 044	1 044	1 044
stall- o. ladug.-pers.	997	620	550	758	588	898	692	661	719	704	829	696	639	695
yrkesmän	18	18	18	18	18	18	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086	1 086
landsjungfrur	442	989	987	962	981	895	964	978	950	962	919	981	974	1 092
övrige arbetare	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Kvinnliga minderåriga arbetare	101	862	822	885	824	875	842	792	887	873	828	877	873	873
Samtliga arbetare 1939. { män	12 111	1 626	1 487	1 574	1 567	1 595	1 581	1 565	1 567	1 651	1 223	1 412	1 602	1 670
{ kv.	1 598	750	793	810	725	897	787	769	811	777	888	854	711	721
Samtliga arbetare 1938. { män	12 657	1 557	1 417	1 516	1 495	1 544	1 515	1 490	1 503	1 593	1 160	1 354	1 521	1 607
{ kv.	1 718	723	782	842	726	843	783	773	804	755	845	836	687	747

¹ Se not 1 sid. 30.

Tab. 11. Genomsnittliga löneinkomster för vissa yrkeskategorier av lantarbetare fyllda 18 år inom olika län och hushållningssällskapsområden m. m. år 1939.¹

L ä n och hushållnings- sällskapsområden m. m.	Kör- drängar i kost		Statavlö- nade kör- drängar		Statavlö- nade kreaturs- skötare		Lands- jung- frur		Manliga dagsverkare ²				Kvinnliga dagsverkare ³	
	kon- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kon- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kon- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kon- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	utan nat.-förm.		med nat.- förm.		utan nat.-förm.	
									tim- lön, ⁴ kr.	dag- lön, ⁴ kr.	total tim- lön, kr.	total dag- lön, kr.	tim- lön, ⁴ kr.	dag- lön, ⁴ kr.
Stockholms	764	1255	879	1590	1071	1799	561	1044	0·66	5·42	0·67	5·03	0·50	1·91
Uppsala	798	1295	917	1647	1085	1814	559	1037	0·68	5·64	0·64	4·91	0·47	1·84
Södermanlands	762	1223	904	1574	1011	1683	·	·	0·65	5·18	0·65	5·36	0·52	1·76
Östergötlands	805	1324	901	1561	1067	1734	516	941	0·66	5·27	0·63	4·90	0·40	1·42
Jönköpings	838	1424	866	1499	1041	1703	584	1108	·	5·08	·	5·28	0·38	1·06
Kronobergs	869	1284	872	1492	1023	1621	·	·	·	·	·	4·12	·	1·16
Kalmar	752	1257	893	1551	1044	1713	506	947	0·63	5·12	0·63	4·86	0·40	1·51
norra hush.-sällsk.	786	1276	894	1545	1011	1676	·	·	0·60	·	·	4·44	0·46	1·70
södra » »	705	1230	892	1556	1084	1757	487	900	0·65	5·17	0·67	5·15	·	1·39
Gotlands	689	1211	864	1547	995	1653	477	934	·	5·30	·	·	·	·
Blekinge	721	1132	841	1519	1022	1745	·	·	0·63	5·22	·	·	·	·
Kristianstads	810	1306	878	1622	1071	1809	509	945	0·69	5·72	0·67	5·68	0·50	1·87
Malmöhus	828	1275	899	1651	1097	1839	554	1010	0·71	5·79	0·67	5·72	0·57	2·11
Hallands	799	1300	887	1593	1073	1779	542	1007	0·65	5·48	0·65	5·86	·	1·91
Göteborgs och Bohus	·	·	904	1609	1049	1736	·	·	0·58	4·42	·	4·22	·	1·35
Älvsborgs	771	1357	917	1538	1112	1824	497	924	0·62	4·93	0·63	5·14	·	1·44
norra hush.-sällsk.	·	·	966	1592	1121	1859	·	·	0·60	4·88	·	5·26	·	·
södra » »	785	1373	878	1586	1097	1793	512	955	·	5·10	0·61	5·06	·	1·31
Skaraborgs	788	1361	889	1557	1029	1698	499	933	0·62	4·77	0·62	5·16	0·57	1·81
Värmlands	711	1231	950	1578	1202	1829	446	923	0·64	5·26	0·68	5·61	0·52	1·21
Örebro	816	1403	923	1592	1072	1749	538	1071	0·59	4·77	0·70	5·23	·	0·92
Västmanlands	785	1306	952	1629	1134	1799	482	930	0·67	5·48	0·63	5·71	0·41	1·20
Kopparbergs	·	·	·	·	·	·	·	·	0·71	5·50	0·79	5·88	·	1·62
Gävleborgs	713	1188	·	·	·	·	401	858	0·73	6·10	0·79	6·21	·	·
Västernorrlands	598	1002	·	·	·	·	·	·	·	5·66	·	·	·	·
Jämtlands	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Västerbottens	·	·	·	·	·	·	466	991	·	·	0·66	5·63	·	·
Norrbottnens	·	·	·	·	·	·	·	·	·	5·64	·	6·02	·	·
Hela riket	772	1282	899	1581	1069	1753	500	964	0·66	5·27	0·67	5·81	0·49	1·69
Östra Sverige	790	1295	905	1587	1061	1745	521	989	0·66	5·35	0·65	5·18	0·46	1·47
Småland och Öarna	777	1296	881	1530	1036	1691	517	987	0·66	5·34	0·64	4·65	0·40	1·30
Södra Sverige	802	1265	887	1629	1082	1820	526	962	0·70	5·75	0·67	5·67	0·55	2·04
Västra Sverige	777	1319	902	1574	1070	1743	504	981	0·62	4·89	0·65	5·22	0·57	1·43
Norra Sverige	696	1179	·	·	·	·	427	895	0·72	5·78	0·78	6·10	0·42	1·71
Egendomar belägna i jordbrukskommuner	783	1287	892	1569	1057	1726	519	978	0·65	5·19	0·63	5·24	0·53	1·65
bland kommuner	775	1284	901	1584	1072	1765	486	950	0·65	5·31	0·71	5·32	0·47	1·78
industrikommuner	788	1288	919	1613	1098	1801	489	962	0·69	5·46	0·68	5·38	0·55	1·64
Egend. med en åker- areal av under 20 ha	734	1219	896	1473	1105	1779	467	919	·	·	0·55	4·67	0·36	1·17
20—49 »	777	1272	921	1574	1073	1749	513	981	0·64	4·96	0·63	4·92	0·47	1·53
50—99 »	816	1342	896	1567	1120	1802	516	974	0·65	5·21	0·66	5·24	0·52	1·68
100 ha o. däröver	824	1403	893	1590	1032	1720	564	1092	0·67	5·88	0·69	5·50	0·58	1·77
Egend. m. koll.-avtal	827	1358	903	1599	1062	1762	543	1033	0·67	5·47	0·69	5·59	0·52	1·77
» utan »	762	1268	888	1527	1081	1738	495	956	0·61	4·78	0·64	4·87	0·50	1·50

¹ Se not 1 sid. 30. — ² Jordbruksarbetare, som ej köra häst (övr. jordbruksarbetare). — ³ Stall- och ladugårdspersonal (mjölkerskor). — ⁴ Inkl. extraförtjänster (rykt, övertid, ackord, ersättningsgöring, provision). Årslönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

Åt tillfällig dagsverkare betalades år 1939 i genomsnitt 5·28 kr. mot 4·92 kr. föregående år, sålunda en ökning med 7·3 %. För män uppgick dagsförtjänsten 1939 till 5·98 kr. och för kvinnor och minderåriga till 3·95 kr. mot resp. 5·53 och 3·58 kr. föregående år. Jämföres priset för mansdagsverke med motsvarande genomsnittslön för mera fast anställda dagsverkare utan naturaförmåner (5·33 kr.), befinnes det förra ligga 12·2 % högre.

4. Lönenivån inom olika områden m. m.

För att ge en bild av de ej sällan avsevärda regionala variationerna i lönesatserna har i tab. 10 och 11 det lönestatistiska materialet fördelats på landsdel resp. län och hushållningssällskap.

För manliga lantarbetare av olika slag var lönenivån i stort sett högst i södra och norra Sverige samt lägst i Småland och öarna, medan de östra och västra landsdelarna intogo en mellanställning. Särskilt utpräglad var denna lönegeografiska fördelning beträffande dagsverkare. Den relativt höga lönenivån i norra Sverige hade sålunda närmast avseende på dessa; för arbetare i kost framträdde däremot ej någon högre lönenivå, och beträffande statavlönade arbetare i norra Sverige torde dessa kunna lämnas utan avseende, enär de där äro mycket fåtaliga.

Liknande lokala differenser kunna även iakttagas bland kvinnorna. Bland den i regel enbart kontant avlönade ladugårdspersonalen var lönenivån lägst i Småland och öarna samt högst i södra och norra Sverige. Lönerna för landsjungfrur i arbetsgivarens kost lågo däremot i stort sett på samma nivå inom olika landsdelar med undantag för norra Sverige, där den var icke oväsentligt lägre.

En mer detaljerad granskning av lönebyggnaden möjliggöres av tab. 11, där det lönestatistiska materialet för vissa viktigare arbetarkategorier fördelats på län och hushållningssällskapsområden. Härvid ha för årsanställda arbetare med stat och i kost redovisats årslöner, medan för dagsverkare angivits tim- och daglöner. Det är klart, att vid en uppdelning av det föreliggande materialet i så pass många undergrupper antalet uppgifter bakom varje särskilt medeltal ofta blir så litet, att inga bestämda slutsatser kunna dragas av de i tabellen anförda siffrorna. Löneuppgifter för mindre än 10 arbetare äro emellertid uteslutna och siffror, som grunda sig på 10—25 arbetare, äro angivna med mediealstil.

Enligt tab. 11 synes lönesplittringen inom jordbruket vara ganska avsevärd. Även om man bortser från de avvikande löneförhållandena i norra Sverige, där antalet uppgifter äro mycket fåtaliga, uppgick skillnaden mellan högsta och lägsta genomsnittliga årsinkomsten för kördrängar i arbetsgivarens kost till 17·6 % och för samma arbetargrupp med stat till 10·7 % mellan de redovisade hushållningssällskapsområdena. För statavlönade kreatursskötare och för landsjungfrur utgjorde motsvarande skillnad 14·7 resp. 18·6 %, medan för de olika dagsverkargrupperna differensen varierade mellan 20 och 30 %. Lönenivån låg högt inom Malmöhus, Kristianstads, Stockholms och

Uppsala län och relativt lågt inom Kronobergs samt Göteborgs och Bohus län. Det bör emellertid framhållas, att här angivna lönefluktuationer till en del torde vara att tillskriva tillfälligheter på grund av lönematerialets ringa omfattning liksom olikheter i arbetarnas åldersfördelning inom olika län och hushållningssällskapsområden.

Ett utmärkande drag i lönedifferentieringen å jordbrukets arbetsmarknad är vidare den skillnad i lönenivå man finner mellan kommuner av olika näringstyp. Som framgår av tab. 10 och 11, var lönenivån för manliga arbetare högre i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukssocknar. Angivna löneskillnad synes dock vara mera markerad för dagsverkare med naturaförmåner (12·3 %) och dagsverkare utan naturaförmåner (5·1 %) än för statare (4·6 %) och arbetare i kost (0·9 %). — För kvinnliga arbetare framträdde inga liknande lönetendenser. På grund av att bristen på kvinnlig arbetskraft framför allt berör de egentliga jordbruksbygderna är lönenivån för landsjungfrur i stället högre inom jordbrukskommuner än inom övriga landskommuner. Även för tillfälliga dagsverkare är lönenivån, som framgår av tablån å sid. 33, högst inom industrikommuner för manliga arbetare men lägst för kvinnliga arbetare. För såväl den manliga som kvinnliga tillfälliga arbetskraften är lönenivån högre i södra Sverige än annorstädes, vilket i detta fall torde sammanhånga med sockerbetskampanjen i Skåne.

Tab. 10 och 11 ge även möjligheter att bedöma löneläget vid större och mindre brukningsdelar. Något samband mellan egendomens storlek och lönenivån framträder egentligen endast bland arbetare i arbetsgivarens kost och vissa dagsverkargrupper, för vilka årsavlöningen regelmässigt ökas med gårdens storlek. Merendels torde det dock här vara fråga om personer av olika ålder och med växlande arbetsförmåga. I stort sett synas lönerna ligga på ungefär samma nivå inom det större och mindre jordbruket. De mindre jordbrukarna ha emellertid i allmänhet lägre arbetskostnader än storbruket genom att de huvudsakligen använda sig av de lägst avlönade kategorierna av lantarbetare. Arbetsgivaren eller hans familjemedlemmar torde nämligen i dessa fall själva svara för arbetsledningen och det mera kvalificerade arbetet, så att arbetare i förmansställning och specialiserade yrkesmän praktiskt taget kunna undvaras. Dessutom användes vid det mindre jordbruket huvudsakligen billig, yngre arbetskraft, såsom arbetare i kost. Dessa olikheter i löneform och yrkesgrupper vid större och mindre jordbruk förklarar den stora löneskillnaden (c:a 36 %) mellan den lägsta och största storleksgruppen, som redovisas i tab. 10 för samtliga manliga arbetare tillsammans.

5. Arbetslöner vid egendomar med och utan kollektivavtal.

Av stort intresse för jordbrukets arbetsmarknad är kollektivavtalens inflytande på lönesättningen (jfr sid. 25). En redogörelse härför lämnas i tab. 9 och 13, vilka ange årslönen i kontant samt kontant och naturaförmåner för olika yrkesspecialiteter vid brukningsdelar med och utan kollektivavtal. Ett

sammandrag av dessa uppgifter jämte motsvarande tim- och daglöner för vissa viktigare arbetargrupper lämnas i följande översikt:

Manliga arbetare fyllda 18 år	Egendomar utan koll.-avtal			Egendomar med koll.-avtal		
	timlön, kr.	daglön, kr.	årslön, kr.	timlön, kr.	daglön, kr.	årslön, kr.
Kördräng i kost	0·53	4·21	1 268	0·55	4·59	1 358
Kreatursskötare i kost	0·52	4·13	1 317	0·62	4·89	1 520
Statavlönad kördräng	0·62	5·14	1 527	0·67	5·49	1 599
Statavlönad kreatursskötare	0·66	5·42	1 738	0·68	5·56	1 762
Dagavlönad jordbr.-arb. utan nat.-förm.	0·61	4·78	1 264	0·67	5·47	1 480
Dagavlönad jordbr.-arb. med nat.-förm.	0·64	4·87	1 434	0·69	5·69	1 538

Vid egendomar utan kollektivavtal uppgick den totala årslönen till i genomsnitt 1 459 kr. för samtliga vuxna manliga arbetare, men vid kollektivavtalsgårdar var den 231 kr. eller 15·8 % högre. Härvid medverkar dock löne- och yrkesgruppernas olika sammansättning vid gårdar med och utan kollektivavtal (jfr tab. 1 och 3). Löneskillnaden inom de olika yrkesspecialiteterna var nämligen i regel mindre, såsom framgår av ovanstående tablå. Motsvarande skillnad utgjorde sålunda för statavlönade kördrängar och kreatursskötare 4·7 % resp. 1·4 %. Att lönedifferensen var så betydande beträffande kreatursskötare i arbetsgivarens kost (15 %) och dagsverkare utan naturaförmåner (17 %) torde sannolikt bero på att de ej organisationsanslutna arbetarna här i jämförelsevis stor utsträckning utgjordes av mycket unga eller mindre arbetsföra personer.

6. Arbetslöner inom olika åldrar.

Bland såväl allmänna som individuella faktorer, vilka påverka lönesättningen inom jordbruket, ingår levnadsåldern som en av de viktigaste. Frågan om ålder och lön inom jordbruket belyses av tab. 12, som meddelar genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) per dag och år för manliga och kvinnliga arbetare i olika åldersklasser.

Tabellen belyser det samband, som förefinnes mellan lön och levnadsålder inom en och samma arbetargrupp. Inom respektive löneformer och yrkesgrupper tar sig detta uttryck i en relativt stark successiv stegring av genomsnittslönerna i de yngre åldersklasserna. För de flesta lantarbetargrupperna fortsätter denna stegring, ehuru i långsammare tempo, upp till 45-årsåldern. Nedgången i löneinkomsten efter 50 år synes försiggå tämligen långsamt, och först efter 60 år framträder en mera väsentlig lönereducering. — Vad de kvinnliga arbetarna beträffar synas de i regel uppnå sin toplön vid betydligt lägre ålder än vad fallet är bland männen.

För att belysa sambandet mellan lön, ålder och anställningsform meddelas å sid. 40 lönesiffror inom olika åldersklasser för kördrängar och övriga jordbruksarbetare inom samtliga löneformer, varvid åtskillnad gjorts mellan

Tab. 12. Genomsnittliga arbetsförtjänster i kontant och naturalförmåner under år 1939 för lantarbetare inom olika åldersgrupper.

	Antal redovisade arbetare	Medelavlönning (i kr.) ¹ för arbetare i åldern:													ej angiven ålder
		under 18 år	18—20 år	21—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—44 år	45—49 år	50—54 år	55—59 år	60—64 år	65 år o. över		
<i>Totallön per dag.</i>															
Manliga arbetare.															
Arbetare i kost . . .	4 313	3'45	4'02	4'34	4'52	4'51	4'43	4'32	4'30	4'13	3'95	3'78	3'68	4'52	
Statavlönade arbetare	6 802	3'83	4'88	5'40	5'62	5'74	5'72	5'75	5'71	5'75	5'61	5'41	5'25	5'54	
Dagsv. utan nat.-förm.	3 806	3'30	4'82	5'36	5'68	5'64	5'62	5'61	5'60	5'57	5'38	4'85	3'94	5'28	
Dagsv. med nat.-förm.	2 740	3'23	4'43	5'40	5'73	6'03	6'13	6'17	5'96	5'87	5'96	5'22	4'69	5'31	
Samtliga	17 661	3'88	4'32	4'88	5'28	5'51	5'60	5'64	5'60	5'62	5'52	5'16	4'63	5'26	
däruv:															
med koll.-avtal . .	10 013	3'43	4'88	5'37	5'71	5'83	5'89	5'85	5'82	5'85	5'75	5'33	4'75	5'50	
utan koll.-avtal . .	7 648	3'84	4'01	4'44	4'75	4'97	5'03	5'20	5'16	5'08	4'96	4'76	4'34	4'88	
Rättare	582	.	.	5'84	6'79	6'59	6'76	6'99	6'84	7'07	6'75	6'72	6'69	6'20	
Fördrängar	700	.	.	4'63	5'40	5'41	5'55	5'66	5'70	5'85	5'60	5'64	.	5'31	
Kördrängar	5 273	3'79	4'28	4'69	4'99	5'32	5'33	5'31	5'36	5'30	5'44	5'30	4'89	5'09	
Övr. jordbruksarbetare	4 734	3'25	4'38	4'91	5'12	5'20	5'40	5'39	5'18	5'24	5'18	4'62	4'08	5'05	
Arbetare m. bl. arbete	493	3'32	4'24	4'94	5'18	5'25	5'33	5'16	5'58	5'21	5'22	5'23	3'91	5'19	
Ladugårdsförmän . .	610	—	.	6'33	6'60	6'59	6'74	6'42	6'46	6'29	6'52	6'08	.	6'25	
Kreaturskötare . . .	2 337	3'13	4'21	4'74	5'16	5'47	5'39	5'41	5'46	5'35	5'22	5'07	4'22	5'19	
Fodermänskar	424	.	.	.	5'22	5'46	5'50	5'49	5'44	5'55	5'28	5'17	4'71	5'37	
Stalldrängar	550	2'70	4'33	5'10	4'98	5'32	5'67	5'54	5'28	5'41	5'37	5'02	4'31	5'25	
Övr. djurskötare . . .	114	2'93	.	.	5'58	.	5'44	5'19	
Yrkesmän	908	3'34	4'39	5'12	5'77	6'09	6'37	6'43	6'43	6'53	6'23	5'82	5'60	6'11	
Övr. arbetare	336	3'27	4'43	4'97	5'17	5'55	8'05	5'03	5'27	5'34	5'50	4'71	4'61	6'16	
Kvinnliga arbetare	2 499	2'67	2'87	2'88	2'42	2'27	2'13	2'26	2'22	2'20	2'30	2'73	2'10	2'27	
<i>Totallön per år.²</i>															
Manliga arbetare.															
Arbetare i kost . . .	2 844	1 037	1 213	1 316	1 378	1 384	1 371	1 312	1 311	1 280	1 248	1 163	1 099	1 364	
Statavlönade arbetare	6 176	1 182	1 434	1 607	1 715	1 753	1 736	1 758	1 741	1 752	1 714	1 614	1 582	1 665	
Dagsv. utan nat.-förm.	1 627	935	1 327	1 458	1 605	1 587	1 591	1 593	1 548	1 648	1 574	1 415	1 115	1 510	
Dagsv. med nat.-förm.	1 464	938	1 281	1 550	1 693	1 779	1 805	1 861	1 793	1 738	1 758	1 535	1 384	1 648	
Samtliga	12 111	999	1 265	1 417	1 574	1 661	1 687	1 709	1 695	1 702	1 675	1 556	1 405	1 586	
däruv:															
med koll.-avtal . .	7 376	1 018	1 338	1 533	1 691	1 744	1 754	1 756	1 748	1 753	1 729	1 580	1 437	1 627	
utan koll.-avtal . .	4 735	987	1 187	1 330	1 444	1 513	1 549	1 608	1 533	1 579	1 553	1 492	1 311	1 514	
Rättare	508	.	—	1 690	1 977	1 982	2 003	2 040	2 038	2 080	2 013	1 986	1 968	1 935	
Fördrängar	655	.	.	1 351	1 613	1 629	1 662	1 673	1 673	1 680	1 656	1 593	.	1 609	
Kördrängar	4 075	1 104	1 262	1 375	1 476	1 563	1 565	1 568	1 574	1 552	1 572	1 515	1 441	1 471	
Övr. jordbruksarbetare	1 853	926	1 230	1 359	1 472	1 434	1 494	1 498	1 457	1 461	1 462	1 330	1 157	1 429	
Arbetare m. bl. arbete	260	1 027	1 262	1 376	1 499	1 541	1 615	1 508	1 508	1 584	1 505	1 491	.	1 583	
Ladugårdsförmän . .	554	—	—	1 878	2 102	2 100	2 159	2 056	2 083	1 998	2 071	1 899	.	2 016	
Kreaturskötare . . .	2 397	992	1 327	1 476	1 645	1 745	1 736	1 748	1 751	1 704	1 686	1 615	1 310	1 645	
Fodermänskar	388	.	.	.	1 631	1 697	1 717	1 717	1 739	1 759	1 700	1 657	1 478	1 690	
Stalldrängar	477	835	1 317	1 554	1 572	1 667	1 762	1 713	1 653	1 632	1 711	1 560	1 478	1 652	
Övr. djurskötare . . .	90	.	.	.	1 739	
Yrkesmän	693	1 017	1 301	1 570	1 720	1 812	1 852	1 898	1 894	1 904	1 813	1 687	1 642	1 866	
Övr. arbetare	161	802	1 238	1 444	1 430	1 628	.	.	1 546	1 564	1 602	1 395	1 352	.	
Kvinnliga arbetare	1 593	842	911	930	808	728	688	727	722	743	770	847	634	698	

¹ Se not 1 sid. 30. — ² Årslönerna grunda sig på uppgifter från arbetare med minst 250 dagsverken under året.

arbetare å egendomar med kollektivavtal (m. k.) och dylika vid egendomar, som ej tillämpa kollektivavtal (u. k.).

Genomsnittlig total årlön (i kr.) för kördränkare och övriga jordbruksarbetare med en ålder av	Arbetare i kost		Statavlönade arbetare		D a g s v e r k a r e			
					utan nat.-förm.		med nat.-förm.	
	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.
under 18 år	1 142	1 032	.	.	964	895	1 107	.
18—20 >	1 303	1 171	1 513	.	1 392	1 180	1 359	1 169
21—29 >	1 373	1 278	1 569	1 534	1 566	1 397	1 667	1 558
30—39 >	1 345	1 294	1 614	1 522	1 603	1 335	1 723	1 592
40—49 >	1 384	1 240	1 611	1 574	1 580	1 416	1 702	1 607
50—59 >	.	1 164	1 592	1 539	1 550	1 374	1 635	1 475
60 år o. däröver	.	1 072	1 458	1 451	1 281	1 125	1 349	1 392
ej angiven ålder	1 355	1 266	1 554	1 468	1 529	1 350	1 464	.
Samtliga	1 333	1 231	1 590	1 520	1 487	1 272	1 597	1 502

Tablån ger ett klart uttryck för ålderssammansättningens inverkan på genomsnittslönen för varje löne- och yrkesgrupp för sig. Man finner även, att i åldersklasserna upp till 30 år de i regel ogifta arbetarna i kost och dagsverkarna utan naturaförmåner ha lägre löner än de gifta statarna, varför vid lönesättningen hänsyn även synes tagas till civilstånd och försörjningsplikt. För arbetsgivaren innebär också anställandet av gifta arbetare den fördelen, att hjälp med mjölkning o. dyl. samtidigt kan erhållas av lantarbetarnas hustrur.

Mellan de olika löneformerna framträda en del avvikelser i arbetsförtjänsten, även när man tar i betraktande en och samma yrkes- och åldersgrupp. De faktorer, som påverka den enskildes lön, äro ju också åtskilligt flera än löneform, yrkesställning, ålders- och kollektivavtalsförhållanden. Av betydelse äro sålunda även den geografiska belägenheten, bygdens ekonomiska karaktär, brukningsdelarnas lönsamhet och arbetarnas individuella kvalifikationer, såsom noggrannhet, intresse, omdöme, utbildning, anställningstid och civilstånd etc. Samtliga dessa faktorer utöva inflytande på lönenivån och i verkligheten gives det säkerligen ännu flera. Beträffande vissa av dessa faktorer torde man emellertid kunna räkna med att de fördela sig så pass likformigt över lönematerialet, att de sannolikt icke inverka nämnvärt på resultatet.

7. Arbetslönernas variationer.

För att komplettera de i det föregående anförda medeltalen lämnas i tab. 13 en fördelning av vuxna årsarbetare efter deras individuella årsinkomster.

Av samtliga vuxna manliga arbetare hade å ena sidan 6·8 % en totallön understigande 1 100 kr. och för tillhoppa 33·0 % understeg beloppet 1 500 kr., medan lönen uppgick till minst 1 700 kr. för 35·5 % och till 2 100 kr. eller mer för 6·2 %. Å andra sidan hade hälften av samtliga manliga arbetare en årsförtjänst mellan 1 400 och 1 800 kr. och en tydlig lönekoncentration framträdde inom nästan samtliga yrkesgrupper. De lägre lönegrupperna voro också i första hand besatta av arbetare tillhörande mindre kvalificerade yrkesspecialiteter; bland exempelvis kördränkare och övriga jordbruksarbetare understeg lönen 1 500 kr. för 43·5 resp. 57·8 %.

Tab. 13. Redovisade lantarbetare fyllda 18 år fördelade efter löneinkomstens storlek år 1939.

	Antal redov. arb. m. minst 250 dagsv.	Därv med totallön (kontant och naturaförmåner) per år, kr.										Meddel-lön (kr.) ¹	Med-dian-lön (kr.) ¹	Normal löne-variation (kr.) ¹		
		un-der 700	700-899	900-1099	1100-1299	1300-1499	1500-1699	1700-1899	1900-2099	2100-2299	2300 o. över					
<i>Män.</i>																
Rättare . . .	m. k. ²	351	—	—	—	—	3	30	105	98	54	61	2 041	1 972	1 800-2 199	
	u. k.	156	—	—	—	4	13	38	36	35	10	20	1 906	1 800	1 610-2 011	
Fördrängar . .	m. k.	420	—	1	7	37	192	143	31	8	1	1 685	1 682	1 580-1 784		
	u. k.	234	—	2	5	22	66	96	23	14	4	2	1 545	1 541	1 400-1 660	
Kördrängar . .	m. k.	2 249	2	7	31	97	416	1 149	457	73	14	3	1 588	1 591	1 505-1 696	
	u. k.	1 698	8	47	173	452	483	386	107	32	7	3	1 368	1 365	1 200-1 530	
Övr. jordbruks- arbetare . . .	m. k.	937	8	25	53	92	230	353	129	37	8	2	1 495	1 533	1 366-1 654	
	u. k.	776	24	48	147	196	167	121	45	21	3	4	1 276	1 267	1 072-1 473	
Arbetare m. bl. arbete . . .	m. k.	134	1	—	6	12	23	54	28	7	3	—	1 554	1 583	1 428-1 711	
	u. k.	103	1	2	18	21	25	23	10	3	—	—	1 368	1 361	1 161-1 560	
Ladugårdsförm. u. k.	m. k.	432	—	—	1	—	3	19	86	123	103	97	2 099	2 065	1 895-2 276	
	u. k.	122	—	—	1	—	4	16	35	32	18	16	1 980	1 938	1 746-2 115	
Kreatursskötare	m. k.	1 273	5	6	9	32	96	415	456	156	54	44	1 742	1 725	1 625-1 865	
	u. k.	1 040	12	23	64	116	190	270	213	90	39	23	1 566	1 580	1 364-1 780	
Fodermarskar .	m. k.	314	2	1	1	3	23	118	118	37	11	—	1 714	1 704	1 610-1 825	
	u. k.	73	—	—	1	6	13	29	15	9	—	—	1 609	1 640	1 470-1 720	
Stalldrängar .	m. k.	316	—	4	2	14	28	108	104	40	12	4	1 704	1 694	1 573-1 936	
	u. k.	151	—	2	9	18	30	69	24	5	2	2	1 525	1 568	1 350-1 681	
Övr. djurskö- tare . . .	m. k.	72	1	—	2	2	3	14	29	13	6	—	2 167	1 775	1 675-1 975	
	u. k.	15	—	—	1	—	5	5	3	1	—	—	1 658	1 572	1 435-1 746	
Yrkesmän . .	m. k.	590	2	4	9	11	42	113	226	113	27	43	1 810	1 800	1 662-1 944	
	u. k.	90	—	—	3	7	13	21	23	13	8	2	1 693	1 674	1 440-1 866	
Övriga arbetare	m. k.	119	—	2	9	13	24	38	28	3	—	2	1 522	1 552	1 385-1 700	
	u. k.	28	1	1	5	6	3	7	4	—	1	—	1 337	1 330	1 150-1 671	
Samtliga	m. k.	7 207	21	49	124	283	928	2 603	1 909	731	300	259	1 690	1 695	1 535-1 855	
	u. k.	4 486	46	125	427	848	1 012	1 071	538	255	92	72	1 459	1 458	1 223-1 669	
	tillh.	11 693	67	174	551	1 131	1 940	3 674	2 447	986	392	331	1 602	1 608	1 408-1 801	
därv:																
arbetare i kost- statalögnade arb. dagsv. u. nat- förm.	m. k.	2 622	21	96	368	817	731	404	111	41	25	8	1 318	1 313	1 144-1 483	
	u. k.	6 160	1	8	26	92	777	2 385	1 706	679	260	226	1 723	1 713	1 562-1 863	
dagsv. m. nat- förm.	m. k.	1 492	37	44	103	117	257	533	289	75	24	13	1 508	1 525	1 336-1 731	
	u. k.	1 419	8	26	54	105	175	352	341	191	83	84	1 698	1 697	1 481-1 906	
<i>Kvinnor.</i>																
Eg. jordbruks- arbetare . . .	m. k.	6	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	u. k.	11	5	1	2	2	—	1	—	—	—	—	873	788	500-1 225	
Arbetare m. bl. arbete . . .	m. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 044	1 025	938-1 140	
	u. k.	15	—	1	10	4	—	—	—	—	—	—	688	650	445-863	
Stall- o. ladu- gårdspers. . .	m. k.	593	325	132	74	38	16	3	2	1	1	1	697	700	400-925	
	u. k.	404	201	91	76	25	9	—	1	1	—	—	1 167	1 268	1 025-1 470	
Yrkesmän . .	m. k.	11	2	—	1	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	
	u. k.	7	1	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
Landsjungfrur	m. k.	46	—	8	24	10	3	1	—	—	—	—	1 033	1 027	950-1 110	
	u. k.	396	18	122	176	66	12	2	—	—	—	—	956	950	845-1 065	
Övriga arbetare	m. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	u. k.	3	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Samtliga	m. k.	656	327	143	100	54	21	6	2	1	1	1	723	556	300-824	
	u. k.	836	225	219	266	97	24	3	1	1	—	—	831	694	365-953	
	tillh.	1 492	552	362	366	151	45	9	3	2	1	1	788	600	330-905	

¹ Se not 1 sid. 30. — ² m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

För arbetare vid egendomar med kollektivavtal märkes en förhållandevis starkare beläggning av de högre lönelägena och framför allt en mera utpräglad anhopning till den typiska lönen (avtalslönen). För arbetare vid egendomar utan kollektivavtal är lönespridningen betydligt starkare ej minst utöver nedre delen av löneskalan. — Av samtliga kvinnliga arbetare hade 37·0 % en årslön understigande 700 kr. Av ladugårdspersonalen (mjölkerskor), som ej är heltidsanställd, var detta fallet för 52·8 %, medan de flesta landsjungfrurna (45·2 %) förekommo i lönegruppen 900—1 100 kr.

Delvis återspeglar den splittring av lönerna, som framträder i materialet, helt visst det förhållandet, att lönesättningen för lantarbetare fortfarande är oenhetlig främst naturligtvis vid egendomar, där arbetsvillkoren ej äro reglerade av kollektivavtal. Det är emellertid naturligt, att en icke obetydlig lönespridning skall förefinnas beroende på lokala och regionala olikheter i lönenivån, lönsens variation med ålder och arbetsförmåga m. fl. förhållanden, som delvis berörts i det föregående. För man fram den statistiska undersökningen till den möjliga differentieringsgränsen, d. v. s. den gräns utanför vilken en ytterligare uppdelning av det föreliggande materialet icke är möjlig eller av praktisk betydelse; minskas lönespridningen också avsevärt, såsom framgår av nedanstående tablå, där kördrängar och övriga jordbruksarbetare fördelats efter årsinkomstens storlek inom olika löneformer samt statavlönade arbetare (exkl. arbetare i industrikommuner och norra Sverige) även inom olika åldersgrupper.

Av tab. 13 torde framgå, att begreppet lönenivå icke får fattas i alltför bokstavig bemärkelse. Den genomsnittliga lönen har endast ett begränsat

Kördrängar och övriga jordbruksarbetare fyllda 18 år	Antal arbetare m. minst 250 dagsv.	Därav med en årsinkomst av (kr.)									
		under 700	700-899	900-1 099	1 100-1 299	1 300-1 499	1 500-1 699	1 700-1 899	1 900-2 099	2 100-2 299	2300 o. över
Arbetare i kost	1 699	15	71	288	613	466	207	32	6	—	1
Statavlönade arbetare .	2 061	—	4	13	54	486	1 115	332	48	6	3
Dagsv. utan nat.-förm. .	1 085	21	31	67	99	237	427	163	27	7	6
» med »	815	6	21	36	71	107	260	211	82	19	2
Samtliga	5 660	42	127	404	837	1 296	2 009	738	163	32	12
Därav statavlön. arbetare ¹											
i åldern 18—20 år .	27	—	1	1	5	9	8	3	—	—	—
21—24 »	74	—	1	—	4	25	36	8	—	—	—
25—29 »	254	—	—	1	11	61	133	39	8	—	1
30—34 »	281	—	—	2	3	64	142	64	5	1	—
35—39 »	328	—	—	—	2	84	190	45	5	2	—
40—44 »	206	—	—	—	4	40	127	30	4	1	—
45—49 »	166	—	—	1	2	40	94	24	4	1	—
50—54 »	111	—	—	—	1	26	69	14	1	—	—
55—59 »	80	—	—	3	1	19	48	8	1	—	—
60—64 »	52	—	—	1	7	22	18	4	—	—	—
65 år o. över	27	—	—	1	4	12	8	2	—	—	—
ej angiven ålder	106	—	—	—	7	31	55	13	—	—	—

¹ Exkl. arbetare å egendomar i industrikommuner och norra Sverige, där statavlönade arbetare äro relativt sällsynta.

värde, eftersom den icke ger upplysning om de individuella lönernas spridning. Å andra sidan framgår det också, att lönekoncentrationen inom de flesta manliga yrkesgrupperna är fullt tillräcklig för att den genomsnittliga årslönen skall ge ett gott uttryck för löneförhållandena vid jämförelser av lönestandarden mellan olika grupper. Sålunda överensstämmer (i tab. 13) medellönen i de flesta fall med medianlönen, varmed förstås den mittersta lönen, till vilken man kommer, då man ordnar arbetarna i stigande skala efter lönen och därefter räknar bort halva antalet med början från den lägsta (eller den högsta) lönen. Ett mått på lönespridningen och avvikelserna från medellönen utgör den i tab. 13 redovisade normala lönevariationen, d. v. s. avståndet mellan de löner, som halva antalet arbetare över- resp. understiger frånräknat de båda fjärdedelar, som ha de lägsta och högsta lönerna. För kördrängar vid egendomar med kollektivavtal var den normala lönevariationen endast 191 kr., vilket innebär, att lönen för hälften av antalet arbetare över- eller understeg medianlönen (1 591 kr.) med icke fullt hundra kronor. För samma arbetargrupp vid egendomar utan kollektivavtal var motsvarande avvikelse från medianlönen 165 kr. För hälften av samtliga manliga arbetare över- eller understeg lönen medianlönen (eller medellönen, eftersom denna nära sammanfaller med medianlönen) med icke fullt 200 kr. För samtliga avtalsbundna arbetare utgjorde samma avvikelse 160 kr. och för ej organiserade arbetare 223 kr. — Beträffande kvinnliga arbetare är lönevariationernas omfattning av växlande betydelse. För landsjungfrur är lönesättningen mycket enhetlig, medan för stall- och ladugårdspersonal (mjölkerskor) variationerna äro större. För var och en av grupperna ger dock genomsnittstalet en relativt god bild av löneförhållandena. Där emot blir genomsnittslönen fullständigt missvisande för samtliga kvinnor tillsammantagna på grund av landsjungfrurnas och mjölkerskornas helt olika löne- och arbetstidsförhållanden (jfr tab. 4, 5 och 9).

B. Trädgårdsarbetare.

Undersökningens primärmaterial. Vid sidan av den trädgårdsproduktion, som bedrivs i samband med jordbruk och som med avseende på löneförhållandena behandlats ovan under avd. A, finnes en allt mera betydelsefull fristående trädgårdsodling vid handelsträdgårdarna, vilka för närvarande torde uppgå till omkring 5 000 och sysselsätta c:a 15 000 arbetare.¹ I likhet med föregående år har socialstyrelsen låtit insamla uppgifter även angående arbets- och löneförhållanden inom trädgårdsnäringsen. Uppgifterna ha lämnats av trädgårdsodlarna å av socialstyrelsen tillhandahållna blanketter,² vilka upprättats i samråd med representanter för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. För varje arbetare ha efterfrågats ålder, yrkesspecialitet, antal arbetstimmar och dagsverken under år 1939 samt under denna tid upp-

¹ Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringsen. Statens offentliga utredningar 1938: 5, sid. 10 o. f. — ² Se Lönestatistisk årsbok för Sverige år 1938, sid. 116—117.

buren kontant årslön jämte uppskattat värde av under året erhållna naturförmåner. Vidare begärdes uppgift om företagets specialitet, trädgårdsarealens storlek, antal kvm markyta av växthus och bänkar samt om kollektivavtal tillämpades.

Uppgifter ha inkommit från 844 företag med sammanlagt 4 269 arbetare. Undersökningen omspannar sålunda c:a $\frac{1}{6}$ av samtliga trädgårdsföretag och $\frac{1}{4}$ av samtliga trädgårdsarbetare, vilket visar, att de större företagen äro relativt väl representerade. Det framgår även därav, att antalet arbetare per företag uppgår till 5·1 mot endast 2·3 i företagsräkningen år 1931. Företagens storlek belyses närmare i efterföljande tablå, vari undersökningens resultat sammanställts med företagsräkningen 1931.

	Redovisade företag med nedanstående antal arbetare						51 o. över	samt- liga
	1	2—3	4—5	6—10	11—50			
<i>Enligt löneundersökningen 1939</i>								
Antal företag	126	296	186	173	60	3	844	
därav: med koll.-avtal	25	80	77	92	46	3	323	
utan	101	216	109	81	14	—	521	
Antal arbetare	126	731	817	1 212	1 114	269	4 269	
därav: män	123	700	753	1 110	958	230	3 874	
kvinnor	3	31	64	102	156	39	395	
<i>Enligt företagsräkningen 1931</i>								
Antal företag	1 052	1 942	780	329	107	10	4 220	
Antal sysselsatta personer ¹	953	4 724	3 380	2 397	1 797	1 154	14 405	

Jämnt hälften av företagen hade mindre än 4 arbetare, medan i 1931 års företagsräkning nära tre fjärdedelar av företagen redovisades i denna grupp. Större företag med över 10 arbetare äro relativt sällsynta inom trädgårdsnäringen. I löneundersökningen redovisas c:a 7 % av företagen dit mot endast 3 % i 1931 års företagsräkning. Av de olika företagsstorlekarna äro de med 6 à 10 och 11 à 50 arbetare bäst representerade i förhållande till företagsräkningen 1931 (c:a 50 %), medan företag med 1 arbetare endast utgöra omkring en tiondel av samtliga. Härvid är att märka, att storleksfördelningen i företagsräkningen skett efter antalet sysselsatta personer, vari inräknas icke blott trädgårdsarbetare utan även förvaltnings- och butikspersonal samt företagsägarna själva.

Uppgifter om trädgårdsarealens storlek ha lämnats av 781 företag. Av dessa hade 223 mindre trädgårdsareal än en hektar, 214 en till två hektar, 223 två till fem hektar och 121 mer än fem hektar. Sammanlagt uppgick de redovisade företagens trädgårdsareal till 2 512 hektar, vilken enligt 1932 års jordbruksräkning skulle innebära, att endast c:a 7 % av hela trädgårdsarealen omfattas av undersökningen. Den procentuella andelen av handels-trädgårdarnas areal är emellertid betydligt större, eftersom jordbruksräkningens siffror omfatta även jordbrukarnas trädgårdar. För en jämförelse mellan växthus- och bänkgårdsarealerna har detta mindre att betyda, enär dylika anläggningar förekomma huvudsakligen i handelsträdgårdar. Den i förevarande undersökning redovisade arealen av växthus och bänkgårdar utgjorde 67 resp. 33 hektar. Därest växthus- resp. bänkgårdsarealen vore densamma som år 1932, skulle över hälften av växthusarealen samt inemot

¹ Häri medräknas även företagsägare samt förvaltnings- och butikspersonal, vilka tillsammans utgjorde 4 640 personer.

en tredjedel av bänkgårdsarealen vara redovisad i undersökningen. Även om sedan 1932 en icke obetydlig ökning av såväl växthus- som bänkgårdsareal har ägt rum, varför de angivna relationstalen sannolikt måste anses för höga, tyda dock siffrorna på att en betydande del av den kommersiella trädgårdsodlingen är representerad i det föreliggande primärmaterialet.

De redovisade företagens belägenhet belyses närmare av efterföljande tablå:

	Östra Sve- rige	Små- land o. Öar- na	Södra Sve- rige	Västra Sve- rige	Norra Sve- rige	Hela riket	Stock- holm med omnejd	Göte- borg med omnejd	Malmö med omnejd	Övr. städer med för- orter	Köp. o. m:en	Övr. lands- kom.
Antal företag . . .	297	71	233	196	47	844	102	27	41	239	52	383
därav: med koll- avtal . . .	135	13	100	60	15	323	68	16	32	99	11	97
utan koll- avtal . . .	162	58	133	136	32	521	34	11	9	140	41	286
Antal arbetare . . .	1 448	299	1 270	1 015	237	4 269	595	260	344	1 086	229	1 755
därav: män . . .	1 332	279	1 088	946	229	3 874	535	253	280	1 026	211	1 569
kvinnor	116	20	182	69	8	395	60	7	64	60	18	186

De flesta trädgårdsodlarna återfinnas i östra och södra Sverige. Omkring hälften (49 %) voro belägna i eller i närheten av städer, 6 % i köpingar och municipalsamhällen och resten (45 %) i övriga landskommuner. Koncentrationen kring större städer och befolkningscentra var betydande; en femtedel av samtliga trädgårdsföretag låg i de tre största städernas omnejder.

På grundval av de uppgifter, som meddelats om företagets specialitet, ha de redovisade trädgårdsföretagen fördelats efter huvudslag av odling. Härvid har i första hand urskilts odlare med enbart köksväxt- eller blomsterodling, vidare sådana med enbart eller huvudsakligen fruktodling, plantskolerörelse eller anläggningsarbeten. I en del företag voro dessa huvudslag av odling kombinerade i sådana proportioner, att de ej kunnat föras till den ena eller andra av ovannämnda grupper utan inordnats under självständiga grupper, nämligen kombinerad köksväxt- och blomsterodling samt »allsidig trädgårdsrörelse». De redovisade företagens fördelning på de nämnda grupperna framgår av nedanstående tablå. Som synes, äro de ej specialiserade formerna av trädgårdsodlingen de vanligast förekommande.

Odlingsslag	Företag med nedanstående antal arbetare						Samtliga			Antal arbetare		
	1	2—3	4—5	6—10	11—50	51 o. över	m. k.	u. k.	till- hops	män	kvinnor	till- hops
Köksväxtodling	9	31	16	21	6	—	43	40	83	360	49	409
Blomsterodling	17	37	26	26	18	—	62	62	124	697	57	754
Fruktodling	22	38	22	17	4	—	23	80	103	315	76	391
Plantskolerörelse	3	11	17	10	12	1	21	33	54	494	55	549
Anläggningsarbete	5	10	6	12	3	—	30	6	36	203	4	207
Köksväxt- o. blomsterodling	47	90	48	42	5	—	76	156	232	775	46	821
Allsidig trädgårdsrörelse . .	19	66	48	41	11	2	61	126	187	944	103	1 047
Ej angiven specialitet . . .	4	13	3	4	1	—	7	18	25	86	5	91

Det övervägande antalet företag odlade köksväxter och blommor, medan 12 % bedrev enbart fruktodling. Företag med anläggningsarbete och plantskolerörelse voro relativt fåtaliga men i gengäld förhållandevis stora.

Kollektivavtal uppgives ha tillämpats vid 323 eller 38 % av de redovisade företagen. Liksom inom jordbruket förekom kollektivavtal företrädesvis vid större företag. Sin största utbredning hade avtalen i östra och södra Sverige, där de avtalsbundna företagen framför allt voro koncentrerade kring de större städerna.

Av de redovisade 4 269 arbetarna voro 3 874 män och 395 kvinnor. Drygt hälften av arbetarna kommo på städerna (varav en sjundedel i Stockholm med omnejd) och c:a en tredjedel arbetade i södra Sverige. Kollektivavtal reglerade arbets- och löneförhållandena för 54·7 % av männen och 57·0 % av kvinnorna.

Liksom för lantarbetare fast i mindre utsträckning utgår lönen för trädgårdsarbetare ofta i form av naturaförmåner. Fördelningen på löneformer och yrkesgrupper framgår av följande tablå:

	Redovisade arbetare										
	Med		därav med					Utan		därav	
	nat.- förm.	kost o. logi	endast bostad	endast kost	andra nödenheter	för- ändringar	bostad o. andra förmö- denheter	nat.- förm.	Samt- liga	med koll.- avt.	utan koll.- avt.
Manliga arbetare	1 195	501	243	280	101		70	2 679	3 874	2 120	1 754
Trädgårdsmästare .	128	28	35	1	20		44	92	220	110	110
Förmän	85	24	44	2	14		1	69	154	85	69
Yrkesarbetare . . .	372	27	75	226	29		15	1 095	1 467	910	557
Grovarbetare . . .	87	56	9	10	6		6	564	651	392	259
Elever	404	313	54	32	4		1	512	916	398	518
Specialarbetare . .	79	33	17	4	25		—	138	217	140	77
Övriga arbetare . .	40	20	9	5	3		3	209	249	85	164
Kvinnliga arbetare	55	33	5	12	5		—	340	395	225	170

För nära en tredjedel av de manliga trädgårdsarbetarna utgick lönen till en del i natura. Den vanligaste formen för naturaförmåner var kost och logi men även enbart kost eller fritt upplåten bostad förekom i viss utsträckning.

Av yrkesgrupperna voro yrkeskunniga trädgårdsarbetare de talrikaste. Att märka är att antalet elever var fler än antalet grovarbetare. Trädgårdsmästarna uppgingo till 220 och utgjorde 5·7 % av de manliga arbetarna och vidare redovisades 154 (4·0 %) förmän och 217 (5·6 %) specialarbetare.

Av betydelse för den bild av trädgårdsarbetarnas löneförhållanden, som föreliggande material lämnar, är även deras fördelning efter ålder. I efterföljande tablå meddelas fördelningen på olika ålders- och yrkesgrupper bland manliga och kvinnliga arbetare.

Antal arbetare	d ä r a v								
	Manliga arbetare	trädgårdsmästare	förmän	yrkesarbetare	grovarbetare	elever	specialarbetare	övriga arbetare	Kvinnliga arbetare
Antal arbetare	3 874	220	154	1 487	651	916	217	249	395
därunder 16 år	197	—	—	—	49	76	1	71	37
16—18 »	294	—	—	—	43	206	2	43	29
18—20 »	399	—	—	1	52	316	3	27	34
20—21 »	187	—	—	4	22	148	3	10	19
21—22 »	129	—	—	69	20	30	4	6	13
22—30 »	1 133	24	33	752	149	104	47	24	74
30—40 »	778	92	90	371	116	13	73	23	56
40—50 »	258	58	19	94	45	—	33	9	53
50—60 »	167	25	7	61	42	—	26	6	26
60—65 »	78	10	1	25	25	—	10	7	9
65 år o. öfver	67	10	—	17	26	—	7	7	1
ej angiven ålder	187	1	4	73	62	23	8	16	44

Bland trädgårdsmästare och förmän förekommo helt naturligt mycket få under 30 år, medan 42 % resp. 60 % voro i åldern 30 till 40 år. Av yrkesarbetarna voro 54 % över 22 men under 30 år, 27 % i åldern 30 till 40 år och 3 % över 60 år. Å andra sidan voro endast 5 % under 22 år, d. v. s. den åldersgräns, som är stipulerad i kollektivavtalet för utlärdade trädgårdarbetare. Bland eleverna voro det övervägande antalet (87 %) under 22 år. Av grovarbetarna åter voro 32 % under 22 år, medan 25 % voro i åldern 22 till 30 år, 20 % mellan 30 och 40 år samt 9 % över 60 år. — Av de kvinnliga arbetarna voro 33 % under 22 år och inemot hälften i åldern 22 till 50 år.

I vad mån de redovisade arbetarnas åldersfördelning kan anses representativ, framgår av nedanstående sammanställning med folkräkningssiffrorna för 1930.

Enligt folkräkningen 1930 ¹	Antal manliga arbetare	under 20	därunder (i %) i nedanstående ålder (år)					
			20—30	30—40	40—50	50—60	60—65	65 och öfver
» löneundersökn. 1939	3 874	24·2	39·3	21·1	7·0	4·5	2·1	1·8
Enligt folkräkningen 1930 ¹	13 720	26·0	46·1	11·8	5·2	4·7	2·3	3·9

För de manliga trädgårdarbetarna överensstämmer åldersfördelningen ganska väl med den, som 1930 års folkräkning utvisar. Emellertid framträder en tydlig överrepresentation i åldrarna 30—50 år, medan de lägre åldersklasserna synas vara underrepresenterade, vilket sannolikt torde bero på att de i undersökningen ingående trädgårdsföretagen så gott som samtliga äro handelsträdgårdar, vilka ha behov av en mera yrkeskunnig och därmed något äldre personal än trädgårdsodlingen i övrigt.

Arbetstiden under år 1939. Lantarbetstidslagen äger tillämpning å trädgårdsskötsel, som bedrivs som självständigt företag och sysselsätter minst 1 arbetare. Den lagstadgade arbetstiden för trädgårdarbetare utgör högst 10 timmar per dygn och 48 timmar per vecka, men arbetsgivaren har rätt att uttaga 53 timmar per vecka under tiden april—september, om arbetsti-

¹ I 1930 års folkräkningssiffror ingå även mejerlarbetare, hvilket dock icke i alltför hög grad torde påverka åldersfördelningen.

Tab. 14. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter antalet utgjorda dagsverken år 1939.

	Antal arbetare	Därav med följande antal dagsverken under året								Arbetare, som under året utgjort minst 250 dagsverken	
		under 50	50—99	100—149	150—199	200—249	250—299	300—349	350 o. över	Antal	%
		<i>Manliga arbet. fyllda 18 år.</i>									
Trädgårdsmästare	220	5	15	5	6	18	40	125	6	171	77.7
Förmän	154	1	6	2	3	11	36	94	1	131	85.1
Yrkesarbetare	1 467	121	150	100	177	231	306	374	8	6.8	46.9
Grovarbetare	559	136	121	53	65	72	71	41	—	112	20.0
Elever	634	30	83	64	106	95	114	140	2	256	40.4
Specialarbetare	214	5	16	2	10	19	51	108	3	162	75.7
Övriga arbetare	135	19	45	11	15	20	24	28	—	52	38.5
Samtliga	3 383	317	409	237	382	466	642	910	20	1 572	46.5
Därav:											
18—20 år	399	28	55	42	62	57	71	83	1	155	38.8
20—21 »	187	11	21	26	33	24	35	36	1	72	38.5
21—22 »	129	17	34	12	16	17	22	11	—	33	25.6
22—30 »	1 133	98	124	83	142	220	201	258	7	466	41.1
30—40 »	778	68	75	29	54	74	159	314	5	478	61.4
40—50 »	258	15	16	10	15	25	74	100	3	177	68.6
50—60 »	167	12	17	9	23	18	32	55	1	88	52.7
60—65 »	78	6	10	7	8	9	20	18	—	38	48.7
65 år o. över	67	8	4	7	9	10	9	18	2	29	43.3
ej ang. ålder	187	54	53	12	20	12	19	17	—	36	19.3
<i>Minderåriga manliga arb.</i>	491	67	79	75	93	74	50	51	2	103	21.0
<i>Kvinnliga arbet. fyllda 18 år</i>	329	79	73	59	49	23	24	22	—	46	14.0
<i>Minderåriga kvinnliga arbet.</i>	66	21	15	14	8	1	6	1	—	7	10.6

den under januari, februari, november och december inskränkes till 42 timmar samt under mars och oktober till 45 timmar i veckan.

Trädgårdsarbetet är i stor utsträckning säsongbetonat såsom framgår av tab. 14, som meddelar fördelningen av arbetarna efter antalet utgjorda dagsverken per år.

Som synes, äro grovarbetarna mera sällan årsarbetare och även bland yrkesarbetarna och eleverna äro många anställda blott under en del av året. Trädgårdsmästare, förmän och specialarbetare äro däremot i regel årsarbetare. Helårsanställning förekom vidare i betydligt större utsträckning inom den arbetskraftigaste åldern 30—50 år än inom yngre och äldre åldersklasser. Bland kvinnliga och minderåriga arbetare var det mycket ovanligt med helårsanställning.

Arbetstiden inom trädgårdsodlingen belyses även av tab. 15, som lämnar en översikt över fördelningen efter antalet arbetstimmar samt genomsnittliga antalet arbetstimmar och övertidstimmar.

Arbetstiden under året understeg 1 000 timmar för en fjärdedel av de vuxna manliga och över hälften av de kvinnliga arbetarna, medan något mera än två femtedelar resp. en knapp tiondel utgjort mera än 2 000 timmar. Det genomsnittliga antalet arbetstimmar utgjorde för vuxna män 1 647 och för minderåriga 1 250 samt för vuxna kvinnor 949 och för minderåriga 885.

Tab. 15. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter antalet arbetstimmar under år 1939.

	Antal arbet. med uppgift om utgjorda arbetstimmar	Därav med nedanstående antal arbetstimmar under året				Genomsnittligt antal arbetstimmar		Arbetare, som under året redovisat övertidsarbete			
		under 1 000	1 000-1 500	1 500-2 000	2 000 o. över	under året	per dag	antal	i % av samtliga	genomsnittligt antal övertidstimmar under året	genomsnittligt antal övertidstimmar per dag
Vuxna män.											
<i>Landsdelar.</i>											
Östra Sverige . . .	898	233	138	157	370	1 626	8:2	458	51:0	85:0	0:2
Småland o. öarna . .	177	29	15	30	103	1 572	8:3	99	55:9	90:0	0:2
Södra Sverige . . .	562	184	66	92	220	1 523	8:1	193	34:3	61:2	0:1
Västra Sverige . . .	566	116	66	115	269	1 746	8:2	332	58:7	73:8	0:2
Norra Sverige . . .	107	31	14	17	45	1 587	8:2	58	54:2	83:2	0:2
Hela riket	2 310	693	299	411	1 007	1 647	8:2	1 140	49:4	78:1	0:2
<i>Ortsgrupper.</i>											
Stockholm m. omnejd	457	130	76	97	154	1 541	8:2	268	58:6	82:0	0:3
Göteborg » »	219	36	24	49	110	1 808	8:2	168	76:7	72:6	0:3
Malmö » »	165	69	24	30	42	1 262	8:0	47	28:5	26:2	0:0
Övr. städer m. förorter	574	164	74	88	248	1 603	8:2	244	42:5	75:7	0:2
Köpingar o. m:en . .	75	22	9	10	34	1 611	8:2	20	26:7	114:6	0:2
Övriga landskommuner	820	172	92	137	419	1 776	8:2	393	47:9	83:5	0:2
<i>Yrkesgrupper.</i>											
Trädgårdsmästare . .	113	11	4	10	88	2 171	8:2	45	39:8	128:7	0:2
Förmän	83	4	2	8	69	2 258	8:2	47	56:6	118:7	0:2
Yrkesarbetare	1 070	249	138	210	473	1 686	8:2	594	55:5	76:4	0:2
Grovarbetare	398	206	46	74	72	1 110	8:3	124	31:2	39:7	0:1
Elever	421	76	89	78	178	1 700	8:2	223	53:0	75:1	0:2
Specialarbetare . . .	140	18	7	14	101	2 069	8:1	84	60:0	98:9	0:2
Övriga arbetare . . .	85	29	13	17	26	1 431	8:1	23	27:1	99:5	0:2
Minderåriga män . .	283	119	53	49	62	1 250	8:2	70	24:7	57:7	0:1
Vuxna kvinnor . . .	248	139	59	28	22	949	8:3	49	19:8	50:3	0:1
Minderåriga kvinnor	44	31	2	4	7	865	8:0	5	11:4		

Övertidsarbete förekom i icke obetydlig utsträckning inom trädgårdsodlingen. Hälften av de vuxna manliga arbetarna har haft övertidsarbete i någon form och i medeltal utgjort 78 övertidstimmar under året samt i genomsnitt arbetat över c:a 12 minuter per dag. För närmare detaljer rörande arbetstiden hänvisas till tabellen (jfr även tab. 5 och sid. 22).

Löneförhållandena år 1939. En sammanfattning av löneuppgifterna rörande inom trädgårdsverksamheten sysselsatta arbetare lämnas i tab. 16, vari meddelas genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) inom olika yrkesgrupper per timme, dag och år under 1939, varjämte arbetare med och utan kollektivavtal särredovisas. Vid uträkning av årsförtjänsterna ha endast medtagits uppgifter för arbetare, som utgjort minst 250 arbetsdagar under året. Medellöner, som grunda sig på uppgifter för mindre än 10 arbetare, ha uteslutits.

Tab. 16. Genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) för trädgårdsarbetare år 1939.

	Antal redovisade arbetare			Genomsnittlig timlön (kr.)			Genomsnittlig daglön (kr.)			Genomsnittlig årslöns (kr.) ¹		
	samtliga	med minst 250 dag-verken	med uppgift om antalet utgjorda arbets-tim-mar	därav			därav			därav		
				samtliga arbetare	med koll.-avt.	utan koll.-avt.	samtliga arbetare	med koll.-avt.	utan koll.-avt.	samtliga arbetare	med koll.-avt.	utan koll.-avt.
<i>Vuxna arbetare fyllda 18 år.</i>												
Män	3 383	1 572	2 310	0·83	0·89	0·73	6·64	7·23	5·84	2 040	2 212	1 806
Trädgårdsarbetare . .	3 034	1 358	2 065	0·83	0·88	0·73	6·63	7·23	5·82	2 043	2 228	1 803
därav: trädgårds-mästare	220	171	113	1·15	1·25	1·02	9·40	10·42	8·39	2 881	3 132	2 615
förmän	154	131	83	1·08	1·14	1·00	8·86	9·53	8·04	2 702	2 907	2 419
yrkesarbetare	1 467	688	1 070	0·91	0·96	0·76	7·07	7·78	5·90	2 047	2 249	1 748
grovarbetare	559	112	398	0·73	0·74	0·72	5·88	6·06	5·61	1 579	1 626	1 467
elever	634	256	421	0·59	0·62	0·56	4·79	5·10	4·50	1 339	1 423	1 270
Specialarbetare	214	162	140	0·92	0·92	0·90	7·25	7·49	6·96	2 106	2 179	1 959
därav: snickare	16	9	14	1·23	·	·	9·90	8·94	·	·	·	·
chaufförer	67	51	44	1·03	1·07	0·90	8·19	8·68	7·32	2 369	2 566	2 037
eldare	23	17	11	0·98	·	·	7·60	7·38	·	2 359	2 224	·
hästkörare	108	85	71	0·78	0·78	0·76	6·19	6·36	5·89	1 847	1 900	1 743
Övriga arbetare	135	52	85	0·76	0·87	0·64	5·76	6·73	5·05	1 748	1 915	1 567
 Kvinnor	329	46	248	0·53	0·54	0·52	4·39	4·44	4·31	1 312	1 308	1 327
Trädgårdsarbetare . .	268	41	199	0·55	0·55	0·54	4·47	4·49	4·44	1 354	1 307	1 455
därav: yrkesarbetare	128	28	93	0·66	0·67	0·62	5·12	5·17	5·04	1 474	1 483	1 462
grovarbetare	92	4	69	0·46	0·45	0·48	3·85	3·72	4·04	·	·	·
elever	48	9	37	0·46	0·47	0·45	3·90	3·98	3·80	·	·	·
Övriga arbetare	61	5	49	0·47	0·48	0·45	4·04	4·25	3·78	·	·	·
 <i>Minderåriga arbetare.</i>												
Manliga trädgårds-arbetare	491	103	283	0·88	0·41	0·36	3·03	3·29	2·89	871	934	838
därav: grovarbetare	92	5	64	0·39	0·39	0·38	2·90	2·86	2·94	·	·	·
elever	282	72	162	0·41	0·44	0·39	3·33	3·68	3·16	927	973	903
hästkörare	3	—	1	·	·	·	·	·	·	·	·	·
övriga arbe-tare	114	26	56	0·29	0·33	0·27	2·40	2·85	2·25	701	·	668
 Kvinnliga träd-gårdsarbetare . .	66	7	44	0·32	0·32	0·33	2·52	2·59	2·46	·	·	·
 <i>Samtliga arbetare</i>	4 269	1 728	2 885	0·75	0·81	0·66	5·99	6·64	5·18	1 946	2 134	1 703
Män	3 874	1 675	2 593	0·78	0·85	0·67	6·18	6·91	5·80	1 968	2 163	1 718
Kvinnor	395	53	292	0·50	0·61	0·49	4·08	4·19	3·93	1 240	1 272	1 192

Den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.) uppgick för år 1939 till 0·78 kr. för samtliga i undersökningen representerade män och till 0·50 kr. för samtliga kvinnor. För vuxna manliga arbetare var timförtjänsten 0·83 kr. och för minderåriga 0·38 kr., medan motsvarande timlöner för kvinnor utgjorde 0·53 kr. och 0·32 kr. Den

¹ Årslönerna grundas sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

genomsnittliga dagsförtjänsten under redogörelseåret uppgick till 6·18 kr. för män och 4·08 kr. för kvinnor, medan den totala årsförtjänsten var 1 968 resp. 1 240 kr. För enbart vuxna arbetare var årsinkomsten 2 040 kr. och för kvinnor 1 312 kr.

Högst på löneskalan kommo trädgårdsmästare och förmän, vilkas timlöner (1·15 resp. 1·08 kr.) lågo 26 resp. 19 % över genomsnittslönen för yrkeskunniga trädgårdsarbetare (0·91 kr.). Grovarbetarlönen (0·73 kr.) understeg yrkesarbetarnas genomsnittslön med omkring 25 %, medan elevernas genomsnittliga arbetsförtjänst (0·59 kr.) kom ända till 54 % under desamma. Av specialarbetarna inom trädgårdsnäringen uppnådde snickare, chaufförer och äldre löner, som något överstego de utlärdas trädgårdsarbetarnas, medan hästkörarnas lönestandard överensstämde med grovarbetarnas. I förhållande till de inom jordbruket redovisade trädgårdsmästarna och trädgårdsarbetarna, vilkas genomsnittliga timförtjänster uppgingo till 0·82 resp. 0·59 kr. (tab. 9), låg lönenivån inom handelsträdgårdarna betydligt högre. Jordbrukets trädgårdsarbetare, vilka till största delen torde vara grovarbetare — nära hälften voro under 21 år — erhöilo på sin höjd samma löner som handels-trädgårdarnas elever.

Tab. 16 ger vidare vid handen, att lönenivån är högre vid företag med kollektivavtal än vid företag utan dylikt avtal. Differensen är störst beträffande trädgårdsmästare, förmän och yrkesarbetare, men framträder också för grovarbetare och elever samt även i någon mån för kvinnliga arbetare och minderåriga.

Naturaförmånernas andel av totallönen per år för manliga arbetare med dylika förmåner framgår av följande tablå:

	Genomsnittlig total årlön (kr.) för		d ä r a v							Nat.-för- månernas värde i % av total- lönen
	arbeta- re utan nat.- förm.	arbeta- re med nat.- förm.	kon- tant (kr.)	uppskattat värde (i kr.) av under året er- hållna naturaförmåner bestående av			bostad o. andra för- nödenheter		till- hopa	
				kost och logi	endast kost	endast bostad	andra förmöden- heter			
<i>Manliga arbetare fyllda 18 år</i>										
Trädgårdsmästare	2 918	2 860	2 343	611	—	400	500	573	517	18·1
Förmän	2 774	2 635	2 212	617	.	323	.	522	423	16·1
Yrkesarbetare . . .	2 190	1 678	1 152	675	349	234	238	.	526	31·3
Grovarbetare . . .	1 600	1 499	1 036	463	30·9
Elever	1 355	1 321	735	669	.	160	.	—	586	44·4
Specialarbetare . .	2 182	1 979	1 509	599	.	298	.	510	470	23·7
Övriga arbetare . .	1 768	1 724	1 260	.	—	.	.	.	464	26·9
<i>Minderåriga manl. arbetare</i>	801	1 014	494	573	.	.	—	—	520	51·3

Arbetare med naturaförmåner ha i regel lägre totallön än helt kontantavlönade arbetare, vilka i större utsträckning äro organiserade och sysselsatta vid företag i eller intill städer och befolkningscentra. Tablåen utvisar, att lönen in natura har störst betydelse för elever samt minderåriga arbetare.

Av de många faktorer, som utöva inflytande på lönenivån inom trädgårdsnäringen, har i undersökningen förutom yrke och förekomsten av kollektivavtal även hänsyn tagits till företagets huvudslag av odling, storlek och geografiska belägenhet samt arbetarnas åldersfördelning.

Tab. 17. Genomsnittliga löneinkomster för trädgårdsarbetare inom olika huvudslag av odling år 1939.

	Köksväxtodling	Blomsterodling	Fruktodling	Plantskolerörelse	Anläggningsarbeten	Köksväxt- o. blomsterodling	Allsidig trädgårdsrörelse	Ej angiven specialitet	Samtliga
Genomsnittlig timlön kr.									
<i>Män fyllda 18 år</i>	0.80	0.89	0.72	0.85	1.22	0.72	0.76	0.79	0.83
Trädgårdsarbetare	0.78	0.89	0.73	0.84	1.21	0.72	0.75	0.79	0.83
därav: trädgårdsmästare	1.14	1.09	1.30	1.41	.	1.03	.	1.15
förmän	1.02	1.20	.	.	.	1.10	0.99	—	1.08
yrkesarbetare	0.82	0.93	0.72	0.94	1.22	0.78	0.84	0.83	0.91
grovarbetare	0.75	0.76	0.66	0.73	1.12	0.64	0.71	.	0.73
elever	0.59	0.67	0.56	0.55	.	0.57	0.58	.	0.59
Specialarbetare	0.91	1.09	0.72	1.00	.	0.71	0.84	.	0.92
Övriga arbetare	0.69	.	.	.	0.67	0.77	.	0.76
<i>Minderåriga män</i>	0.43	0.44	0.41	0.39	—	0.38	0.34	.	0.38
<i>Kvinnor fyllda 18 år</i>	0.52	0.66	0.48	0.60	.	0.51	0.47	.	0.53
<i>Minderåriga kvinnor</i>	—	.	0.29	—	0.32
Genomsnittlig årlön¹ kr.									
<i>Män fyllda 18 år</i>	1 964	2 210	1 873	2 358	2 693	1 796	1 962	1 997	2 040
Trädgårdsarbetare	1 990	2 202	1 875	2 367	2 803	1 803	1 963	2 078	2 043
därav: trädgårdsmästare	3 332	2 966	2 605	3 441	.	2 697	2 786	.	2 881
förmän	2 771	2 974	.	2 981	.	2 726	2 430	—	2 702
yrkesarbetare	1 867	2 205	1 698	2 425	2 775	1 796	1 944	2 144	2 047
grovarbetare	1 648	1 655	1 607	1 682	—	1 330	1 589	.	1 579
elever	1 347	1 524	1 317	1 197	—	1 251	1 364	.	1 339
Specialarbetare	1 923	2 407	1 828	2 343	.	.	2 044	.	2 106
Övriga arbetare	1 868	.	.	—	.	1 744	.	1 748
<i>Minderåriga män</i>	.	869	.	.	—	824	882	.	871
<i>Kvinnor fyllda 18 år</i>	.	1 455	.	.	.	1 220	.	—	1 312

I tab. 17 meddelas, hur medellönerna per timme och år för redovisade yrkesgrupper variera inom olika huvudslag av odling. En väsentlig löneskillnad framträder mellan anläggningsarbetare och övriga trädgårdsarbetare; för yrkesarbetare ligger timförtjänsten inom anläggningsarbete sålunda 34 % över genomsnittet. Lönenivån inom plantskolerörelse och blomsterodling skiljer sig också avsevärt från övriga odlingstyper, bland vilka fruktodling och kombinerad köksväxt- och blomsterodling komma längst ned på löneskalan.

I förhållande till föregående år har löneläget förbättrats inom alla odlingstyper. För yrkesarbetare variera löneförhöjningarna per timme inom olika slag av odling mellan 11 och 16 %. Beträffande anläggningsarbeten före-

¹ Årslönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

ligger ej full jämförbarhet med 1938, då parkarbetare i år uteslutits ur materialet.

En av de viktigaste orsakerna till lönedifferenserna mellan olika grupper av trädgårdsföretag torde vara, i vilket beroende de äro av närheten till större befolkningscentra för avsättning av sina produkter.

Genomsnittliga timförtjänster för arbetare fyllda 18 år	Stockholm med omnejd	Göteborg med omnejd	Malmö med omnejd	Övr. städer med förorter	Köp. o. m:en	Övriga landskommuner	Hela riket	Därav inom företag med nedanstående antal arbetare				
								1—3	4—5	6—10	11—50	51 o. öfver
Trädgårdsmästare	1.39	.	.	1.16	.	1.05	1.15	0.94	1.11	1.19	1.29	.
Förmän	1.27	1.25	.	1.03	.	1.00	1.08	0.91	0.99	1.07	1.18	.
Yrkesarbetare . . .	1.02	1.08	1.08	0.83	0.76	0.78	0.91	0.79	0.87	0.93	0.97	0.93
Grovarbetare . . .	0.94	0.82	0.77	0.74	0.73	0.67	0.73	0.71	0.72	0.79	0.70	0.77
Elever	0.64	0.66	0.58	0.60	0.57	0.57	0.59	0.58	0.58	0.61	0.66	0.52
Specialarbetare . .	1.08	1.26	0.76	0.81	.	0.81	0.92	.	0.76	0.86	0.96	1.15
Övriga arbetare . .	0.98	.	.	0.60	.	0.66	0.76	0.73	0.79	0.82	0.65	—
Kvinnor	0.59	.	0.54	0.55	.	0.47	0.53	0.55	0.47	0.60	0.53	0.48

Det råder nämligen, som åskådliggöres av ovanstående tablå, en markant skillnad i lönehänseende mellan trädgårdsföretag i de större städernas omgivning och dylika belägna i områden med uteslutande landsbygdskaraktär. En yrkeskunnig trädgårdsarbetare kan påräkna över 20 % högre lön i de tre största städerna än inom övriga städer och inemot 30 % högre än inom landskommunerna.

De regionala och lokala lönedifferenserna belysas även i följande sammanställning, varvid yrkesarbetarna fördelats efter uppgifterna om antal praktikår.

	Arbetsförtjänster för yrkesarbetare fyllda 22 år med uppgift om antal praktikår				Dito för yrkesarbetare fyllda 22 år utan uppgift om antal praktikår	
	därav med					
	6 el. fl. års praktik	mindre än 6 års praktik				
	timlön, kr.	årlön, kr.	timlön, kr.	årlön, kr.	timlön, kr.	årlön, kr.
Östra Sverige	0.99	2 165	0.82	1 682	0.86	1 864
därav:						
Stockholms län . . .	1.07	2 291	0.84	1 847	0.90	2 105
Östergötlands län . .	0.92	2 273	0.81	1 519	0.78	1 383
Småland o. Öarna . . .	0.85	2 060	0.66	1 527	0.69	.
Södra Sverige	0.91	2 041	0.81	1 577	0.83	1 852
därav:						
Malmöhus län	0.92	2 072	0.83	1 642	0.82	1 730
Västra Sverige	0.90	2 120	0.77	1 683	1.03	2 820
därav:						
Göteb. o. Bohus län . .	0.99	2 455	0.83	1 748	1.15	3 230
Norra Sverige	0.88	2 167	.	.	0.75	.
Hela riket	0.94	2 121	0.79	1 644	0.88	2 083
Därav:						
Stockholm m. omnejd	1.12	2 331	0.83	1 894	0.92	2 242
Göteborg > >	1.01	2 531	0.86	.	1.25	3 301
Malmö > >	1.05	2 315	0.93	1 610	0.90	1 812
Övr. städer m. förorter	0.90	2 142	0.78	1 639	0.75	1 803
Köpingar o. m:en . . .	0.87	1 995	.	.	.	1 816
Övr. landskommuner . .	0.82	1 903	0.70	1 525	0.73	1 728

Tab. 18. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter löneinkomstens storlek år 1939.

	Samtliga redovisade arbetare	Därav med en timlön (kontant och naturaförmåner) av, kr.						Redovisade arbet. med minst 250 dagsv.	Därav med en årslön (kontant och naturaförmåner) av, kr.					Medel-lön per år, kr.	Medi-an-lön per år, kr.
		intill 0-40	0-40-0-69	0-60-0-79	0-80-0-99	1-00-1-19	1-20 och över		intill 1000	1000-1699	1600-2200	2200-2800 och över			
Vuxna arbetare fyllda 18 år.															
<i>Män.</i>															
Trädgårdsarbet. { m. k. 1 372	5	157	461	361	226	162	769	7	146	271	190	155	2 228	2 128	
därav: { u. k. 713	32	182	266	131	70	32	589	44	240	155	97	53	1 803	1 634	
trädgårdsmäst. { m. k. 65	—	5	3	4	16	37	88	—	5	10	21	52	3 132	3 002	
{ u. k. 48	—	2	7	13	17	9	83	—	5	17	33	28	2 615	2 568	
förmän { m. k. 48	—	—	4	8	16	20	76	—	2	4	28	42	2 907	2 871	
{ u. k. 35	—	2	7	12	6	8	55	—	5	17	18	15	2 419	2 395	
yrkesarbetare { m. k. 765	1	13	175	304	174	98	411	—	30	184	137	60	2 249	2 179	
{ u. k. 305	6	51	130	83	28	7	277	15	113	94	45	10	1 748	1 639	
grovarbetare { m. k. 267	—	29	183	32	16	7	79	—	33	44	2	—	1 626	1 618	
{ u. k. 131	9	31	53	13	17	8	33	3	21	8	1	—	1 467	1 410	
elever { m. k. 227	4	110	96	13	4	—	115	7	76	29	2	1	1 423	1 372	
{ u. k. 194	17	96	69	10	2	—	141	26	96	19	—	—	1 270	1 220	
Specialarbetare { m. k. 95	—	6	26	29	25	9	108	—	10	53	33	12	2 179	2 080	
därav: { u. k. 45	—	8	10	10	9	8	54	1	20	14	13	6	1 959	1 710	
snickare . . . { m. k. 8	—	—	2	—	3	3	7	—	1	1	2	3	—	2 600	
{ u. k. 6	—	—	—	—	2	4	2	—	—	—	2	—	—	2 727	
chaufförer . . { m. k. 32	—	2	1	6	18	5	32	—	1	5	19	7	2 566	2 500	
{ u. k. 12	—	2	2	3	4	1	19	—	6	6	4	3	2 037	1 710	
eldare { m. k. 7	—	—	—	5	2	—	13	—	1	3	8	1	2 224	2 215	
{ u. k. 4	—	—	—	2	1	1	4	—	—	—	3	1	—	2 793	
hästkörare . . { m. k. 48	—	4	23	18	2	1	56	—	7	44	4	1	1 900	1 889	
{ u. k. 23	—	6	8	5	2	2	29	1	14	8	4	2	1 743	1 597	
Övriga arbetare { m. k. 43	4	4	17	5	5	8	27	2	6	12	4	3	1 915	1 860	
{ u. k. 42	4	13	14	7	3	1	25	3	13	5	3	1	1 567	1 570	
Samtliga { m. k. 1 510	9	167	504	395	256	179	904	9	162	336	227	170	2 212	2 100	
{ u. k. 800	36	203	290	148	82	41	668	48	273	174	113	60	1 806	1 632	
tillh. 2 310	45	370	794	543	338	220	1 572	57	435	510	340	230	2 040	1 860	
<i>Kvinnor.</i>															
Trädgårdsarbet. { m. k. 134	11	89	13	15	6	—	28	8	14	4	2	—	1 307	1 173	
därav: { u. k. 65	10	36	11	7	1	—	13	3	6	3	1	—	1 455	1 265	
yrkesarbetare { m. k. 62	1	28	13	14	6	—	16	1	10	3	2	—	1 483	1 354	
{ u. k. 31	1	18	5	7	—	—	12	3	5	3	1	—	1 462	1 350	
grovarbetare { m. k. 51	4	47	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	855	
{ u. k. 18	2	13	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
elever { m. k. 21	6	14	—	1	—	—	8	3	4	1	—	—	—	1 166	
{ u. k. 16	7	5	4	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1 375	
Övriga arbetare { m. k. 32	2	29	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1 200	
{ u. k. 17	2	14	—	—	1	—	4	2	2	—	—	—	—	1 050	
Samtliga { m. k. 166	13	118	14	15	6	—	29	8	15	4	2	—	1 303	1 173	
{ u. k. 82	12	50	11	7	2	—	17	5	8	3	1	—	1 327	1 228	
tillh. 249	25	168	25	22	8	—	46	13	23	7	3	—	1 312	1 200	
Minderåriga arbetare.															
Manliga { m. k. 132	68	49	13	1	1	—	36	21	15	—	—	—	934	965	
{ u. k. 151	97	51	3	—	—	—	67	50	17	—	—	—	838	787	
tillh. 283	165	100	16	1	1	—	103	71	32	—	—	—	871	870	
Kvinnliga { m. k. 30	25	5	—	—	—	—	3	1	2	—	—	—	—	1 027	
{ u. k. 14	10	4	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	650	
tillh. 44	35	9	—	—	—	—	7	5	2	—	—	—	—	670	

1 m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

Mellan fullt yrkeskunniga arbetare med minst 6 års praktik i yrket och övriga yrkesarbetare föreligger på många orter nästan lika stor löneskillnad, som i det föregående i genomsnitt redovisats mellan samtliga yrkesarbetare och rena grovarbetare.

En annan faktor av betydelse för lönebildningen är arbetarnas ålder. I följande tablå meddelas genomsnittslöner för arbetare i olika åldersklasser.

	Genomsnittlig timlön (i kr.) för arbetare i åldern											
	under 16 år	16— 18 år	18— 20 år	20— 21 år	21— 22 år	22— 30 år	30— 40 år	40— 50 år	50— 60 år	60— 65 år	65 år o. över	ej an- given ålder
<i>Manliga arbetare . . .</i>	0·31	0·43	0·57	0·65	0·71	0·83	0·97	1·08	0·92	0·87	0·70	0·72
trädgårdsmästare . . .	—	—	—	—	—	·	1·16	1·29	·	·	·	—
förmän	—	—	—	—	—	0·91	1·11	1·26	·	—	—	—
yrkesarbetare	—	—	—	·	0·72	0·86	0·99	1·06	1·00	1·11	0·78	0·75
grovarbetare	0·34	0·46	0·62	0·66	0·75	0·75	0·79	0·83	0·74	0·66	0·63	0·69
elever	0·31	0·44	0·57	0·65	0·62	0·58	0·65	—	—	—	—	0·61
spectalarbetare . . .	·	—	·	—	·	0·88	0·92	1·00	0·92	·	·	·
övriga arbetare . . .	0·27	0·34	0·49	·	·	0·86	0·87	·	·	·	·	0·67
<i>Kvinnliga arbetare . .</i>	0·32	0·33	0·44	0·53	·	0·57	0·58	0·55	0·55	·	·	0·47

Inom respektive yrkesgrupper tar sig sambandet mellan lön och ålder uttryck i en mer eller mindre stark successiv stegring av genomsnittslönen upp till omkring 40—50 år, varefter löneminskning inträder. Av eleverna ha de äldre (upp till 30 år) betydligt högre lön än de yngre men dock alltid lägre än motsvarande åldersklasser bland grov- och yrkesarbetare.

Vid sidan av ovan anförda genomsnittssiffror är fördelningen efter löneinkomst av särskilt intresse. Denna belyses i tab. 18, som utvisar arbetarnas fördelning efter yrke i olika tim- och årslönegrupper, varvid arbetare med och utan kollektivavtal särredovisas.

De individuella tim- och årslönerna förete en stark spridning. En koncentration omkring vissa lönegrupper kan dock tydligt iakttagas. Av yrkesarbetare med kollektivavtal hade 2 % timlöner understigande 60 öre, 23 % mellan 60 och 80 öre, 39 % mellan 80 öre och 1 krona, 23 % mellan 1·00 och 1·20 kr. samt 13 % löner överstigande 1·20 kr. i timmen. Motsvarande fördelning för ej avtalsbundna yrkesarbetare utgjorde 19, 43, 27, 9 och 2 %. För kvinnor framträder en mera utpräglad koncentration, i det att $\frac{2}{3}$ av samtliga hade timlöner mellan 40 och 60 öre.

Av tab. 18 framgår vidare, att genomsnittstalet synes ge en något för hög lön för de flesta arbetargrupperna. Medianlönen,¹ som framför den vanliga medellönen har den fördelen att mindre påverkas av enstaka höga eller låga löner, understiger nämligen genomgående medellönen. Då trädgårdsodlare utan kollektivavtal äro relativt fåtaliga i de mer urbaniserade områdena med högre lönenivå, blir också löneskillnaden mellan arbetare med och utan kollektivavtal något större, om man använder mediantal i stället för medeltal.

I samband härmed kan nämnas, att för ungefär 2 500—3 000 handels-trädgårdsarbetare, anställda hos omkring 500 arbetsgivare, äro löneförhållandena reglerade genom kollektivavtal mellan å ena sidan dels svenska träd-

¹ Se sid. 43.

gårdsarbetsgivareföreningen, dels allmänna arbetsgivareföreningen (i Malmö, Landskrona och Ystad) samt å andra sidan svenska lantarbetareförbundet.¹ I riksavtalet indelas de egentliga trädgårdsarbetarna i 5 åldersgrupper, varvid grupp 1 omfattar utlärdade trädgårdsarbetare, som fyllt 22 år och ha minst 6 års praktik i yrket, grupp 2 arbetare, som fyllt 21 år och ha minst 4 års praktik, samt grupp 3, 4 och 5 arbetare, som fyllt resp. 20, 18 och 16 år. Vidare indelas landet i lönehänseende i tre områden, nämligen Stockholms- och Göteborgstrakten, Norrland samt landet i övrigt. Även för grovarbetare, ssyselsatta med grävnings-, hacknings-, rensnings- samt frukt- och bärplockningsarbeten o. dyl. samt för kvinnor är lönen graderad efter dessa grupper. I efterföljande tablå lämnas en översikt av de i riksavtalen för åren 1939 och 1940 fastställda lönesatserna inom olika delar av landet.

Lön i öre per timme för	Stockholms och Göteborgs omgivningar		Övriga områden i södra och mellersta Sverige		Norrland	
	1939	1940	1939	1940	1939	1940
utlärdade trädgårdsarbetare fyllda 22 år	98	102	89	92	93	95
grovarbetare fyllda 18 år	77	84	70	74	74	76
kvinnor fyllda 18 år	56	60	46	50	50	52

Från 1 februari 1940 genomfördes en löneförhöjning, som i Stockholm och Göteborg uppgick till 4 % för utlärdade trädgårdsarbetare, 9 % för grovarbetare och 7 % för kvinnor. För Norrland stannade motsvarande relationstal vid 2, 3 och 4 %, medan för landet i övrigt lönestegringen utgjorde 3, 6 resp. 9 %.

C. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är en huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden.² Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/18 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 102) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka avse förhållandena under februari månad, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Dessutom ha under de senare åren i juni månad (i år augusti) från jägmästarna införskaffats kompletterande löne-

¹ För arbetare hos trädgårdsanläggare gälla särskilda avtal.

² En närmare belysning av skogsarbetarnas löne- och arbetsförhållanden erhålles i en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning, »Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor», del I (utg. 1937).

Tab. 19. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19—1939/40.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	huggare			körare				huggare			körare		
	Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal			Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal	
		1929/ 30 =100	Föreg. år =100		1929/ 30 =100	Föreg. år =100			1929/ 30 =100	Föreg. år =100		1929/ 30 =100	Föreg. år =100
1918/19	11·68	212	143	29·00	282	155	1929/30	15·51	100	107	10·28	100	103
1919/20	9·99	181	86	23·73	231	82	1930/31	5·19	94	94	9·78	95	95
1920/21	10·67	194	107	23·44	228	99	1931/32	4·66	85	90	8·72	85	89
1921/22	5·00	91	47	10·17	99	43	1932/33	4·40	80	94	8·21	80	94
1922/23	5·22	95	104	10·41	101	102	1933/34	4·68	85	106	8·73	85	106
1923/24	5·47	99	105	10·80	105	104	1934/35	4·89	89	104	8·95	87	103
1924/25	5·27	96	96	10·13	99	94	1935/36	4·97	90	102	9·03	88	101
1925/26	5·37	97	102	10·39	101	103	1936/37	6·25	113	126	11·70	114	130
1926/27	5·28	96	98	10·08	98	97	1937/38	7·51	136	120	13·93	136	119
1927/28	5·28	96	100	10·12	98	100	1938/39	6·92	126	92	12·96	126	93
1928/29	5·16	94	98	9·96	97	98	1939/40	7·73	140	112	14·46	141	112

uppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvidering. Uppgifterna avse närmast medelförtjänster under normala drivningsförhållanden vid arbete å kronoparker o. dyl., men belysa även arbetsvillkoren å enskilda skogar. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i tab. 19, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/19.

Såsom härav framgår, nådde arbetsförtjänsterna inom skogsbruket sin höjdpunkt under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna fram till 1930-talet i stort sett hållit sig på en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens. Från och med vintern 1933/34 ha arbetsförtjänsterna företett en oavbruten ökning ända fram till drivningssäsongen 1938/39, då ogynnsamma väderleksförhållanden medförde en reducering av arbetsförtjänsterna med ca 7 å 8 %. Bättre huggningsförhållanden och höjda brännvedspriser förbättrade åter dagsförtjänsterna under innevarande säsong med omkring 12 % för såväl huggare som körare.

Löneförändringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 20, vari lämnas en översikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänst inom olika län under åren 1929/30 och 1935/36—1939/40. Beträffande de i tabellen beräknade län-

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i juni månad införskaffade uppgifter om likvidavräkningarnas faktiska resultat.

² Enligt uppgifter avgivna efter slutlikvideringen i augusti. — Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 13·77 och för huggare 7·31 kr. per dag, vilka allmänna genomsnitt sålunda ligga något lägre än motsvarande augustisiffror. Vad beträffar förhållandena i de olika reviren, har i fråga om körarnas dagsförtjänster i 56 revir ingen förändring ansetts böra vidtagas i de tidigare uppgifterna på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 6 och höjas i 40. I fråga om huggarnas voro dagsförtjänsterna oförändrade i 56 revir men hade sänkts i 2 och höjts i 44.

Tab. 20. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län 1929/30 och 1935 36—1939/40.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern											
	1929 /30 ¹	1935 /36 ¹	1936 /37 ¹	1937 /38 ¹	1938 /39 ¹	1939 /40 ²	1929 /30 ¹	1935 /36 ¹	1936 /37 ¹	1937 /38 ¹	1938 /39 ¹	1939 /40 ²
	<i>Huggare</i>						<i>Körare</i>					
Stockholms	5.50	4.63	4.75	5.63	5.80	7.75	9.00	7.45	8.30	8.50	10.00	12.75
Uppsala	4.83	4.50	4.5	6.25	6.00	9.00	8.83	7.50	7.80	9.00	10.00	13.00
Södermanlands	4.75	4.13	4.75	5.65	5.63	7.13	7.88	6.75	7.50	9.10	8.88	10.50
Östergötlands	4.23	3.84	4.24	5.65	5.34	6.19	7.00	6.63	6.81	8.75	8.20	9.75
Jönköpings	4.44	3.92	4.75	5.33	6.19	6.50	7.69	6.58	8.33	9.17	10.75	10.63
Kronobergs	4.17	4.33	4.50	5.05	5.08	5.67	7.33	7.17	8.00	8.00	9.00	9.83
Kalmar	4.10	3.82	4.51	5.67	5.44	6.32	7.13	6.20	7.56	9.33	8.98	10.03
Gotlands	4.00	4.20	4.50	5.50	5.00	6.00	7.50	6.20	6.50	9.00	12.00	10.00
Blekinge	4.50	3.50	4.75	5.75	5.50	6.00	7.00	5.50	8.00	9.75	10.00	10.00
Kristianstads	4.25	3.75	4.63	5.60	5.25	5.75	8.25	5.75	7.50	9.00	9.50	10.25
Malmöhus	4.50	4.25	5.25	6.00	6.00	6.50	9.00	7.00	8.50	10.00	10.00	12.00
Hallands	4.50	4.00	4.50	6.00	6.00	6.33	7.50	8.00	8.50	12.00	10.50	11.00
Göteborgs o. Bohus	4.07	3.75	3.70	4.50	4.40	5.50	7.63	6.00	7.04	7.70	7.40	10.00
Älvsborgs	4.06	4.00	4.25	5.00	5.13	6.25	8.13	7.50	8.25	8.53	9.00	10.75
Skaraborgs	3.86	3.93	4.13	5.43	5.47	5.95	6.77	6.50	7.17	8.60	8.75	10.18
Värmlands	5.13	4.01	5.19	6.38	6.00	6.88	8.79	6.63	8.63	10.98	9.25	11.60
Örebro	4.80	3.99	5.10	6.48	6.31	6.73	7.15	7.04	8.28	9.99	10.03	10.80
Västmanlands	4.00	4.33	4.75	5.95	5.78	6.75	7.96	7.75	9.18	10.64	10.00	11.88
Kopparbergs	6.67	5.76	7.01	8.17	7.79	8.63	12.39	11.21	13.73	14.99	13.96	15.63
Gävleborgs	5.90	5.67	6.83	8.60	7.50	9.00	11.83	11.00	14.67	15.53	14.33	17.00
Västernorrlands	6.04	5.70	7.15	8.65	7.77	7.80	11.71	9.33	14.40	17.30	15.81	15.60
Jämtlands	6.47	4.48	7.00	8.50	7.36	8.07	12.77	8.62	13.36	16.50	14.50	15.96
Västerbottens	6.46	6.14	8.09	9.16	8.32	9.22	12.26	11.27	15.48	17.93	16.96	18.44
Norrbottens	6.07	5.40	7.01	8.74	7.70	8.56	11.66	10.20	13.44	17.30	15.36	17.59
Hela riket	5.51	4.97	6.25	7.51	6.92	7.73	10.23	9.03	11.70	13.93	12.96	14.46
Indextal:												
basår 1929/30	100	90	113	136	126	140	100	88	114	136	126	141
Därav <i>Norra Sverige</i> ³	6.22	5.56	7.27	8.67	7.80	8.63	11.87	10.40	14.02	16.81	15.31	17.06
Indextal:												
basår 1929/30	100	89	117	139	125	139	100	88	118	142	129	144

siffrorna bör det emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtaliga primäruppgifter.

Sin största betydelse har skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden närmare 150 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. I slutraderna av tab. 20 ha även uträknats vissa indextal belysande löneförhållandenas utveckling inom detta område sedan år 1929/30. För reviren tillsammans synes arbetsprisnivån vintern 1939/40 ha legat c:a 40 % högre än arbetssäsongen 1929/30. Som även synes av tab. 20, varierade dock löneförändringarna betydligt inom olika landsdelar, bl. a. beroende på växlande väderleksbetingelser för skogsdrivningarna. Jämföres huggarnas genomsnittsförtjänst per dag under vintersäsongen 1939/40 med den genomsnittliga dagsförtjänsten för dagsverkare utan naturaförmåner inom jordbruket under år 1939, befines skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med 2.40 kr.,⁴ vilket innebär, att arbetspriserna i skogsbruket skulle ligga c:a 45 % över jordbrukets ar-

¹ Se not 1 & sid. 57. — ² Se not 2 & sid. 57. — ³ Värmland, Dalarna och Norrland. —

⁴ Jfr tab. 9 sid. 31.

Tab. 21. Ackordssatser för vedhuggning våren/försommaren 1940.

Överjägmästar- distrikt	Antal revir med uppg. om priset för hugg- ning av bränn- ved	Antal revir, där vanliga priset för huggning av 1 m ³ brännved utgjorde i kr.:					Medel- pris för hugg- ning av 1 m ³ bränn- ved, kr.	Antal revir med uppg. om priset för huggn. av kol- ved	Antal revir, där vanliga priset för huggning av 1 m res kolved utgjorde i öre:						Medel- pris för huggn. av 1 m res kol- ved, öre			
		t.o.m 2:00	2:01- 2:25	2:26- 2:50	2:51- 2:75	2:76 o. över			un- der 35	35- 39	40- 44	45- 49	50- 54	55 o. över				
Södra	11	5	5	1	—	—	2:08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västra	9	3	5	1	—	—	2:12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	31
Östra	12	4	7	1	—	—	2:18	5	2	3	—	—	—	—	—	—	—	34
Bergslags	12	1	4	5	1	1	2:38	9	—	7	2	—	—	—	—	—	—	37
Gävle-Dala	10	—	—	3	4	3	2:73	11	—	1	4	4	2	—	—	—	—	45
Mell. Norrlands	13	—	—	3	9	1	2:65	9	—	2	1	—	4	2	—	—	—	48
Umeå	10	1	2	5	2	—	2:42	3	—	1	1	—	1	—	—	—	—	42
Skellefteå	8	1	—	3	3	1	2:54	4	—	—	2	2	—	—	—	—	—	43
Nedre Norrb.	8	—	—	7	1	—	2:53	5	—	—	1	2	1	1	—	—	—	49
Övre Norrb.	7	1	1	3	1	1	2:46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga	100	16	24	32	21	7	2:39	47	3	14	11	8	8	3	3	43	—	43

betslöner. Tages hänsyn endast till mansdagspriset för tillfällig arbetskraft inom jordbruket (5:98 kr.),¹ nedgår emellertid löneskillnaden till 29 %.

Såsom förut nämnts, arbeta skogsarbetarna nästan uteslutande på a c k o r d. En karakteristisk mätare av lönenivån inom skogsbruket utgöra därför i olika delar av landet de vanligen tillämpade ackordssatserna för vedhuggning, låt vara att dessa givetvis röna inverkan av lokala avvikelser i fråga om skogens beskaffenhet, slag av ved m. m. Liksom tidigare år ha för vintern 1939/40, förutom uppgifterna rörande dagsförtjänsterna vid skogsdrivning, från reviren insamlats uppgifter om det på olika orter vanliga priset för huggning av en m³ brännved.² I år ha dylika uppgifter infordrats även för våren och försommaren 1940, varvid samtidigt begärdes uppgifter om sedvanliga priset för huggning av 1 m res resp. 2 alnar res kolved. En sammanställning av dessa uppgifter lämnas i tab. 21, varvid priset å 2 alnar res kolved, vilket huvudsakligen tillämpas i vissa delar av Norrland, reducerats till 1 m res kolved.

Priset för vedhuggning i södra och mellersta Sverige växlade vanligen mellan 1:75 kr. och 2:25 kr. och i norra Sverige mellan 2:25 kr. och 2:75 kr. per m³. Beträffande huggning av kolved förekom detta endast inom vissa revir. Vanligen varierade priset för kolvedhuggning i mellersta Sverige mellan 30 och 40 öre, i Bergslagen mellan 35 och 45 öre och i Norrland mellan 40 och 55 öre per 1 m res.

Nämnas må i detta samband, att i vissa delar av landet äro skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära förefinnas c:a 125, berörande omkring 150 arbetsgivare med c:a 38 000 skogsarbetare. Omkring 13 000 av dessa sysselsattes inom Värmlands län och västra

¹ Se sid. 33. — ² Se Soc. Medd. 1940, sid. 272.

Bergslagen, 8 600 inom Gävleborgs och 3 800 inom Kopparbergs län, medan de övriga mestadels hemmahörde i Örebro, Södermanlands, Östergötlands, Västerbottens och Hallands län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordspriser som dag- eller timlöner. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning med avseende på vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, av gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris samt ackordspris för huggning av brännved.

Lönesatser enl. kollektivavtal för mansdagsverke, kr. ³	Uppsala län	Östergötlands län	Hallands län	Värmlands län ¹	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
5·60-	5·60-	5·60-	5·60-	5·20-	5·20-	5·20-	4·80-	5·60-
6·00	6·00	6·00	5·76	6·00	6·00	5·76	6·50	7·50
huggn. av brännved, kr. pr kbm	1·70- 2·00	1·45- 2·00	1·45- 2·00	1·65- 2·27	1·50- 2·15	1·80- 2·20	1·70- 2·35	1·75- 2·35

D. Vägarbetare.

Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och vägentreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen. Även för år 1940 har en sådan undersökning verkställt. Liksom vid föregående undersökningstillfälle begärdes vissa uppgifter angående vägstyrelsernas personal, varjämte efterfrågades sedvanlig arbetsförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare vid tidlöns- och ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete. Efterföljande redogörelse avser endast att lämna en översikt av vägunderhållsarbetsarnas löneförhållanden 1940.³

En sammanfattning av löneuppgifterna rörande med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare lämnas i följande tablå:

	Timförtjänst (kr.) för med vägunderhållsarbete sysselsatta arbetare inom samtliga vägdistrikt												Därav distrikt	
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	med koll-avtal	utan koll-avtal		
Vid tidlönsarb.	0·73	0·72	0·72	0·72	0·72	0·73	0·83	0·88	0·91	0·95	0·92	0·96	0·87	0·89
Vid ackordsarb.	0·87	0·85	0·83	0·84	0·87	0·88	1·01	1·09	1·13	1·16	1·18	1·16	1·07	1·07
Oavs. löneform ⁴	0·79	0·78	0·77	0·77	0·77	0·79	0·89	0·95	0·98	1·00	0·98	1·01	0·98	0·95

Åren 1931—1933 gingo lönerna något tillbaka och höllo sig därefter oförändrade till år 1936, då en mindre uppgång märktes. Åren 1937 och 1938 inträdde en relativt stark lönestegring. De två senaste åren ha medfört en fortsatt mindre förbättring av timförtjänsterna.

¹ Inkl. västra Bergslagen.

² Där timlön faststälts, har daglönen satts = 8 gånger denna.

³ En fullständig redogörelse för resultaten av undersökningen har lämnats i Soc. Medd. Årg. 1940, sid. 698 o. f. Det använda formläret finnes avtryckt i Lönestatistisk årsbok 1937 (sid. 111).

⁴ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

Den genomsnittliga timförtjänsten 1940 utgjorde 0·95 kr. vid tidlönsarbete 1·16 kr. vid ackordsarbete och 1·00 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära stegring från föregående år med resp. 4·4, 2·7 och 2·0 %. En bild av löneökningens styrka inom olika vägdistrikt erhålles i nedanstående tablå, där vägdistriktet fördelats efter timförtjänsternas procentuella ökning eller minskning sedan år 1938.

	Antal distrikt med uppgift både 1939 och 1940	Därav distrikt, där timförtjänsten år 1940 i jämförelse med 1939 uppgivits vara:					
		lägre, %		oförändrad		högre, %	
		6 och över	1—5	1—5	6—16	över	
Vid tidlönsarbete	170	4	3	61	41	55	6
Vid ackordsarbete	124	11	15	30	36	26	6
Oavsett löneform	169	11	24	33	60	39	2

Stigande genomsnittsförtjänster föredde 101 av de 169 vägdistrikt, från vilka uppgifter föreligga för både 1939 och 1940, medan 33 distrikt uppvisade oförändrade och 35 distrikt fallande förtjänster. I de distrikt, där genomsnittsförtjänsterna minskats, torde detta i allmänhet antingen bero på en minskning av ackordsförtjänsterna per timme eller en minskning av ackordsarbetets relativa betydelse. Tidlönsstaterna ha nämligen, enligt vad tablån utvisar, beräknats vara fallande endast i 7, oförändrade i 61 men stigande i 102 distrikt. Arbetsförtjänsterna för vägunderhållsarbete voro i medeltal c:a 51 % högre än inom jordbruket, där dagsverkare utan naturaförmåner i genomsnitt för år 1939 erhöles 0·66 kr. per timme,¹ men några procent lägre än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare o. dyl. på landsbygden (1·07 kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 32 sid. 104—105).

Man finner, att genomsnittsförtjänsterna vid ackordsarbete voro betydligt högre än vid tidlönsarbete. Medräknar man endast sådana vägdistrikt, där både tidlöns- och ackordsarbete förekommit, finnes medelförtjänsten år 1940 ha varit 21 % högre (år 1939 23 %) vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. I detta sammanhang kan det nämnas, att enligt erhållna upplysningar i medeltal 24 % av vägunderhållsarbetet utföres på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den relativa merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

Av tab. 22 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. Högsta genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) uppvisade under år 1940 Stockholms län (1·28 kr.), medan Blekinge (0·87 kr.), Kalmar och Malmöhus län (0·89 kr.) kommo lägst på skalan. Genomsnittliga timförtjänsten var i Kronobergs, Malmöhus, Jämtlands och Norrbottens län oförändrad i jämförelse med år 1939. I Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län hade den sjunkit med 1 öre, vilket berodde på en minskning i ackordsarbetets relativa betydelse. I Uppsala län hade timlönen i medeltal gått tillbaka från 1·12 till 1·09 kr. sedan föregående år, vartill framför allt medverkat en

¹ Jfr tab. 9, sid. 31.

Tab. 22. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlönsarbete			vid ackordsarbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1938	1939	1940	1938	1939	1940	1938	1939	1940
Stockholms	1·12	1·18	1·15	1·68	1·57	1·70	1·29	1·27	1·28
Uppsala	0·95	0·94	1·05	1·14	1·26	1·22	1·02	1·12	1·09
Södermanlands	0·87	0·87	0·96	1·06	1·09	1·13	0·94	0·94	1·01
Östergötlands	0·87	0·87	0·93	1·09	1·11	1·14	0·91	0·91	0·96
Jönköpings	0·86	0·88	0·92	0·99	1·03	1·06	0·89	0·91	0·94
Kronobergs	0·81	0·86	0·90	1·01	1·02	1·00	0·91	0·93	0·93
Kalmar	0·79	0·85	0·87	0·95	1·03	1·08	0·83	0·88	0·89
Gotlands	0·75	0·84	1·06	1·04	1·09	1·11	0·91	0·96	1·08
Blekinge	0·80	0·85	0·86	0·90	0·93	1·15	0·81	0·86	0·87
Kristianstads	0·84	0·84	0·90	1·01	1·01	1·16	0·88	0·88	0·93
Malmöhus	0·83	0·89	0·89	0·95	0·99	1·04	0·83	0·89	0·89
Hallands	0·84	0·85	0·93	0·96	1·04	1·16	0·85	0·88	0·94
Göteborgs o. Bohus	0·90	0·99	1·01	1·11	1·16	1·21	0·96	1·06	1·05
Älvsborgs	0·86	0·89	0·96	1·10	1·13	1·18	0·92	0·96	0·99
Skaraborgs	0·85	0·84	0·91	1·03	1·08	1·08	0·91	0·93	0·94
Värmlands	0·83	0·88	0·89	1·01	1·00	1·04	0·89	0·91	0·93
Örebro	0·88	0·93	0·93	1·07	1·14	1·18	0·93	1·02	1·03
Västmanlands	0·90	0·91	1·00	1·08	1·14	1·09	0·93	0·95	1·00
Kopparbergs	0·91	0·92	0·98	1·12	1·16	1·17	1·01	1·01	1·04
Gävleborgs	0·92	0·95	1·01	1·17	1·16	1·22	1·05	1·06	1·08
Västernorrlands	0·97	1·03	1·05	1·23	1·29	1·30	1·05	1·13	1·12
Jämtlands	0·87	0·91	0·91	1·02	1·04	1·09	0·93	0·97	0·97
Västerbottens	0·90	0·94	0·95	1·05	1·08	1·12	0·95	0·99	1·01
Norrbottnens	0·96	1·02	1·03	1·11	1·19	1·22	1·03	1·10	1·10
Samtl. vägdistrikt	0·88	0·91	0·95	1·09	1·13	1·16	0·95	0·98	1·00
därav med koll.-avtal	0·88	0·92	0·96	1·09	1·13	1·16	0·95	0·98	1·01
» utan » »	0·91	0·87	0·89	1·01	1·07	1·07	0·95	0·93	0·95

sänkning av ackordsförtjänsten per timme. I alla övriga län hade genomsnittsförtjänsterna (oavsett löneform) stigit. I Malmöhus, Örebro och Jämtlands län voro timförtjänsterna vid tidlönsarbete oförändrade sedan år 1939, medan de i övriga områden med undantag för Stockholms län hade stigit. Timförtjänsterna vid ackordsarbete hade sjunkit i Uppsala, Kronobergs, Skaraborgs och Västmanlands län samt voro oförändrade i Kalmar län. Övriga län föredde högre ackordsförtjänster än förra året.

Ett uttryck för lönenivån inom samtliga vägdistrikt ger nedanstående tablå:

		Antal vägdistrikt (%), där genomsnittliga timförtjänsten för grovarbetare utgjorde (i kr.)								
		under 0·80	0·80—0·84	0·85—0·89	0·90—0·94	0·95—0·99	1·00—1·04	1·05—1·14	1·15—1·24	1·25 o. över
Vid tidlönsarbete	1939	—	12·9	30·0	22·9	15·9	11·2	4·1	1·2	1·8
	1940	—	1·8	20·6	27·0	22·9	14·7	9·4	1·8	1·8
Vid ackordsarbete	1939	—	—	2·1	4·2	5·0	19·7	35·2	20·4	13·4
	1940	—	—	—	3·9	1·6	13·4	32·2	27·6	21·3
Oavsett löneform	1939	—	4·7	21·3	20·7	15·4	14·8	14·8	5·3	3·0
	1940	—	1·2	14·7	16·5	22·9	17·1	19·4	4·7	3·5

De lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1939 resp. 0·80 och 1·48 samt år 1940 0·80 och 1·56 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 0·91 och 1·01 kr. år 1940; för 1939 voro motsvarande tal 0·89 och 1·03 kr.

Variationerna i vägarbetarnas löner torde delvis sammanhånga med vägarbetets olika karaktär inom olika vägdistrikt. På sina håll utgör det fortfarande — om också i betydligt mindre grad än förr — en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar emellertid numera vägunderhållet ombesörjas av yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och i ökad grad fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1940 uppgåvos kollektivavtal gälla inom 164 distrikt eller 96 % av samtliga mot resp. 96, 96 och 85 % under åren 1939, 1938 och 1937. Kollektivavtal saknas således nu endast i sex distrikt. Av tablån å sid. 60 framgår, att grovarbetarnas genomsnittliga timförtjänst (oavsett löneform) under år 1940 var 6 % högre inom distrikt med kollektivavtal än inom distrikt utan kollektivavtal.

Vad beträffar avlöningen för körsior i samband med vägarbete föreliggande för år 1940 uppgifter över genomsnittliga timförtjänster för körare med en häst från 77 distrikt (år 1939 90 distrikt) och för körare med två hästar från 21 distrikt (år 1939 33 distrikt). I flertalet distrikt torde dock endast lastbilar användas för gruskörning och andra transporter vid vägarbeten. För att erhålla en uppfattning om löneutvecklingen för körare jämföres i nedanstående uppställning vägdistriktens fördelning efter körarens timförtjänster åren 1939 och 1940.

	Antal vägdistrikt, där timförtjänsten för körare utgjorde (i kr.):									1·80 och över
	under 1·00	1·00- 1·09	1·10- 1·19	1·20- 1·29	1·30- 1·39	1·40- 1·49	1·50- 1·59	1·60- 1·69	1·70- 1·79	
Körare med en häst:										
år 1939	—	2	6	19	5	10	22	9	14	3
> 1940	—	2	2	16	5	6	21	10	9	6
Körare med två hästar:										
år 1939	—	1	—	—	3	—	9	5	3	12
> 1940	—	—	—	—	—	—	4	4	1	12

I genomsnitt för hela riket har timförtjänsten för körare med en häst uppgivits till 1·50 kr. år 1940 och till 1·46 kr. 1939. Motsvarande medelförtjänster för körare med två hästar ha beräknats till 1·82 och 1·77 kr.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande översikt av löneläget år 1939 innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. En preliminär redogörelse för resultatet av årets undersökning har publicerats i juni månad 1940.¹

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om löneförhållandena inom vissa grupper av sjömansyrket ävensom för i hotell- och restaurangrörelse samt i husligt arbete anställd personal härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens kansli-byrå.

Det frågeformulär, som använts vid insamlande av primärmaterial för socialstyrelsens lönestatistiska uppgifter från arbetsgivarna och som i förminskad skala avtryckts å sid. 125—126, överensstämmer i huvudsak med det, som användes vid föregående års undersökning. I syfte att underlätta uppgiftslämnandet ha dock vissa smärre förändringar vidtagits i anslutning till de uppgifter, som numera avgivas till Svenska arbetsgivareföreningens egen lönestatistik. Den viktigaste av dessa justeringar, vilkas detaljer bäst framgå genom en jämförelse mellan de båda formulärens, rörde övertiden.² Medan arbetsgivaren tidigare skulle meddela den totala ersättningen för övertidsarbete och däremot svarande antal övertidstimmar, begärdes i årets fråge-

¹ Soc. Medd. årg. 1940, sid. 382 o. f. — ² Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1937, där det äldre formuläret avtryckts å sid. 112—113.

formulär uppgift endast å det s. k. övertidstillägget, varjämte antalet övertidstimmar skulle fördelas å tidlöns- och ackordsarbete.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen under januari månad 1940 till sammanlagt 12 176 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 11 264 arbetsgivare eller 92·5 % av de tillskrivna, däribland från så gott som samtliga större företag.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 46 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 11 218 företag, av vilka 7 037 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 1 367 enbart förvaltningspersonal och 2 814 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 665 995 löntagare, av vilka 141 126 hänförts till förvaltningspersonal och 524 869 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representerade 78·5 % den egentliga industrin och återstoden eller 21·5 % grupperna samfärdsel (inkl. kommunal spårvägs- och omnibusdrift), byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager. I förhållande till föregående år har antalet redovisade personer ökat beträffande förvaltningspersonalen med 5·6 och i fråga om arbetarna med 3·8 %.

Primärmaterialets beskaffenhet. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen av primäruppgifterna har kompletterande material insamlats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Särskilt för vissa näringsgrenar kvarstå likväl vissa bristfälligheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar kvantitativa ofullständigheter i fråga om redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa deras omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1931 års företagsräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om de privatanställda (förvaltningspersonal inkl. butikspersonal) uppgingo dessa — såsom ovan nämnts — vid de 8 404 företag, vilka till lönestatistiken redovisat dylik personal, till 141 126 personer, varav 90 187 voro män och 50 939 kvinnor. Då förvaltningspersonal i enskild tjänst inom berörda verksamhetsområden på grundval av 1931 års företagsräkning kan beräknas uppgå till omkring 270 000 personer år 1938, torde det insamlade materialet ungefär motsvara hälften av den samhällsgrupp, vars löneförhål-

landen här äro föremål för undersökning.¹ Inom de olika i löneundersökningen medtagna grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal och kontorspersonal är representativiteten relativt god, i det att uppgifter lämnats för omkring $\frac{3}{5}$ av de anställda, medan motsvarande andel för butikspersonalen ej överstiger $\frac{2}{5}$.

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att 1931 års företagsräkning anger antalet arbetare (exkl. butiks-, serverings- och kökspersonal), som sysselsättas vid industriellt och hantverksmässigt arbete, till 639 810. Till jämförelse må nämnas, att i industristatistiken redovisas för år 1931 430 070 och för det sist tillgängliga året 1938 542 848 arbetare. Visserligen äro de anförda uppgifterna av något olika innebörd bl. a. i så måtto, att företagsräkningen avser personantalet vid en viss tidpunkt (25 september 1931), medan industristatistiken gäller medeltalet arbetare under verksamhetsåret. I stort sett kan dock skillnaden (för år 1931 c:a 200 000 arb.) anses hänföra sig till sådan hantverks- och småindustriell rörelse samt anläggningsverksamhet o. dyl., som icke redovisas i industristatistiken. Trots att en liknande uppdelning av lönestatistikens material endast kan genomföras för vissa grupper av företag, är det uppenbart, att lönestatistiken i alldeles övervägande grad avser den större och medelstora industrien och endast i mindre utsträckning berör småindustri och hantverk.² Vill man, i den mån så ske kan, siffermässigt fixera detta förhållande, ger en approximativ kalkyl vid handen, att i förevarande undersökning redovisade industriarbetare m. fl. motsvara omkring $\frac{3}{4}$ av den större industrins personal, medan exempelvis byggnadsverksamheten, som i 1931 års företagsräkning uppnår ett arbetarantal av inemot 130 000 arbetare och som 1939 beräknas sysselsätta omkring 160 000 arbetare, i lönestatistiken företrädes av omkring tredjedelen av detta antal.

På grund av den starka stegringen i antalet uppgiftslämnare under senare år är representativiteten numera god även i fråga om de särskilda industrigrenarna, om också vissa variationer alltjämt kunna iakttagas. Starkast representerade äro kemisk-teknisk industri, textil- och beklädnadsindustri, läder-, hår- och gummivaruindustri samt pappers- och grafisk industri, svagast företrädda livsmedelsindustri samt träindustri. Sistnämnda båda grupper företrädas dock i årets lönestatistik av 72 resp. 63 % av de i industristatistiken redovisade arbetarna.

Även om sålunda årets lönestatistiska material torde representera en för statistikens huvudsyften tillräcklig andel av inom berörda arbetsområden an-

¹ Härvid ha hänsyn ej tagits till i 1931 års företagsräkning redovisade c:a 38 000 anställda företagsledare samt ej heller till i företagsräkningen upptagna c:a 36 000 löntagare inom av lönestatistiken ej berörda verksamhetsområden (huvudsakligen post-, telegraf-, telefon- och radioväsen, sjöfart, bogsering, hotell-, restaurang-, kafé- och pensionatrörelse samt nöjes-, idrotts- o. dyl. företag).

² En fördelning av de till lönestatistiken redovisade arbetarna har företagits vid en specialbearbetning av ifrågasvarande uppgifter för år 1937, vilken utförts i samband med en inom socialstyrelsen företagen undersökning angående enligt lagen om arbetstidens begränsning uttaget övertidsarbete. Det visade sig därvid, att inom samtliga grupper (med undantag för torvindustri, flotning samt statliga verk och byggnadsarbeten) voro endast 7.6 % av de redovisade arbetarna sysselsatta vid företag med mindre än 10 arbetare men 92.4 % vid större företag. För den egentliga industrin enbart voro motsvarande jämförelsetal 6.2 resp. 93.8 %.

ställd personal, får vid jämförelser med tidigare år den omständigheten ej lämnas obeaktad, att representativiteten i allmänhet blir svagare, ju längre tillbaka jämförelseåret väljes. Som komplettering till de på hela det redovisade materialet grundade siffrorna, ha därför särskilda kalkyler verkställts avseende åren fr. o. m. 1929 och framåt i samband med beräkningarna angående förändringarna i arbetarantal, sysselsättningsvolym och industrins totala lönebudget, för vilka närmare redogörelse lämnas å sid. 119. Dessa kalkyler tyda på, att de inträffade förskjutningarna bland uppgiftslämnarna i allmänhet varit relativt små och att de ej utövat något större inflytande på medellönernas utveckling, när man begränsar sig till den genomsnittliga lönenivån under kortare tidsperioder.¹ För vissa näringsgrenar och vid jämförelser över en längre följd av år torde förhållandena ligga något annorlunda till och påkalla därför särskild uppmärksamhet. Det är därvid särskilt nybildningar inom näringslivet och nedläggning av företag, som kunna tänkas påverka förskjutningarna i löneläget.

I detta samband bör uppmärksamheten riktas på det förhållandet, att även om lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i de representerade personalgruppernas sammansättning. För utrönande av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrorts- och yrkesgrupper, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställts.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående *kvantitativa* bristerna hos primärmaterialet sammanhånga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning. Mot de på grundval av formulärets uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Detsamma gäller i stort sett även i fråga om beräkningarna angående veckolönerna. Delvis annorlunda är förhållandet med den genomsnittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden.² Alldenstund detta medeltal i regel understiger totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer, tenderar den i lönestatistiken beräknade löneinkomsten att överstiga de under året sysselsatta arbetarnas faktiska medellön. Denna felkälla blir av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka, men särskilt i fråga om säsongföretag ger den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnads-

¹ Jfr även Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 168. — ² Jfr beträffande privatanställda (andra än arbetare) sid. 72.

arbete, målning, flottning, stenbrott och stenhuggerier samt torvindusti.¹ Vidare lämnas förutom de på hela materialet uträknade medellönerna per timme, dag och vecka dessutom dylika med uteslutande av säsongbetonade branscher.

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes- och grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande innehåll även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjligt.²

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrin blivit fullständigare redovisade än inom småindustrin och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter. Vid studiet slutligen av löneutvecklingen i tiden måste hänsyn tagas till det lönestatistiska materialets svagare representativitet under tidigare år.

B. Löneförhållandena för privatanställda.

(Förvaltningspersonal o. dyl.)

Antal redovisade privatanställda. Såsom förut nämnts, utgjorde år 1939 förvaltningspersonalen m. fl. vid de i undersökningen ingående 8 404 företag, som redovisat dylik personal, tillsammans 141 126 personer. Härav voro 63·9 % män och 36·1 % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och

¹ Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. För den största av hithörande arbetargrupper, byggnadsarbetarna, pågår f. n. inom socialstyrelsen en sådan undersökning, varav några preliminära resultat meddelas å sid. 98. I samband därmed ha även anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa andra hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska årsförtjänsterna i dessa yrken erhållas. Jfr även Byggnadsindustrin i Sverige. Utredning och förslag avgivet av 1934 års byggnadsindustrisakkunniga. II. Arbetares och löntagares inkomster. — ² Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

kvinnor utgjorde närmast föregående år resp. 65·5 och 34·5 % samt utgångsåret 1913 resp. 77·0 och 23·0 %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

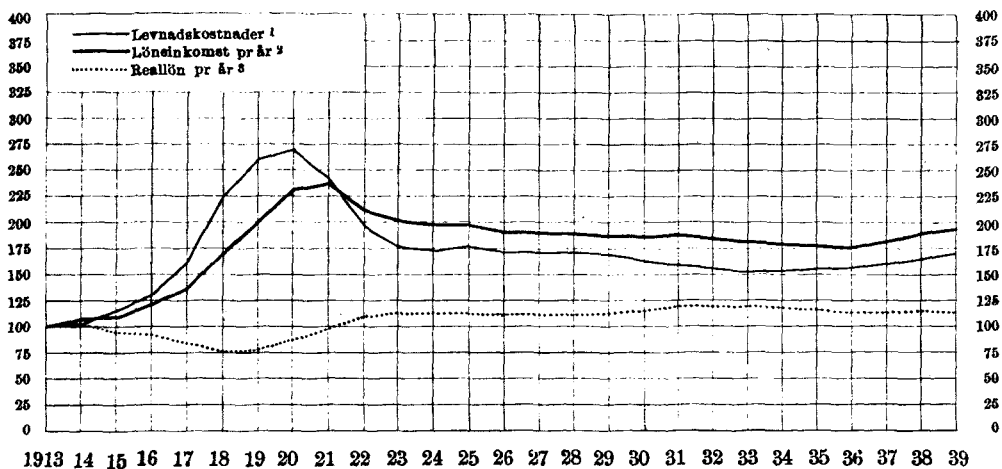
Löneutvecklingen i allmänhet. En första översikt av resultatet av 1939 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal o. dyl. i tab. 23 (avd. a), som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913, 1929 och 1933—1939.¹ Härvid ha de anställda uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. dyl.), kontorspersonal o. dyl. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen motsvarande indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. d). Därjämte ha — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid såväl år 1938 (avd. b) som år 1929 (avd. c) valts till basår. De i tabellen meddelade medellönerna för män och kvinnor dels tagna var för sig och dels tillsammans ha beräknats under antagande av att personalens fördelning på yrkesgrupper och sammansättning efter kön varit densamma under hela perioden som under redogörelseåret 1939 (s. k. standardräkning). Då siffrorna för manlig kontorspersonal m. fl. rönt inverkan i sänkande riktning genom viss år 1931 nytilkommen grupp (linjepersonal vid enskilda järnvägar), ha i tabellen särskilda tal meddelats inom parentes, där nämnda grupp ej medräknats.

Tab. 23 (avd. a) visar, att genomsnittslönen för samtliga privatanställda (andra än kroppsarbetare) utgjorde för personalen i dess helhet 3 622 kr. För männen enbart var motsvarande siffra 4 393 kr. och för kvinnorna 2 258 kr. Den tendens till höjning av lönerna, som dessa siffror återspegla i förhållande till 1938 års löner, är något större för männen (2·8 %) än för kvinnorna (1·3 %). Medelförtjänsten för hela personalgruppen uppvisade i jämförelse med föregående redovisningsår en ökning av 2·4 % men låg praktiskt på samma höjd som under år 1929, vilket år för stora delar av näringslivet kan betecknas som gränsåret, innan lågkonjunkturen före världskriget satte in. Vissa förändringar i personalens sammansättning kunna dock ha påverkat siffrorna. Utsträckes jämförelsen till manliga och kvinnliga privatanställda, visar det sig, att lönerna år 1939 lågo för männen något högre (om hänsyn ej tages till linjepersonalen vid enskilda järnvägar) och för kvinnorna något lägre än under jämförelseåret 1929. Nedgången i lönerna under perioden 1929—1939 var störst under åren 1932 och 1933, men en viss om också svagare tendens till sänkning av lönerna har varit märkbar även under de följande åren fram till 1936, som betecknar vändpunkten, varefter en stegring inträtt under åren 1937—1939.

¹ För mellanliggande år hänvisas till tidigare årgångar av denna årsbok.

Diagram 1. Löneutvecklingen för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1913—1939.

Indextal Mouvement général du traitement des employés des entreprises privées, de 1913 à 1939. Indextal

En jämförelse åter med basåret 1913 visar, att de anställdas löner år 1939 i genomsnitt undergått en ökning av omkring 94 % sedan år 1913, om hänsyn liksom ovan ej tages till linjepersonalen vid enskilda järnvägar. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonal, stigit mest eller med 107 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 82 och 97 %. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (107 %) än för männen (90 %). Vid här gjorda jämförelser, som ju spänna över en tidrymd av mer än 25 år, måste reservation göras för under mellantiden inträffade förändringar i personalens sammansättning, vilka förändringar ha väsentligt större betydelse än vid en jämförelse exempelvis med år 1929.

Reallöne- och standardberäkningar. Nu utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. Ett försök till beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, har därför även verkställt i tab. 23 (avd. e, f och g) genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med åren 1938, 1929 och 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914).⁴ Kalkylen, som

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an. — ⁴ Härvid bör dock beaktas, att sistnämnda indextal närmast avse tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av c:a 2 000 kr. år 1914 och ej ta hänsyn till de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkesgrupper.

Tab. 23. Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1913—1939.

(Siffrorna inom parentes avse medeltal, där linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknats.)

År	M ä n			K v i n n o r			S a m t l i g a a n s t ä l l d a					
	Löneinkomst per år för											
	teknisk personal	kontorspersonal	butikspersonal	samtliga	teknisk personal	kontorspersonal	butikspersonal	samtliga	teknisk personal	kontorspersonal	butikspersonal	samtliga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 374 (3 382)	1 204	1 257	881	1 091	3 041	1 921 (1 868)	1 064	1 911 (1 885)
1929	5 619	4 206	2 914	4 395 (4 415)	2 624	2 589	2 014	2 334	5 479	3 610 (3 529)	2 395	3 652 (3 615)
1933	5 307	3 866 (4 185)	2 500	4 049 (4 218)	2 515	2 495	1 842	2 210	5 176	3 361 (3 477)	2 121	3 386 (3 445)
1934	5 276	3 891 (4 176)	2 435	4 041 (4 191)	2 511	2 474	1 807	2 183	5 146	3 369 (3 463)	2 073	3 371 (3 417)
1935	5 306	3 921 (4 177)	2 333	4 047 (4 181)	2 574	2 425	1 757	2 137	5 178	3 369 (3 443)	2 001	3 358 (3 393)
1936	5 319	3 943 (4 165)	2 305	4 058 (4 174)	2 558	2 391	1 695	2 091	5 190	3 371 (3 422)	1 953	3 348 (3 371)
1937	5 401	4 011 (4 244)	2 425	4 139 (4 262)	2 556	2 434	1 840	2 178	5 268	3 430 (3 486)	2 088	3 431 (3 459)
1938	5 539	4 154 (4 404)	2 536	4 275 (4 405)	2 713	2 492	1 879	2 230	5 407	3 541 (3 603)	2 157	3 537 (3 567)
1939	5 671	4 281 (4 527)	2 602	4 393 (4 519)	2 739	2 513	1 916	2 258	5 534	3 629 (3 683)	2 207	3 622 (3 648)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1933 sättes = 100												
1939	102.4	103.1 (102.8)	102.6	102.8 (102.6)	100.8	100.8	102.0	101.3	102.3	102.5 (102.2)	102.3	102.4 (102.3)
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1933	94.4	91.9 (99.5)	85.8	92.1 (95.5)	95.8	96.4	91.4	94.5	94.5	93.1 (98.5)	88.5	92.7 (95.3)
1934	93.9	92.5 (99.3)	83.6	92.0 (94.9)	95.7	95.6	89.7	93.4	93.9	93.3 (98.1)	86.5	92.3 (94.5)
1935	94.4	93.2 (99.3)	80.1	92.1 (94.7)	98.1	93.7	87.2	91.4	94.5	93.3 (97.6)	83.5	91.9 (93.9)
1936	94.7	93.7 (99.0)	79.1	92.3 (94.5)	97.5	92.4	84.2	89.4	94.7	93.4 (97.0)	81.6	91.7 (93.3)
1937	96.1	95.4 (100.9)	83.2	94.2 (96.5)	97.4	94.0	91.4	93.1	96.0	95.0 (98.8)	87.2	93.9 (95.7)
1938	98.6	98.8 (104.7)	87.0	97.3 (99.8)	103.6	96.3	93.3	95.4	98.7	98.1 (102.1)	90.1	96.8 (98.7)
1939	100.9	101.8 (107.6)	89.3	100.0 (102.4)	104.4	97.1	95.1	96.6	101.0	100.5 (104.4)	92.1	99.2 (100.9)
d) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	179.4	182.2	221.8	185.1 (185.4)	217.9	206.0	228.6	214.3	180.2	187.9 (188.9)	225.0	191.1 (191.8)
1933	169.4	167.4 (181.2)	190.3	170.5 (177.1)	208.9	198.4	209.1	202.5	170.2	174.9 (186.1)	199.2	177.1 (182.8)
1934	168.6	168.5 (180.9)	183.3	170.2 (176.0)	208.6	196.8	205.1	200.1	169.3	175.3 (185.4)	194.8	176.4 (181.3)
1935	169.4	169.8 (180.9)	177.5	170.5 (175.5)	213.8	192.9	199.4	195.8	170.3	175.4 (184.3)	188.0	175.7 (180.1)
1936	169.9	170.8 (180.4)	175.4	170.9 (175.2)	212.5	190.2	197.4	191.6	170.7	175.5 (183.2)	183.5	175.2 (178.9)
1937	172.5	173.7 (183.8)	184.6	174.3 (179.0)	212.3	193.6	208.8	199.5	173.2	178.5 (186.6)	196.1	175.9 (183.5)
1938	176.9	179.9 (190.7)	193.0	180.0 (184.9)	225.7	198.2	213.3	204.3	177.8	184.3 (192.9)	202.7	179.0 (189.3)
1939	181.1	185.4 (196.1)	198.0	185.0 (189.8)	227.5	199.9	217.5	206.9	182.0	188.9 (197.1)	207.3	189.5 (193.6)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1933 sättes = 100												
1939	99.4	100.0 (100.2)	99.6	99.7 (99.6)	97.8	97.9	99.0	98.3	99.4	99.5 (99.2)	99.3	99.4 (99.3)
f) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1933	104.3	101.5 (109.9)	94.8	101.8 (105.5)	105.9	106.4	101.0	104.4	104.4	102.8 (108.8)	97.8	102.4 (105.2)
1934	103.0	101.5 (109.0)	91.7	100.9 (104.2)	105.0	104.9	98.4	102.5	103.1	102.4 (107.7)	95.0	101.3 (103.7)
1935	102.3	101.0 (107.6)	86.7	99.8 (102.6)	106.3	101.4	94.5	99.0	102.4	101.1 (105.7)	90.5	99.6 (101.7)
1936	101.3	100.3 (105.9)	84.6	98.8 (101.1)	104.3	98.8	90.0	95.6	101.3	99.9 (103.7)	87.2	98.0 (99.8)
1937	100.3	99.5 (105.3)	86.8	98.3 (100.7)	101.6	98.1	95.3	97.1	100.3	99.1 (103.1)	90.9	98.0 (99.8)
1938	100.4	100.5 (106.6)	88.6	99.0 (101.6)	105.5	98.0	95.0	97.1	100.5	99.9 (104.0)	91.7	98.6 (100.5)
1939	99.7	100.6 (106.4)	88.2	98.8 (101.2)	103.2	95.9	94.0	95.4	99.8	99.4 (103.2)	91.0	98.0 (99.7)
g) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	106.2	107.8	131.2	110.5 (109.7)	129.0	121.9	135.3	126.8	106.6	111.2 (111.8)	133.2	113.1 (113.5)
1933	110.8	109.4 (118.4)	124.4	111.5 (115.8)	136.5	129.7	136.7	132.4	111.3	114.3 (121.6)	130.2	115.3 (119.5)
1934	109.4	109.4 (117.4)	120.3	110.5 (114.3)	135.4	127.8	133.2	129.9	109.9	113.9 (120.4)	126.5	114.5 (117.8)
1935	108.6	108.9 (116.0)	113.8	109.3 (112.5)	137.0	123.7	127.8	125.5	109.2	113.4 (118.1)	120.5	112.6 (115.4)
1936	107.5	108.1 (114.2)	111.0	108.2 (110.9)	134.5	120.4	121.8	121.3	108.0	111.0 (115.9)	116.1	110.9 (113.2)
1937	106.5	107.2 (113.5)	113.9	107.6 (110.5)	131.0	119.5	128.9	123.2	106.9	110.2 (115.2)	121.1	110.3 (113.3)
1938	106.6	106.4 (114.9)	116.3	108.5 (111.4)	133.0	119.4	128.5	123.1	107.1	111.0 (116.2)	122.1	111.5 (114.0)
1939	105.9	108.4 (114.7)	115.8	108.2 (111.0)	133.0	116.9	127.2	121.0	106.4	110.5 (115.3)	121.2	110.8 (113.2)

grafiskt åskådliggöres i diagram I å sid. 70; ger vid handen, att den genomsnittliga reallönen för samtliga redovisade anställda skulle under 1939 ligga ungefär på samma höjd som år 1929, medan i jämförelse med föregående år en minskning inträtt på icke fullt 1 % (något mindre för män och något mer för kvinnor). I förhållande till 1913 års nivå däremot ligger reallönen omkring 13 % högre. Huru reallönens utveckling tett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tabellen.

Beträffande de i tab. 23 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas av förändringar i materialets representativitet, beroende bl. a. av växlingar i materialets fördelning på olika dyrorts- och åldersgrupper.¹ Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera även inverkan av dylika faktorer. Till den under redovisningsperioden eventuellt förändrade ålderssammansättningen kan dock f. n. ingen hänsyn tagas. Uppmärksammas måste därför att — särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar — årsmedeltalens förändringar kunna återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För undersökning av i vad mån växlingarna i primärmaterialets fördelning på olika dyrortsgrupper påverka de privatanställdas genomsnittslöner ha — med utgångspunkt från socialstyrelsens dyrortsgrupperingar och med år 1929 som basår — i efterföljande tab. 24 uträknats nya indextal för penninglönerna under förutsättning, att proportionen mellan de anställda inom ortsgруппerna A—C, D—F och G—I samtliga år varit densamma som år 1939.²

En jämförelse mellan indextalen i tab. 24 och motsvarande tal i tab. 23, avd. c (där hänsyn ej tagits till fördelningen på dyrortsgrupper) visar, att de förra i regel ej nämnvärt avvika från de senare, vilket tyder på att under här berörda tidsperiod inga större förskjutningar i materialets fördelning på dyrortsgrupper ägt rum. För enstaka år är emellertid skillnaden mellan de båda sifferserierna ej alldeles oväsentlig.

Löneinkomster per år inom olika personalgrupper. I det föregående ha statistiskt åskådliggjorts de allmänna förskjutningarna i lönenivån för privatanställda. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken med-

¹ Se Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda. Sveriges officiella statistik. Stockholm 1938. — ² Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr sid. 69.

Tab. 24. Årslönernas förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1929—1939.¹

Index talen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1939 med hänsyn tagen till fördelningen på dyrtorsgrupper.

Index tal (1929=100)	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
<i>Män</i>	98.1	98.8	96.2	95.0	94.7	94.4	94.3	96.6	99.7	102.6
däruv:										
teknisk personal . .	98.0	99.0	95.3	93.5	92.9	93.2	93.4	94.9	97.2	99.7
kontorspersonal . .	96.7	101.4	100.3	100.2	99.9	100.2	100.2	102.1	105.9	109.2
butikspersonal . .	102.9	89.6	85.4	83.0	83.5	78.6	77.5	83.9	87.1	89.7
<i>Kvinnor</i>	99.0	99.2	98.4	95.5	94.2	92.7	91.2	94.7	97.4	98.7
däruv:										
teknisk personal . .	96.3	98.5	96.0	94.3	94.0	97.5	96.5	96.3	102.6	104.2
kontorspersonal . .	95.9	99.8	99.1	97.8	96.9	95.5	94.6	94.5	98.6	99.8
butikspersonal . .	104.1	98.4	97.3	92.0	90.0	88.0	85.3	91.9	95.2	94.6
<i>Samtliga anställda</i>	98.3	98.9	96.7	95.2	94.6	93.9	93.5	96.1	99.1	101.6
däruv:										
teknisk personal . .	97.9	99.0	95.3	93.5	92.9	93.3	93.5	94.9	97.3	99.8
kontorspersonal . .	96.4	100.9	99.9	99.5	99.0	98.8	98.5	100.4	103.7	106.4
butikspersonal . .	103.4	93.8	91.2	87.4	86.6	85.1	81.3	87.8	91.0	93.0

ger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper. En mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal (avseende år 1935) erhålles däremot genom en inom socialstyrelsen verkställd sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter.²

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 25, vars förra del (avd. A) berör hela det lönestatistiska materialet, medan dess senare del (avd. B) begränsats till de företag, varifrån uppgifter inkommit både för år 1938 och 1939. I tabellen ha de anställda liksom förut i denna undersökning delats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. dyl. samt butikspersonal, och inom var och en av dessa i män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellens förra del (avd. A) åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonal o. dyl. har i tabellens båda avdelningar uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. dyl. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. dyl. (c). Även för teknisk personal har verkställts en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare o. dyl., dels verkmästare och förmän.

¹ Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr sid. 69. — ² Undersökningens resultat har framlagts i publikationen »Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda», utg. 1938 (sid. 108 o. f.). Jfr även Lönestatistisk årsbok för Sverige 1937 (sid. 57 o. f.).

Tab. 25. Genomsnittslöner för olika grupper av privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) år 1939.

(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. dyl.¹
d = övrig personal.²)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer [] angiva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1939		Genomsnittlig löne- inkomst under år 1939, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) 1938—1939 i procent			
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a ²	
A. Samtliga redovisade företag.									
Teknisk personal [4 323]	26 996	1 328	5 671	2 739	5 534	+ 2.4	+ 0.8	+ 2.8	
därav: ingenjörer, ritare o. dyl. . . .	12 237	653	6 546	2 387	6 335	+ 2.2	+ 0.5	+ 2.1	
verkmästare, förmän	14 759		4 947	3 080	4 865	+ 2.7	+ 2.2	+ 2.7	
Kontorspersonal o. dyl. [7 058] a	46 325	27 343	4 281	2 513	3 629	+ 3.1	+ 0.8	+ 2.5	
b	32 725	26 730	4 924	2 543	3 853	+ 1.8	+ 0.4	+ 1.8	
c	5 193	613	2 031	1 200	1 944	+ 8.7	+ 12.6	+ 9.0	
d	8 907		3 233		3 233	+ 2.5		+ 2.5	
Därav inom:									
Industri [5 081]	a	21 519	15 258	4 204	2 332	3 427	+ 3.8	+ 1.9	+ 3.3
b	18 758	14 807	4 569	2 367	3 597	+ 2.1	+ 1.5	+ 1.9	
c	2 761	451	1 724	1 179	1 648	+ 13.4	+ 14.0	+ 13.5	
Handel [1 544]	a	5 786	6 898	4 459	2 464	3 370	+ 7.1	+ 0.9	+ 4.5
b	5 065	6 757	4 798	2 490	3 479	+ 7.2	+ 0.9	+ 4.5	
c	671	141	1 899	1 229	1 782	+ 8.4	+ 6.7	+ 8.1	
Samfärdsel [218]	a	11 741	241	3 498	2 457	3 477	+ 2.8	+ 9.2	+ 3.0
b	2 608	220	4 593	2 552	4 434	+ 4.3	+ 5.7	+ 4.4	
c	226	21	1 273	1 468	1 290	+ 8.9		+ 15.3	
d	8 907		3 233		3 233	+ 2.5		+ 2.5	
Banker [152]	a	5 966	2 366	5 444	3 263	4 824	- 2.5	- 1.5	- 2.2
b	5 008	2 366	5 898	3 263	5 053	- 3.5	- 1.5	- 3.1	
c	958		3 069		3 069	+ 4.6		+ 4.6	
Försäkringsföretag [63]	a	1 863	2 580	5 848	3 032	4 213	+ 1.6	+ 1.1	+ 1.4
b	1 286	2 580	7 471	3 032	4 599	+ 1.4	- 1.2	+ 0.2	
c	577		2 227		2 227	+ 0.7		+ 0.7	
Butikspersonal [3 437]	a	16 363	22 268	2 602	1 916	2 207	+ 2.6	+ 2.0	+ 2.3
b	10 922	20 509	3 410	2 011	2 497	+ 1.9	+ 2.5	+ 2.2	
c	5 444	1 759	982	812	941	+ 5.4	+ 6.7	+ 5.7	
Samtliga företag [8 401]		90 187	50 939	4 393	2 258	3 622	+ 2.8	+ 1.3	+ 2.4
B. Företag, varifran uppgifter för- ligga både för 1938 och 1939.									
Teknisk personal [3 797, 3 792] . . .	25 159	1 215	5 688	2 714	5 551	+ 2.4	+ 0.9	+ 2.4	
därav: ingenjörer, ritare o. dyl. . . .	11 569	624	6 567	2 388	6 353	+ 2.0	+ 0.7	+ 2.0	
verkmästare, förmän	13 590	591	4 940	3 057	4 862	+ 2.7	+ 2.9	+ 2.7	
Kontorspersonal o. dyl. [6 162, 6 188] a	44 292	25 267	4 287	2 524	3 647	+ 3.0	+ 1.2	+ 2.5	
b	30 567	24 702	4 951	2 555	3 880	+ 2.0	+ 0.8	+ 1.6	
c	4 939	565	2 038	1 178	1 949	+ 8.4	+ 11.3	+ 8.5	
d	8 786		3 241		3 241	+ 2.5		+ 2.5	
Butikspersonal [2 856, 3 005]	a	14 749	19 750	2 612	1 926	2 219	+ 2.6	+ 1.9	+ 2.2
b	9 818	18 172	3 429	2 021	2 515	+ 2.2	+ 2.3	+ 2.3	
c	4 931	1 578	987	826	948	+ 5.1	+ 8.0	+ 5.7	
Samtliga företag [7 253]		84 200	46 232	4 412	2 273	3 654	+ 2.7	+ 1.4	+ 2.4

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl. Jfr tab. 23 sid. 71). — ² Standardräknade tal, se sid. 69.

Avd. A av tabellen visar, att i fråga om den egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) ligger den genomsnittliga lönenivån både för män och kvinnor avsevärt lägre inom industri, handel och samfärdsel än vid banker och försäkringsanstalter. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. Den bristande homogenitet, som även i andra hänseenden utmärker denna grupp, gör emellertid, att medellönerna i hög grad påverkas av rena tillfälligheter. En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen). — En närmare granskning av avd. B i tabellen, som omfattar företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1938 och 1939 och som berör 92 % av i årets statistik redovisade privatanställda, visar, att medellönerna för de olika grupperna icke nämnvärt avvika från motsvarande grupper i avd. A.

Löneutvecklingen inom samtliga redovisade personalgrupper belyses genom relativa tal för tiden 1938—1939 i tab. 25, där linjepersonalen vid enskilda järnvägar ingår som särskild grupp (d). För tidigare år föreliggande siffror endast för samtliga anställda (a), och för studiet av de genomsnittliga inkomstförändringarna inom dessa grupper under perioderna 1929—1939 och 1913—1939 hänvisas till tab. 23.

Löneinkomster inom olika dyrortsgrupper. En på grundval av 1935 års officiella dyrortsgruppering utförd redovisning av de privatanställdas löner inom olika dyrortsgrupper¹ lämnas i efterföljande tablå.

Ortsgrupp A	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)		
	t. o. m.	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år män	kvinnor	levnads- kostnader
> B	930	870	4 038	1 820	949	971	806
> C	931—990	960	4 443	1 905	1 044	1 016	889
> D	991—1 050	1 020	4 227	1 844	994	983	944
> E	1 051—1 110	1 080	4 254	1 875	1 000	1 000	1 000
> F	1 111—1 170	1 140	4 008	1 847	942	985	1 056
> G	1 171—1 230	1 200	4 118	1 982	968	1 057	1 111
> H	1 231—1 290	1 260	4 542	2 124	1 068	1 133	1 167
> I	1 291—1 350	1 320	4 645	2 031	1 092	1 083	1 222
> I	1 351 o. däröver	1 426 ²	5 111	2 651	1 201	1 414	1 320

Tablån ger vid handen, att personalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva större inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhänga med att speciella uppgifter icke alltid kunnat avgivas i sådana fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Efter dyrortsförhållandena differentierade lönesiffror för olika huvudgrupper av anställda meddelas i efterföljande tab. 26. Lönenivån för dessa ka-

¹ Jfr sid. 100, not 2. — ² Avser Stockholm.

Tab. 26. Genomsnittliga löneinkomster år 1939 för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) inom olika dyrorstgrupper.

(Siffror i medelvalstil ange, att medeltalet avser mindre än 150 arbetare.)

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år									
		Dyrorstgrupp									Hela riket (inkl. ej dyrorstgrupperade företag)
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	
<i>Män.</i>											
Teknisk personal	26 996	4 652	5 231	5 358	5 443	5 331	5 638	5 927	6 504	6 422	5 671
därav ingenjörer, ritare o. dyl. verkmästare, förmän	12 237	6 017	6 968	6 497	6 264	5 980	6 320	6 307	7 356	6 829	6 546
Kontorspersonal o. dyl.	14 759	4 016	4 265	4 593	4 674	4 762	4 997	5 551	5 740	5 932	4 947
därav egentlig kontorspersonal vaktmästare, springpojkar o. dyl.	46 825	3 679	3 860	3 793	3 942	3 883	4 020	4 425	4 583	5 244	4 281
därav egentlig kontorspersonal vaktmästare, springpojkar o. dyl.	32 725	3 841	4 076	4 123	4 223	4 255	4 411	4 821	4 898	5 934	4 924
övrig hithör. personal ¹	5 193	1 486	1 421	1 670	1 635	1 354	1 659	1 875	1 754	2 331	2 031
Butikspersonal	8 907										3 233
därav försäljare o. dyl.	16 366	2 207	2 255	2 102	2 184	2 145	2 282	2 661	2 392	3 428	2 602
därav springpojkar o. dyl.	10 922	2 625	2 802	2 800	3 009	2 991	3 088	3 647	3 281	4 230	3 410
Springpojkar o. dyl.	5 444	689	840	753	792	797	872	1 031	852	1 432	932
Samtliga	90 187	4 038	4 443	4 227	4 254	4 008	4 118	4 542	4 645	5 111	4 393
<i>Kvinnor.</i>											
Teknisk personal	1 328	2 148	2 103	2 289	2 319	2 419	2 707	2 735	2 908	3 236	2 739
därav ingenjörer, ritare o. dyl. verkmästare, förmän	653	1 927	1 643	2 100	1 946	2 131	2 158	2 571	2 553	2 999	2 387
Kontorspersonal o. dyl.	675	2 277	2 437	2 444	3 115	2 820	3 042	3 060	3 017	3 489	3 080
därav egentlig kontorspersonal vaktmästare, springflickor o. dyl.	27 343	1 901	1 983	2 000	2 013	2 115	2 194	2 373	2 415	2 910	2 513
därav egentlig kontorspersonal vaktmästare, springflickor o. dyl.	26 730	1 924	1 997	2 023	2 029	2 158	2 244	2 403	2 464	2 931	2 543
Butikspersonal	618	811	1 188	1 050	1 463	937	979	1 125	1 263	1 544	1 200
därav försäljare o. dyl.	22 268	1 466	1 442	1 551	1 597	1 576	1 719	1 902	1 506	2 279	1 916
därav springflickor o. dyl.	20 509	1 490	1 465	1 608	1 646	1 650	1 778	2 022	1 577	2 422	2 011
Springflickor o. dyl.	1 759	652	996	576	614	621	751	675	656	961	812
Samtliga	50 939	1 820	1 905	1 844	1 875	1 847	1 932	2 124	2 031	2 651	2 256

tegorier synas i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För mera homogena personalgrupper, exempelvis manliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal, framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl.).

C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

a. Antal redovisade arbetare.

Antalet redovisade arbetare vid 1939 års löneundersökning utgör, såsom tidigare omnämnts och även framgår av tab. 30, tillhoppa 524 869 fördelade på 9 851 företag emot 505 729 arbetare och 9 772 företag år 1938. De i avd. D (sid. 119) verkställda beräkningarna rörande sysselsättningsvolymens förändringar göra det möjligt att approximativt ange, att ungefär $\frac{2}{3}$ av tillväxten i arbetarantalet sammanhänger med konjunkturutvecklingen under redogörelseåret.

Av de för år 1939 redovisade arbetarna voro 76·8 % vuxna män, 15·7 % vuxna kvinnor och 7·5 % minderåriga av båda könen (i regel under 18 år). Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77·1, 15·4, 7·5, år 1929 till resp. 78·3, 14·6 och 7·1 samt år 1913 till resp. 65·9, 10·4 och 8·5 (samt dessutom 15·2 %, som ej fördelats efter ålder och kön). Förutsätter man, att sistnämnda antal ej specificerade fördelade sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1929, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad. Denna tendens till stegring i kvinnoarbetets relativa omfattning kan iakttagas även vid jämförelse mellan åren 1929 och 1939 men tillväxten synes under denna period ha skett icke på de minderårigas utan på männens bekostnad.

b. Löneutvecklingen i allmänhet.

I efterföljande tab. 27 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomster per arbetstimme, dag och år dels för redogörelseåret 1939 och dels för vart och ett av åren 1913, 1929 och 1933—1938,¹ varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga. För arbetarpersonalen i dess helhet har därvid, liksom förut beträffande förvaltningspersonalen (se sid. 69), medellönerna standardräknats under antagande av oförändrad sammansättning under hela perioden med avseende på kön (= 1939). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika dyrortsgrupper ha däremot några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika dyrortsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. I syfte att kunna jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter har

¹ För mellanliggande år hänvisas till föregående årgångar av denna årsbok.

en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkstälts på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1939.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och rådande prisläge. Genom en omräkning av penninglönerna med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (jfr ovan) erhållas reallöner, utvisande de ungefärliga förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I syfte att giva en föreställning om löneförändringarna ur arbetskostnadssynpunkt har därjämte jämförelse skett med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktprisen i allmänhet.

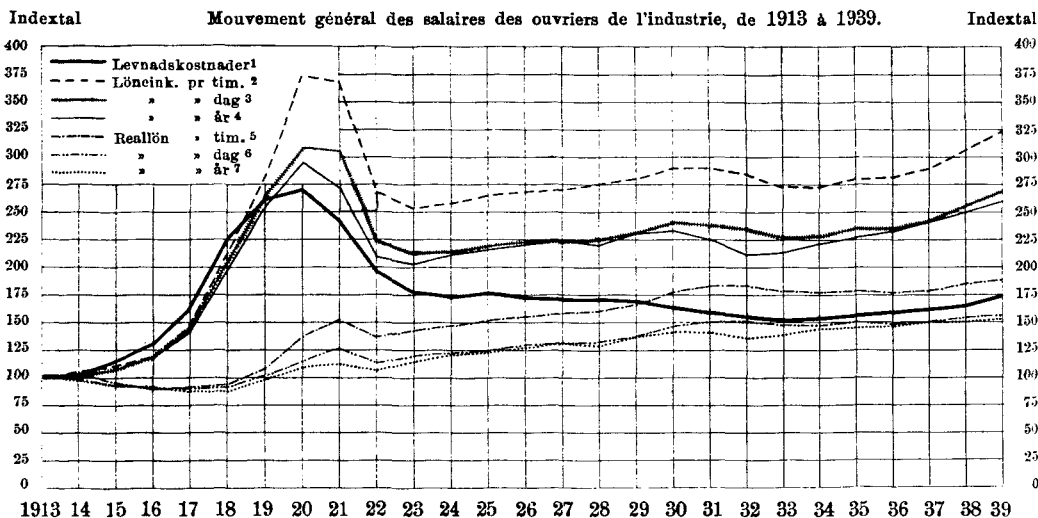
Av tab. 27 (avd. b) framgår, att *timförtjänsten* sedan föregående år ökats med 4.5 % i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare. Stegringen har varit obetydligt lägre för männen (4.4 %) än för kvinnorna (5.0 %) och de minderåriga (5.5 %). Sedan år 1929, som särskilt för den s. k. konkurrensindustrin kan betecknas som gränsåret, innan den senaste lågkonjunkturen före världskriget satte in, har den nominella timförtjänsten i genomsnitt för samtliga grupper ökat med 14.3 % (avd. c). Motsvarande siffra var för männen 14.4, för kvinnorna 13.5 och för minderåriga 13.7 %. Den större delen av denna förskjutning i lönenivån ägde rum under 1938 och 1939, men även under 1937 var tillväxten ej oväsentlig. Lägst låg medellönen under det senaste decenniet åren 1933 och 1934. — Från lönestatistikens utgångsår 1913 räknat har stegringen till 1939 i den genomsnittliga timförtjänsten beräknats utgöra omkring 221 % (avd. d). Vid jämförelse mellan dessa båda år kan liksom tidigare för förvaltningspersonalen även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och kvinnor. Från 1913 till 1939 ha sålunda timlönerna för manliga arbetare stigit med i genomsnitt 218 %, medan kvinnornas löneinkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 250 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrin, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare inom byggnadsverksamhet, handel och varulager samt samfärdsl (inkl. spårvägsdrift), framträder denna tendens än starkare, i det att stegringssiffran för timförtjänsten för män sjunker till 196, medan motsvarande siffra för kvinnor blir oförändrad (250 %). Denna tendens till minskning av löneskillnaden mellan män och kvinnor synes dock företrädesvis ha gjort sig gällande under perioden 1913—1929. — *Dagsförtjänsten* under 1939, har såsom tab. 27 utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen såväl i jämförelse med föregående år (avd. b) som med

Tab. 27. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1939.

År	M ä n ¹			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0.45	4.32	1 241	0.24	2.34	651	0.18	1.76	485	0.40	3.82	1 077
1929	1.25	9.99	2 846	0.74	5.80	1 637	0.51	3.92	1 099	1.11	8.88	2 498
1933	1.22	9.75	2 612	0.73	5.75	1 555	0.47	3.67	970	1.09	8.66	2 295
1934	1.22	9.79	2 715	0.78	5.75	1 609	0.47	3.64	1 010	1.09	8.69	2 384
1935	1.24	10.10	2 770	0.74	5.84	1 661	0.48	3.73	1 036	1.10	8.95	2 436
1936	1.25	10.11	2 848	0.75	5.91	1 691	0.48	3.78	1 062	1.11	8.97	2 501
1937	1.29	10.44	2 974	0.77	6.08	1 740	0.50	3.93	1 128	1.15	9.27	2 609
1938	1.37	11.03	3 071	0.80	6.30	1 758	0.55	4.26	1 180	1.22	9.78	2 689
1939	1.43	11.44	3 183	0.84	6.65	1 882	0.58	4.57	1 286	1.27	10.17	2 802
b) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1938 sättes = 100												
1939	104.4	103.7	103.7	105.0	105.6	107.1	105.5	107.3	109.0	104.5	104.0	104.2
c) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1933	97.6	97.6	91.8	98.6	99.1	95.0	92.2	93.6	88.3	97.5	97.6	92.0
1934	97.6	98.0	95.4	98.6	99.1	98.3	92.2	92.9	91.9	97.5	97.9	95.6
1935	99.2	101.1	97.3	100.0	100.7	101.4	94.1	95.2	94.3	99.1	100.9	97.7
1936	100.0	101.2	100.1	101.4	101.9	103.3	94.1	96.4	96.6	99.9	101.1	100.3
1937	103.2	104.5	104.5	104.1	104.8	106.3	98.0	100.3	102.6	103.1	104.4	104.6
1938	109.6	110.4	107.9	108.1	108.6	107.4	107.8	108.7	107.4	109.4	110.2	107.8
1939	114.4	114.5	111.8	113.5	114.7	115.0	113.7	116.6	117.0	114.3	114.6	112.4
d) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	277.8	231.2	229.3	308.3	247.9	251.4	233.3	222.7	226.6	280.9	232.6	231.6
1933	271.1	225.7	210.4	304.2	245.7	238.9	261.1	208.5	200.0	273.9	227.0	213.1
1934	271.1	226.6	218.3	304.2	245.7	247.2	261.1	206.8	208.2	273.9	227.8	221.4
1935	275.6	233.8	223.2	308.3	249.6	255.1	266.7	211.9	213.6	278.4	234.6	226.2
1936	277.8	234.0	229.5	312.5	252.6	259.8	266.7	214.8	219.0	280.7	235.2	232.3
1937	286.7	241.7	239.6	320.8	259.8	267.3	277.8	223.3	232.6	289.6	242.8	242.3
1938	304.4	255.3	247.5	333.3	269.2	270.0	305.6	242.0	243.3	307.3	256.2	249.7
1939	317.8	264.8	256.5	350.0	284.2	289.1	322.2	259.7	265.2	321.0	266.5	260.3
e) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1938 sättes = 100												
1939	101.3	100.7	100.5	102.0	102.4	103.9	102.4	104.2	105.8	101.4	101.0	101.2
f) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1933	107.8	107.8	101.4	109.0	109.5	104.9	101.8	103.4	97.4	107.7	107.8	101.6
1934	107.1	107.5	104.7	108.3	108.8	107.9	101.1	101.9	100.9	107.0	107.5	104.9
1935	107.4	109.6	105.4	108.3	109.1	109.9	102.0	103.1	102.1	107.4	109.3	105.8
1936	107.0	108.2	107.0	108.4	109.0	110.5	100.7	103.1	103.4	106.9	108.2	107.3
1937	107.7	109.0	109.0	108.5	109.4	110.9	102.3	104.6	107.1	107.6	108.9	109.2
1938	111.6	112.4	109.9	110.0	110.6	109.3	109.8	110.6	109.3	111.4	112.2	109.8
1939	113.1	113.2	110.5	112.2	113.3	113.6	112.4	115.2	115.6	113.9	113.3	111.1
g) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	164.4	136.8	135.7	182.4	146.7	148.8	167.7	131.8	134.1	166.2	137.6	137.0
1933	177.2	147.5	137.6	198.8	160.6	156.1	170.7	136.3	130.7	179.0	148.4	139.3
1934	176.0	147.1	142.1	197.5	159.6	160.4	169.6	134.3	135.2	177.9	147.9	143.8
1935	176.6	149.9	143.1	197.6	160.0	163.6	170.9	135.9	136.9	178.5	150.4	145.0
1936	175.8	148.1	145.2	197.8	159.9	164.4	168.8	135.9	138.6	177.7	148.8	147.0
1937	177.0	149.2	147.9	198.0	160.4	165.0	171.5	137.8	143.6	178.8	149.9	149.6
1938	183.4	153.8	149.1	200.8	162.2	162.7	184.1	145.8	146.6	185.1	154.3	150.4
1939	185.8	154.9	150.0	204.7	166.2	169.1	188.4	151.8	155.1	187.7	155.9	152.2

¹ Inkl. arbetande förmän.

Diagram II. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. åren
1913—1939.

1929 (avd. c). I förhållande till utgångsåret 1913 (avd. d) blir däremot stegringen avsevärt mindre för daglönen än för timförtjänsten. Medan timlönen från 1913 till 1939 beräknats ha stigit med 221 %, stannade dagsinkomsten ett ett belopp, som med 167 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till denna skiljaktighet är att söka i minskad arbetstid per dag, förorsakad väsentligen av den år 1920 införda åttatimmarsdagen. Därvid bibehölls i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, som således kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. Härtill kommer för vissa år av ekonomiska kriser föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Såväl daglönen som antalet arbetsdagar per år påverka *årsförtjänsten*, vars fluktuationer således kunna avvika från daglönens. För redogörelseåret 1939 i förhållande till 1938 föreligger dock ingen nämnvärd skillnad mellan löneutvecklingen per år och per dag. Under vissa andra år divergera de båda lönekurvorna däremot ej oväsentligt. Sålunda redovisar lönestatistiken (se föregående årsbok) för exempelvis år 1932 en sänkning i den genomsnittliga årslönen med omkring 5 % samtidigt som dagsförtjänsten blott sjunkit med 1 %. Ett annat uttryck för divergensen mellan olika lönestatistiska data får man genom att konstatera, att årsförtjänsten steg mellan åren 1913—1932 med 113 %, medan löneinkomsten per dag under samma tid ökades åtskilligt mer eller med 135 %. Under de därpå följande åren har emellertid en viss utjämning ägt rum mellan dessa stegringstal på grund av den ökade syssel-

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Tab. 28. Arbetslönnernas och levnadskostnadernas förändringar åren 1913—1939.

Samtliga arbetare.

Indextal (1913=100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1930	1921	1222	1923	1924	1925	1926
Löneinkomst:													
per timme . . .	105	109	118	147	213	284	371	366	266	253	257	266	268
» dag	102	108	119	145	206	265	309	306	223	213	214	219	223
» år	101	109	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216	220
Levnadskostnader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172
Reallön:													
per timme . . .	102	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151	156
» dag	100	94	91	90	92	101	115	127	115	120	123	125	130
» år	99	95	92	88	88	98	110	112	107	115	121	123	128

Indextal (1913=100)	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Löneinkomst:													
per timme . . .	270	274	281	289	289	284	274	274	278	281	290	307	321
» dag	223	225	233	241	238	235	227	228	235	235	243	256	267
» år	224	220	232	233	225	212	213	221	226	232	242	250	260
Levnadskostnader	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162	166	171
Reallön:													
per timme . . .	158	160	166	176	182	182	179	178	178	178	179	185	188
» dag	131	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150	154	156
» år	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147	150	150	152

sättningen, varigenom årsförtjänstens stegring t. o. m. redogörelseåret 1939 i förhållande till 1913 uppgår till 160 % mot 167 % för dagsförtjänsten.

I tab. 28 ha för vinnande av större överskådlighet ur tab. 27 och från tidigare årgångar av årsboken sammanställts indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen under åren 1913—1939 av nominal- och reallönen per timme, per dag och per år, kompletterade med socialstyrelsens ovannämnda indextal för levnadskostnadernas förändringar.

Det framgår av tab. 28 och diagram II, att till och med år 1918 var stegringen av såväl tim- som daglöner mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913. Från och med år 1919 har förhållandet blivit det motsatta. Även årslönerna ha varit underkastade en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan löner och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920. Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), ha de fortsatt att stiga under den återstående delen av undersökningsperioden — med undantag allenast för enstaka år. Stegringen har emellertid visat tendens att avtaga och utgjorde redogörelseåret 1939 för alla tre serierna endast omkring 1 % i förhållande till föregående år (tab. 27, avd. e).

Tab. 29. Arbetslönnernas och arbetskostnadernas förändringar åren 1926 (1913)—1939.
(Manliga arbetare inom den egentliga industrin.)

Indextal (1913=100)	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Löneinkomst:														
per timme . .	251	253	256	262	269	269	262	258	258	262	264	271	287	296
» år	204	209	202	217	319	210	195	197	208	213	220	230	237	245
Reallön per år .	119	122	118	128	134	132	125	129	135	157	139	142	143	143
Löneinkomsten omräknad med:														
industriprodukt- index	155	159	162	171	188	212	213	213	208	210	206	183	207	200
råvaruprisindex	177	183	178	194	228	251	240	242	235	232	227	203	227	215

För redogörelseåret 1939 beräknas reallönen ligga i fråga om årslöner 11, daglöner 13 och timlöner likaledes 13 % över 1929 års nivå. I förhållande till lönestatistikens utgångsår 1913 bli motsvarande siffror resp. 52, 56 och 88.

Enär stegringen är betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per år, kan löneutvecklingen antagas ha medfört en större fördyring av produktionens arbetskostnader än som motsvarar uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar-, resp. företags synpunkt, ha i ovanstående tab. 29 indextalen för den genomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom den egentliga industrin omräknats över levnadskostnadsindex, medan samtidigt arbetarnas genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserier för industriproduktpris resp. råvarupris.¹

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten för manliga industriarbetare stigit med 43 % till år 1939 i förhållande till år 1913, medan arbetskostnaden per timme omräknad med industriprodukt- resp. råvaruprisen under motsvarande tid visat en stegring med resp. 100 och 115 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare belysning härav hänvisas till följande kapitel.

c. Löneinkomster per timme.

Genomsnittliga timförtjänster. Givetvis inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen för timlönerna rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön samt dyr-

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 166.

ortsförhållanden (jfr sid. 100) växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro emellertid fortfarande ganska stora, att döma bl. a. av vissa undersökningar över lönernas »spridning» i fråga om arbetare m. fl.¹ På grund av det summariska primärmaterialet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som lämnas i tab. 30. Beträffande de i tabellen meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare bör särskilt beaktas, att de icke utan vidare kunna läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter torde föreligga med hänsyn bl. a. till de redovisade arbetarnas medelålder. Medan de vid spårvägs- och omnibusdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, merendels torde vara ynglingar, som nalkas (eller överskrider) adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete, synes inom glasindustrin m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, i betydande utsträckning sysselsättas yngre personer.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar (tab. 27) meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertid, naturaförmåner o. dyl.) för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1939 beräknats till 1·27 kr. Tab. 30 visar därutöver, att timförtjänsten vid tidlön var 1·10 kr. och vid ackordsarbete 1·36 kr. Med ledning härav och av tabellens uppgift, att 46·7 % av medeltalet arbetstimmar per år och arbetare utförts på ackord, kan den genomsnittliga timförtjänsten på ordinarie tid beräknas till 1·22 kr. eller 96·1 % av ovannämnda totallön. Återstoden av totallönen eller 5 öre per timme utgjorde tillägg för övertidsarbete och värdet av åtnjutna naturaförmåner o. d.² För arbetande förmän (1·71 kr.) och vuxna manliga arbetare (1·42 kr.) har medellönen legat över men för kvinnor (0·84 kr.) och minderåriga (0·58 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde i genomsnitt för förmän 1·63 kr., för män 1·36 kr., för kvinnor 0·81 kr. och för minderåriga 0·57 kr. eller resp. 95·3, 95·8, 96·4 och 98·3 % av totala löneinkomsten.

¹ Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (utg. 1931). — Betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente. Statens offentliga utredningar 1937: 48, sid. 552 o. f.

² Övertidstillägget (a) och värdet av åtnjutna naturaförmåner o. dyl. (b) utslaget på totalantalet utgjorda arbetstimmar framgår av efterföljande tablå:

	I medeltal per timme, öre	
	a	b
Förmän	0·7	6·9
Män	1·7	4·4
Kvinnor	0·6	2·2
Minderåriga	0·2	1·2
Samtliga arbetare	1·4	8·9

(Forts. å sid. 95.)

Tab. 33. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1929.

Näringsgrenar (Stiffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbetsstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme						per dag (inkl. övertid, natura- förmåner o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natura- förmåner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.)		
			ordinarie tid	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		kr.	indextal				kr.	indextal	
				där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.		ac- kord, kr.	1929 =100	1928 =100	1929 =100		1928 =100	
<i>Matmbrytning o. metallin- dusstri</i> (1 774)	153 478	2 292	61.9	10.63	62.79	3 041	112	104
förmän	1 482	2 325	8.6	1.63	1.62	1.73	.	.	13.80	80.91	4 018	112	104
män	130 326	2 299	63.9	1.17	1.46	1.42	114	104	11.38	67.23	3 251	117	105
kvinnor	7 996	2 277	60.1	0.76	0.99	0.96	117	105	7.60	44.85	2 152	116	110
minderåriga	13 674	2 224	50.0	0.49	0.75	0.64	114	108	5.03	29.51	1 454	109	106
Gruvor o. anrikningsverk (49)	10 227	2 203	74.7	13.55	84.20	3 816	109	106
förmän	154	2 258	21.2	1.97	1.52	1.97	108	104	15.53	92.55	4 455	109	106
män	9 547	2 201	77.3	1.35	1.83	1.79	106	110	13.95	86.81	3 930	102	110
minderåriga	481	2 223	47.0	0.54	0.82	0.69	106	110	5.44	33.87	1 530	109	106
Därav i mellersta Sverige . . . (39)	5 970	2 252	75.5	10.16	64.68	2 906	117	108
förmän	99	2 283	32.7	1.85	1.52	1.44	116	105	11.43	68.26	3 292	117	107
män	5 491	2 253	77.9	0.93	1.39	1.33	115	107	10.50	66.95	3 005	109	107
minderåriga	360	2 223	50.4	0.45	0.74	0.61	115	107	4.84	30.56	1 359	104	107
norra Sverige (10)	4 257	2 134	73.6	18.46	111.01	5 092	104	106
förmän	55	2 213	.	2.75	2.96	.	105	106	22.94	136.30	6 539	102	114
män	4 056	2 130	76.3	1.91	2.46	2.43	101	110	18.82	113.16	5 181	117	104
minderåriga	121	2 223	36.9	0.75	1.14	0.92	101	110	7.20	43.11	2 040	117	104
Järn-, stål- o. kopparverk (46)	21 109	2 294	76.7	10.40	61.87	2 958	117	104
förmän	59	2 323	54.6	1.40	1.28	1.89	122	103	11.00	65.63	3 223	120	104
män	20 317	2 297	77.7	1.05	1.31	1.31	115	95	10.60	62.54	3 016	114	96
minderåriga	719	2 226	48.3	0.44	0.73	0.60	115	95	4.76	27.93	1 335	115	106
Järn- o. stålmanufaktur (417)	23 764	2 273	53.9	9.67	56.55	2 761	113	106
förmän	298	2 324	2.8	1.52	1.89	1.59	117	105	12.66	72.10	3 694	117	104
män	19 547	2 280	55.8	1.08	1.42	1.32	110	105	10.50	61.42	2 998	129	107
kvinnor	1 478	2 289	50.7	0.64	0.88	0.78	122	105	6.25	36.75	1 793	122	106
minderåriga	2 441	2 198	47.0	0.47	0.78	0.61	122	105	4.71	27.49	1 337	113	103
Mekaniska verkstäder (931)	73 544	2 303	61.8	10.80	63.73	3 092	113	102
förmän	694	2 335	6.8	1.61	1.84	1.75	115	103	14.00	82.41	4 086	112	107
män	64 310	2 311	63.6	1.19	1.45	1.42	111	111	11.45	67.60	3 272	112	107
kvinnor	2 350	2 268	62.9	0.75	0.89	1.00	114	111	7.94	46.99	2 183	109	114
minderåriga	6 190	2 216	49.6	0.46	0.74	0.63	109	111	4.95	28.99	1 461	117	104
Skeppsvarv (71)	10 958	2 316	76.2	11.65	66.94	3 339	117	104
förmän	77	2 416	.	1.55	1.61	.	117	105	12.76	75.86	3 897	104	114
män	10 248	2 323	77.4	1.20	1.50	1.43	117	116	11.99	68.94	3 440	113	103
minderåriga	606	2 198	69.6	0.50	0.84	0.74	117	116	5.85	33.18	1 638	112	102
Övriga verkstäder . . . (860)	62 586	2 300	59.0	10.65	63.15	3 049	113	103
förmän	617	2 325	7.8	1.62	1.84	1.77	114	102	14.17	83.34	4 109	112	102
män	54 062	2 309	60.7	1.19	1.44	1.41	114	111	11.35	67.33	3 240	112	107
kvinnor	2 323	2 268	64.3	0.76	0.89	1.00	114	111	7.97	47.16	2 190	115	114
minderåriga	5 584	2 219	47.2	0.46	0.73	0.62	111	111	4.85	28.55	1 442	113	103
Elektriska verkstäder . . (100)	15 764	2 331	54.6	10.52	61.53	3 037	110	103
förmän	90	2 339	2.5	1.83	1.93	1.89	109	103	15.31	91.05	4 425	113	103
män	10 306	2 357	50.4	1.31	1.69	1.50	107	101	12.22	71.19	3 542	113	103
kvinnor	2 893	2 284	68.3	0.86	1.07	1.03	107	101	8.25	48.76	2 361	139	112
minderåriga	2 475	2 275	58.4	0.62	0.80	0.74	135	112	5.82	34.30	1 677	113	103

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.		kr.	1929 =100			1938 =100	kr.	indextal
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal			1929 =100	1938 =100			kr.
Metallmanufaktur . . . (182)	7 913	2 292	49.6	9.21	53.96	2 643	105	106
förmän	164	2 334	2.6	1.58	1.87	1.67	106	102	13.81	78.83	3 899	104	105	
män	5 589	2 316	50.4	1.13	1.40	1.30	.	.	10.44	61.24	3 010	.	.	
kvinnor	919	2 256	60.4	0.71	1.01	0.91	108	101	7.16	41.94	2 052	108	105	
minderåriga	1 241	2 205	44.8	0.46	0.71	0.58	.	105	4.51	26.22	1.264	.	107	
Guld- och silvvervarufabriker . . . (49)	1 157	2 282	33.6	10.10	59.56	2 928	98	109	
förmän	23	2 350	.	1.91	.	1.95	.	.	15.65	93.28	4 582	94	107	
män	710	2 296	41.6	1.82	1.75	1.54	90	103	12.22	71.86	3 539	.	.	
kvinnor	298	2 278	19.0	0.81	1.15	0.90	97	103	7.05	41.66	2 044	104	110	
Jord- o. stenindustri . . . (661)	30 751	.	45.8	8.33	49.48	.	.	.	
förmän	395	.	4.3	1.88	1.25	1.44	.	.	11.41	67.98	.	.	.	
män	26 282	.	47.7	0.99	1.18	1.12	115	103	8.83	52.53	.	.	.	
kvinnor	2 037	.	50.7	0.59	0.77	0.69	105	101	5.50	32.03	.	.	.	
minderåriga	2 037	.	25.8	0.47	0.66	0.52	118	102	4.12	24.27	.	.	.	
Kolgruvor (4)	1 245	2 165	49.3	9.34	56.41	2 578	111	101	
män	1 224	2 163	49.9	0.89	1.35	1.20	111	102	9.44	56.97	2 600	111	101	
Torvindustri (80)	1 068	.	76.7	5.80	34.77	.	.	.	
förmän	13	.	34.1	0.98	0.96	0.98	.	.	7.76	45.97	.	.	.	
män	949	.	76.4	0.60	0.81	0.77	108	99	5.92	35.49	.	.	.	
Stenbrott o. stenhuggerier (165)	6 493	.	51.9	8.26	48.65	.	.	.	
förmän	112	.	7.3	1.38	1.45	1.42	132	105	11.02	65.44	.	.	.	
män	6 237	.	52.9	1.02	1.07	1.07	.	.	8.27	48.74	.	.	.	
Byggnadsämnesindustri (329)	12 245	2 159	46.7	8.89	52.57	2 526	113	100	
förmän	117	2 298	4.3	1.24	1.18	1.30	.	.	10.20	60.59	3 015	112	100	
män	11 391	2 160	48.0	1.02	1.24	1.16	114	103	9.11	53.99	2 596	.	.	
Cementfabriker (19)	1 807	2 270	22.5	9.56	56.65	2 712	111	98	
förmän	31	2 324	.	1.23	.	1.39	.	.	10.83	64.66	3 221	111	98	
män	1 676	2 273	24.1	1.10	1.42	1.23	113	102	9.76	58.61	2 788	.	.	
Tegelbruk (184)	5 932	.	57.0	8.69	51.34	.	.	.	
förmän	32	.	7.3	1.13	1.15	1.23	.	.	9.78	58.05	.	.	.	
män	5 410	.	58.3	0.95	1.22	1.14	116	102	9.00	53.21	.	.	.	
Kalkbruk o. cementvaru- fabriker (126)	4 506	2 226	44.2	8.87	52.43	2 533	110	103	
förmän	54	2 312	5.2	1.24	1.22	1.28	106	104	10.08	59.72	2 965	110	103	
män	4 305	2 225	45.8	1.03	1.21	1.15	.	.	8.99	53.18	2 566	.	.	
Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker (22)	4 505	2 233	44.5	7.33	42.86	2 063	101	100	
förmän	66	2 334	.	1.57	.	1.62	.	.	13.08	77.56	3 785	98	98	
män	2 304	2 275	40.2	1.00	1.27	1.14	95	101	9.06	53.37	2 597	.	.	
kvinnor	1 469	2 182	59.6	0.61	0.76	0.71	99	100	5.67	33.01	1 557	102	101	
Porslinsfabriker (8)	2 715	2 198	47.0	7.19	42.13	1 973	100	99	
förmän	53	2 330	.	1.60	.	1.67	.	.	13.47	80.02	3 899	96	96	
män	1 151	2 229	44.4	1.01	1.26	1.17	96	100	9.47	56.07	2 608	.	.	
kvinnor	1 121	2 177	58.8	0.60	0.76	0.71	100	100	5.68	33.02	1 545	102	102	

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst										
				per timme						per dag (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmaner o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmaner o. d.		kr.	1929 =100			1938 =100	kr.	indextal =100
				antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.							
								1929 =100	1938 =100					
Kakel-, sten- o. lergods- fabriker (14)	1 790	2 286	40.9	7.52	43.91	2 201	106	101		
förmän	13	2 355	.	1.44	1.41	} 95	101	11.52	67.73	3 330	} 106	101		
män	1 153	2 322	36.1	1.00	1.28		1.11	8.69	50.90	2 586				
kvinnor	348	2 200	62.2	0.68	0.78	0.72	95	5.64	32.98	1 594	96	101		
Glasbruk (61)	5 195	2 176	33.1	8.18	49.92	2 245	144	105		
förmän	87	2 355	.	1.44	1.59	} 120	104	12.75	76.90	3 753	} 140	104		
män	4 177	2 181	33.9	0.95	1.22		1.14	9.07	55.44	2 490				
minderåriga	589	2 126	8.1	0.38	0.66	0.41	128	3.19	19.51	870	160	102		
Kristall- o. småglasbruk (34)	3 269	2 149	37.4	7.31	44.89	2 002	151	104		
förmän	33	2 304	.	1.58	1.48	} 119	102	11.81	69.85	3 416	} 150	103		
män	2 618	2 155	45.0	0.87	1.11		1.05	8.22	50.56	2 252				
Fönsterglasbruk (6)	418	2 233	54.2	12.12	72.48	3 373	171	137		
förmän	5	2 400	.	1.67	1.70	} 171	120	13.62	81.73	4 086	} 169	137		
män	375	2 236	53.7	1.27	1.76		1.69	12.83	76.66	3 548				
Buteljglasbruk (6)	993	2 197	23.0	9.83	58.68	2 660	110	101		
förmän	28	2 359	.	1.68	1.90	} 107	107	15.18	91.04	4 487	} 107	100		
män	882	2 197	24.3	1.01	1.29		1.25	10.17	60.60	2 745				
Träindustri (986)	40 419	2 233	41.8	8.40	49.51	2 350	107	104		
förmän	939	2 262	5.3	1.25	1.28	1.31	} 105	104	10.53	62.51	3 074	} 107	104	
män	35 681	2 226	44.3	0.96	1.15	1.10		8.77	51.77	2 465				
kvinnor	363	2 206	42.1	0.69	0.81	0.75	109	5.89	33.19	1 655	109	112		
minderåriga	3 436	2 185	25.3	0.47	0.64	0.53	100	4.16	24.39	1 152	107	104		
Flottnng (15)	2 301	.	29.7	8.98	52.23	.	.	.		
förmän	135	.	0.8	1.11	1.26	1.16	} 98	97	9.50	55.88	.	.	.	
män	2 137	.	31.4	0.96	1.23	1.07		8.99	52.21	
Sågverk o. hyvlerier (436)	19 657	2 182	54.9	8.21	48.45	2 283	108	101		
förmän	372	2 231	10.1	1.14	1.30	1.24	} 104	102	9.83	58.44	2 802	} 107	101	
män	17 739	2 183	57.5	0.89	1.09	1.08		8.51	50.15	2 367				
minderåriga	1 546	2 153	36.6	0.50	0.64	0.56	100	4.39	26.15	1 210	107	101		
Snickeri- o. möbelfabriker (474)	15 963	2 259	29.8	8.39	49.53	2 377	105	106		
förmän	390	2 287	2.6	1.38	1.19	1.42	} 105	106	11.40	67.85	3 259	} 104	105	
män	13 751	2 264	32.1	1.00	1.24	1.11		8.87	52.52	2 513				
minderåriga	1 598	2 232	16.9	0.46	0.64	0.50	116	3.96	23.00	1 118	121	105		
Annan trävaruindustri (61)	2 498	2 252	39.2	9.19	54.88	2 599	108	111		
förmän	42	2 263	7.0	1.43	1.00	1.47	} 107	108	11.82	69.90	3 328	} 108	110	
män	2 054	2 270	41.2	1.06	1.34	1.24		9.92	58.86	2 821				
Pappers- och grafisk indu- stri (693)	47 944	2 266	48.8	10.85	60.54	2 914	113	106		
förmän	432	2 320	7.3	1.38	1.51	2.02	} 118	103	16.18	95.58	4 697	} 112	105	
män	38 104	2 270	51.3	1.40	1.25	1.41		11.40	66.52	3 199				
kvinnor	5 818	2 257	33.6	0.79	0.91	0.88	119	6.99	41.21	1 990	118	112		
minderåriga	3 590	2 231	11.5	0.48	0.68	0.58	113	4.15	24.36	1 175	108	109		
Pappersmassfabriker (92)	15 979	2 206	62.5	10.27	59.10	2 794	102	99		
förmän	21	2 223	55.6	1.25	1.69	1.62	} 110	100	12.95	77.22	3 612	} 102	99	
män	15 367	2 211	63.9	1.15	1.27	1.29		10.47	60.25	2 852				
minderåriga	530	2 098	19.2	0.53	0.75	0.59	102	4.65	26.90	1 233	95	101		

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, na- tura- för- mån o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, na- tura- för- mån o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natura-för-mån o. d.)	
				ordinarie tid		inkl. övertid, natura-för-mån o. d.		kr.	kr.				
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal 1929 = 100 1938 = 100			kr.	kr.	kr.	kr.
Pappersbruk o. pappfabriker (62)	13 590	2 287	78.2	9.45	55.75	2 668	113	110	
förmän	92	2 383	19.0	1.55	1.89	1.60	.	12.98	77.04	3 803	111	110	
män	11 257	2 312	81.0	1.06	1.20	1.24	116	103	10.12	59.66	2 873	.	.
kvinnor	1 600	2 150	78.4	0.64	0.81	0.80	119	100	6.36	37.51	1 727	118	105
minderåriga	641	2 171	34.0	0.49	0.69	0.57	119	97	4.48	26.58	1 244	113	101
Finpappersbruk (13)	4 950	2 313	83.5	9.69	57.80	2 788	118	108	
förmän	38	2 346	.	1.73	.	1.83	120	105	14.75	88.09	4 284	118	109
män	4 075	2 348	86.8	1.18	1.22	1.28	.	10.33	61.78	3 002	.	.	
kvinnor	655	2 153	77.6	0.69	0.84	0.88	126	101	6.58	38.74	1 794	121	99
minderåriga	182	2 105	52.6	0.49	0.67	0.60	120	91	4.51	26.85	1 260	110	89
Grovpappersbruk (50)	8 640	2 272	75.1	9.32	54.55	2 598	108	110	
förmän	54	2 409	32.0	1.37	1.39	1.44	114	102	11.68	69.46	3 464	107	110
män	7 182	2 292	77.8	1.01	1.19	1.22	.	9.99	58.44	2 799	.	.	
kvinnor	945	2 147	79.0	0.61	0.80	0.78	115	100	6.23	36.65	1 681	115	112
minderåriga	459	2 127	27.0	0.48	0.72	0.56	119	98	4.48	26.48	1 237	116	105
Annau pappersindustri (153)	6 211	2 308	15.0	8.13	47.86	2 351	113	115	
förmän	84	2 297	.	1.76	.	1.88	114	108	14.50	86.08	4 207	111	113
män	2 155	2 322	12.5	1.28	2.07	1.45	.	11.66	68.60	3 365	.	.	
kvinnor	2 840	2 308	20.7	0.78	1.09	0.89	117	107	7.09	41.81	2 054	115	115
Tapetfabriker (13)	430	2 308	1.4	8.36	49.58	2 445	116	111	
förmän	11	2 334	.	1.78	.	1.87	116	111	14.98	87.80	4 873	112	109
män	303	2 313	0.2	1.15	.	1.19	.	9.37	55.94	2 749	.	.	
kvinnor	50	2 286	2.2	0.79	0.58	0.81	119	113	6.42	36.18	1 842	110	114
Annau hithörande industri (140)	5 781	2 308	16.1	8.12	47.73	2 344	111	114	
förmän	73	2 291	.	1.76	.	1.82	112	106	14.44	85.89	4 182	108	112
män	1 852	2 324	14.6	1.30	2.07	1.49	.	12.04	70.68	3 466	.	.	
kvinnor	2 790	2 309	21.0	0.78	1.09	0.89	117	107	7.10	41.91	2 058	115	115
Grafisk industri (386)	12 164	2 300	2.0	12.59	74.07	3 635	119	107	
förmän	235	2 311	.	2.16	.	2.29	118	105	18.28	107.64	5 318	118	106
män	9 325	2 305	1.4	1.66	2.29	1.79	.	14.80	84.15	4 126	.	.	
kvinnor	1 317	2 287	6.8	0.86	1.12	0.96	120	108	7.57	44.47	2 195	116	111
minderåriga	1 287	2 273	1.8	0.52	0.52	0.55	131	112	4.32	25.89	1 247	127	116
Grafiska anstalter (48)	1 818	2 303	5.9	10.92	64.27	3 208	122	113	
förmän	11	2 311	.	2.26	.	2.37	129	108	18.72	110.84	5 482	121	112
män	1 249	2 317	2.2	1.55	2.04	1.67	.	13.19	77.84	3 880	.	.	
kvinnor	302	2 283	19.3	0.81	1.08	0.91	121	110	7.02	40.98	2 074	118	114
minderåriga	256	2 257	8.8	0.49	0.63	0.61	131	113	3.99	23.47	1 158	126	119
Bok- och accidenstryckerier (240)	6 961	2 303	1.7	11.97	70.47	3 438	117	109	
förmän	141	2 322	.	1.92	.	2.12	119	104	16.88	100.18	4 955	115	108
män	5 142	2 307	2.0	1.56	2.36	1.70	.	13.77	81.05	3 944	.	.	
kvinnor	819	2 286	2.2	0.88	1.25	0.98	121	108	7.87	46.29	2 262	118	113
minderåriga	859	2 297	0.0	0.52	.	0.56	130	112	4.40	25.99	1 284	128	118
Tidningsstryckerier (98)	3 385	2 292	0.4	14.77	86.75	4 270	123	108	
förmän	83	2 296	.	2.49	.	2.58	116	106	20.49	119.70	5 914	123	102
män	2 934	2 298	0.1	1.87	2.60	1.98	.	15.69	92.24	4 549	.	.	
kvinnor	196	2 295	4.7	0.86	1.11	0.91	89	102	7.19	42.40	2 097	86	101
minderåriga	172	2 188	.	0.52	.	0.55	128	108	4.87	25.27	1 198	119	105

Tab. 20 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.)	per vecka (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.)	per år (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.		kr.	indextal			kr.	indextal	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	1939 =100		1938 =100	1939 =100	1938 =100			
<i>Livsmedelsindustri</i> . . . (1022)	35 478	2 277	12.5	9.99	58.42	2 852	103	101
förmän	1 156	2 304	1.6	1.69	1.68	1.82	105	101	14.54	82.33	4 194	102	100	
män	21 642	2 331	5.1	1.31	2.04	1.45			11.62	68.40	3 352			
kvinnor	10 844	2 205	29.7	0.82	0.98	0.91	106	103	7.18	41.37	2 000	102	102	
minderåriga	1 836	2 179	10.1	0.49	0.71	0.53	113	106	4.18	23.95	1 157	108	105	
<i>Kvarnar</i> (48)	1 471	2 343	1.7	11.39	67.36	3 303	104	106	
förmän	57	2 336	.	1.68	.	1.85	104	104	14.78	88.88	4 313	104	105	
män	1 239	2 352	0.2	1.85	1.44	1.45			11.71	69.25	3 399			
<i>Pressjästfabriker</i> (6)	195	2 319	0.4	12.67	74.58	3 629	112	104	
förmän	9	2 336	.	1.60	.	1.71	116	103	13.82	81.15	3 987	111	104	
män	171	2 324	0.4	1.47	2.63	1.61			13.07	77.00	3 751			
<i>Bagerier</i> (275)	6 609	2 314	2.7	11.01	64.80	3 166	102	103	
förmän	131	2 328	.	1.92	.	1.99	102	101	15.80	92.79	4 622	100	102	
män	4 102	2 351	0.1	1.54	.	1.57			12.66	74.87	3 675			
kvinnor	2 092	2 255	7.9	1.00	1.07	1.03	105	104	8.21	46.79	2 324	105	103	
<i>Mjukbrödsbagerier</i> . . . (226)	4 358	2 352	11.78	68.32	3 413	105	103	
förmän	103	2 342	.	1.98	.	2.05	101	100	16.32	95.92	4 798	101	102	
män	3 156	2 371	.	1.56	.	1.59			12.94	76.56	3 776			
kvinnor	929	2 305	.	1.01	.	1.04	111	107	8.29	45.73	2 393	117	106	
<i>Spiabrödsbagerier</i> (46)	1 558	2 257	10.54	61.97	2 977	96	103	
förmän	28	2 277	.	1.68	.	1.74	99	103	13.88	80.79	3 963	93	103	
män	832	2 279	.	1.47	.	1.50			11.91	70.52	3 395			
kvinnor	633	2 230	.	1.08	.	1.11	102	103	8.80	51.50	2 466	101	101	
<i>Kärfabriker</i> (3)	693	2 212	25.8	7.32	42.92	2 032	116	97	
män	114	2 337	0.3	1.23	2.12	1.26	111	98	10.09	59.11	2 944	111	99	
kvinnor	480	2 196	34.3	0.80	1.07	0.91	112	101	7.21	42.25	1 990	117	97	
<i>Råsockerbruk och raffinaderier</i> (26)	4 529	2 321	7.9	9.20	54.52	2 674	109	99	
förmän	38	2 340	.	1.40	.	1.46	110	102	11.59	69.03	3 411	109	99	
män	3 703	2 344	4.5	1.15	1.56	1.22			9.72	57.83	2 851			
kvinnor	660	2 201	29.6	0.76	0.96	0.84	109	100	6.72	38.75	1 856	109	98	
<i>Råsockerbruk</i> (20)	1 965	.	1.8	9.15	53.51	.	.	.	
förmän	14	.	1.23	.	1.26	.	107	101	10.12	60.34	.	.	.	
män	1 878	.	1.8	1.11	1.53	1.17			9.27	54.91	.			
kvinnor	58	.	1.5	0.69	0.80	0.71	113	100	5.67	23.28	.	.	.	
<i>Raffinaderier och komb. fabriker</i> (6)	2 564	2 333	12.4	9.24	55.30	2 691	114	101	
förmän	24	2 338	.	1.50	.	1.57	111	102	12.45	74.12	3 679	114	102	
män	1 825	2 379	7.2	1.19	1.56	1.27			10.17	60.81	3 013			
kvinnor	602	2 206	32.2	0.77	0.96	0.86	109	101	6.32	40.39	1 888	110	98	
<i>Choklad- o. karamellfabr.</i> (79)	4 489	2 265	20.3	6.99	40.67	1 989	110	101	
förmän	128	2 247	3.6	1.66	1.43	1.72	108	100	13.92	81.66	4 041	106	98	
män	960	2 375	8.0	1.23	1.77	1.33			10.60	61.96	3 021			
kvinnor	2 694	2 267	28.0	0.68	0.93	0.78	115	101	6.17	35.74	1 753	109	100	
minderåriga	687	2 229	11.0	0.43	0.74	0.47	112	104	3.69	21.78	1 045	110	104	

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1929.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- rare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån o. d.), kr.		per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån o. d.), kr.		per år (inkl. övertid, naturaförmån o. d.)	
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmån o. d.		kr.	indextal		kr.	indextal			
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	1929 =100	1928 =100		1929 =100	1928 =100					
Bryggerier och läskedrycksfabriker (258)	6 610	2 271	11.8	12.05	70.31	3 414	102	100		
förmän	264	2 284	.	1.75	.	1.98	.	.	15.41	89.84	4 396	101	99		
män	5 067	2 280	11.0	1.27	2.42	1.62	106	103	12.96	75.85	3 678				
kvinnor	1 134	2 231	16.9	0.89	1.25	1.02	106	103	8.14	46.76	2 278	106	101		
Brännerier och destilleringsverk (19)	530	2 028	3.6	11.44	68.60	2 862	86	87		
förmän	16	1 979	.	2.31	.	2.89	95	96	19.04	113.91	4 542	83	85		
män	446	2 003	4.4	1.37	1.38	1.47			11.77	70.55	2 914				
kvinnor	68	2 197	.	0.90	.	1.00	105	97	7.96	47.78	2 187	103	97		
Bryggerier (196)	5 315	2 293	11.2	12.11	70.60	3 463	103	101		
förmän	220	2 296	.	1.73	.	1.98	105	103	15.45	89.74	4 433	102	100		
män	4 116	2 308	11.2	1.26	2.43	1.61			12.96	75.83	3 725				
därav utkörare	1 340	2 289	34.9	1.19	2.43	2.05	.	103	16.24	95.05	4 683	.	102		
övriga	2 776	2 317	0.2	1.28	2.11	1.41	.	102	11.37	66.51	3 262	.	99		
kvinnor	844	2 230	15.6	0.88	1.26	1.02	105	103	8.15	46.78	2 276	105	101		
Mineralvatten- och läskedrycksfabriker (43)	765	2 277	17.1	12.05	69.37	3 455	122	102		
förmän	28	2 362	.	1.64	.	1.71	125	104	13.51	79.92	4 032	121	102		
män	505	2 288	14.0	1.30	2.60	1.74			13.83	79.86	3 976				
därav utkörare	216	2 315	32.0	1.24	2.61	2.19	.	103	17.32	102.78	5 270	.	105		
övriga	289	2 268	0.5	1.33	2.20	1.89	.	104	11.14	63.04	3 157	.	102		
kvinnor	222	2 246	27.3	0.98	1.23	1.03	129	103	8.15	46.39	2 313	125	101		
Tobaksfabriker (9)	2 242	2 077	76.3	8.92	52.26	2 470	104	104		
förmän	28	2 174	37.7	2.00	1.83	2.07	.	.	16.53	99.17	4 505	99	100		
män	489	2 105	46.5	1.42	1.77	1.73	110	104	12.93	76.16	3 640				
kvinnor	1 625	2 061	88.8	0.94	0.98	1.05	114	109	7.81	45.76	2 154	106	106		
Slakterier och konservfabriker (164)	5 187	2 250	11.4	9.87	56.94	2 778	105	99		
förmän	217	2 311	0.9	1.74	.	1.81	106	98	14.56	85.74	4 177	105	97		
män	3 151	2 353	1.7	1.87	1.38	1.42			11.51	66.67	3 331				
kvinnor	1 506	2 093	34.1	0.79	0.90	0.85	106	96	6.63	38.82	1 780	97	98		
Slakterier och charkuterifabriker (119)	3 248	2 364	0.0	11.46	66.52	3 335	107	99		
förmän	174	2 306	.	1.85	.	1.94	104	97	15.61	92.15	4 459	105	97		
män	2 591	2 373	0.1	1.42	.	1.47			11.97	69.18	3 490				
kvinnor	405	2 348	.	0.95	.	0.97	109	95	7.80	46.22	2 281	112	96		
Konservfabriker (45)	1 939	2 064	32.6	6.94	39.56	1 830	94	102		
förmän	43	2 332	4.3	1.27	1.16	1.30	101	102	10.39	60.62	3 035	95	99		
män	56	2 261	9.6	1.08	1.36	1.15			9.29	54.40	2 594				
kvinnor	1 101	2 001	48.6	0.66	0.90	0.80	105	99	6.15	35.81	1 536	91	104		
Annat livsmedelsindustri (157)	4 146	2 314	1.2	9.33	54.87	2 697	91	103		
förmän	284	2 287	0.4	1.54	2.30	1.73	91	100	13.61	69.23	3 948	88	99		
män	2 690	2 327	0.9	1.21	1.56	1.28			10.29	61.31	2 977				
kvinnor	1 026	2 300	2.4	0.70	0.84	0.80	.	105	6.85	37.70	1 838	.	104		
Mejerier och margarinfabriker (118)	3 398	2 318	0.3	9.30	54.70	2 701	85	102		
förmän	254	2 289	.	1.52	.	1.72	88	99	13.50	67.68	3 930	84	98		
män	2 236	2 390	0.2	1.19	1.62	1.27			10.18	60.79	2 957				
kvinnor	806	2 304	0.6	0.67	0.84	0.78	.	104	6.21	37.00	1 806	.	103		

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1929.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natuorafmånar o. d.)	
				ordinarie tid		inkl. övertid, natuorafmånar o. d.						kr.	1929 =100
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal						
							1929 =100	1928 =100	kr.	1929 =100	1928 =100		
Annan hithör. industri (39)	748	2 294	5·5	9·46	55·67	2 680	117	107
förmän	30	2 269	3·6	1·71	2·30	1·81	.	.	14·58	85·54	4 099	} 112	} 105
män	454	2 312	4·2	1·28	1·54	1·38	109	104	10·85	63·89	3 077		
kvinnor	220	2 285	8·9	0·82	0·84	0·86	.	104	6·85	40·33	1 956		
Textil- och beklädnadsindu- stri (675)	68 456	2 273	51·3	6·92	40·26	1 979	118	109
förmän	1 082	2 330	8·4	1·47	1·42	1·52	.	.	12·12	71·48	3 530	} 113	} 106
män	19 440	2 314	37·2	1·00	1·17	1·11	113	104	8·94	52·00	2 573		
kvinnor	40 499	2 264	62·0	0·72	0·80	0·79	116	105	6·30	36·66	1 799		
minderåriga	7 435	2 206	37·2	0·47	0·63	0·63	120	106	4·19	24·21	1 179	129	111
Spinnerier, väverier o. d. (348)	43 072	2 292	53·9	6·83	39·42	1 959	120	110
förmän	765	2 340	11·1	1·37	1·41	1·42	.	.	11·34	66·78	3 318	} 115	} 107
män	15 643	2 318	38·1	0·95	1·12	1·06	115	104	8·53	49·33	2 458		
kvinnor	21 949	2 285	69·3	0·64	0·77	0·75	117	106	5·99	34·60	1 717		
minderåriga	4 715	2 233	41·8	0·46	0·63	0·64	123	108	4·27	24·44	1 211	130	113
Bomullsindustri (60)	13 015	2 281	57·5	7·00	40·13	1 993	122	109
förmän	238	2 332	17·6	1·41	1·58	1·47	.	.	11·82	68·93	3 433	} 117	} 105
män	5 574	2 307	43·1	0·94	1·07	1·04	116	103	8·44	48·90	2 411		
kvinnor	6 034	2 269	73·3	0·64	0·75	0·75	119	106	5·96	34·32	1 698		
minderåriga	1 169	2 201	54·2	0·45	0·63	0·56	119	108	4·39	24·90	1 235	129	111
Linne-, hamp- och jute- industri (20)	4 197	2 273	50·5	6·75	37·98	1 897	123	107
förmän	79	2 372	4·1	1·30	1·39	1·35	.	.	10·95	65·39	3 210	} 121	} 106
män	1 490	2 305	30·5	0·95	1·13	1·04	118	102	8·57	48·96	2 409		
kvinnor	2 162	2 256	69·6	0·60	0·75	0·73	118	104	5·85	32·60	1 646		
minderåriga	466	2 233	35·6	0·48	0·61	0·64	132	104	4·30	24·06	1 201	140	107
Ylleindustri (68)	12 420	2 303	54·8	6·83	39·57	1 967	117	107
förmän	228	2 348	15·7	1·29	1·18	1·32	.	.	10·61	62·86	3 111	} 111	} 99
män	4 858	2 333	38·7	0·93	1·11	1·04	111	105	8·41	48·71	2 437		
kvinnor	6 151	2 289	71·6	0·68	0·75	0·74	119	106	5·91	34·23	1 694		
minderåriga	1 188	2 242	42·1	0·46	0·64	0·55	138	112	4·34	24·88	1 232	137	116
Triåfabriker (110)	9 198	2 294	57·8	6·61	37·79	1 881	116	109
förmän	91	2 324	1·4	1·85	1·79	1·89	.	.	11·04	65·57	3 231	} 120	} 106
män	1 818	2 305	45·9	0·97	1·31	1·17	122	105	9·26	53·94	2 696		
kvinnor	5 795	2 301	67·4	0·65	0·80	0·77	110	105	6·15	35·81	1 779		
minderåriga	1 494	2 251	38·2	0·46	0·64	0·53	113	113	4·19	24·12	1 202	117	116
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker (44)	2 156	2 290	43·1	6·81	40·10	1 955	106	110
förmän	50	2 349	4·2	1·46	1·61	1·63	.	.	12·25	72·52	3 594	} 99	} 108
män	804	2 236	34·1	0·99	1·15	1·08	99	106	8·62	50·85	2 522		
kvinnor	1 053	2 281	54·9	0·64	0·76	0·73	109	107	5·78	34·00	1 655		
minderåriga	249	2 165	29·0	0·42	0·62	0·49	120	109	3·87	23·01	1 065	124	108
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker (29)	995	2 303	7·6	7·59	44·55	2 202	118	107
förmän	63	2 311	.	1·40	.	1·47	.	.	11·44	65·86	3 394	} 108	} 100
män	691	2 318	5·1	0·93	1·04	0·93	109	100	7·33	46·45	2 280		
kvinnor	202	2 255	17·5	0·74	0·84	0·73	122	118	6·18	35·47	1 764		
minderåriga	39	2 262	15·9	0·48	0·68	0·53	110	.	4·18	23·24	1 189	104	.

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst												
				per timme							per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmaner o. d.)			
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmaner o. d.		kr.	1929 =100	1938 =100			kr.	1929 =100	1938 =100	
				antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.				kr.	indextal				
Annan hith. industri. (17)	1 091	2 356	41.9	7.20	42.82	2 138	.	.
förmän	16	2 346	.	1.88	.	1.90	15.17	90.65	4 446	.	.
män	408	2 355	19.0	1.05	1.14	1.12	8.92	53.46	2 634	.	.
kvinnor	552	2 359	64.4	0.70	0.88	0.81	6.37	37.64	1 900	.	.
minderåriga	115	2 350	21.0	0.46	0.71	0.51	4.07	24.31	1 209	.	.
Skrädderier o. sömnadsfabriker (287)	23 700	2 244	46.1	7.12	41.88	2 022	106	107
förmän	293	2 307	1.2	1.74	1.77	1.78	94	102	.	.	.	14.25	84.31	4 100	93	103
män	3 582	2 303	32.7	1.25	1.36	1.32	10.64	63.51	3 053	.	.
kvinnor	17 300	2 244	52.0	0.79	0.87	0.85	108	105	.	.	.	6.70	39.27	1 903	109	108
minderåriga	2 525	2 153	28.8	0.49	0.62	0.53	123	106	.	.	.	4.09	23.98	1 134	130	107
Hatt- och mössfabriker. (40)	1 684	2 173	54.3	6.64	39.46	1 884	106	104
förmän	24	2 242	.	1.43	.	1.48	100	100	.	.	.	11.82	67.76	3 346	93	97
män	215	2 161	44.8	1.12	1.66	1.89	10.42	61.87	2 997	.	.
kvinnor	1 250	2 172	62.1	0.77	0.85	0.83	115	105	.	.	.	6.35	37.78	1 799	109	105
Läder-, hår- och gummvarefabriker (361)	20 695	2 185	47.9	8.11	47.05	2 265	114	105
förmän	391	2 295	4.5	1.51	1.44	1.54	108	103	.	.	.	12.38	72.59	3 532	113	105
män	10 643	2 212	51.6	1.11	1.39	1.23	10.07	58.28	2 835	.	.
kvinnor	6 476	2 151	54.0	0.72	0.91	0.84	112	104	.	.	.	6.52	37.90	1 803	116	103
minderåriga	3 185	2 150	28.6	0.45	0.70	0.53	108	110	.	.	.	4.18	24.08	1 143	114	111
Garverier. (31)	2 152	2 309	48.5	9.26	53.06	2 676	118	105
förmän	51	2 320	4.9	1.41	1.36	1.48	111	103	.	.	.	11.89	69.40	3 436	116	104
män	1 705	2 315	54.5	1.02	1.38	1.26	10.04	57.50	2 914	.	.
Päls- o. skinnvarufabriker (51)	1 148	2 217	18.8	7.37	42.77	2 088	107	108
förmän	45	2 285	.	1.64	.	1.59	104	100	.	.	.	12.58	74.87	3 658	100	101
män	353	2 222	9.9	1.23	1.36	1.24	9.79	58.38	2 781	.	.
kvinnor	608	2 212	26.3	0.81	0.86	0.84	111	115	.	.	.	6.54	37.52	1 855	110	111
Skofabriker. (149)	9 906	2 131	51.0	7.89	45.30	2 187	120	106
förmän	147	2 254	4.3	1.60	1.46	1.61	110	104	.	.	.	12.92	75.70	3 623	118	106
män	4 697	2 145	60.6	1.10	1.41	1.32	10.18	58.16	2 824	.	.
kvinnor	3 382	2 121	51.7	0.70	0.96	0.85	113	102	.	.	.	6.61	37.58	1 806	122	105
minderåriga	1 680	2 101	26.8	0.42	0.69	0.50	104	109	.	.	.	3.79	21.89	1 047	111	109
Gummvarefabriker. (39)	3 976	2 234	49.7	8.40	49.66	2 364	106	103
förmän	68	2 346	2.2	1.36	1.52	1.39	108	102	.	.	.	11.20	66.19	3 263	103	104
män	2 039	2 264	39.4	1.18	1.44	1.29	10.17	60.11	2 917	.	.
kvinnor	1 868	2 186	72.8	0.68	0.85	0.83	111	98	.	.	.	6.65	39.43	1 819	110	97
Annan hithörande industri (91)	3 513	2 195	46.1	7.92	46.59	2 179	108	103
förmän	80	2 316	8.7	1.50	1.43	1.55	105	106	.	.	.	12.39	73.37	3 587	106	103
män	1 849	2 227	47.6	1.18	1.26	1.22	9.77	57.27	2 711	.	.
Kemisk-teknisk industri (240)	14 576	2 335	33.1	8.52	56.39	3 704	115	103
förmän	298	2 306	2.5	1.60	1.74	1.70	119	102	.	.	.	13.47	79.75	3 920	116	102
män	9 521	2 307	30.6	1.22	1.51	1.37	11.09	65.79	3 171	.	.
kvinnor	3 643	2 337	45.7	0.75	0.85	0.83	117	102	.	.	.	6.63	39.10	1 846	113	105
minderåriga	1 114	2 245	23.1	0.47	0.70	0.53	98	104	.	.	.	4.19	24.81	1 187	97	106
Färg-, olje- o. parfymfabr. (96)	4 073	2 282	7.5	9.11	53.13	2 586	111	102
förmän	104	2 293	0.2	1.55	.	1.61	114	102	.	.	.	12.74	74.67	3 686	112	101
män	2 408	2 308	4.8	1.26	1.74	1.66	10.91	63.97	3 129	.	.
kvinnor	1 152	2 242	15.3	0.77	1.04	0.85	110	102	.	.	.	6.88	39.55	1 901	107	102

Tab. 36 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst									
	antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	per timme				per dag (inkl. övertid, na- tura- för- mån o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, na- tura- för- mån o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaformån o. d.)			
					ordinarie tid	inkl. övertid, naturaformån o. d.	kr.	indextal			kr.	indextal		
												1929 =100	1938 =100	1929 =100
Färg- o. färbesfabriker (33)	724	2 306	3.3	9.38	55.19	2 714	107	100
förmän	38	2 311	0.5	1.61	.	1.64	.	.	.	12.95	76.79	3 805	105	98
män	542	2 313	1.4	1.19	1.56	1.26	110	98	10.08	59.50	2 920			
kvinnor	92	2 278	18.2	0.75	1.01	0.83	100	106	6.62	38.07	1 888			
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker (63)	3 349	2 278	8.3	9.05	52.68	2 558	112	102
förmän	66	2 284	.	1.51	.	1.58	.	.	.	12.62	73.44	3 618	114	102
män	1 866	2 307	5.7	1.28	1.75	1.38	115	103	11.16	65.27	3 190			
kvinnor	1 060	2 240	15.0	0.77	1.04	0.85	113	102	6.91	39.69	1 902			
Konstgödningsfabriker (7)	621	2 240	22.1	11.95	71.17	3 219	107	98
förmän														
män	595	2 243	22.7	1.27	1.82	1.47	119	104	12.26	72.98	3 299	107	98	
Sprängämnesfabriker (8)	1 895	2 291	85.5	11.70	70.06	3 347	131	103
förmän	16	2 291	27.1	1.39	1.68	1.57	.	.	.	12.53	75.11	3 602	131	103
män	1 318	2 315	85.5	1.30	1.69	1.69	131	102	13.58	81.32	3 924			
Tändsticksfabriker (8)	2 601	2 288	57.4	7.67	45.96	2 203	106	110
förmän	17	2 319	4.6	1.50	1.93	1.52	.	.	.	12.00	72.16	3 536	107	109
män	1 351	2 329	45.4	1.03	1.24	1.16	108	104	9.28	55.70	2 713			
kvinnor	1 044	2 243	75.6	0.64	0.75	0.75	109	100	5.95	35.60	1 675			
minderåriga	189	2 240	50.4	0.52	0.66	0.60	102	102	4.81	28.74	1 352			
Annan kemisk-teknisk industri förmän (121)	5 386	2 287	23.0	9.70	57.52	2 749	114	102
män	161	2 314	1.3	1.66	1.82	1.79	.	.	.	14.19	84.28	4 142	114	100
kvinnor	3 849	2 305	23.4	1.22	1.39	1.34	117	102	10.33	64.14	3 081			
Samtl. industrigrupper inkl. såsöngindustri (6 412)	411 797	2 252	49.0	1.08	1.22	1.18	.	.	.	9.39	55.17	.	.	.
förmän	6 175	2 304	5.8	1.55	1.49	1.64	.	.	.	13.07	76.57	.	.	.
män	291 639	2 260	50.5	1.16	1.37	1.33	.	.	.	10.66	62.81	.	.	.
kvinnor	77 676	2 242	53.3	0.75	0.85	0.84	.	.	.	6.62	38.60	.	.	.
minderåriga	36 307	2 195	35.0	0.48	0.71	0.57	.	.	.	4.51	26.32	.	.	.
Samtliga industrigrupper exkl. såsöngindustri (5 930)	396 930	2 268	49.0	1.08	1.23	1.18	.	.	.	9.43	55.38	3 676	.	104
förmän	5 835	2 311	5.9	1.57	1.50	1.66	.	.	.	13.25	77.57	3 832	103	107
män	277 738	2 282	50.5	1.17	1.38	1.34	.	.	.	10.76	63.87	3 056		
kvinnor	77 605	2 243	53.3	0.75	0.85	0.84	.	.	.	6.62	38.60	1 872		
minderåriga	35 752	2 206	34.9	0.48	0.71	0.57	.	.	.	4.51	26.31	1 275		
Byggnadsverksamhet (1 631)	38 823	.	49.2	14.66	87.13	.	.	.
förmän	5.4	.	53.4	1.66	2.45	2.13	.	.	.	16.74	99.40	.	.	.
män	37 430	.	49.7	1.35	2.39	1.89	107	106	14.66	87.97	.	.	.	
minderåriga	829	.	20.9	0.64	1.33	0.79	127	107	6.11	36.15	.	.	.	
Egentl. byggnadsarbete (761)	27 126	.	44.4	14.61	87.15	.	.	.
förmän	123	.	36.6	1.57	2.08	1.76	.	.	.	13.71	81.76	.	.	.
män	26 666	.	44.6	1.33	2.50	1.87	106	104	14.69	87.61	.	.	.	
Husbyggnadsarbete (703)	22 033	.	44.1	15.28	91.07	.	.	.
förmän	73	.	15.6	1.61	2.52	1.78	.	.	.	14.12	84.21	.	.	.
män	21 710	.	44.2	1.86	2.69	1.93	114	105	15.86	91.54	.	.	.	

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgränar år 1939.

Näringsgränar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme						per dag (inkl. övertid, natu- räför- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natu- räför- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natu- räför- månar o. d.)			
			ordinarie tid		inkl. övertid, natu- räför- månar o. d.		kr.	indextal			kr.	1929 =100	1938 =100	
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.			kr.	indextal				
							1929 =100	1938 =100						
Väg- o. vattenbyggnadsar- bete (58)	5 093	46.0	11.73	70.22	
förmän	50	74.3	1.34	1.84	1.74	80	13.02	77.60	
män	4 956	46.2	1.21	1.75	1.50	105	11.78	70.54	
Installationsarbete (303)	7 894	62.8	14.43	85.45	
förmän	395	63.1	1.69	2.52	2.27	108	17.93	106.49	
män	7 358	63.3	1.36	2.01	1.82	108	14.38	85.16	
Elektriska installationsar- beten (70)	1 715	49.8	13.98	82.91	
förmän	16	4.3	1.88	2.97	2.00	108	16.11	95.16	
män	1 623	50.9	1.36	2.09	1.78	108	14.31	84.87	
Rörledningsarbeten (232)	6 179	66.6	14.55	86.16	
förmän	379	65.6	1.67	2.52	2.29	108	18.01	106.98	
män	5 730	67.0	1.37	2.00	1.83	108	14.40	85.25	
Målning och glasmästeri (568)	3 803	53.3	15.50	90.70	
förmän	46	3.7	1.71	2.63	1.78	121	13.58	79.35	
män	3 406	59.6	1.56	2.64	2.22	109	16.65	97.28	
Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m. (183)	26 402	2 240	48.1	.	.	.	11.46	67.33	3 213	.	.	.	103	
förmän	380	2 315	2.7	1.82	1.98	1.90	15.39	90.38	4 393	.	.	.	102	
män	23 396	2 247	46.4	1.21	1.60	1.48	103	11.85	69.73	3 333	.	.	.	106
kvinnor	1 679	2 141	49.6	0.81	1.18	1.04	107	8.31	48.44	2 228	.	.	.	119
minderåriga	947	2 217	52.2	0.62	0.70	0.69	110	5.47	31.81	1 522	.	.	.	102
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv (56)	9 824	2 204	68.1	.	.	.	12.44	72.96	3 433	.	.	.	101	
förmän	121	2 259	3.2	1.76	1.98	1.91	13.43	88.04	4 321	.	.	.	108	
män	8 189	2 210	71.4	1.41	1.63	1.68	106	8.04	46.54	2 143	.	.	.	113
kvinnor	919	2 121	46.1	0.80	1.16	1.01	107	4.93	27.63	1 386	.	.	.	106
minderåriga	595	2 235	68.4	0.48	0.65	0.62	107	8.04	46.54	2 143	.	.	.	108
Elektriska linjearbeten och kraftverk (15)	8 500	2 267	26.3	.	.	.	11.40	68.11	3 200	.	.	.	105	
förmän	93	2 504	1.4	1.76	2.17	1.83	15.52	92.78	4 577	.	.	.	106	
män	8 076	2 265	27.1	1.18	1.75	1.48	11.54	68.98	3 238	.	.	.	105	
Sågverk o. d. (9)	650	74.9	8.68	51.76	
förmän	1	.	0.80	.	1.38	.	10.65	63.67	
män	598	77.1	0.89	1.18	1.16	104	8.97	53.47	
Ban- o. byggnadsarbeten (28)	5 816	2 306	38.5	.	.	.	10.27	59.14	3 008	.	.	.	96	
förmän	16	2 186	58.7	1.93	1.67	1.83	14.75	85.33	3 970	.	.	.	96	
män	5 773	2 307	38.3	1.11	1.44	1.31	10.27	59.14	3 011	.	.	.	96	
Intendenturverkstäder, förråd o. d. (77)	1 612	2 226	39.1	.	.	.	11.31	66.32	3 125	.	.	.	107	
förmän	149	2 245	1.9	1.90	2.08	1.96	15.48	91.49	4 392	.	.	.	104	
män	760	2 276	30.4	1.41	1.69	1.58	12.80	74.67	3 586	.	.	.	105	
kvinnor	681	2 167	59.0	0.83	1.20	1.10	8.86	52.11	2 393	.	.	.	105	
Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m. (262)	23 383	2 275	28.8	.	.	.	14.10	88.45	4 008	113	103	.	.	
förmän	357	2 190	12.9	1.93	2.30	2.12	16.91	98.79	4 649	112	103	.	.	
män	22 299	2 279	27.7	1.53	2.06	1.78	14.28	84.48	4 061	
kvinnor	296	2 152	0.99	0.99	1.02	1.02	8.07	48.14	2 191	.	.	.	100	
minderåriga	431	2 268	4.2	0.76	1.04	0.87	6.80	40.83	1 968	117	101	.	.	

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaformån o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaformån o. d.						kr.	indextal	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	1929 = 100	1938 = 100	kr.	1929 = 100	1938 = 100			
Kraft-, belysnings- och vatten- verk (145)	7 330	2 270	27.3	13.27	78.24	3 682	108	102
förmän	292	2 168	11.8	2.01	2.37	2.20	110	102	17.60	102.53	4 777	} 107	101	
män	6 955	2 275	28.2	1.37	1.95	1.61			13.19	77.83	3 663			
minderåriga	83	2 292	5.1	0.59	0.80	0.61	103	109	4.89	29.09	1 409			
Byggnads- o. anläggningsar- beten (97)	10 720	2 263	39.6	13.90	82.90	3 997	118	104	
förmän	65	2 311	18.6	1.54	2.08	1.76	116	105	14.03	82.89	4 075	} 116	104	
män	10 310	2 266	40.9	1.41	2.11	1.79			14.09	84.04	4 057			
kvinnor	296	2 152	.	0.99	.	1.02	104	104	8.07	48.14	2 191			.
minderåriga	49	2 321	24.8	0.76	1.13	0.87	126	116	6.86	41.27	2 016	123	117	
Spårvägsdrift (13)	3 787	2 333	1.2	16.73	97.37	4 781	120	106	
förmän	3 787	2 333	1.2	1.88	2.16	2.05	110	103	16.74	97.40	4 782	119	106	
Omnibusföretag (7)	1 546	2 237	12.91	76.68	3 734	.	101	
förmän	1 247	2 234	.	1.70	.	1.84	105	105	14.24	84.37	4 122	.	102	
män	299	2 251	.	0.82	.	0.94	99	99	7.38	44.12	2 118	.	98	
Handel o. varulager (1 055)	11 627	2 340	3.9	10.19	60.52	2 977	108	102	
förmän	483	2 338	1.0	1.74	1.59	1.77	109	101	14.12	84.93	4 145	} 106	101	
män	8 554	2 347	3.3	1.32	1.94	1.39			11.15	66.20	3 262			
kvinnor	1 975	2 333	7.7	0.81	0.89	0.83	102	101	6.67	39.51	1 944			104
minderåriga	515	2 265	2.9	0.47	0.68	0.49	140	111	3.84	22.90	1 099	126	108	
Samfärdel (283)	11 645	2 255	46.8	12.92	75.50	3 650	117	107	
förmän	79	2 357	3.8	1.62	1.90	1.71	126	104	13.60	81.18	4 036	} 117	107	
män	11 253	2 255	48.3	1.17	1.97	1.65			13.15	76.87	3 715			
minderåriga	313	2 241	0.9	0.58	.	0.55	145	104	4.32	25.32	1 239			131
Järnvägsdrift¹ (57)	2 690	2 337	13.9	8.06	48.08	2 379	85	105	
förmän	3	2 379	.	1.27	.	1.27	93	103	10.15	60.68	3 013	} 85	105	
män	2 667	2 337	14.0	0.95	1.31	1.02			8.10	48.27	2 388			
Omnibusföretag² (121)	2 285	2 255	0.1	9.81	57.33	2 816			.
förmän	43	2 356	.	1.54	.	1.62	.	96	12.86	76.97	3 838	} .	96	
män	1 997	2 260	0.1	1.27	.	1.32			9.82	60.86	2 989			
minderåriga	245	2 198	0.9	0.58	.	0.55	104	104	4.29	24.96	1 222			.
Åkerirörelse (45)	897	2 408	4.5	12.44	69.00	3 660	114	105	
förmän	13	2 342	.	1.80	.	1.87	119	105	14.99	88.89	4 291	} 114	105	
män	841	2 408	4.8	1.49	1.98	1.57			12.78	70.55	3 764			

¹ Härunder redovisas huvudsakligen endast banarbetare, medan verkstadsarbetare hänförts till mekaniska verkstäder och s. k. linjepersonal (lokkförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbete o. dyl.) till förvaltnings- och befälspersonal. Jfr sid. 69, 71 och 74.

² Då lönelaget är skäligen olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställts en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda vuxna män:

Företag	Antal företag	Antal anställda	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna män i kr. per			
			timme	dag	vecka	år
med mindre än 5 anställda	31	90	1.10	6.78	51.21	2 505
med 5—10	41	284	1.23	9.58	57.03	2 831
med 10 och fl.	49	1 623	1.35	10.52	62.07	3 044

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme						per dag (inkl. övertid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka, (inkl. övertid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaformån- er o. d.)		
			ordinarie tid		inkl. övertid, naturaformån- er o. d.		kr.	indextal					
			tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		1929 =100			1938 =100		
			antal	där- av på ac- kord %	kr.	1929 =100	1938 =100						
Lastning o. lossning . . (60)	5 773	88.0	17.11	97.70	.	.	.		
förmän	20	12.5	1.78	1.90	1.86	110	103	14.82	88.40	.	.		
män	5 748	88.4	1.26	2.02	2.09	.	.	17.13	97.81	.	.		
<i>Tvättinrättningar . . . (23)</i>	1 292	2 309	14.3	7.49	45.58	2 167	101	103	
förmän	28	2 324	.	1.72	.	1.85	101	99	14.92	86.81	4 309	.	
män	267	2 397	2.9	1.28	1.25	1.84	.	.	10.76	64.75	3 202	100	
kvinnor	974	2 289	17.8	0.73	0.98	0.81	105	103	6.43	39.30	1 347	100	
minderåriga	23	2 119	26.2	0.46	0.77	0.55	.	.	4.17	25.02	1 166	.	
<i>S:a övriga grupper inkl. säsongsindustri . . (3 439)</i>	113 072	2 210	38.1	1.30	2.02	1.64	.	104	13.04	77.10	.	.	
förmän	1 891	2 270	19.0	1.77	2.41	1.96	.	.	15.65	92.72	.	.	
män	103 199	2 209	39.7	1.35	2.06	1.70	.	104	13.49	79.79	.	.	
kvinnor	4 924	2 248	22.9	0.80	1.11	0.91	.	105	7.24	42.92	.	.	
minderåriga	3 058	2 146	23.4	0.60	0.84	0.69	.	106	5.40	31.71	.	.	
<i>S:a övriga grupper exkl. säsongsindustri . . (1 808)</i>	74 249	2 270	32.8	1.29	1.76	1.53	.	103	12.24	72.23	3 477	.	
förmän	1 327	2 293	4.6	1.80	2.17	1.90	.	.	15.19	89.93	4 348	.	
män	65 769	2 272	34.4	1.35	1.82	1.60	.	103	12.79	75.46	3 635	103	
kvinnor	4 924	2 248	22.9	0.80	1.11	0.91	.	105	7.24	42.92	2 037	103	
minderåriga	2 229	2 240	24.2	0.59	0.71	0.65	.	105	5.18	30.30	1 467	108	
<i>Samtliga grupper inkl. säsongsindustri . (9 851)</i>	524 869	2 243	46.7	1.10	1.36	1.27	.	114	10.17	59.32	.	.	
förmän	8 066	2 296	8.9	1.60	1.95	1.71	.	.	13.67	80.29	.	.	
män	394 838	2 247	47.7	1.22	1.52	1.42	.	114	11.89	67.19	.	.	
kvinnor	32 600	2 242	51.4	0.76	0.86	0.84	.	114	6.65	38.85	.	.	
minderåriga	39 365	2 191	34.1	0.49	0.71	0.58	.	114	4.67	26.72	.	.	
<i>Samtliga grupper exkl. säsongsindustri (7 738)</i>	471 179	2 268	46.4	1.08	1.30	1.24	.	108	9.87	58.02	2 802	112	104
förmän	7 162	2 308	5.7	1.62	1.60	1.70	.	.	13.61	79.82	3 927	112	
män	343 507	2 280	47.4	1.21	1.44	1.39	.	103	11.15	65.68	3 167	112	
kvinnor	32 529	2 243	51.4	0.76	0.86	0.84	.	105	6.65	38.85	1 882	115	
minderåriga	37 981	2 208	34.8	0.49	0.71	0.58	.	107	4.65	26.65	1 286	117	

Timplönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar. Tidigare har påvisats, att löneutvecklingen tett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1939 har sålunda för vuxna manliga arbetare timplönen stigit med i genomsnitt 218 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 250 %. En närmare undersökning visar dock, att denna utvecklingstendens hänför sig till första delen av perioden 1913—1939. Inskränkter man jämförelsen till det senaste decenniet, synas däremot de genomsnittliga löneförskjutningarna för män och kvinnor ej nämnvärt avvika från varandra: stegringen i timplönerna från 1929 till år 1939 uppgick i genomsnitt till 14.4 % för män och 13.5 % för kvinnor (tab. 27).

Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 30 undersöker motsvarande förändringar inom de särskilda företagsgrupperna, varvid konstateras, att även betydande lönesänkningar förekommit under perioden i fråga. För att underlätta ett närmare studium av löneutvecklingen ha i tablån här nedan sammanställts högsta och lägsta variationerna i fråga om timförtjänster under perioden 1929—1939.

Timförtjänstens procentuella förändringar åren 1929—1939.

Män.		Löneökning (+) eller löneminskning (-).		Kvinnor.	
	%		%		%
Fönsterglasbruk	+71	Brännerier o. destilleringsverk	- 5	Bok- o. accidenstryckerier	+21
Stenbrott och stenhuggerier	+32	Skrädderier o. sömnadsfabriker	- 6	Tapetfabriker	+19
Sprängämnesfabriker	+31	Järnvägsdrift (banarb. o. dyl.)	- 7	Bomullsindustri	+19
Grafiska anstalter	+29	Guld- o. silvervarufabriker	-10	Ylleindustri	+19
Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	+25	Mejerier o. margarinfabriker	-12	Linne-,hamp- o. juteindustri	+18
Järn-, stål- och kopparverk	+22	Väg- o. vattenbyggnadsarb.	-20	Konservfabriker	+ 5
Trikåfabriker	+22			Brännerier o. destilleringsverk	+ 5
Målning o. glasmästeri	+21			Bryggerier	+ 5
Finpappersbruk	+20			Spisbrödsbagerier	+ 2
Kristall- o. småglasbruk	+19			Handel och varulager	+ 2
				Porslinsfabriker	± 0
Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	- 1	Järn- o. stålmanufaktur	+30	Färg- o. färgfabriker	± 0
Flottningsfabriker	- 2	Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	+29	Guld- o. silvervarufabriker	- 3
Porslinsfabriker	- 4	Finpappersbruk	+26	Kakel-, sten- o. lergodsfabriker	- 5
Kakel-, sten- o. lergodsfabriker	- 5	Färgerier, blekerier o. impregn. fabriker	+22	Tidningsstryckerier	-11
		Grafiska anstalter	+21		

Arbetslönerna inom de industriella näringsgrenarna äro i allmänhet fastställda genom kollektivavtal, ingångna mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer. De under år 1939 ingångna avtalen ha i allmänhet medfört förbättringar för arbetarna. I fråga om lönerna ha i vissa fall generella höjningar genomförts, i andra jämkningar uppåt för särskilda grupper av arbetare.¹

Vill man undersöka, i vad mån tendensen till stegring i avtalslönerna under redogörelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 30 i jämförelse med föregående år beträffande manliga arbetare ökning särskilt inom följande näringsgrenar (med bortseende från grupper med mindre än 250 arbetare): tapetfabriker (11 %), målning och glasmästeri (9 %), »annan» trävaruindustri (8 %), grafiska anstalter (8 %), elektriska installationsarbeten (8 %), rörledningsarbeten (8 %) samt buteljglasbruk (7 %). För kvinnornas del märkes ökning av timförtjänsterna inom päls- och skinnvarufabriker (15 %), mekaniska verkstäder (11 %), grafiska anstalter (10 %), tobaksfabriker (9 %), statens intendenturverkstäder (8 %), »annan» pappersindustri (7 %), mjukbrödsbagerier (7 %) samt band-, gardin- och bindgarnsfabriker (7 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör beaktas även deras samband med avlöningsformen och särskilt utbredningen av ackordsarbete.

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 30 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 46,7 % av antalet arbetstimmar

¹ För närmare upplysningar hänvisas till de kvartalsredogörelser för ingångna kollektivavtal, som meddelas i Sociala Meddelanden (årg. 1939, sid. 301, 495, 750, årg. 1940, sid. 273).

beräknas ha använts för ackordsarbete. Under ackordsarbete inbegripes därvid även arbete mot premielön, tonlön o. dyl. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Tabellen visar, att riksmedeltalet för männen (47·7 %) låg betydligt över men för kvinnorna (51·4 %) ej oväsentligt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växlade motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i tablan här nedan sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timantalet.

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %		Ackords- tim., %		Ackords- tim., %
<i>Män.</i>		Målning och glasmästeri . . .	59·8	Elektriska verkstäder . . .	68·3
Lastning o. lossning . . .	88·4	Sågverk o. hyvlerier . . .	57·5	Mekaniska verkstäder . . .	62·9
Pappersbruk o. pappfabriker . . .	81·0	Järn- o. stålmanufaktur . . .	55·8	Hatt- o. mössfabriker . . .	62·1
Järn-, stål- o. kopparverk	77·7	Garverier . . .	54·5	Metallmanufaktur . . .	60·4
Gruvor o. anrikningsverk	77·3	Stenbrott o. stenhuggerier	52·9	Porälin-, kakel- o. lergods-fabriker . . .	59·6
Statliga sågverk . . .	77·1	Elektriska verkstäder . . .	50·4	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d. . .	59·0
Torvinduztri . . .	76·4	Metallmanufaktur . . .	50·4		
Statliga mek. o. elektriska verkstäder . . .	71·4			<i>Kvinnor.</i>	
Pappersmassfabriker . . .	63·9	Pappersbruk o. pappfabriker . . .	78·4	Skrädderier o. sömnadsfabriker . . .	52·0
Mekaniska verkstäder . . .	63·6	Tändstickafabriker . . .	75·6	Skofabriker . . .	51·7
Installationsarbete . . .	63·3	Gummivarufabriker . . .	72·3	Järn- o. stålmanufaktur . . .	50·7
Skofabriker . . .	60·6	Spinnerier, väverier o. d. . .	69·3		

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhängger med att arbetsförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. Vid en undersökning av timlönernas växlingar i tab. 30, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör dock beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹ För samtliga i tabellen redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1·10 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1·36 kr. eller 23·6 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1·22 och 1·52 kr. (överskott 24·6 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0·76 och 0·86 kr. (överskott 13·2 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med nuvarande primärmaterial för den industriella lönestatistiken kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 30 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 100 o. f.

för män mellan 5—88 % och för kvinnor mellan 6—45 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 21—37 % och för kvinnor 18—37 %.

d. Löneinkomster per dag, vecka och år.

Antal utgjorda arbetstimmar. I syfte att närmare belysa, i vad mån lönerna inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i arbetstidens längd, har med ledning av i tab. 30 meddelade siffror verkställts en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal per dag, per vecka och per år under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 96·9 % av samtliga i lönestatistiken redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per arbetare (inberäknat övertid¹) år 1939 uppgått till per dag 8·0, per vecka 46·9 och per år 2 243 timmar (mot resp. 8·0, 46·8 och 2 223 timmar året därförut).²

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen.

I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstsuppgifter ej publicerats, kunna ur andra tillgängliga källor anföras några siffror rörande arbetssäsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong. En tidigare undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden, medan den faktiska arbetstiden inom målaryrket torde vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. Ifrågvarende uppgifter synas därvid överensstämma med de beräkningar angående byggnadsarbetarnas arbetstid, vilka kunna göras på grundval av 1934 års byggnadsindustrisakkunnigas utredning.³ Preliminära resultat från den inom socialstyrelsen f. n. pågående undersökningen av byggnadsarbetarnas årsinkomster tyda däremot på att byggnadsarbetarnas arbetssäsong under högkonjunkturåret 1939 skulle uppgå till omkring 255 arbetsdagar eller c:a 1 900 arbetstimmar. Denna undersökning, som baseras på till riksförsäkringsanstalten ingångna anmälningar om under 1939 inträffade olycksfall, som avsåge arbetare inom byggnadsfacket, redovisar även genomsnittliga årsinkomster för vissa grupper av byggnadsarbetare, såsom närmare framgår av efterföljande tab. 31.

För arbetare inom sten- och torvindusti lär den faktiska arbetstiden per år vara ännu mera inskränkt än för byggnadsarbetarna, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och trans-

¹ Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1939 2·2 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1929—1938 uppgick till resp. 2·0, 1·8, 1·6, 1·3, 1·6, 1·9, 2·0, 2·1, 2·2 och 1·9.

² Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisnings sättet komma de närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav företagen varit i gång (jfr sid. 67).

³ Statens offentliga utredningar 1938: 3, del II, sid. 16 o. f.

Tab. 31. Årsinkomst och årsarbetstid 1938—1939 för vissa grupper av byggnadsarbetare enligt olycksfallsanmälningarna (standardräknade medeltal).

Ortsgrupp	Genomsnittlig årsinkomst (kr.) för						Genomsnittligt antal arbetsdagar för					
	Murare	Byggnads- tjänstare	Byggnads- grovarbetare	Malare	Körarbetare	Elektriska arbetare	Murare	Byggnads- tjänstare	Byggnads- grovarbetare	Malare	Körarbetare	Elektriska arbetare
Stockholm m. förorter	5 402	5 294	3 831	4 675	4 106	4 113	254	239	251	231	254	266
Göteborg m. förorter	4 730	4 296	3 348	3 931	3 519	3 433	297	260	260	266	249	262
Malmö m. förorter	4 379	3 961	3 121	3 607	3 714	2 885	272	276	265	302	270	241
Städer m. 30—100 000 inv.	3 784	3 748	3 178	3 786	3 164	3 799	253	263	260	250	255	275
Städer o. köp. m. 10—30 000 inv.	3 623	3 239	2 772	3 694	3 092	3 051	265	252	253	255	262	255
Städer o. köp. m. under 10 000 inv.	3 314	3 051	2 950	3 009	2 745	2 835	248	261	263	273	263	275
Samtliga städer o. köpingar	4 211	3 866	3 245	3 925	3 494	3 544	267	263	258	257	259	266
Landsbygden	3 052	2 428	2 297	2 187	2 428	2 630	247	235	235	228	244	260
Samtliga orter	4 018	3 845	3 065	3 401	3 349	3 346	266	255	258	254	257	266

portarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.¹

Löneinkomster per dag. I tab. 30 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. Den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke (inkl. säsongindustrier) utgjorde för förmän 13·67 kr., för män 11·39 kr., för kvinnor 6·85 kr. och för minderåriga 4·57 kr. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrin, bli de genomsnittliga dagsförtjänsterna lägre för förmän (13·07 kr.) och män (10·66 kr.) men praktiskt taget oförändrade för kvinnor (6·62 kr.) och minderåriga (4·51 kr.).

Löneinkomster per vecka. I tab. 30 har även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som sådan ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid, arbetaren sysselsatts inom vederbörande företaget.

Tabellen visar, att den genomsnittliga veckoinkomsten år 1939 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar (inkl. säsongindustrier) uppgick till för förmän 80·29 kr., för män 67·19 kr., för kvinnor 38·85 kr. och för minderåriga 26·72 kr. För den egentliga industrin voro motsvarande veckolöner resp. 76·57, 62·81, 38·60 och 26·32 kr.

Löneinkomster per år. Enär, såsom ovan framhållits, för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas (jfr sid. 67), har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken endast meddela uppgifter om arbetsförtjänster per vecka

¹ Statens offentliga utredningar 1930: 35, sid. 196.

och per dag. För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 30 beräknade genomsnittliga årslöner, av vilka här nedan återges några sammanfattningssiffror.

För samtliga undersökta näringsgrenar ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1939 var för förmän 3 927, för män 3 167, för kvinnor 1 882 och för minderåriga 1 286 kr. Härav beräknas övertidstillägget och värdet av åtnjutna naturaförmåner utgöra resp. 4·8, 5·3, 5·0, 3·6 och 3·4 %.¹ — Vid begränsning till den egentliga industrin bli siffrorna lägre för de manliga arbetarna, i det att den totala arbetsförtjänsten utgjorde för förmän 3 832, för män 3 056, för kvinnor 1 872 och för minderåriga 1 275 kr.

e. Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter.

Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper. De till lönestatistiken redovisade arbetslönerna ha, såsom förut antytts, rönt inflytande av arbetsplatsens förläggning i dyrortshänseende. För att undersöka hur långt sambandet mellan löner och levnadskostnader sträcker sig för här redovisade arbetargrupper, jämföras i det följande de genomsnittliga löneförhållandena inom de olika dyrortsgrupperna (efter 1935 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. (Jfr Svensk författningssamling 1939, nr 367.) Därvid redovisas de nio i den officiella lönegrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F, G, H och I) var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragas till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G—I.² I detta samband bör emellertid beaktas, att den senast företagna grupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Beträffande manliga (m) och kvinnliga (kv) arbetare ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	Levnadskostnader (rfksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst år 1939 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)				levnads- kostna- der	
	grupp- gränser	medel- tal	kr. per år		kr. per timme		per år		per timme			
			m	kv	m	kv	m	kv	m	kv		
A	t. o. m.	930	870	2 412	1 564	1·07	0·71	787	886	799	899	806
B	931—	990	960	2 709	1 648	1·20	0·74	884	934	896	937	889
C	991—	1 050	1 020	2 887	1 637	1·28	0·74	942	927	955	937	944
D	1 051—	1 110	1 080	3 064	1 765	1·34	0·79	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
E	1 111—	1 170	1 140	3 275	1 760	1·44	0·79	1 069	997	1 075	1 000	1 056
F	1 171—	1 230	1 200	3 227	1 854	1·46	0·82	1 053	1 050	1 090	1 038	1 111
G	1 231—	1 290	1 260	3 713	1 990	1·66	0·89	1 212	1 127	1 239	1 127	1 167
H	1 291—	1 350	1 320	4 354	2 205	1·95	0·98	1 421	1 249	1 455	1 240	1 222
I	1 351 o. över		1 426	4 265	2 269	1·98	1·00	1 389	1 286	1 440	1 266	1 320

¹ Procenttalen äro beräknade på grundval av i tab. 30 meddelade uppgifter rörande timlönsförtjänsterna och arbetets fördelning på tidlöns- och ackordsarbete samt utgjorda arbetstimmar per år och arbetare.

² Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F—H en del större städer och industrisamhällen samt grupp I Stockholm (med förstäder).

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en tendens till stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindexalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrin upptar den övervägande delen (c:a $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 32.¹ Tabellen utvisar, att lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad.

För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper ha indextal beräknats för medeltimlönen inom hela dyrortsgrupp G—I (resp. Stockholm enbart), när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammans sätts lika med 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visa beräkningarna, att den standardberäknade medellönen i ortsgrupperna G—I ligger 54 % högre för män och 32 % högre för kvinnor än medeltalet för grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till omkring 40 %. Begränsar man jämförelsen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 63 % för män och 37 % för kvinnor och mellan levnadskostnadslägena till c:a 50 %. — En åskådlig bild av löneläget inom olika dyrortsgrupper ges i diagram III (sid. 106), som visar timlönerna för manliga industriarbetare m. fl. inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G—I.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Såsom framgår av det föregående, måste vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I sådant syfte ha lönesummorna för företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1935 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindextal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga och kvinnliga arbetare inom den egentliga industrin. Sedan lönerna på detta sätt, i den mån dyrortsindextalen ge uttryck för de faktiska olikheterna i levnadskostnader för här ifrågakommande arbetargrupper, reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet), ha beloppen inom företaget tillhörande samma nä-

¹ Såsom framgår av tabellen, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 150) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med mediealstil.

Tab. 32. Genomsnittliga löneinkomster år 1939 per arbetstimme och
(Siffror i medialastil ange, att medel-

Näringsgrenar m = män kv = kvinnor		Antal redovisade arbetare (exkl. arbetande förmän) inom dyrortsgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Malmbrytning och metallindustri . . . m	12 595	20 188	15 742	17 877	15 292	15 279	15 285	3 655	11 859
2	kv	286	326	587	586	845	851	1 233	537	2 722
	däruv:									
3	Gruvor och anrikningsverk . . . m	1 151	2 114	1 949	119	390	.	1 413	1 823	.
4	mellersta Sverige . . . m	1 151	2 114	1 665	79	10
5	norra Sverige . . . m	.	.	284	40	380	.	1 413	1 823	.
6	Järn-, stål- och kopparverk . . . m	1 516	6 963	4 911	4 879	1 598
7	Järn- och stålmanufaktur . . . m	4 834	3 962	1 520	1 731	3 164	2 527	662	47	1 018
8	Mekaniska verkstäder . . . m	4 135	5 673	6 474	10 407	8 171	9 343	12 625	871	5 310
9	Elektriska verkstäder . . . m	36	234	101	332	1 229	2 883	440	684	4 251
10	Metallmanufaktur . . . m	920	1 242	728	408	520	483	72	213	1 003
11	Jord- och stenindustri . . . m	11 212	4 633	3 976	2 024	566	1 419	460	29	245
12	kv	556	102	646	229	141	159	200	.	.
	däruv:									
13	Kolgruvor . . . m	626	479	119
14	Stenbrott och stenhuggerier . . . m	1 899	1 049	362	709	144	332	93	11	77
15	Byggnadsämnesindustri . . . m	4 524	2 371	2 037	938	349	843	121	18	118
16	Porlins-, kakel- och lergodsfabriker m	788	42	763	303	63	177	168	.	.
17	Glasbruk . . . m	2 529	676	695	71	10	67	79	.	50
	däruv:									
18	Kristall- och smäglasbruk . . . m	2 071	387	.	71	.	21	68	.	.
19	Träindustri . . . m	8 948	7 521	6 636	3 830	1 947	2 802	711	55	580
	kv	87	64	23	3	37	54	30	1	65
	däruv:									
20	Sågverk och hyvlrier . . . m	3 381	4 503	4 414	2 610	702	1 481	117	29	151
21	Snickeri- och möbelfabriker . . . m	5 077	2 035	2 066	1 190	1 177	1 181	474	27	365
22	Pappers- och grafisk industri . . . m	5 016	8 226	8 368	3 491	2 240	4 161	1 266	239	5 088
23	kv	590	745	342	306	477	1 061	438	14	1 841
	däruv:									
24	Pappersmassfabriker . . . m	1 802	4 045	6 362	2 293	545	229	.	91	.
25	Pappersbruk och pappfabriker . . . m	3 115	3 925	1 492	355	522	1 804	41	.	3
26	kv	500	574	240	41	57	185	3	.	.
27	Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. m	88	138	45	168	200	547	216	5	748
28	kv	53	144	37	183	264	661	166	8	1 324
29	Grafisk industri . . . m	11	118	469	675	973	1 581	1 009	148	4 337
30	kv	.	24	43	82	156	215	270	6	517
31	kv
32	Livsmedelsindustri . . . m	1 922	1 351	2 139	2 083	2 507	3 577	2 366	637	4 568
	kv	232	352	1 120	961	755	2 775	1 851	632	2 566
	däruv:									
33	Kvarnar . . . m	91	83	151	81	325	251	128	.	179
34	Bagerier . . . m	65	150	491	249	351	1 004	488	120	1 171
35	kv	8	45	415	75	90	560	270	25	601
36	Råsockerbruk och raffinaderier . . . m	1 144	295	434	581	665	5	408	.	226
37	Choklad- och karamellfabriker . . . kv	33	15	54	140	129	979	461	544	339
38	Bryggerier och läskedrycksfabriker m	186	446	495	514	468	864	539	183	1 327
39	ntkörare . . . m	76	100	161	171	165	311	159	75	336
40	övriga . . . m	110	346	334	343	303	553	380	108	991
41	kv	34	58	103	102	85	197	152	48	351
42	Tobaksfabriker . . . m	.	.	24	51	8	148	26	.	232
43	kv	.	.	38	82	15	698	30	.	762
44	Slakterier och konserverfabriker . . m	266	266	379	440	319	265	247	82	752
45	Annan livsmedelsindustri . . . m	124	106	147	85	324	726	374	4	503
46	Textil- och beklädnadsindustri . . . m	2 865	3 943	562	2 085	761	7 379	1 931	6	971
47	kv	3 452	4 649	1 632	4 925	2 049	14 886	4 584	11	4 504
	däruv:									
48	Spinnerier, väverier o. d. . . m	1 971	3 791	379	1 440	604	6 376	747	.	335
49	kv	2 017	3 633	734	2 376	1 112	9 280	1 801	.	946
50	Skrädderier och sömnadsfabriker . . m	389	151	142	619	137	914	533	6	612
51	kv	1 407	941	816	2 396	875	4 559	2 627	11	3 911
52	Hatt- och mössfabriker . . . kv	28	25	132	153	62	547	156	.	147

per år för arbetare (fyllda 18 år) inom olika dyrortsgrupper.
talet avser mindre än 150 arbetare.)

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.), kronor																		
per timme									per år									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
1:12	1:24	1:38	1:36	1:46	1:41	1:61	2:17	1:74	2 539	2 814	3 088	3 145	3 382	3 247	3 676	4 796	4 002	1
0:78	0:70	0:78	0:36	0:84	0:84	1:18	1:01	1:07	1 644	1 583	1 699	1 979	1 857	1 919	2 412	2 321	2 423	2
1:09	1:28	1:62	1:25	2:11	.	2:36	2:74	.	2 509	2 828	3 678	2 847	4 377	.	5 312	5 663	.	3
1:09	1:28	1:59	1:04	1:50	2 509	2 828	3 673	2 302	3 491	4
.	.	1:81	1:62	2:12	.	2:36	2:74	.	.	.	3 702	3 904	4 400	.	5 312	5 663	.	5
1:18	1:26	1:36	1:34	1:68	2 623	2 823	3 220	3 026	3 884	6
1:19	1:19	1:20	1:32	1:38	1:41	1:54	2:05	1:91	2 692	2 654	2 777	3 035	3 219	3 243	3 553	4 723	4 204	7
1:04	1:25	1:26	1:38	1:44	1:42	1:54	1:63	1:38	2 347	2 888	2 913	3 237	3 356	3 259	3 512	3 775	4 140	8
1:23	1:30	1:12	1:28	1:31	1:40	1:47	1:74	1:64	3 005	3 037	2 623	3 036	3 068	3 277	3 485	4 158	3 853	9
1:08	1:20	1:28	1:28	1:44	1:24	1:38	1:56	1:56	2 484	2 782	2 950	2 876	3 269	2 857	3 134	3 722	3 652	10
1:04	1:13	1:20	1:09	1:45	1:32	1:40	1:67	1:97	11
0:61	0:65	0:70	0:76	0:71	0:76	0:76	12
1:26	1:09	1:36	2 703	2 391	2 898	13
1:06	1:05	1:14	0:36	1:36	1:29	1:39	1:55	2:32	2 312	2 550	2 632	2 737	3 641	3 025	3 598	4 107	4 335	14
1:04	1:16	1:16	1:19	1:52	1:37	1:53	1:72	1:86	2 492	1 962	2 512	2 892	2 669	2 760	2 908	.	.	15
1:06	0:93	1:15	1:26	1:26	1:14	1:27	.	.	2 492	1 962	2 512	2 892	2 669	2 760	2 908	.	.	16
1:02	1:26	1:35	1:20	1:48	1:21	1:48	.	1:30	2 170	2 731	3 072	2 796	2 531	2 831	3 653	.	4 556	17
1:02	1:01	.	1:20	.	1:59	1:46	.	.	2 186	2 202	.	2 796	.	3 410	3 637	.	.	18
0:98	1:10	1:12	1:15	1:18	1:18	1:32	1:17	1:69	2 215	2 474	2 503	2 448	2 664	2 571	2 979	2 695	3 954	19
0:63	0:52	0:72	0:33	0:36	0:69	0:36	0:30	1:03	1 390	1 129	1 620	2 023	1 774	1 578	1 766	1 865	2 456	20
0:91	1:08	1:11	1:16	1:11	1:18	1:26	1:15	1:61	2 092	2 416	2 410	2 410	2 529	2 340	2 873	2 616	3 684	21
1:02	1:05	1:14	1:18	1:22	1:20	1:28	1:21	1:71	2 287	2 341	2 638	2 525	2 723	2 748	2 854	2 779	4 039	22
1:12	1:25	1:31	1:39	1:44	1:50	1:66	1:59	1:38	2 541	2 842	2 887	3 219	3 247	3 493	3 880	3 444	4 481	23
0:73	0:79	0:32	0:35	0:30	0:35	0:34	0:37	1:02	1 598	1 706	1 789	1 939	1 812	1 924	1 905	1 988	2 381	24
1:12	1:29	1:31	1:36	1:34	1:34	.	1:20	.	2 461	2 374	2 832	3 187	2 750	3 166	.	2 297	.	25
1:12	1:22	1:32	1:49	1:28	1:38	1:40	.	.	2 583	2 307	3 027	3 428	2 920	3 261	3 196	.	.	26
0:73	0:32	0:35	0:38	0:74	0:37	0:33	.	.	1 584	1 713	1 843	2 289	1 596	1 923	1 759	.	.	27
1:16	1:19	1:11	1:25	1:38	1:37	1:35	1:34	1:70	2 713	2 339	2 439	2 343	3 143	3 190	3 139	3 162	3 966	28
0:71	0:72	0:75	0:31	0:30	0:37	0:30	0:36	0:30	1 740	1 743	1 701	1 847	1 817	1 963	1 782	2 035	2 271	29
1:00	1:25	1:39	1:47	1:62	1:71	1:74	1:30	1:97	2 350	2 397	3 230	3 313	3 722	3 910	4 067	4 133	4 571	30
.	0:59	0:77	0:38	0:32	0:30	0:37	0:39	1:15	.	1 363	1 802	1 969	1 882	1 837	1 983	1 922	2 663	31
1:18	1:18	1:27	1:24	1:35	1:48	1:57	1:60	1:78	2 675	2 712	2 952	2 979	3 174	3 437	3 675	3 647	4 089	32
0:63	0:78	0:32	0:38	0:32	0:38	0:39	0:35	1:10	1 387	1 579	1 759	1 744	1 858	1 911	2 016	2 118	2 426	33
1:22	1:03	1:30	1:22	1:45	1:45	1:68	.	1:79	2 836	2 544	3 050	2 909	3 529	3 482	3 584	.	4 117	34
1:51	1:32	1:38	1:12	1:56	1:56	1:64	1:61	1:77	3 423	2 981	3 163	3 185	3 612	3 623	3 788	3 680	4 120	35
0:95	0:93	0:94	0:98	1:03	0:37	1:00	0:30	1:18	1 995	1 962	2 117	2 084	2 441	2 149	2 265	1 824	2 719	36
1:15	1:19	1:17	1:17	1:23	1:59	1:38	.	1:43	3 629	2 892	2 785	2 783	2 924	3 468	3 193	.	3 374	37
0:49	0:49	0:60	0:64	0:66	0:74	0:79	0:34	0:78	1 101	0 775	1 381	1 427	1 552	1 680	1 777	2 104	1 770	38
1:35	1:34	1:34	1:37	1:44	1:63	1:79	1:77	1:95	2 401	2 710	3 074	3 157	3 324	3 756	4 241	4 099	4 417	39
1:60	1:47	1:56	1:38	1:71	2:10	2:45	2:13	2:77	3 143	3 290	3 643	3 722	3 998	4 821	5 640	5 006	6 254	40
1:00	0:17	1:23	1:23	1:29	1:37	1:53	1:49	1:68	1 822	2 544	2 801	2 374	2 956	3 158	3 654	3 475	3 794	41
0:74	0:32	0:33	0:34	0:30	0:34	1:03	1:11	1:25	1 668	1 855	1 856	1 875	1 993	2 032	2 261	2 538	2 803	42
.	.	1:17	1:42	1:47	1:64	1:79	.	1:31	.	.	3 038	3 110	3 615	3 489	3 315	.	3 897	43
.	.	0:32	0:36	0:30	0:39	1:05	.	1:18	.	.	1 815	1 866	1 946	2 034	2 071	.	2 319	44
1:27	1:16	1:24	1:24	1:43	1:49	1:46	1:51	1:71	3 042	2 713	2 902	2 897	3 324	3 440	3 443	3 498	4 070	45
0:99	0:33	1:11	1:09	1:08	1:25	1:51	1:03	1:67	2 188	2 003	2 449	2 543	2 509	2 903	3 676	2 216	3 940	46
0:36	1:00	1:04	1:09	1:12	1:14	1:32	1:22	1:35	2 169	2 269	2 339	2 543	2 550	2 671	3 067	3 168	3 571	47
0:72	0:73	0:39	0:76	0:75	0:30	0:34	0:33	0:35	1 610	1 642	1 544	1 710	1 699	1 890	1 904	1 374	2 163	48
0:35	0:99	1:01	1:03	1:06	1:11	1:20	.	1:35	2 162	2 250	2 299	2 420	2 419	2 622	2 773	.	3 137	49
0:70	0:73	0:39	0:72	0:73	0:78	0:76	.	0:30	1 564	1 620	1 573	1 637	1 680	1 807	1 737	.	1 849	50
0:38	1:19	1:03	1:22	1:32	1:27	1:49	1:42	1:68	2 204	2 768	2 478	2 832	3 010	2 749	3 475	3 168	3 823	51
0:76	0:77	0:39	0:79	0:73	0:33	0:39	0:33	0:39	1 676	1 724	1 542	1 776	1 704	1 846	2 014	1 374	2 260	52
0:66	0:31	0:37	0:31	0:36	0:33	0:30	.	0:30	1 557	1 826	1 392	1 810	1 980	1 816	1 969	.	1 884	53

Tab. 32 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster år 1939 per arbetstimme och
(Siffror i medelvärdet ange, att medel-

Näringsgrenar m = män kv = kvinnor		Antal redovisade arbetare (exklusive arbetande förmän) inom dyrtorsgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Läder-, hår- och gummivarufabriker . m	838	1 708	1 967	2 427	344	2 551	386	35	388
2	kv	393	879	600	1 543	280	2 186	258	14	322
	därav:									
3	Garverier m	78	585	657	361	24	24	23	.	3
4	Skofabriker m	265	360	436	1 351	225	1 931	44	.	85
5	Gummivarufabriker m	298	614	6	644	20	322	2	20	110
6	kv	129	500	.	431	1	292	.	.	15
7	Kemisk-teknisk industri m	579	1 157	1 486	1 648	1 745	1 270	586	111	918
8	kv	113	492	271	465	818	592	135	49	706
	därav:									
9	Färg-, olje- och parfymfabriker . m	18	78	390	82	453	610	230	20	526
10	kv	.	5	63	15	312	236	57	25	439
11	Konstgödningsfabriker m	224	.	.	.	324	30	17	.	.
12	Tändsticksfabriker m	30	537	97	139	548
13	kv	28	340	134	135	402
14	Samtliga industrigrupper m	43 475	48 772	40 876	35 465	25 402	38 438	22 351	4 767	24 617
15	kv	5 709	7 609	5 271	9 018	5 402	22 064	8 229	1 258	12 716
16	Byggnadsverksamhet m	1 130	1 090	1 935	2 191	2 664	7 138	3 645	538	6 626
	därav:									
17	Husbyggnadsarbete m	719	648	1 196	1 182	1 479	4 451	2 002	208	3 892
18	Väg- och vattenbyggnadsarbete . m	96	157	63	56	128	42	23	19	64
19	Installationsarbete m	35	59	334	545	746	1 917	1 314	266	1 924
20	Målning och glasmåsteri m	280	226	342	408	311	728	306	45	746
	Statliga verk och byggnadsarbeten									
21	m. m. m	855	1 841	3 366	2 816	3 546	5 579	1 557	974	1 989
22	kv	.	72	268	68	58	438	62	22	655
	därav:									
23	Mek. o. elektriska verkstäder samt									
24	skeppsvarv m	27	163	351	234	2 145	3 270	436	502	1 061
25	kv	.	58	204	.	5	369	.	.	284
26	Elektr. linjearbeten och kraftverk . m	63	709	1 548	1 601	633	1 317	441	454	400
27	Sågverk o. dyl. m	36	68	257	.	.	237	.	.	.
28	Ban- och byggnadsarbeten m	739	878	1 144	919	638	662	544	.	264
29	Intendenturverkstäder, förråd o. dyl. m	.	28	66	62	140	94	136	18	214
	kv	.	14	58	68	54	64	62	22	339
	Kommunala verk och byggnadsarbeten									
30	m. m. m	175	364	908	1 497	2 392	4 004	3 678	399	8 021
31	kv	15	1	17	2	261
	därav:									
32	Kraft-, belysnings- och vattenverk m	120	319	467	597	793	1 193	849	159	1 597
33	Byggnads- och anläggningsarbeten m	55	45	441	900	1 363	2 349	1 569	195	3 393
34	Spårvägsdrift m	228	389	1 066	41	2 063
35	Omnibusdrift m	8	73	194	4	968
36	Handel och varulager m	79	104	344	480	719	1 739	1 379	182	3 909
37	kv	1	12	20	32	90	224	284	17	1 269
38	Samfärdse ¹ m	31	156	293	727	441	1 417	1 678	495	1 146
	därav:									
39	Lastning och lossning m	31	156	293	690	438	1 298	1 487	492	662
40	Tvättinrättningar m	.	.	.	6	8	17	39	.	197
41	kv	.	.	.	69	48	69	137	.	651
42	Samtliga övriga grupper m	2 270	3 555	6 846	7 717	9 770	19 894	11 976	2 588	20 838
43	kv	1	84	283	169	211	732	501	41	2 836
44	Samtliga grupper år 1939 ² (exkl. m	45 745	52 827	47 722	43 182	35 172	58 332	34 327	7 355	45 455
45	arbetande förmän) (kv	5 710	7 096	5 584	9 137	5 613	22 796	8 729	1 290	15 552
46	Samtliga grupper år 1938 (inkl. ar-	44 757	56 217	44 252	40 315	36 071	56 988		84 631	
47	betande förmän) (kv	5 005	7 596	4 802	8 063	5 847	21 312		24 378	

¹ Härav ha 4 866 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på räknas dessa, fördelas sig återstoden på dyrtorsgrupper på följande sätt: män gr. A 12·4 %, gr. B 14·1 %, gr. A 6·9 %, gr. B 9·4 %, gr. C 6·8 %, gr. D 11·2 %, gr. E 6·8 %, gr. F 27·8 %, gr. G 10·6 %, gr. H 1·6 %,

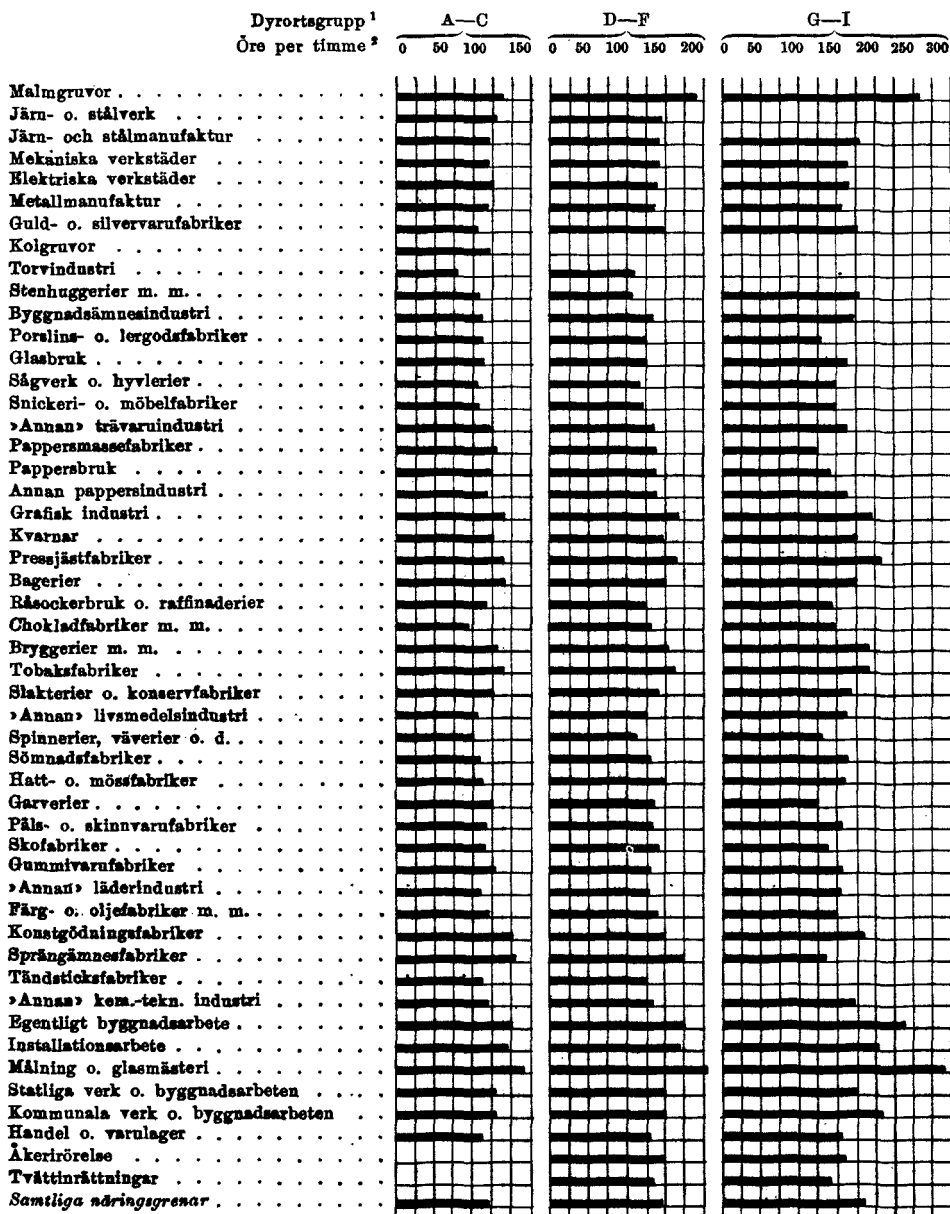
per år för arbetare (fyllda 18 år) inom olika dyrortsgupper.
talet avser mindre än 150 arbetare.)

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.), kronor																			
per timme									per år										
A	B	C	D	E	F	G	H	I	A	B	C	D	E	F	G	H	I		
1'07	1'22	1'19	1'28	1'26	1'41	1'47	1'42	1'52	2 410	2 782	2 658	2 819	2 685	3 042	3 251	3 244	3 321	1	
0'72	0'82	0'74	0'81	0'80	0'89	0'90	0'65	1'00	1 557	1 784	1 601	1 758	1 688	1 886	1 966	1 481	2 167	2	
1'04	1'25	1'25	1'33	1'23	1'42	1'18	.	1'71	2 402	2 944	2 911	3 008	2 428	3 191	2 714	.	3 430	3	
1'14	1'04	1'21	1'26	1'30	1'46	1'31	.	1'39	2 446	2 305	2 625	2 685	2 731	3 114	2 931	.	3 044	4	
1'10	1'84	1'21	1'81	1'30	1'23	1'36	1'50	1'55	2 513	3 019	2 497	2 982	3 065	2 786	2 853	3 462	3 389	5	
0'80	0'89	.	0'80	0'86	0'78	.	.	1'00	1 675	1 932	.	1 795	1 818	1 707	.	.	2 152	6	
1'16	1'16	1'26	1'58	1'31	1'37	1'49	1'95	1'58	2 434	2 689	2 933	3 662	3 036	3 192	3 424	4 430	3 652	7	
0'66	0'78	0'79	0'88	0'80	0'81	0'81	0'09	0'93	1 379	1 623	1 749	2 024	1 785	1 828	1 827	2 415	2 046	8	
0'90	0'95	1'28	1'18	1'88	1'39	1'80	1'34	1'51	1 763	2 172	2 859	2 656	3 202	3 225	2 957	3 074	3 495	9	
.	0'56	0'81	0'72	0'80	0'79	0'77	0'86	0'98	.	1 224	1 827	1 720	1 739	1 782	1 707	2 050	2 077	10	
1'48	.	.	1'45	1'48	1'43	1'79	.	.	3 111	.	.	.	3 430	3 109	3 620	.	.	11	
1'00	1'07	1'25	1'26	1'23	2 320	2 505	2 916	2 973	2 835	12	
0'72	0'71	0'77	0'71	0'79	1 626	1 610	1 711	1 663	1 726	13	
1'06	1'19	1'27	1'81	1'40	1'35	1'57	2'04	1'77	2 408	2 698	2 882	3 027	3 240	3 108	3 612	4 525	4 078	14	
0'71	0'74	0'74	0'79	0'79	0'82	0'89	0'97	1'01	1 564	1 651	1 639	1 764	1 760	1 844	1 994	2 201	2 298	15	
1'27	1'40	1'68	1'62	1'76	1'80	2'02	1'88	2'46	16	
1'20	1'39	1'70	1'58	1'80	1'78	2'12	1'91	2'49	17	
1'27	1'17	1'56	1'50	1'27	1'47	1'30	1'51	2'61	18	
1'34	1'36	1'45	1'50	1'65	1'74	1'82	1'84	2'16	19	
1'41	1'53	1'90	1'88	2'01	2'14	2'41	2'23	3'15	20	
1'06	1'26	1'82	1'84	1'46	1'58	1'67	1'62	1'84	2 370	2 812	2 950	3 138	3 364	3 507	3 760	3 609	4 126	21	
.	0'71	0'72	1'04	1'14	1'16	1'18	1'17	1'12	.	1 398	1 589	2 346	2 390	2 488	2 601	2 540	2 403	22	
1'38	1'84	1'26	1'65	1'53	1'74	1'88	1'97	1'82	2 999	2 994	2 631	3 662	3 549	3 772	4 014	4 263	3 985	23	
.	0'65	0'68	.	0'88	1'19	.	1'10	.	1 252	1 485	.	1 901	2 447	.	.	.	2 407	24	
1'11	1'45	1'87	1'84	1'80	1'86	1'59	1'36	1'95	2 293	3 254	3 093	3 188	2 975	3 117	3 712	2 866	4 423	25	
0'96	0'98	1'21	.	.	1'16	26	
1'04	1'11	1'29	1'26	1'40	1'45	1'59	.	1'76	2 408	2 535	2 986	2 911	3 170	3 362	3 616	.	4 188	27	
.	1'39	1'30	1'42	1'38	1'55	1'62	1'71	1'82	.	3 050	3 022	3 226	3 152	3 426	3 678	4 069	4 191	28	
.	0'91	0'87	1'04	1'17	1'07	1'18	1'17	1'15	.	2 004	1 979	2 346	2 431	2 434	2 601	2 540	2 428	29	
1'28	1'26	1'27	1'37	1'46	1'88	1'87	1'59	2'17	2 945	3 007	2 972	3 111	3 358	3 585	4 182	3 584	4 962	30	
.	.	.	0'80	.	0'96	.	1'04	1 597	.	2 289	.	2 221	31	
1'20	1'26	1'81	1'44	1'49	1'56	1'85	1'86	2'01	2 920	3 021	3 070	3 309	3 451	3 586	4 090	3 702	4 437	32	
1'29	1'27	1'28	1'32	1'42	1'57	1'88	1'58	2'28	3 001	2 907	2 868	2 980	3 262	3 537	4 163	3 556	5 189	33	
.	.	.	.	1'61	1'69	1'77	1'47	2'31	3 616	3 783	4 090	3 377	5 484	34
.	.	.	.	1'28	1'31	2'48	1'30	1'74	3 067	4 061	5 255	2 506	3 915	35
0'99	1'10	1'11	1'18	1'22	1'29	1'44	1'44	1'57	2 303	2 536	2 559	2 699	2 859	3 011	3 396	3 384	3 728	36	
0'54	0'52	0'69	0'59	0'60	0'76	0'80	0'93	0'88	1 216	1 161	1 564	1 353	1 368	1 699	1 822	2 114	2 091	37	
2'38	2'42	1'41	2'12	2'05	2'10	1'76	2'87	2'14	5 384	4 167	2 982	4 674	4 812	4 565	4 249	5 150	4 825	38	
2'38	2'42	1'41	2'18	2'05	2'18	1'89	2'88	2'56	39	
.	.	.	1'11	1'24	1'34	1'37	.	1'34	.	.	.	2 668	2 864	3 053	3 183	.	3 249	40	
.	.	.	0'60	0'76	0'68	0'79	.	0'85	.	.	.	1 445	1 755	1 627	1 770	.	1 936	41	
1'18	1'34	1'40	1'48	1'54	1'67	1'82	1'80	2'18	2 535	2 916	2 929	3 294	3 399	3 581	3 982	3 957	4 560	42	
0'54	0'68	0'72	0'77	0'79	0'78	0'85	1'05	0'94	1 216	1 365	1 587	1 789	1 754	2 135	1 920	2 333	2 139	43	
1'07	1'90	1'28	1'84	1'44	1'46	1'68	1'95	1'98	2 412	2 709	2 887	3 064	3 275	3 227	3 718	4 354	4 255	44	
0'71	0'74	0'74	0'79	0'79	0'82	0'89	0'98	1'00	1 564	1 648	1 637	1 765	1 760	1 854	1 990	2 205	2 269	45	
1'08	1'16	1'24	1'31	1'37	1'42	1'76	.	.	2 298	2 581	2 791	2 980	3 131	3 138	.	3 943	.	46	
0'67	0'71	0'73	0'75	0'75	0'79	0'92	.	.	1 423	1 520	1 583	1 636	1 656	1 712	.	2 045	.	47	

dyrortsgupper. — 3 Härav ha 25 221 män och 467 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgupper. Från-gr. C 12'9 %, gr. D 11'7 %, gr. E 9'5 %, gr. F 15'8 %, gr. G 9'3 %, gr. H 2'0 % och gr. I 12'8 %; kvinnor gr. I 18'9 %.

Diagram III. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires des ouvriers de l'industrie, etc., suivant le coût de la vie des différentes localités.

¹ Groupes de localités. — ² Öre par heure.

Tab. 33. Jämförelse mellan medelförtjänster för manliga och kvinnliga arbetare (exkl. arbetande förmän) inom olika näringsgrenar.

a = utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende;
b = med hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende.

Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Index-tal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Index-tal						
	a	b	a	b		a	b	a	b					
	<i>Män.</i>													
Sprängämnesfabriker	1.69	1.68	127	138	Stenbrott o. stenhuggerier . .	1.07	1.10	80	90					
Gruvor och anrikningsverk . .	1.79	1.63	135	134	»Annan» livsmedelsindustri . .	1.28	1.08	96	89					
Pressjästfabriker	1.61	1.48	121	121	Sågverk o. hyvlerier	1.08	1.07	81	88					
Grafisk industri	1.79	1.89	135	114	Choklad- o. karamellfabriker .	1.33	1.06	100	87					
Tobaksfabriker	1.73	1.35	130	111	Skrädderier och sömnadsfabriker	1.32	0.97	99	80					
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1.62	1.84	122	110	Spinnerier, väverier o. d.	1.06	0.96	80	79					
Kolgruvor	1.20	1.32	90	103	Torvindstri	0.77	0.87	58	71					
Järn-, stål- o. kopparverk . . .	1.31	1.30	98	107	Samtliga grupper	1.33	1.22	100	100					
Pappersmassfabriker	1.29	1.30	97	107	<i>Kvinnor.</i>									
Bagerier	1.57	1.28	118	105	Bagerier	1.03	0.84	123	117					
Konstgödningsfabriker	1.47	1.28	111	105	Mekaniska verkstäder	1.00	0.83	119	115					
Pappersbruk och pappfabriker .	1.24	1.26	93	103	Pappersbruk o. pappfabriker . .	0.80	0.83	95	115					
Garverier	1.26	1.26	95	103	Bryggerier	1.02	0.83	121	115					
Mekaniska verkstäder	1.42	1.25	107	102	Gummivarufabriker	0.83	0.82	99	114					
Gummivarufabriker	1.29	1.25	97	102	Tobaksfabriker	1.05	0.81	125	113					
»Annan» trävaruindustri	1.24	1.24	93	102	Skofabriker	0.85	0.76	101	106					
Järn- o. stålmanufaktur	1.32	1.23	99	101	Metallmanufaktur	0.91	0.75	108	104					
Kvarnar	1.45	1.23	109	101	Grafisk industri	0.96	0.75	114	104					
Slakterier och konserverfabriker	1.42	1.22	107	100	Råsockerbruk o. raffinaderier . .	0.84	0.75	100	104					
Guld- o. silvervarufabriker . . .	1.54	1.21	116	99	Slakterier o. konserverfabriker	0.85	0.75	101	104					
Metallmanufaktur	1.30	1.19	98	98	Elektriska verkstäder	1.08	0.74	123	103					
Hatt- och mössfabriker	1.39	1.19	105	98	Päls- o. skinnvarufabriker . . .	0.84	0.73	100	101					
Skofabriker	1.32	1.19	99	98	Järn- o. stålmanufaktur	0.78	0.72	93	100					
»Annan» kemisk-teknisk industri	1.34	1.19	101	98	Skrädderier o. sömnadsfabriker	0.85	0.72	101	100					
Elektriska verkstäder	1.50	1.18	113	97	Hatt- och mössfabriker	0.88	0.71	99	99					
Byggnadsämnesindustri	1.16	1.18	87	97	Tändsticksfabriker	0.75	0.71	89	99					
Råsockerbruk o. raffinaderier . .	1.22	1.18	92	97	Guld- o. silvervarufabriker . . .	0.90	0.70	107	97					
Glasbruk	1.14	1.17	86	96	»Annan» pappersindustri	0.89	0.70	106	97					
Porlins-, kakel- o. lergodsfabr.	1.14	1.15	86	94	Spinnerier, väverier o. d.	0.75	0.68	89	94					
»Annan» pappersindustri	1.45	1.16	109	94	Porlins-, kakel- och lergods-									
Färg-, olje- o. parfymfabriker . .	1.36	1.14	102	93	fabriker	0.71	0.67	85	93					
Päls- o. skinnvarufabriker	1.24	1.12	93	92	»Annan» livsmedelsindustri . . .	0.80	0.67	95	93					
Tändsticksfabriker	1.16	1.12	87	92	Färg-, olje- o. parfymfabriker . .	0.85	0.67	101	93					
Snickeri- och möbelfabriker . . .	1.11	1.11	83	91	Choklad- o. karamellfabriker . .	0.78	0.68	93	88					
»Annan» läder-, hår- o. gummi-					Samtliga grupper	0.84	0.72	100	100					
varuindustri	1.22	1.11	92	91										

ringsgren adderats, varefter nya medeltimförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I ovanstående tab. 33 representera b-talen dylika till medeldyrhet omräknade timlöner jämte motsvarande indextal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i sjunkande skala, medan a-talen återgiva på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende.

En närmare granskning av siffrorna visar, att de olika näringsgrenarnas placering på löneskalan merendels blir en annan, om man — såsom skett i tabellen — utgår från b-talen, än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 4 (för män 2, för kvinnor 2) av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sina platser oförändrade, oavsett om man tar hänsyn till dyrortsförhållandena eller ej, medan 30 grupper (för män 19, för kvinnor 11) flyttas upp och 32 (för män 21, för kvinnor 11) ned på skalan. Av de 62 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändras, äro förflyttningarna för 29 (för män 20, för kvinnor 9) av större betydelse. Såsom avsevärt bättre ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedel-talen ge vid handen visa sig följande näringsgrenar: 1) i fråga om lönerna för manliga arbetare: kolgruvor, pappersbruk och pappfabriker, pappersmassfabriker, garverier, järn-, stål- och kopparverk, »annan» trävaruindustri, gummivarufabriker samt glasbruk, 2) i fråga om kvinnolönerna: pappersbruk och pappfabriker, gummivarufabriker, tändsticksfabriker, järn- och stålmanufaktur samt skofabriker. Motsatsen äger rum beträffande timlönerna för manliga arbetare bl. a. vid choklad- och karamellfabriker, skraddier och sömnadsfabriker, »annan» pappersindustri, elektriska verkstäder, färg-, olje- och parfymfabriker samt guld- och silvvervarufabriker, vilka näringsgrenar skjutas ned på skalan, om lönen ställes i relation till levnadskostnaderna. Detsamma gäller för de kvinnliga arbetarna vid färg-, olje- och parfymfabriker, »annan» pappersindustri, guld- och silvvervarufabriker, elektriska verkstäder samt tobaksfabriker.

För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i regel. De gränser, inom vilka löneindex-talen variera, ligga sålunda något närmare varandra hos b-talen än hos a-talen. I fråga om männen växla sålunda b-talen mellan 71—138 och a-talen mellan 58—127, medan motsvarande intervall för kvinnornas vidkommande bliva för de förra 88—117 och för de senare 93—123. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av efterföljande tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 33 förekommande index-tal.

Löneindex-tal	under 60	60—69	70—79	80—89	90—99	100—109	110—119	120—129	130—139	140 o. över
Män:										
b-tal	—	—	2	4	17	13	3	1	2	—
a-tal	1	—	—	8	15	8	4	3	3	—
Kvinnor:										
b-tal	—	—	—	1	8	9	6	—	—	—
a-tal	—	—	—	3	6	9	2	4	—	—

Som slutresultat av dessa överväganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetarna ter sig något mindre sönderplittrad, sedan lönerna korrikerats med hänsyn till industrins lokalisering i dyrortshänseende. Sannolikt är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens

Tab. 34. Arbetsförtjänster inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri.

 K = konkurrensindustri (d. v. s. exportindustri och blandad industri), H = skyddad hemmamarknadsindustri.¹

År och yrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst (kr.) för manliga arbetare						Skillnad i lön mellan H och K (i % av K) betr. medelförtj.	
	Samtliga arbetare	Därav i % inom		per år			per timme			per år	per timme
		K	H	Samtliga arbetare	Därav inom		Samtliga arbetare	Därav inom			
		K	H		K	H		K	H		
1929	244 813	58·9	41·1	2 846	2 657	3 183	1·25	1·16	1·38	+ 19·8	+ 19·0
därav grupp A—C	97 123	78·7	21·3	2 386	2 405	2 318	1·05	1·05	1·04	- 3·6	- 1·0
" " D—F	90 803	57·7	42·3	2 920	2 754	3 147	1·27	1·19	1·38	+ 14·3	+ 16·0
" " G—I	36 991	36·2	63·8	3 987	3 730	4 133	1·76	1·66	1·82	+ 10·8	+ 9·6
1933	255 090	48·3	51·7	2 612	2 330	2 901	1·22	1·09	1·34	+ 24·5	+ 22·9
därav grupp A—C	110 099	64·6	35·4	2 126	2 154	2 070	1·02	1·02	1·00	- 3·9	- 2·0
" " D—F	79 078	43·3	56·7	2 714	2 452	2 935	1·24	1·12	1·34	+ 19·7	+ 19·6
" " G—I	54 481	27·7	72·3	3 495	2 876	3 767	1·63	1·41	1·71	+ 31·0	+ 21·3
1934	279 602	45·7	54·3	2 715	2 519	2 902	1·22	1·11	1·31	+ 15·2	+ 18·0
därav grupp A—C	113 896	61·0	39·0	2 271	2 332	2 167	1·02	1·04	0·99	- 7·1	- 4·8
" " D—F	91 185	42·8	57·2	2 782	2 633	2 909	1·23	1·14	1·30	+ 10·5	+ 14·0
" " G—I	59 650	25·3	74·7	3 563	3 084	3 760	1·60	1·41	1·66	+ 21·9	+ 17·7
1935	312 008	45·3	54·7	2 770	2 613	2 924	1·24	1·14	1·34	+ 11·9	+ 17·5
därav grupp A—C	121 528	59·0	41·0	2 324	2 394	2 212	1·03	1·05	1·01	- 7·6	- 3·8
" " D—F	105 248	45·3	54·7	2 821	2 712	2 925	1·24	1·17	1·31	+ 7·9	+ 12·0
" " G—I	66 643	24·3	75·7	3 628	3 286	3 765	1·64	1·45	1·70	+ 14·6	+ 17·2
1936	352 734	42·8	57·2	2 848	2 708	2 968	1·25	1·16	1·32	+ 9·6	+ 13·8
därav grupp A—C	139 632	55·7	44·3	2 395	2 467	2 301	1·04	1·07	1·01	- 6·7	- 5·6
" " D—F	118 376	40·0	60·0	2 884	2 777	2 967	1·26	1·18	1·31	+ 6·8	+ 11·0
" " G—I	76 876	26·6	73·4	3 687	3 425	3 805	1·64	1·48	1·70	+ 11·1	+ 14·9
1937	375 761	44·2	55·8	2 974	2 824	3 112	1·29	1·20	1·37	+ 10·2	+ 14·2
därav grupp A—C	144 094	54·9	45·1	2 506	2 557	2 431	1·08	1·10	1·05	- 4·9	- 4·5
" " D—F	128 691	43·2	56·8	2 992	2 876	3 096	1·30	1·23	1·36	+ 7·6	+ 10·6
" " G—I	83 738	30·0	70·0	3 814	3 537	3 960	1·67	1·51	1·73	+ 12·0	+ 14·6
1938	389 747	41·2	58·8	3 071	2 941	3 178	1·37	1·28	1·44	+ 8·1	+ 12·5
därav grupp A—C	145 226	53·6	46·4	2 563	2 622	2 484	1·14	1·17	1·12	- 5·8	- 4·3
" " D—F	133 374	39·5	60·5	3 088	3 003	3 151	1·37	1·31	1·42	+ 4·9	+ 8·4
" " G—I	84 631	29·9	70·1	3 943	3 767	4 033	1·76	1·62	1·82	+ 7·1	+ 12·3
1939	394 838	39·8	60·2	3 167	3 054	3 253	1·42	1·33	1·49	+ 6·5	+ 12·0
därav grupp A—C	145 794	49·8	50·2	2 678	2 744	2 605	1·19	1·21	1·16	- 5·1	- 4·1
" " D—F	136 686	38·3	61·7	3 187	3 094	3 253	1·41	1·34	1·46	+ 5·1	+ 9·0
" " G—I	87 137	29·5	70·5	4 047	3 835	4 155	1·83	1·68	1·89	+ 8·3	+ 12·5

skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Såsom närmare framgår av det följande, är emellertid även de särskilda industriernas betalningsförmåga en viktig faktor vid lönesättningen.

Arbetslöner inom konkurrens- och skyddad hemmamarknadsindustri. I likhet med föregående år ha vissa beräkningar verkställt i syfte att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den

¹ Till den skyddade hemmamarknadsindustrin ha hänförs dels byggnadsverksamhet, statliga och kommunala arbeten samt handel och samfärdsel (tillhopa 26·1 % av redovisade manliga arbetare), dels viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens (34·1 % av arbetarna), nämligen grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnesindustri, snickeri- och möbelindustri m. m.

del av industrin, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, och å andra sidan den, som är någorlunda skyddad för dylik konkurrens. Därvid ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av utländsk konkurrens, fördelats i tvenne grupper, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri. Till den första gruppen ha hänförts dels de företag, som till övervägande del producera exportvaror (exportindustrin), och dels sådana företag, som visserligen huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import (s. k. blandad industri). Den andra huvudgruppen omfattar företag med i regel mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens. Det ligger i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens art och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 34, som utvisar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på konkurrensindustri (K) och skyddad hemmamarknadsindustri (H) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda arbetsgrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G—I. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1929 och 1933—1938.

Av tabellen framgår, att konkurrensindustrin år 1939 skulle omfatta 39.8 och den skyddade hemmamarknadsindustrin 60.2 % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgrupperna A—C tillhöra 49.8 % av konkurrensindustrin, medan den skyddade industrin upptar 50.2 % av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. Såväl i den mellersta som i den högsta dyrortsgruppen sjunker konkurrensindustrins relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrin visar motsvarande tillväxt.

Tab. 34 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrin än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrin och den »blandade» gruppen, ehuru från år 1933 en tendens till utjämning gjort sig gällande att döma av procentsiffrorna i tabellens båda sista kolumner. Av intresse är att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den skyddade industrin än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet. Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig däremot den skyddade industrins högre lönenivå märkbart gällande.

Tab. 35. Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1939.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för			
	Manl. arbetare ³			Kvinnliga arbetare		Manl. arbetare ³			Kvinnliga arbetare
	Samtliga arbetare	K ¹	H ²			Samtliga arbetare	K ¹	H ²	
Ortsgrupp I.									
<i>Stockholm.</i>									
Samtl. arb. (m. 44 740, kv. 15 418)	1.94	1.66	1.99	1.00	Mekaniska verkstäder . .	1.54	1.54	1.52	1.20
Järn- o. stålmanufaktur . .	1.91	1.57	1.94	1.00	Elektriska verkstäder . .	1.46	1.27	1.61	0.79
Mekaniska verkstäder	1.82	1.94	1.76	1.02	Porslins-, kakel- o. lergoda- fabriker	1.27	1.28	1.04	0.75
Elektriska verkstäder	1.64	1.60	1.78	1.09	Snickeri- o. möbelfabriker	1.29	1.24	1.49	0.82
Metallmanufaktur	1.55	1.54	1.56	1.01	»Annan» pappersindustri .	1.36	1.36	1.36	0.80
Guld- o. silvervarufabriker	1.82	1.94	1.68	0.98	Grafisk industri	1.72	1.72	1.72	0.87
Sågverk o. hyvlerier	1.61	1.61	1.61	1.00	Bagerier	1.64	1.64	1.64	1.00
Snickeri- o. möbelfabriker	1.71	1.71	1.71	1.00	Choklad- o. karamellfabr.	1.84	1.84	1.84	0.78
»Annan» pappersindustri . .	1.71	1.29	1.72	0.97	Brygg. o. läskedrycksfabr.	1.80	1.80	1.80	1.03
Grafisk industri	1.97	1.97	1.97	1.15	utkörare	2.48	2.48	2.48	1.00
Kvarnar	1.79	1.57	1.80	1.04	övriga	1.58	1.58	1.58	1.03
Bagerier	1.77	1.77	1.77	1.18	Slakterier o. konserverfabriker	1.48	1.28	1.50	0.86
Choklad- o. karamellfabr.	1.86	1.86	1.86	0.78	»Annan» livsmedelsindustri	1.50	1.58	1.48	0.97
Brygg. o. läskedrycksfabr.	1.96	1.96	1.96	1.25	Spinnerier, väverier o. d.	1.20	1.20	1.14	0.76
utkörare	2.79	2.79	2.79	1.13	Skrädderier o. sömn-fabr.	1.49	1.50	1.49	0.89
övriga	1.68	1.68	1.68	1.25	»Annan» läder-, hår- o. gummivaruindustri	1.52	1.59	1.51	0.93
Tobaksfabriker	1.91	1.91	1.91	1.13	Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.30	1.30	1.80	0.77
Slakterier o. konserverfabriker	1.71	1.71	1.71	1.16	»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.60	1.64	1.42	0.84
»Annan» livsmedelsindustri	1.67	1.73	1.67	0.96	Egentligt byggnadsarbete .	2.13	2.13	2.13	1.00
Spinnerier, väverier o. d.	1.35	1.18	1.48	0.80	Installationsarbete	1.82	1.82	1.82	1.00
Skrädderier o. sömn-fabr.	1.66	1.46	1.68	0.99	Målning o. glasmåsteri . .	2.41	2.41	2.41	1.00
Hatt- o. mössfabriker	1.00	1.00	1.00	0.90	Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.88	1.88	1.88	1.00
»Annan» läder-, hår- o. gummivaruindustri	1.57	1.55	1.58	1.04	Statliga ban- o. byggn.-arb.	1.69	1.69	1.69	1.00
Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.51	1.50	1.58	0.93	Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.88	1.88	1.88	1.00
»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.63	1.50	1.68	0.91	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.89	1.89	1.89	1.00
Egentligt byggnadsarbete . .	2.49	2.49	2.49	1.00	Spårvägsdrift	1.75	1.75	1.75	1.00
Installationsarbete	2.16	2.16	2.16	1.00	Kommunala omnibusföre- tag	2.44	2.44	2.44	1.00
Målning o. glasmåsteri	3.15	3.15	3.15	1.00	Handel och varulager	1.44	1.44	1.44	0.80
Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.82	1.82	1.82	1.10	Åkerirörelse	1.46	1.46	1.46	1.00
Statliga ban- o. byggn.-arb.	1.76	1.76	1.76	1.00	Lastning o. lossning	1.80	1.80	1.80	1.00
Förvarvsväsendets intenden- turverkstäder, förråd o. d.	1.83	1.83	1.83	1.13	Ortsgrupp F.				
Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	2.02	2.02	2.02	1.00	<i>Malmö.</i>				
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	2.29	2.29	2.29	1.00	Samtl. arb. (m. 16 256, kv. 6 966)	1.54	1.35	1.61	0.79
Spårvägsdrift	2.31	2.31	2.31	1.00	Järn- o. stålmanufaktur . .	1.33	1.23	1.39	0.80
Kommunala omnibusföre- tag	1.74	1.74	1.74	1.00	Mekaniska verkstäder	1.33	1.33	1.37	0.79
Handel och varulager	1.58	1.58	1.58	0.88	Metallmanufaktur	1.13	0.89	1.15	0.73
Åkerirörelse	1.64	1.64	1.64	1.00	Stenbrott o. stenhuggerier	1.28	1.27	1.60	1.00
Lastning o. lossning	2.56	2.56	2.56	1.00	Byggnadsämnesindustri . .	1.33	1.37	1.43	0.80
Tvättinrättningar	1.84	1.84	1.84	0.85	Grafisk industri	1.81	1.81	1.81	0.88
Ortsgrupp G.					Bagerier	1.76	1.76	1.76	0.80
<i>Göteborg.</i>					Choklad- o. karamellfabr.	1.84	1.84	1.84	0.75
Samtl. arb. (m. 29 989, kv. 8 489)	1.63	1.50	1.78	0.88	Spinnerier, väverier o. d. . .	1.29	1.17	1.38	0.79
Järn- o. stålmanufaktur	1.55	1.20	1.57	0.71	Skrädderier o. sömnadsfabr.	1.87	1.45	1.86	0.76
					Hatt- o. mössfabriker	1.85	1.85	1.85	0.76
					Skofabriker	1.85	1.85	1.85	0.77
					Gummivarufabriker	1.27	1.27	1.28	0.79

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ Exkl. arbetande förmän.

Tab. 35 (forts.). Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för			
	Manl. arbetare ¹			Kvinnliga arbetare		Manl. arbetare ¹			Kvinnliga arbetare
	Samtliga arbetare	K ¹	H ²			Samtliga arbetare	K ¹	H ²	
Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.25	1.13	1.27	0.77	Mekaniska verkstäder . .	1.24	1.24	1.23	.
Sprängämnesfabriker . .	1.47	1.48	1.41	.	Snickeri- o. möbelfabriker	1.14	1.06	1.20	.
»Annan» kemiak-tekn. ind.	1.35	1.09	1.37	0.82	Pappersbruk o. pappfabr.	1.41	1.41	.	0.88
Egentligt byggnadsarbete	1.78	.	1.78	.	»Annan» pappersindustri .	1.28	.	1.28	0.84
Installationsarbete . . .	1.83	.	1.83	.	Grafisk industri	1.56	.	1.56	0.81
Målning o. glasväveri . .	2.08	.	2.08	.	»Annan» livsmedelsind.	1.32	.	1.32	0.83
Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.79	.	1.79	.	Spinnerier, väverier o. d.	1.07	1.05	1.07	0.74
Kraft-, belysnings- o. vat-	Skrädderier o. sömn.-fabr.	1.19	.	1.19	0.75
tenverk	1.50	.	1.50	.	Gummivarufabriker	1.20	1.20	1.26	0.72
Kommunala byggnads- o.	»Annan» kemiak-tekn. ind.	1.84	1.88	1.03	0.88
anläggningsarbeten	1.61	.	1.61	.	Egentligt byggnadsarbete .	1.73	.	1.73	.
Spårvägsdrift	1.82	.	1.82	.	Installationsarbete	1.83	.	1.83	.
Handel och varulager . . .	1.30	.	1.30	0.73	Kraft-, belysnings- o. vat-
Åkerirörelse	1.33	.	1.33	.	tenverk	1.57	.	1.57	.
Lastning o. lossning	1.90	.	1.90	.	Kommunala byggnads- o.
					anläggningsarbeten	1.44	.	1.44	.
Norrköping.					Spårvägsdrift	1.54	.	1.54	.
Samtl. arb. (m. 6564, kv. 2841)	1.86	1.30	1.88	0.75	Handel och varulager . . .	1.83	.	1.83	0.72
					Lastning o. lossning	1.97	.	1.97	.

Arbetslöner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsättningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, ha i tab. 35 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till företagens avsättningsförhållanden. Liksom i tab. 32 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.).

En närmare granskning av tab. 35 kompletterar de i tab. 32 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter.

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ Exkl. arbetande förmän.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 36 (sid. 114) det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G—I. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medelförtjänster under år 1939 per timme, dag, vecka och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för konkurrensindustri och hemmamarknadsindustri. Liksom eljest i detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydan om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 34—35), trädgårdsodling (sid. 53), skogsbruk (sid. 58) och vägarbete (sid. 62).

f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden.

För att komplettera lönestatistiken för industriarbetare o. dyl. med motsvarande uppgifter för vissa ej tidigare berörda arbetargrupper har i tab. 37 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under åren 1938—1939 samt 1929—1939, i den mån jämförelsetal för utgångsåret 1929 föreligga. I tabellen lämnade uppgifter grunda sig på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen för ifrågavarande grupper.

Såsom även angivits i tabellen, åtnjuta de inom sjömansyrket samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställda månadslön, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning. Förutom angivna kontanta lönebelopp ingå i löneförmånerna inom sjömansyrket och det husliga arbetet fri kost och logi. Naturainkomsterna för hembjälpn utgjordes däremot endast av fri kost. Inom restaurangyrket, där tidigare fri kost och logi var regel, förekommer numera — som även framgår av tabellen — båda löneformerna fri kost och fri kost och logi. — I efterföljande tablå meddelas likaledes på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna en beräkning av det uppskattade värdet av kvinnliga tjänarens naturaförmåner.

Dyrortsgrupp:	Stockholm	I	H	G	F	E	D	C	B	A	Samtliga
Antal redovisade orter	1	1	5	7	20	16	31	40	30	16	167
Kost och logi, värde pr månad, kr.	85	60	60	64	52	52	47	46	43	41	48

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för samtliga redovisade orter till 48 kr. år 1939. För orterna inom den lägsta dyrortsgruppen stannar motsvarande värde vid 41 kr. och stiger sedan successivt med växande levnadskostnader till 85 kr. i Stockholm.

Tab. 36. Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1939.

(Siffror i medievastil ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsn. lön för vuxna manliga arbe- tare (exkl. förmän) i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnlige arbetare i kr. per					
	t i m m e			dag	vecka	år ²	t i m m e			dag	vecka	år ²
	Samt- liga företag	K ¹	H ²				Samt- liga företag	K ¹	H ²			
Stockholm (60 158)	1·94	1·66	1·99	15·51	91·33	4 256	1·00	1·01	1·00	7·96	46·79	2 268
Stockholms län (15 802)	1·54	1·56	1·53	12·46	73·72	3 558	0·92	0·92	0·92	7·25	42·50	2 063
dyrortsgr. A—C (3 991)	1·26	1·27	1·26	10·23	65·18	2 817	0·78	0·78	0·78	6·21	36·70	1 698
, D—F (6 896)	1·60	1·68	1·55	13·04	76·66	3 738	0·89	0·82	0·90	7·18	41·86	1 977
, G—I (4 889)	1·69	1·64	1·75	13·58	76·07	3 899	0·99	1·05	0·96	7·66	44·78	2 243
Uppsala län (7 627)	1·37	1·27	1·43	10·84	63·84	3 032	0·86	0·86	0·86	6·70	39·58	1 916
dyrortsgr. A—C (2 336)	1·20	1·23	1·14	9·86	56·00	2 736	0·70	0·54	0·71	5·67	33·46	1 563
, D—F (5 008)	1·50	1·34	1·54	11·90	69·32	3 240	0·88	0·86	0·88	6·81	40·14	1 949
Södermanlands län (15 488)	1·37	1·36	1·38	11·06	65·12	3 135	0·81	0·81	0·81	6·41	37·56	1 800
dyrortsgr. A—C (4 176)	1·26	1·30	1·22	10·07	59·42	2 827	0·82	0·80	0·82	6·41	38·18	1 786
, D—F (11 133)	1·42	1·39	1·44	11·48	67·51	3 262	0·81	0·82	0·80	6·41	37·46	1 800
Östergötlands län (21 931)	1·27	1·22	1·31	10·20	61·48	2 857	0·74	0·75	0·78	5·81	33·96	1 679
dyrortsgr. A—C (9 535)	1·19	1·18	1·20	9·65	59·29	2 732	0·71	0·77	0·68	5·64	32·97	1 565
, D—F (12 250)	1·35	1·30	1·37	10·81	63·41	2 987	0·74	0·74	0·74	5·88	34·24	1 713
Jönköpings län (18 057)	1·23	1·24	1·23	9·78	57·40	2 775	0·78	0·78	0·80	6·14	35·80	1 714
dyrortsgr. A—C (12 708)	1·20	1·24	1·17	9·49	55·49	2 714	0·78	0·69	0·80	6·10	35·42	1 706
, D—F (4 968)	1·32	1·24	1·37	10·47	62·01	2 939	0·76	0·76	0·76	5·91	34·66	1 628
Kronobergs län (6 055)	1·16	1·05	1·30	8·42	50·12	2 347	0·62	0·65	0·59	5·00	29·58	1 383
dyrortsgr. A—C (6 006)	1·16	1·05	1·30	8·42	50·12	2 347	0·62	0·65	0·59	5·00	29·58	1 383
Kalmar län (11 076)	1·15	1·11	1·17	9·18	53·94	2 562	0·70	0·74	0·68	5·63	33·83	1 611
dyrortsgr. A—C (6 763)	1·06	1·07	1·05	8·43	49·85	2 362	0·66	0·66	0·66	5·38	30·28	1 520
, D—F (4 251)	1·31	1·23	1·33	10·50	60·91	2 955	0·72	0·77	0·70	5·77	34·10	1 655
Gotlands län (1 841)	1·19	1·19	1·20	9·45	56·16	2 655	0·89	0·68	0·91	6·93	39·73	1 991
dyrortsgr. A—C (952)	1·14	1·19	1·18	9·03	53·38	2 459	0·68	0·68	·	6·54	31·73	1 522
, D—F (889)	1·25	·	1·25	9·95	59·45	2 851	0·91	·	0·91	6·96	40·81	2 027
Blekinge län (5 619)	1·09	1·01	1·11	8·73	50·73	2 458	0·65	0·67	0·65	5·20	29·09	1 472
dyrortsgr. A—C (4 578)	1·04	1·04	1·04	8·41	48·68	2 382	0·63	0·62	0·63	5·01	28·98	1 486
, D—F (926)	1·41	1·14	1·47	11·05	65·10	3 084	0·72	0·69	0·82	5·74	29·38	1 440
Kristianstads län (9 381)	1·14	1·10	1·17	9·04	53·43	2 566	0·72	0·70	0·78	5·72	33·91	1 626
dyrortsgr. A—C (9 258)	1·14	1·10	1·17	9·04	53·43	2 566	0·72	0·70	0·78	5·72	33·91	1 626
Malmöhus län (45 649)	1·38	1·26	1·45	10·98	64·63	3 038	0·73	0·78	0·78	6·20	36·22	1 766
dyrortsgr. A—C (10 750)	1·17	1·14	1·19	9·27	54·88	2 659	0·69	0·78	0·69	5·52	32·52	1 571
, D—F (34 681)	1·46	1·32	1·53	11·60	68·15	3 189	0·79	0·78	0·80	6·31	36·80	1 797
Hallands län (6 290)	1·20	1·14	1·22	9·69	55·67	2 709	0·72	0·71	0·73	5·79	31·62	1 584
dyrortsgr. A—C (2 381)	1·11	1·07	1·12	8·88	51·42	2 525	0·68	0·67	0·68	5·44	27·97	1 448
, D—F (3 835)	1·25	1·16	1·29	10·07	58·86	2 828	0·75	0·72	0·77	5·96	33·65	1 657
Göteborgs o. Bohus län (47 264)	1·53	1·42	1·64	12·32	72·43	3 439	0·86	0·87	0·86	6·84	39·77	1 924
dyrortsgr. A—C (3 523)	1·10	1·12	1·10	8·78	51·37	2 558	0·73	0·81	0·77	6·13	36·13	1 620
, D—F (7 535)	1·25	1·17	1·38	9·99	58·76	2 988	0·83	0·79	0·83	6·58	38·06	1 864
, G—I (35 911)	1·62	1·50	1·73	13·15	76·71	3 580	0·88	0·90	0·87	7·02	40·33	1 988

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ S. k. säsongindustri ej medräknad.

Tab. 36 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1933.

(Siffror i mediealstil ange, att medeltalen avse mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsn. lön för vuxna manliga arbe- tare (exkl. förmän) i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnlige arbetare i kr. per					
	t i m m e			dag	vecka	år ³	t i m m e			dag	vecka	år ³
	Samt- liga företag	K ¹	H ²				Samt- liga företag	K ¹	H ²			
Älvsborgs län (30 940)	1·20	1·14	1·25	9·65	56·25	2 703	0·79	0·77	0·80	6·20	36·02	1 758
dyrortsgr. A—C (14 315) . .	1·10	1·13	1·06	8·84	51·53	2 495	0·74	0·72	0·76	5·87	33·75	1 640
, D—F (16 528)	1·30	1·16	1·37	10·36	60·48	2 917	0·82	0·81	0·82	6·43	37·61	1 841
Skaraborgs län (9 130)	1·15	1·13	1·16	9·12	53·73	2 589	0·70	0·70	0·70	5·62	33·07	1 606
dyrortsgr. A—C (7 568) . . .	1·11	1·13	1·10	8·84	52·08	2 499	0·70	0·70	0·69	5·60	33·15	1 606
, D—F (1 558)	1·33	.	1·33	10·57	62·30	3 062	0·71	.	0·71	5·70	32·77	1 607
Värmlands län (16 371)	1·22	1·22	1·21	9·73	57·27	2 739	0·79	0·77	0·81	6·37	36·73	1 747
dyrortsgr. A—C (11 244) . .	1·17	1·18	1·13	9·29	54·72	2 615	0·80	0·76	0·88	6·36	36·98	1 731
, D—F (4 912)	1·33	1·33	1·33	10·69	62·95	3 066	0·78	0·79	0·78	6·18	36·48	1 759
Örebro län (21 668)	1·34	1·37	1·31	10·68	62·83	3 012	0·90	0·92	0·89	6·95	40·69	1 928
dyrortsgr. A—C (8 102) . . .	1·15	1·17	1·13	9·04	53·49	2 587	0·81	0·89	0·80	6·27	36·97	1 745
, D—F (13 342)	1·48	1·52	1·48	11·86	69·46	3 307	0·91	0·92	0·91	7·06	41·29	1 957
Västmanlands län (14 476) . .	1·32	1·31	1·33	10·72	63·12	3 031	0·80	0·84	0·74	6·37	37·69	1 808
dyrortsgr. A—C (7 315) . . .	1·22	1·14	1·26	9·77	56·81	2 785	0·73	0·75	0·73	5·84	34·26	1 645
, D—F (6 935)	1·43	1·42	1·45	11·76	70·17	3 296	0·82	0·86	0·75	6·62	39·30	1 884
Kopparbergs län (16 480) . . .	1·30	1·35	1·21	10·41	62·19	3 194	0·63	0·72	0·61	5·05	30·12	1 416
dyrortsgr. A—C (12 187) . .	1·31	1·36	1·15	10·48	62·68	3 284	0·54	0·62	0·54	4·34	25·91	1 218
, D—F (5 712)	1·27	1·27	1·27	10·10	60·42	2 908	0·76	0·78	0·75	6·04	36·10	1 699
Gävleborgs län (19 356)	1·29	1·28	1·33	10·35	60·78	2 866	0·76	0·74	0·77	6·02	35·47	1 684
dyrortsgr. A—C (8 215) . . .	1·25	1·28	1·09	10·01	59·50	2 784	0·70	0·72	0·62	5·61	31·79	1 560
, D—F (11 082)	1·33	1·28	1·44	10·62	61·75	2 933	0·77	0·75	0·78	6·12	36·22	1 707
Västernorrlands län (13 074) .	1·31	1·27	1·40	10·34	61·27	2 913	0·82	0·87	0·81	6·48	38·24	1 772
dyrortsgr. A—C (6 408) . . .	1·28	1·27	1·32	10·14	59·71	2 854	0·68	0·87	0·62	5·41	31·47	1 598
, D—F (5 495)	1·28	1·27	1·31	10·12	60·89	2 881	0·89	.	0·89	7·06	41·91	1 823
, G—I (1 160)	1·57	.	1·57	12·52	73·84	3 504	0·85	.	0·85	6·68	39·84	1 902
Jämtlands län (2 097)	1·32	1·17	1·49	10·47	61·72	2 725	0·79	.	0·79	6·16	36·96	1 684
dyrortsgr. A—C (1 033) . . .	1·20	1·12	1·30	9·48	55·39	2 428	0·71	.	0·71	5·29	31·97	1 361
, D—F (570)	1·24	1·25	1·22	10·04	59·40	2 688
, G—I (444)	1·78	.	1·78	13·45	79·71	3 632	0·84	.	0·84	6·65	39·75	1 883
Västerbottens län (5 014) . . .	1·49	1·48	1·51	11·33	70·57	3 195	0·89	1·05	0·89	7·03	42·08	2 038
dyrortsgr. A—C (1 939) . . .	1·29	1·28	1·32	10·21	60·78	2 755	0·83	1·05	0·81	5·44	32·76	1 436
, D—F (2 540)	1·66	1·65	1·69	13·20	78·91	3 568	0·96	.	0·96	7·63	45·60	2 217
, G—I (494)	1·48	.	1·48	11·64	69·71	3 230	0·74	.	0·74	5·83	34·69	1 671
Norrbottnens län (5 925)	2·05	2·15	1·65	16·16	96·01	4 556	0·70	0·89	0·70	5·56	33·00	1 610
dyrortsgr. A—C (1 268) . . .	1·31	1·22	1·61	10·45	62·11	2 945	0·68	.	0·68	5·38	32·06	1 543
, D—F (606)	1·24	1·19	1·35	10·42	59·86	2 732	0·65	.	0·65	5·12	30·54	1 494
, G—I (4 032)	2·40	2·53	1·74	18·62	111·27	5 223	0·82	0·89	0·81	6·49	37·98	1 877
Hela riket ⁴ (477 438)	1·42	1·33	1·49	11·39	67·19	3 167	0·84	0·83	0·84	6·65	38·85	1 882
dyrortsgr. A—C (156 603) . .	1·19	1·21	1·16	9·41	55·74	2 888	0·73	0·72	0·73	5·73	33·39	1 684
, D—F (159 652)	1·41	1·34	1·46	11·16	65·59	3 187	0·81	0·80	0·81	6·38	37·21	1 809
, G—I (107 038)	1·83	1·68	1·89	14·68	86·26	4 047	0·96	0·98	0·96	7·63	44·67	2 173

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ S. k. säsongindustri ej medräknad.
⁴ Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper och län.

Tab. 37. Löneförhållanden år 1939 för sjöfolk och för i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlönning i kronor					Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %						
	Stock- holm	Övriga dyrortsgrupper				Samt- liga dyr- orts- grup- per	Stockholm		Övriga dyr- ortsgrupper		Samtliga dyrorts- grupper	
		G-I	D-F	A-C	S:a		1929- 1939	1938- 1939	1929- 1939	1938- 1939	1929- 1939	1938- 1939
<i>Sjöfolk</i> (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	180	178	180	180	180	+ 13	0	+ 15	0	+ 15	0	
Matrosor	170	172	170	170	170	+ 21	0	+ 18	0	+ 18	0	
Lättmatrosor	115	115	115	115	115	+ 3	0	+ 5	0	+ 5	0	
Jungmän	60	60	63	62	62	+ 9	0	+ 17	- 2	+ 17	- 2	
Eldare och motormän	170	167	169	170	169	+ 21	0	+ 20	- 1	+ 20	- 1	
Kollämpare	105	105	105	105	105	+ 12	0	+ 11	0	+ 11	0	
Stuertar	255	245	231	258	236	+ 28	0	+ 11	- 2	+ 11	- 2	
Kockar	200	180	183	193	183	+ 14	0	+ 10	0	+ 10	0	
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	179	179	180	179	.	.	.	0	.	0	
Matrosor	150	167	164	170	165	.	0	.	+ 1	.	+ 1	
Lättmatrosor	100	117	117	115	117	.	0	.	+ 1	.	+ 1	
Jungmän	62	70	60	67	.	.	.	- 6	.	- 6	
Eldare och motormän	150	167	162	170	163	.	0	.	0	.	+ 1	
Kollämpare	108	108	105	108	.	.	.	0	.	0	
Stuertar	208	230	228	226	.	.	.	0	.	0	
Kockar	178	177	195	179	.	.	.	+ 2	.	+ 2	
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	155	169	162	168	164	+ 3	0	+ 8	0	+ 9	+ 1	
Matrosor	140	150	143	143	143	0	0	+ 13	- 1	+ 12	- 1	
Lättmatrosor	90	110	104	100	103	- 13	0	+ 22	+ 1	+ 21	0	
Jungmän	55	65	65	62	65	+ 22	0	+ 51	+ 2	+ 49	0	
Stuertar	178	.	178	.	.	+ 28	+ 10	+ 24	+ 10	
Kockar	55	67	71	79	72	- 8	0	+ 22	+ 9	+ 20	+ 9	
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete m. m.</i>												
<i>Per månad.</i>												
Hotelldrängar med kost och logi . .	80	95	67	52	59	60	+ 14	0	0	+ 18	+ 2	+ 20
» endast kost	131	127	122	124	124	.	.	.	+ 4	.	+ 4
Hotelldiskerskor, köksor m. fl. med kost och logi	55	57	54	53	54	54	+ 38	- 8	+ 42	+ 8	+ 42	+ 8
Hotelldiskerskor, köksor m. fl. med endast kost	98	87	85	81	84	84	.	.	.	+ 1	.	+ 1
Hushållerskor med kost och logi . .	58	51	46	52	50	50	+ 16	+ 9	+ 9	+ 6	+ 9	+ 6
Husjungfrur » » »	73	50	46	44	45	45	+ 62	+ 12	+ 22	+ 5	+ 32	+ 5
Ensamjungfrur » » »	65	50	48	48	48	48	+ 44	+ 8	+ 37	+ 7	+ 37	+ 7
Kokerskor » » »	78	69	67	65	66	67	+ 30	+ 4	+ 27	+ 5	+ 29	+ 6
Köksor » » »	58	49	46	45	46	46	+ 93	+ 5	+ 31	+ 10	+ 31	+ 10
<i>Per vecka.</i>												
Tvätterskor och strykerskor	38	29	30	25	29	29	+ 6	+ 6	+ 16	+ 7	+ 16	+ 7
Springpojkar	28	19	14	14	14	15	+ 40	+ 12	0	0	+ 7	+ 7
<i>Per dag.</i>												
Tvätt- och rengöringsarbeterskor med kost	6 00	4 44	4 24	3 93	4 10	4 11	+ 33	+ 9	+ 12	+ 3	+ 12	+ 2

g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten.

Till komplettering av de i tab. 30 meddelade genomsnittslönerna vid statens anläggningsarbeten lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallsstyrelsens kanslibyrå. Hur arbetsförtjänsterna beräknade i genomsnitt per arbetstimme gestaltat sig för år 1939 framgår av tab. 38.

Vid statens järnvägars banavdelning¹ uppgick medelförtjänsten för samtliga vid drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 3 420 man, varav 984 ackordsarbetare) till 1·17 kr. per timme; förtjänsten utgjorde i medeltal 1·10 kr. vid tidlöns- och 1·34 kr. vid ackordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som

Tab. 38. Medelförtjänster under år 1939 för arbetare vid statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per arbetstimme		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten		arbets-timme	levnadsdag
A. Statens järnvägars banavdelning.			B. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag.		
a. Arbete mot tidlön & ordinarie tid . . .	1·10	1·12	a. Götaälvsarbetena		
1. Stadigvarande banarbetare . . .	1·35	1·30	Kanal genom Huvudnäsön (1:a kvart.) samt rensningsarbeten i Göta älv	1·33	9·86
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·30	1·25	Grupp I	1·17	8·95
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementlipare, stenarb. m. fl.)	1·43	1·54	Transport- och diversearbetare . .	1·17	8·89
2. Ban- och byggnadsarbetare	1·09	1·12	Hjälparbetare (även i verkstad) . .	1·18	9·66
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·07	1·09	Grupp II	1·34	9·79
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementlipare, stenarb. m. fl.)	1·25	1·24	Bergarb. (utom tunnelsprängare) . .	1·40	10·96
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)			Timmermän	1·31	9·05
b. Arbete å ackord (eller enligt arbetsavtal) & ordinarie tid			1·34	1·53	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)
1. Stadigvarande banarbetare	1·64	1·56	Maskinister, smeder med lägre yrkesskicklighet, rörläggare m. fl.	1·25	11·30
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·62	1·35	Grupp III	1·39	9·74
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1·66	1·58	Byggnadsnickare	1·39	9·57
2. Ban- och byggnadsarbetare	1·34	1·52	Järn- o. metallarbetare (special-) . .	1·40	10·88
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·33	1·51	Dykare	2·54	17·55
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementlipare, stenarb. m. fl.)	1·61	1·70	Kraftstationsbyggnad i Trollhättan samt rensningsarbeten i Göta älv	1·45	10·18
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)			Grupp I	1·25	8·89
Samtliga arbetare			1·17	1·34	Betonggiutare
därav: stadigvarande banarbetare . .	1·38	1·35	Transport- och diversearbetare . .	1·23	8·74
ban- och byggnadsarbetare	1·16	1·34	Hjälparbetare (även i verkstad) . .	1·29	9·25
			Elektr. hjälparbetare	1·13	9·54
			Grupp II	1·50	10·43
			Armerare	1·43	10·57
			Bergarb. (utom tunnelsprängare) . .	1·53	10·45
			Tunnelsprängare	1·69	11·22
			Gråstensmurare o. cementarbetare	1·42	10·38
			Timmermän	1·47	9·91
			Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1·35	11·02

¹ Härin ingår numera även den personal, som tidigare varit anställd vid statens järnvägsbyggnader.

Tab. 38 (forts.). Medelförtjänster under år 1939 för arbetare vid statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets- timme	levnads- dag		arbets- timme	levnads- dag
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:34	10:26	Järn- och metallarbetare (special-)	1:91	15:38
Elektriska montörer	1:23	10:49	Elektriska montörer (special-)	1:83	13:16
Chaufförer	1:34	9:47	Cementarbetare och klinkermurare	1:92	15:48
Grupp III	1:57	11:44	c. Stadsforsens kraftstationsbyggnad	1:55	10:59
Byggnadsnickare	1:55	10:59	Grupp I	1:44	9:86
Fullt yrkeskunniga smeder (för- råds- och borsmeder)	1:71	11:71	Jordarbetare	1:46	9:89
Järn- och metallarbetare (special-)	1:45	12:64	Betonggjutare	1:53	10:27
Elektriska montörer (special-)	1:30	12:04	Transport- och diversearbetare	1:33	9:31
Cementarbetare och klinkermurare	1:67	11:78	Hjälparbetare (även i verkstad)	1:37	9:66
Grävmaskinister	1:68	12:59	Elektriska hjälparbetare	1:15	7:50
Dykare	2:58	17:68	Armerare	1:60	10:79
b. Luleåvsarbetena: Porjus			Grupp II	1:60	10:32
Byggnadsarbeten för Porjus kraft- station	1:55	10:86	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:58	10:27
Grupp I	1:44	10:34	Gråstensmurare och cementarb.	1:38	13:07
Jordarbetare	1:35	10:20	Timmermän	1:62	10:90
Transport- och diversearbetare	1:45	10:28	Järn- och metallarbetare (verk- stadsarbetare)	1:49	10:40
Armerare	1:52	11:05	Maskinister, smeder med lägre yr- keskicklighet, rörläggare m. fl.	1:52	10:33
Grupp II	1:64	11:22	Elektriska montörer	1:40	9:89
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:69	11:36	Grupp III	1:70	11:52
Gråstensmurare och cementarbetare	1:46	10:30	Byggnadsnickare	1:70	11:41
Timmermän	1:56	11:13	Fullt yrkeskunniga smeder (för- råds- och borsmeder)	1:89	12:08
Järn- och metallarbetare (verk- stadsarbetare)	1:38	9:55	Järn- och metallarbetare (special-)	1:59	11:42
Grupp III	1:37	13:05	Elektriska montörer (special-)	1:48	10:72
Byggnadsnickare	1:53	11:11	Cementarbetare och klinkermurare	2:10	14:43
Fullt yrkeskunniga smeder (för- råds- och borsmeder)	2:33	15:37	Dykare	2:39	21:99
Dykare	2:62	19:21	d. Gimåarbetena		
Suorva			Kraftstationsbyggnad	1:37	9:62
Dambyggnadsarbeten	1:37	13:86	Grupp I	1:25	8:71
Grupp I	1:76	13:32	Transport- och diversearbetare	1:25	8:69
Betonggjutare	1:37	16:61	Hjälparbetare (även i verkstad)	1:29	9:96
Transport- och diversearbetare	1:72	12:41	Elektriska hjälparbetare	1:15	8:16
Hjälparbetare (även i verkstad)	1:57	12:29	Grupp II	1:52	10:75
Elektriska hjälparbetare	1:62	12:07	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:68	11:45
Armerare	1:94	14:66	Tunnelsprängare	1:77	12:81
Grupp II	2:12	15:04	Timmermän	1:42	9:82
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:89	11:90	Järn- o. metallarbetare (verkstads- arbetare)	1:43	11:69
Gråstensmurare och cementarb.	1:35	14:15	Maskinister, smeder med lägre yr- keskicklighet, rörläggare m. fl.	1:47	10:66
Timmermän	2:24	15:30	Elektriska montörer	1:32	9:68
Järn- o. metallarbetare (verkstads- arbetare)	1:68	15:22	Grupp III	1:58	11:94
Maskinister, smeder med lägre yr- keskicklighet, rörläggare m. fl.	1:76	12:43	Byggnadsnickare	1:74	12:02
Grupp III	1:38	14:42	Fullt yrkeskunniga smeder (för- råds- och borsmeder)	1:57	10:66
Fullt yrkeskunniga smeder (för- råds- och borsmeder)	1:79	12:35	Järn- och metallarbetare (special-)	1:57	13:24
			Elektriska montörer (special-)	1:30	8:73

varit sysselsatta med förändrings-, nybyggnads- och elektrifieringsarbeten (2 012 man, varav 1 082 ackordsarbetare), ha merendels legat något högre, nämligen vid 1³⁴ kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 1¹² kr. vid tidlöns- och 1⁵³ kr. vid ackordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelats efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 22 öre per timme vid drift- och underhålls- och 1 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1939 sysselsattes i genomsnitt 1 389 arbetare, redovisas i avdelning B av tab. 38. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna för samtliga arbetare vid de olika arbetsföretagen växlade mellan 1³³ och 1⁸⁷ kr. per timme samt 9⁸⁶—13⁸⁶ kr. per »levnadsdag».

D. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1939.

De i föregående kapitel verkställda undersökningarna av årslönens fluktuationer komma, såsom förut påpekats, på grund av redovisningssättet närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under redogörelseåret eller den del därav företagen varit i gång. Särskilt under tider med ogynnsamma förhållanden på arbetsmarknaden ger en sådan undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av industrins försörjningsmöjligheter för landets industriarbetarstam som helhet betraktad. Under den av lönestatistiken berörda tidsperioden har tillgången på arbete varit underkastad betydande växlingar, varigenom arbetslönerna — om de beräknades i genomsnitt per arbetare både med och utan sysselsättning — skulle visat vida större fluktuationer än som kommit till synes i den i det föregående meddelade lönestatistiken. Det bidrag, lönestatistiken kan ge till dylika kalkyler, inskränker sig emellertid till vissa approximativa beräkningar rörande förändringarna i den totala lönebudgeten och i sysselsättningsvolymen, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar. Härvid måste hänsyn tagas till det förhållandet, att lönestatistikens material vid resp. undersökningstillfällen icke omfattar alldeles samma företag. Dylika variationer i primärmaterialet ha mindre att betyda vid ett studium av de genomsnittliga förändringarna i tim-, dag- och veckolöner, men innebära däremot, att uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare och utgjorda arbetstimmar samt företagens totala löneutgifter icke kunna utan vidare jämföras från det ena året till det andra. För att möjliggöra en dylik jämförelse har man i tab. 39 gjort en sammanställning av arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma enbart vid de företag, som lämnat uppgift till lönestatistiken såväl för år 1938 som år 1939. Vid denna bearbetning har man begränsat sig till den egentliga industrin, som uppdelats i konkurrinsindustri och skyddad hemmamarknadsindustri.

Tab. 29. Arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma vid industriella företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1938 och 1939.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Antal arbetare		Summa utgjorda arbetstim- mar per år (milj.)		Totalsumma arbetelön i kronor un- der år (milj.)		Indextal för 1939 (1938=100)		
	1938	1939	1938	1939	1938	1939	Antal arbeta- re	Sä- utgj- ar- beta- tim.	Total- summa arb- lön
<i>Malmbrytning o. metallind.</i> (1 574)	138 174	141 169	314·4	323·4	402·6	428·3	102	103	106
Gruvor o. anrikningsverk (44)	9 561	9 354	20·8	20·5	34·6	36·5	98	99	106
Järn- o. stål- o. kopparverk (42)	21 578	20 938	48·9	48·0	61·4	61·9	97	98	101
Järn- o. stålmanufaktur . (366)	21 106	21 596	47·1	49·2	54·8	59·7	102	104	109
Mek. verkst. o. skeppsvarv (828)	63 571	65 150	146·4	149·8	189·6	199·8	102	102	105
Elektriska verkstäder . . (85)	14 165	15 352	33·0	35·8	41·8	46·9	108	108	112
Metallmanufaktur . . . (164)	7 035	7 652	15·7	17·5	17·3	20·2	109	112	117
Guld- o. silvervarufabr. . (45)	1 158	1 127	2·5	2·6	3·1	3·3	97	102	107
<i>Jord- o. stenindustri (606)</i>	28 962	29 264	61·4	62·4	63·6	66·4	101	102	105
Kolgruvor (4)	1 299	1 245	2·9	2·7	3·3	3·2	96	95	97
Torvindustri (77)	1 149	1 088	1·8	1·8	1·4	1·4	90	100	99
Stenbrott o. stenhuggerier (146)	6 345	6 205	12·7	12·4	13·2	13·2	98	97	99
Byggnadsämnesindustri . (305)	11 526	11 526	24·2	25·1	26·6	28·4	103	103	107
Porslins- o. kakel- o. lergods-f. (20)	4 287	4 463	9·7	10·0	8·8	9·2	104	103	105
Glasbruk (54)	4 656	4 787	10·1	10·4	10·1	11·0	103	103	109
<i>Träindustri (848)</i>	37 756	37 297	81·7	80·6	82·7	85·3	99	99	103
Flottnings (15)	2 973	2 301	6·9	5·6	7·5	6·0	77	81	80
Sågverk o. hyvlrierier . . (376)	18 344	18 521	37·7	37·8	33·3	39·4	101	100	103
Snickeri- o. möbelfabr. . (404)	14 325	14 310	32·4	32·3	32·0	34·3	100	100	107
»Annan» trävaruindustri . (53)	2 114	2 165	4·7	4·9	4·9	5·6	102	104	114
<i>Pappers- o. grafisk industri . (667)</i>	45 487	45 979	100·4	104·3	126·2	134·4	101	104	106
Pappersmassfabriker . . (102)	16 430	15 817	36·7	34·9	46·5	44·1	96	95	95
Pappersbruk o. pappfabr. (56)	12 224	12 680	26·2	29·1	29·7	33·8	104	111	114
»Annan» pappersindustri . (140)	5 307	5 611	11·5	12·9	10·9	13·3	106	113	122
Grafisk industri (369)	11 526	11 871	26·0	27·4	39·1	43·2	103	105	111
<i>Livsmedelsindustri (938)</i>	32 668	34 286	75·2	77·9	91·7	97·6	105	104	106
Kvarnar (48)	1 441	1 471	3·3	3·4	4·5	4·9	102	103	108
Presskästfabriker (6)	200	195	0·5	0·5	0·7	0·7	98	97	101
Bagerier (246)	5 451	5 863	12·6	13·4	16·7	18·1	108	107	108
Råsockerbruk o. raffinad. (25)	4 491	4 524	10·6	10·5	12·1	12·1	101	99	100
Choklad- o. karamellfabr. (74)	4 286	4 460	9·8	10·1	8·4	8·9	104	103	106
Bryggerier o. läskedrycks-f. (235)	6 170	6 491	14·4	14·8	21·1	22·3	105	102	106
Tobaksfabriker (9)	2 224	2 242	4·8	4·7	5·2	5·5	101	98	105
Slakterier o. konserverfabr. (153)	4 800	5 253	10·8	11·8	13·6	15·1	109	110	111
»Annan» livsmedelsind. . (142)	3 605	3 787	8·4	8·7	9·4	10·0	105	104	107
<i>Textil- o. beklädnadsindustri (610)</i>	63 664	65 121	140·4	148·0	115·5	123·9	102	105	113
Spinnerier, väverier o. d. (326)	41 479	42 099	91·6	96·4	74·0	82·4	101	105	111
Skrädderier o. sömnads-f. (249)	20 768	21 620	45·7	48·5	39·0	43·8	104	106	112
Hatt- o. mössfabriker . . (35)	1 417	1 402	3·1	3·1	2·5	2·7	99	98	107
<i>Läder-, hår- o. gummi-varu- fabriker (321)</i>	16 785	18 315	36·4	39·9	36·4	41·4	109	109	114
Garverier (28)	1 733	2 059	4·0	4·8	4·5	5·6	119	120	124
Päls- o. skinnvarufabriker (44)	919	1 060	2·0	2·3	1·9	2·2	115	114	119
Skofabriker (135)	8 704	9 489	18·2	20·2	18·1	20·8	109	111	115
Gummi-varufabriker . . . (36)	2 482	2 496	5·5	5·5	5·7	5·9	101	100	103
»Annan» hithörande ind. . (78)	2 947	3 211	6·7	7·1	6·2	6·9	109	106	111
<i>Kemisk-teknisk industri . . (212)</i>	12 655	13 893	28·8	31·7	33·4	37·3	110	110	112
Färg-, olje- o. parfymfabr. (87)	3 432	3 708	7·9	8·4	8·6	9·4	108	107	109
Konstgödningsfabriker . . (6)	585	600	1·4	1·4	1·9	1·9	103	96	101
Sprängämnesfabriker . . (3)	1 598	1 895	3·7	4·3	5·4	6·4	119	118	117
Tändsticksfabriker . . . (103)	4 820	5 089	11·1	11·6	13·0	13·9	106	105	108
»Annan» kemisk-tekn. ind. (8)	2 220	2 601	4·7	6·0	4·5	5·7	117	126	127
Samtliga industrigrenar . (5 776)	376 151	395 324	888·7	968·2	952·0	1019·6	102·4	108·5	107·1
därav konkurrensind. . (1 281)	200 464	201 666	447·6	455·7	517·5	541·4	100·6	101·8	104·6
skyddad hemma- marknadsind. . (4 495)	175 687	183 658	391·1	412·5	434·5	478·2	104·5	105·5	110·0

Med användande av dessa uppgifter, vilka under år 1939 avse 5 776 företag med 385 324 arbetare och en lönebudget av över 1 019 milj. kr., ha med 1938 som basår i tabellen uträknats indextal för antalet sysselsatta arbetare och hela antalet utgjorda arbetstimmar samt totalsumman utbetalda arbetslöner.

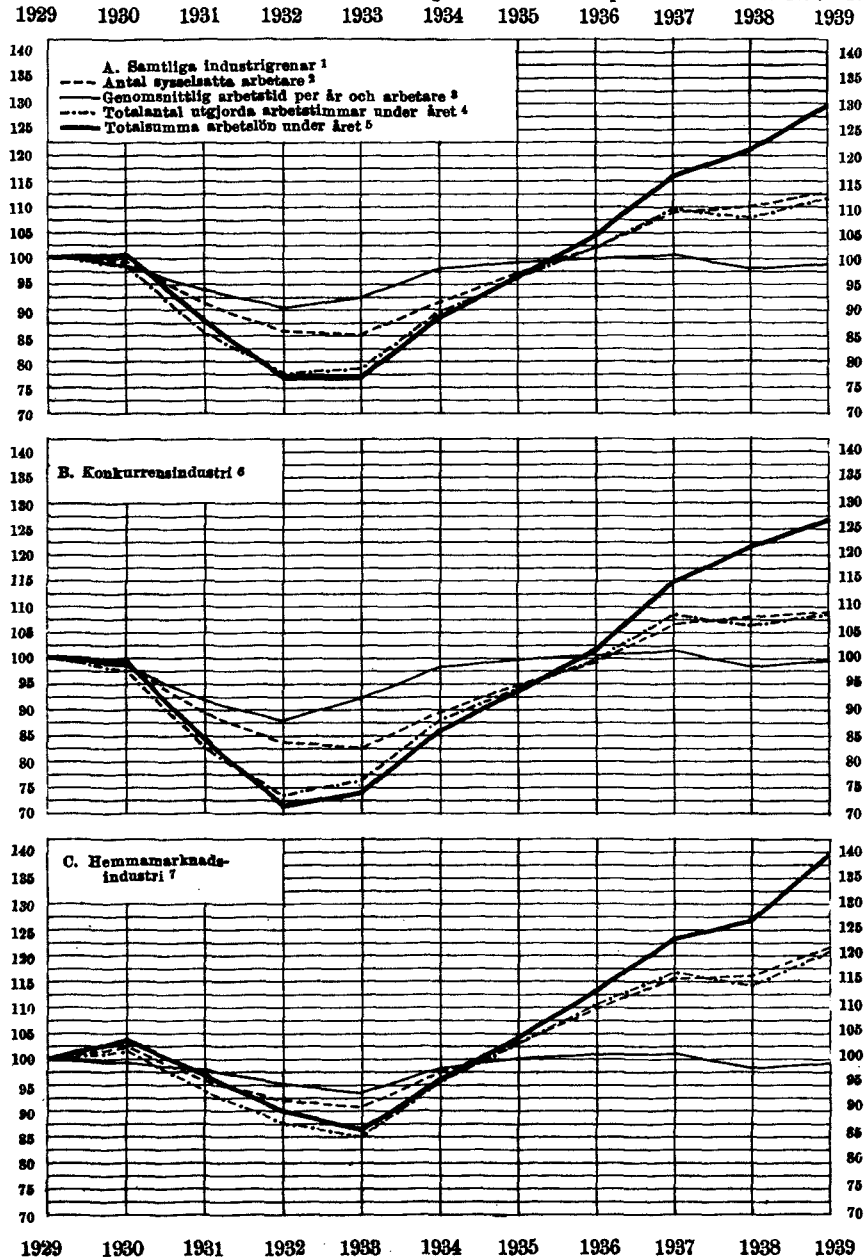
Vid samtliga i tab. 39 redovisade företag har antalet sysselsatta arbetare under år 1939 ökat med omkring 9 173 eller ungefär 2·4 % i förhållande till år 1938. Motsvarande siffror under år 1938 i förhållande till år 1937 voro avsevärt lägre eller resp. 3 269 och 0·9 %. Den absolut största tillväxten under redogörelseåret har — liksom vid föregående undersökningstillfälle — ägt rum inom gruppen malmbrytning och metallindustri, som ökat sitt arbetarantal med omkring 2 995 eller ungefär 2 %. Den genomsnittliga arbetstiden per år och arbetare, vilken inom samtliga industrigrenar utgjorde 2 253 timmar år 1939 och 2 230 timmar år 1938 samt inom konkurrensindustrin 2 260 resp. 2 233 timmar och inom hemmamarknadsindustrin 2 246 resp. 2 226 timmar, har under 1939 undergått en mindre ökning. På grund av ökningen av arbetstiden och av antalet sysselsatta arbetare stiger tillväxten i totalantalet utgjorda arbetstimmar till 3·5 % i förhållande till 1938. Enär den genomsnittliga arbetslönen per timme inom den egentliga industrin undergått en icke oväsentlig höjning under år 1939, kommer slutligen industrins totala lönebudget för nämnda år att visa en stegring på 7·1 % i förhållande till föregående år.

På samma sätt ha jämförelser anställts mellan företag, som lämnat uppgift både 1938 och 1937, resp. 1937 och 1936 och vidare bakåt i tiden till och med år 1929, varvid dock är att märka, att uppgifterna bli ofullständigare, ju längre man går tillbaka. Med utgångspunkt från dessa jämförelser har man enligt den s. k. kedjemetoden med år 1929 som basår beräknat indexserier, vilka ge ett approximativt uttryck åt förändringarna under perioden 1929—1939 i arbetarantal, genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, totalantal utgjorda arbetstimmar samt totalsumma arbetslön under året. Det må framhållas, att dessa indexserier, som meddelas i tab. 40 och diagram IV, icke fullständigt kunna återspegla förändringarna i sysselsättningsgraden, enär de ej omfatta nytillkomna företag eller sådana, där driften helt nedlagts. Detta medför framför allt i tider med uppåtgående konjunkture, då antalet nytillkomna företag ofta bli mångdubbelt flera än de nedlagda, att den faktiska sysselsättningen växer hastigare än här beräknade indexserier utvisa.

De i tab. 40 anförda indextalerna återspegla ett betydande uppsving i löneinkomster och sysselsättningsmöjligheter sedan depressionsåren 1932 och 1933 inom så gott som samtliga näringsgrenar. Bortses från de förändringar i arbetarantal, som åstadkommas genom grundande av nya och nedläggande av äldre företag, skulle antalet arbetare inom det industriella näringslivet ha ökat med 31 % och den genomsnittliga arbetstiden med 9 % från år 1932 till år 1939, samtidigt som den totala sysselsättningsvolymen — mätt i antalet utgjorda arbetstimmar — utvisat en ökning av 43 %. Denna utökade

Diagram IV. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget
åren 1929—1939.

Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires pendant les années 1929—1939.

¹ L'ensemble des branches industrielles. — ² Nombre moyen d'ouvriers employés. — ³ Nombre moyen d'heures de travail par ouvrier et par an. — ⁴ Somme globale des heures de travail effectuées. — ⁵ Somme globale des salaires. — ⁶ L'industrie d'exportation. — ⁷ L'industrie travaillant pour le marché intérieur.

Tab. 40. Sysselsättningsvolym och lönebudget vid vissa industriföretag under åren 1929—1939.

Indextal för	Malm- bryt- ning o. metall- ind.	Jord- o. sten- ind.	Trä- ind.	Pap- pers- o. gra- fisk ind.	Livs- me- dela- ind.	Textil- o. be- kläd- nads- ind.	Läder, hår- o. gummi- varu- ind.	Ke- miak- teknisk ind.	Samt- liga indu- stri- grup- per	Därav	
										kon- kur- rens- ind.	skyd- dad hemma- markn- ind.
Antal sysselsatta arbetare	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	102	98	95	103	102	104	98	99·8	98·9
	1931	89	81	86	90	99	100	101	88	91·3	89·6
	1932	80	75	76	87	99	100	101	82	86·0	83·5
	1933	81	71	73	85	97	100	104	82	85·0	82·6
	1934	92	74	79	87	97	111	108	79	91·6	89·4
	1935	105	82	78	89	99	111	111	81	96·9	94·6
	1936	114	85	80	92	103	116	113	83	102·1	98·9
	1937	127	90	84	95	106	120	118	85	109·1	106·8
	1938	129	91	82	96	111	119	120	91	110·0	108·0
1939	132	92	81	97	116	121	131	100	112·7	108·7	
Genom- snittl. arb- tid per år o. arb.	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	98	102	100	97	100	101	102	96	98·8	98·6
	1931	93	97	96	93	100	89	103	94	93·9	92·2
	1932	87	89	91	86	99	97	96	84	90·4	88·1
	1933	90	86	87	95	98	97	96	82	92·3	92·3
	1934	98	95	96	100	99	100	98	89	97·7	98·3
	1935	99	98	98	100	100	100	101	95	99·3	99·7
	1936	100	99	99	101	99	102	101	95	100·1	100·5
	1937	100	100	99	102	101	101	102	97	100·7	101·5
	1938	98	100	98	95	99	98	103	95	97·9	98·6
1939	98	100	96	97	98	101	104	95	98·9	99·7	
Totalantal utgjorda arb.- tim. under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	99	104	93	92	103	102	105	94	96·6	97·6
	1931	83	79	83	84	99	89	103	83	85·8	82·7
	1932	70	66	69	75	97	97	97	69	77·8	73·6
	1933	73	61	64	81	95	97	100	67	78·4	76·3
	1934	89	70	76	86	96	111	105	71	89·5	87·9
	1935	104	81	76	89	99	111	112	77	96·2	94·2
	1936	113	85	79	92	103	119	115	79	102·2	99·4
	1937	127	90	84	97	107	122	120	83	109·8	108·4
	1938	127	91	80	90	110	116	124	86	107·7	106·5
1939	130	92	78	94	114	122	136	95	111·5	108·4	
Total- summa arbetslön under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	106	95	95	104	104	109	98	100·6	99·4
	1931	85	82	83	87	102	91	105	89	88·2	84·5
	1932	69	68	67	74	100	98	99	73	77·3	71·6
	1933	71	62	61	79	97	97	101	70	77·8	73·8
	1934	87	72	72	86	98	111	106	74	88·2	85·7
	1935	102	83	75	89	100	113	114	81	96·3	93·7
	1936	114	90	77	95	105	122	118	85	104·0	101·1
	1937	131	97	86	104	111	131	127	91	115·7	114·5
	1938	141	105	86	101	118	129	134	101	120·7	121·2
1939	150	110	89	108	125	144	153	112	129·3	126·8	

sysselsättning tillsammans med en ganska betydande höjning i timlönen har kommit industrins totala lönesumma att stiga med icke mindre än 67 % under perioden 1932—1939. Därmed har sysselsättningen och lönebudgeten år 1939, såsom även framgår av diagram IV, nått ej oväsentligt större omfång än under utgångsåret 1929.

Utvecklingen har emellertid varit rätt olikartad under olika år. Under år 1933 var arbetstillgången praktiskt taget oförändrad, i det att den något utökade arbetstiden per år och arbetare till större delen neutraliserades genom inskränkning i antalet sysselsatta arbetare. Däremot tog sig den förbättrade arbetstillgången under år 1934 i förhållande till år 1933 uttryck både i nyanställning eller återanställning av arbetare (8 %) och utökning av arbetstiden för den sysselsatta personalen (6 %). De tre därpå följande åren i perioden har tillväxten i antalet sysselsatta arbetare (resp. 6, 5 och 7 %) varit proportionsvis större än ökningen av arbetstiden per arbetare, som endast utgjort resp. 2, 1 och 0·6 % om året. Under år 1938 har nyanställning av arbetare skett i väsentligt mindre utsträckning än närmast föregående år (1 %), varjämte arbetstiden per arbetare minskats (— 2 %). Ungefär hälften av denna inskränkning i arbetstiden har återtagits under redogörelseåret 1939 samtidigt som de goda konjunkturerna under året särskilt inom hemmamarknadsindustrin medfört en icke obetydlig nyanställning av arbetare (2 %). För hela perioden 1932—1939 var, såsom ovan anförts, tillväxten i arbetarantal för samtliga industrigrenar tillhoppa (31 %) avsevärt större än ökningen i arbetstiden per arbetare (9 %).

Särskilt intresse erbjuder ett jämförande studium av motsvarande utveckling inom de båda huvudgrupper, vari materialet delats i förevarande undersökning, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri (jfr diagram IV B och C). I fråga om nyanställning eller återanställning av arbetare föreligger under perioden 1932—1939 ingen nämnvärd skillnad (enl. tab. 40 resp. 30 och 32 %). Men medan utökningen av arbetstiden för den sysselsatta personalen under perioden stiger med 13 % för konkurrensindustrin, stannar motsvarande siffra för hemmamarknadsindustrin vid 4 %, varigenom sysselsättningsvolymen år 1939 växer med resp. 47 och 37 % i förhållande till år 1932. Samtidigt med sysselsättningsvolymens utökning har den genomsnittliga timlönen under perioden stigit mera för den förra än för den senare gruppen. Härigenom tillväxte konkurrensindustrins lönebudget med 77 % mot 54 % för den övriga industrin. Att märka är, att den här skisserade olikformigheten i utvecklingen mellan konkurrens- och hemmamarknadsindustrin väsentligen hänför sig till åren 1933 och 1934, medan utvecklingen under år 1935—1938 varit mera likartad för båda grupperna. Redogörelseåret 1939 bildar en vändpunkt så till vida, att medan konkurrensindustrins arbetarantal praktiskt taget förblev oförändrat (0·6 %), ökades nyanställningarna för hemmamarknaden med 4·5 % i förhållande till året därförut. I fråga om den relativt obetydliga utökningen av arbetstiden per arbetare förelåg ingen nämnvärd skillnad mellan de båda industrigrupperna. Däremot synes löneökningen — i motsats till den ovan konstaterade allmänna tendensen under perioden — varit mindre inom konkurrens- än inom hemmamarknadsindustrin. Stegningen i lönebudgeten blev därför mer än dubbelt så stor för den senare (10 %) än för den förra gruppen (4·6 %).

Bil. 1.

SOCIALSTYRELSEN
UTREDNINGSBYRÅN
Tel. Socialstyrelsen 72

OBS! Å detta formulär angivna uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämligt lagen om viss inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar den 28 maj 1937 16 §.

Stockholm i januari 1940.

Nr.....

(Torde återopas vid ev. skriftväxling.)

För fullföljande av de inom Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende år 1939, samt därefter återsända det till styrelsen senast den 20 februari 1940.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

KARL J. HÖJER.

ALF JOHANSSON.

Anvisningar: För företag med såväl förvaltnings- som arbetarpersonal skola både avd. **A** och avd. **B** av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot företag utan egentlig arbetarpersonal (såsom exempelvis vissa handelsföretag o. d.) endast behöva lämna i avd. **A** begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare, chaufförer, reparatörer o. d. böra dock redovisas i avd. **B**). Om möjligt bör varje mera betydande arbetsställe (fabrik, driftsenhet o. d.) redovisas för sig.

Företagets namn: _____
 vars väsentliga verksamhet avser (näringsgren): _____

Belägenhet: _____ för huvudkontoret
 _____ för arbetsstället
 (Arbetsplatsen, by etc.)
 Arbetet har under år 1939 varit i gång _____ arbetsdagar, _____ veckor.
 Har under året arbetstiden för de sysselsatta arbetarna (samtliga eller endast vissa) varit förkortad? _____

I så fall, har förkortningen skett genom minskat antal arbetsdagar per vecka? _____
 (Ja eller nej) arbetstimmar per dag? _____ på annat sätt? _____

Angiv arbetstidsförkortningens ungefärliga omfattning i timmar räknad under hela året _____

Har företaget under år 1939 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden? _____ Har någon del av tillverknings- eller exportverksamheten exporterats till utlandet? _____
 (Ja eller nej) I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.) exporten utgjort av den totala tillverkningen år 1939. _____

A Förvaltnings- och befallspersonal.			Medeltal anställda per avräkningsår			Totala antalet anställningsmånader under året (med tillräkningen av semester och annan ledighet, för vilken löna utgått)			Totalsumma utbetald avlöning, kontant och in natura (inberäknat löna under semester, dyrtidstillägg m. m.), kronor		
Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
Teknikpersonal a) ingenjörer, kemister, ritare o. d. _____ b) verkstämmästare, förmän (ej deltagande i arbetet) o. d. _____											
Kontorspersonal a) kamrerare, bokh., kontorister o. d. _____ b) vaktmästare, bud o. d. _____											
Butikspersonal o. d. a) butikspersonal och lagerpersonal (lagerarbetare redovisas under avd. B Arbetare) _____ b) springpojkar o. d. _____											
Observera anvisningarna å omsättnings sida!			Summa								

B Arbetare (inberäknat samt lagarb. arbetare, chaufförer samt öfriga delar till arb.)	Medeltal arbetare per avräkningsår (med tillräkningen av semester och annan ledighet)	Antal under året av samtliga arbetare tillhopa utgjorda	Tidlönsarbete*)		Arbetarlöna (samt dyrtidstillägg) för hela antalet arbetstimmar enl. kol. 5 Kronor (övers angivna ej)	Ackordsarbete*)		Ackordslöna (samt dyrtidstillägg) för hela antalet arbetstimmar enl. kol. 8 Kronor (övers angivna ej)	Overtids- tillägg*)	Skiftarbete m. m.		Under året utgivna förmåner (se löna under semester, gratifikationer, hyresbidrag, fri kostad, fri vord m. m.), som ej redan inräknats i öfriga arbetarlöna	Totalsumma		
			Totala antalet arbets- timmar under året	Därav på övertid		Totala antalet arbets- timmar under året	Därav på övertid			Totala antalet arbetstimmar	Tillägg*) för arbete i skift och för förskjutna arbetstider Kronor (övers angivna ej)		Kontant utbetald avlöning Kronor (övers angivna ej)	värde av naturförmåner Kronor (övers angivna ej)	under året utgjorda arbets- timmar (övertid inber.)
Arbetande förmän	(antal män)	(antal dagar)	(antal arbetst.)	(antal timmar)	(ant. timmar)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)
Arbetare: Män över 18 år¹)	(antal män)	(antal dagar)	(antal arbetst.)	(antal timmar)	(ant. timmar)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)
Kvinnor över 18 år¹)	(antal kvinnor)	(antal dagar)	(antal arbetst.)	(antal timmar)	(ant. timmar)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)
Minderåriga (samt lärlingar)	(ant. minderåriga)	(antal dagar)	(antal arbetst.)	(antal timmar)	(ant. timmar)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)
Summa	(antal arbetare)	(antal dagar)	(antal arbetst.)	(antal timmar)	(ant. timmar)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)

*) Om i gällande avtal annan lönergräns än 18 år mellan varna och minderåriga arbetare förekommer, lära denna under lönergränsen läggas.
 ¹) Medelstatistiska nämnden, att samt lagarb. arbetare tillhopa vid varje avräkningsår (ex. varje dag) under året, sammansatt de nämnda erhållna siffrorna och därav dividera sammansatt med antalet avräkningsår (ex. antalet faktiskt utgivna arbetsdagar).
 *) Löna utgivna dagvis eller timvis, som arbetare eller arbetsförmåner varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen kan arbetat. — Nattdrift räknas som dagverke.
 *) Till tidlönsarbete räknas även arbete, för vilket utbetaldes timlöna plus fast tillägg i form av ackordskompensation.
 *) Till ackordsarbete räknas även arbete mot visat belopp per timma plus en rörlig premie till.

som arbete mot timlöna eller dylikt lönesystem, varigenom arbetsförmånen i väsentlig mån övers berorande av arbetsprestationen eller spridningen.
 *) Här redovisas de tillägg till vanlig timlön, timproporcionerad veckolön resp. ackordslön, som enligt gällande avtal utbetalas för arbete i kol. 6 och 9 redovisad övertid. Jfr not 7.
 *) Här redovisas tillägg till vanlig timlön, timproporcionerad veckolön resp. ackordslön, som enligt avtal eller särskild överenskommande utbetalas för dels arbete i skift, dels arbete, som varit under övertidsarbete utförts å annan tid än ordinarie arbetstid (förskjutna arbetstid). Övertid här avsett tillägg inräknas i kol. 7 och 10, behöver särskild redovisning i de sk, men bör upplysas liksom lönsam å förmåner.
 *) Här inberäknas ej sjukvårdning och olycksfallsersättning, vilka förmåner icke skola medtagas å förmåner.

Anmärkingar (avsedd att förtärydliga och komplettera ovanstående uppgifter) _____

_____ den _____/____ 1940.
 (Postadress)

 (Arbetsgivarens firma)

 (Uppgiftslämnarens namn)
 Telefon _____